

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

1. Auslieferung der ersten Auflage des Buches
an die Öffentlichkeit, die sich findet.
und die ersten 1000

AUSCHWITZ

DER DOKUMENTE
DES TATGESCHEHENS

Dr. MELOS
KREML

AUSCHWITZ

BİR DOKTORUN GÖRGÜ TANIKLIĞI

AUSCHWITZ
A Doctor's Eyewitness Account

Copyright © 1960 by N. Margareta Nyiszli
Translation Copyright © 1993 by Richard Seaver
Arcade Publishing, INC. All rights reserved.
© 2006 Gözlem Gazetecilik Basın ve Yayın A.Ş.

Yazar: Dr. Miklos NYISZLI
Çeviren: Aylin YENGİN
Birinci Baskı: Nisan 2006
Düzeltili: Gila GÖRBEŞ
Dizgi: Semra SEVİNÇ

ISBN: 9944 - 994 - 01 - 4
Baskı: Tıglat Matbaacılık A.Ş.
Cumhuriyet Cad. İmarçışme Sok. No.26 Ayazaga - İstanbul
T : +90 212 289 54 79 F: +90 212 289 52 36

GÖZLEM GAZETECİLİK BASIN VE YAYIN A.Ş.

Atiye Sok. Polat Apt. 12/6 Teşvikiye - İstanbul
T: 0212 - 231 92 82 240 41 44 F: 0212 - 231 92 83
www.gozlemkitap.com e-mail: kitap@gozlemkitap.com.tr

NEDEN?

II. Dünya Savaşında Nazi Almanyasının büyük bir titizlikle Avrupa'nın çeşitli yerlerinde, fizibilite raporları düzenleyerek, gaz odaları, krematoryumlar inşa ederek kurdukları toplama ve ölüm kamplarında yaşamını yitirmiş milyonlarca bireyi, herkes gibi hayalleri olan altı milyon yahudiye anımsamak...

Ne gerek var?

Holoköst'u anımsamak...

Onlarca yıl geçmişken aradan ne gerek var insanlık tarihinin bu en karanlık sayfasını tekrar tekrar açmaya?

Holoköst'u anlatmak...

Ne gerek var böyle bir çabaya?

Hem bunca acı varken şu dünyamızda...

Holoköst'u öğretmek...

Ne gerek var bu korkunç, inanılması güç şiddet ve işkenceyi, bunca insanlık dışı olayı öğrenmeye?

Terörün dünyanın her bir yanında onlarca, yüzlerce, binlerce suçsuz insanı katlettiği günümüzde daha güncel acılar varken...

Çok gerek var, dünya insanı, çok!

Anımsamaya, anlatmaya, öğretmeye karşı çıkan her fikir, nereden anımsamamız, neden anlatmamız, neden öğrenmemiz gerektiğini nasıl da güzel açıklıyor aslında...

Belleksiz insanlık tarihi sonsuz kez kendini tekrarlamaya mahkum!

Geçmişte yaşamayı seviyor olmak değil anımsamanın, anlatmanın, öğretmenin sebebi; tam aksine, amaç, geleceği bugün olduğundan daha güzel kılabilmek...

Nasıl?

'Holokost'u anımsamak*' atılması gereken ilk adım...

Nasıl?

'Holokost'u anlatarak anımsamak' atılması gereken ikinci adım...

Nasıl?

'Anlatabilmek için öğrenmek' ve böylece insanın içindeki kötünün nelere kadir olduğunun farkına varmak ise son adım...

İnsanlığı kurtarmak için, 'bunca acı' olan dünyamızda artık 'acı' olmaması için, 'terörün dünyanın her bir yanında onlarca, yüzlerce, binlerce suçsuz insanı katletmemesi' için, günümüzde 'güncel acılar'ın yaşanmaması için Holokost'u anımsamak, yaşananları/ölünenleri tek tek anlatarak anımsamak bir insanlık görevi...

'Zahor', 'lizkor', 'tizkor', 'zoher', 'zikaron', 'nizkor', ya da 'izkeru'...

Bu sözcüklerin her biri ıbranice 'anımsamak' fiilinin çeşitli çekimleri...

Tevrat'ta bu fiil çeşitli çekimleriyle 169 kez tekrarlanmakta!

İnsanlık görevimizi, anımsayarak, anlatarak yerine getirmeye çalışıyoruz.

'Öğrenmek' tüm dünya insanların görevi...

- SÜZET M. SİDİ

İstanbul, Nisan, 2006

ÖNSÖZ

Bu kitaba önsöz yazmam istendiğinde, tek-
lifi kabul edip etmemekte kararsız kaldım. Hiç
kuşku yok ki *Auschwitz*, dürüstçe yazılmış,

önemli bir kitap. Her ne kadar dehşet verici olsalar da, nesiller boyu anlatılması ve bizim için ifade ettikleri kabul edilinceye dek tekrarlanması, gereken olayları içeriyor. Bu kitabın önemi, toplama kamplarının iç yüzünü doğrudan anlatımında değil, yazarının kaderinde yatıyor. Gerçekten yazarın belirttiği gibi, bu bir doktorun kitabı mı? Daha önce de ölüm kamplarındaki deneyimlerini kaleme alan doktorlar oldu: *Auschwitz* hakkında yazan Dr. Victor E. Frankl gibi. Ama Frankl, SS'in insanlar üzerinde yaptıkları deneylere yardım etmedi; mesleğini kötüye kullanarak alçakça işlere bulaşan doktorlardan biri olmadı. İnsanları öldürmeleri konusunda SS doktorlarına yardımcı olmak yerine, sıradan biri gibi acı çekti. Deneyimlerinden söz ederken, Alman dramatisit Hebbel*den alıntı yapmıştı: "Öyle şeyler vardır ki, insana akımı kaybettirir; ya da o insanın kaybedecek hiçbir şeyi yoktur." Dr. Nyiszli'nin doktor arkadaşlarından biri gerçekten de aklını kaybetmişti; üstelik de bu olayın nasıl meydana geldiği, kitabın en dokunaklı değil, en güven verici bölümlerinden birini oluşturuyor. İnsanlar eskiden herhangi bir nedenden ötürü akıllarını yitirirlerdi, bugün hâlâ yitirirler.

Oysa bazıları, Dr. Frankl ve daha binlerce kamp esiri akıllarını yitirmediler, çünkü onlar asla kaderlerine razı olmadılar, mücadele etmeyi tercih ettiler. Haklı olarak Dr. Nyiszli kitabında, on ikinci *Sonderkommandos* - gaz odalarında çalışan tutuklulara - geniş yer vermiş. Bu komandolar yaşamlarının son günlerinde özgürlüğün anlamını yeniden keşfetmiş ve son anında onu yeniden kazanmıştı; bu insanlar yaşayan ölümler gibi değil, gerçek insanlar gibi ölmüşlerdi. Tek bir *Sonderkommando*'nun anıları bile bu kitabı, önemli bir belge haline getirebilirdi. Oysa *Sonderkommando*'nun yazgısı, on dört tugaydan neden yalnızca birtanesinin isyana kalktığı sorusuna farklı bir anlam kazandırıyor. Neden diğerlerinin tamamı hiç karşı koymadan ölüme teslim oldular? Neden milyonlarca mahkûm kaderlerine razı oldu? Hiç kuşkusuz, bu 800 ilginç insanın öyküsü, ölüm kamplarının kahramanlık destanı sayılır; insanoğluna yeniden güven duymamızı kazandıran bir öykü bu. Onlar, bir insandan bekleneni yaptılar: hayatlarını kurtarma şansları olmadığına göre, düşmanı zayıflatmak ve olabildiğince engellemek için ölümü aracı ettiler; yok edilmeyi basit ve sıradan bir işlem olmaktan çıkarıp, zorlaştırmak hatta imkânsızlaştırmak için bedenlerini tehlikeye attılar. Yani öyküleri insani boyutlara sahip. Onları yapabilmişse eğer, diğerleri de yapabiliirdi. Öyleyse neden yapmadılar? Neden düşmanlarını zora sokmak yerine hayatlarını boş yere harcadılar? Neden kendilerini ailelerine, dostlarına ya da mahkûm arkadaşlarına değil de, SS'e bir armağan gibi sunmayı tercih ettiler? İşte akıllardan çıkmayan soru budur.

Bu kitabın önemi, bu soruya yanıt teşkil edebilecek ipuçlarında yatıyor. Bu inanılmaz bir öykü, ama hepimiz gerçek olduğunu biliyoruz. Hepimiz onu unutmayı diliyoruz. Ne inanç, ne de düşünce yapımızla bağdaşan bir olay bu. Bu yüzden, anlatılanları kendi tarzımızda yorumlamak yerine, Almanya'daki ölüm kamplarıyla ilgili öyküleri reddetmeyi tercih ediyoruz. Elimizde olsaydı, böyle bir olgunun asla olmadığına ikna olmak isterdik; veya tüm bu olanları unutmamaya çalışmamıza göre, onları düşünmemeye çalışarak kendimizi bu

karabasandan olabildiğince uzak tutmayı tercih ederdik.

İnsanoğlunun ve Batı dünyasının tarihi, dini ve siyasi nedenlerden dolayı meydana gelen katliamlarla doludur. Diğer yüzyıllarda da çok sayıda insan yok edilmişti. Otuz Yıl Savaşlarında Almanya'nın nüfusu büyük ölçüde azalmış, hatta milyonlarca sivil, hayatını yitirmişti. Ve eğer iki atom bombası daha atılmış olsaydı, Japonya'da da, ölüm kamplarındaki kadar çok sayıda insan yok olmuş olurdu. Savaş iğrenç bir şey, insanoğlunun vahşeti daha da beter. Öte yandan ölüm kamplarıyla ilgili anlatılanların önemi, herkesçe bilinen öykülerine değil, çok daha sıra dışı ve çok daha dehşet verici bir olguya dayanmaktadır: insanoğlunun bir başka boyutuna, hepimizin unutmayı yeğlediği ama bir türlü hafızasından silemediği farklı bir yönüne. İnsana her ne kadar garip gelse de, ölüm kamplarının tek özelliği, Almanların burada milyonlarca insanı katletmiş olmaları değildir. İnsanoğlunun bu gerçeği bir mantık çerçevesi içerisinde kabullenışı çok uzun zaman almış ve belki de bu olay asla tam anlamıyla sindirilememiştir. Bu olayda yeni, kendine özgü ve asıl dehşet verici olan, milyonlarca insanın, tarla fareleri gibi kendi ayaklarıyla ölüme gidişleridir. Asıl inanılmaz olan ve anlamakta güçlük çektiğimiz de budur.

İşin bir başka ilginç yanı, böyle bir anlayışı gündeme getiren kişinin bir Avusturyalı, onu kavramamız gerektiğine ikna edenin ise bir başka Avusturyalı olması. Hitler milyonlarca insanı gaz odalarına göndermeden yıllar önce Freud, insan yaşamının, ölüm içgüdüğü denilen kavrama karşı yapılan uzun soluklu bir mücadele olduğunu ve bu yok edici uğraşları belli sınırlar içinde tutmadığımız takdirde, mahvımıza neden olabileceklerini öne sürmüştü. Yirminci yüzyıl, gerek kendi içimizdeki, gerekse toplumun içindeki yıkıcı eğilimlerin, bir zamanlar dal budak salmalarını engelleyen eski duvarlarını ortadan kaldırdı. Devlet, aile, kilise, toplum kavramlarının her biri sorgulanmaya ve eksikleri ortaya çıkarılmaya başlandı. Böylece yıkıcı eğilimlerimizi dizginleme ya da odaklama gücümüz azaldı. Hitler'in kâhini sayılan Nietzsche'nin (her ne kadar Hitler, tıpkı diğerleri gibi onu kesinlikle yanlış

sonu da ölümle bitti. Auschwitz'e gönderilenler ilkgünden ölüme mahkûm edilmişlerdi zaten. Başkaldırı, eninde sonunda kaybedecekleri hayatlarını ya da bir başkasının hayatını kurtarabilirdi ancak. Lengyel ile birlikte pek çok mahkûm gaz odalarına gönderilmek üzere seçildiklerinde, hiçbiri onun yaptığı gibi kaçıp kurtulmayı denemedi. En kötüsü, kendisi bunu yapmayı denediğinde, mahkûm arkadaşları Lengyel'in kaçmaya çalıştığını muhafızlara rapor ettiler. Lengyel'in bu konuyla ilgili tek mantıklı açıklaması, bu insanların kendi yazgılarını değiştirecek cesaretleri olmadığı ve bunu yapmaya kalkışanları kısıtlıyor olmalarıydı. Bence bu şekilde davranmalarının nedeni, hayattan hiçbir beklentilerinin kalmamış olması ve kendilerini ölüm eğilimine teslim etmiş olmalarıydı. Sonuçta kendilerini, ölümden kaçmaya ve hayata dört elle sarılmaya çalışan mahkûm arkadaşlarıyla değil, infazcı SS'in yıkıcı eğilimleriyle daha çok bağdaştırıyorlardı.

Ancak bu, daha bilimsel bir tabirle, atalet (süredurum, inertia) olarak adlandırılan ve ölüm içgüdüsüne karşı koymama anlamına gelen, hayattan vazgeçişin son adımıydı yalnızca. Çünkü ilk adım, ölüm kamplarına gitmeden uzun süre önce atılmıştı. Milyonlarca Yahudi'yi SS'in kendileri için inşa ettiği gettolara sürükleyen şey atalet idi. Yüzlerce, binlerce Yahudi'nin sokağa çıkma yasağına razı olup, infazcılarını beklemek için evlerinde oturmalarına neden olan da atalet idi. Kendilerini atalete teslim etmeyenler ise, kendilerine zorla kabul ettirilmeye çalışılan kısıtlamaları birer uyarı olarak değerlendirip, direnişe ya da yeraltı örgütlerine katıldılar ve vakit kaybetmeden kendilerine sahte kimlik belgeleri düzenlediler. Çoğu hayatta kalmayı başardı. Öte yandan Yahudi olmayanların ataleti farklıydı. Onları bekleyen mutlak ölüm değil, baskıydı. Onların durumunda, teslimiyet ve Gestapo'nun cinayetlerini inkâr, hayatta kalabilmek için ümitsiz çabalardan ibaretti yalnızca. İnsanoğlunun varlığı için geriye kalan pay giderek daralsa da, böyle bir ihtimalin varlığı yadsınamazdı. Oysa bazılarının hayatta kalmalarını sağlayan yöntemler ve davranışlar, diğerlerine yardımcı olmuyordu; Almanlar için gerçekçi bir davranış sayılan, Yahudiler için ya da

çoğunluğu Yahudilerden oluşan çalışma kamplarındaki mahkûmlar için bir yanılsamadan ibaretti. Mahkûmlar, kendi soylarından gelen insanların ölümlerini hızlandırmak için infazcılarına hizmet etmeye başladıklarında, olay sıradan bir ataletin dışına taşmıştı bile. O an artık, atalete eklenen ölüm içgüdüğü almış başını yürümüştü.

Lengyel, *Auschwitz' in* baş kahramanlarından biri olan Dr. Mengele'den, mahkûmlara ve özellikle de SS'e "işler her zamanki gibi" tutumunu benimseten ve yaptıkları iş her ne olursa olsun içlerinden gelen sese asla kulak vermemelerini öğütleyen tipik bir örnek olarak söz eder. Lengyel, Dr. Mengele'nin doğumlarda ne gibi özenli tıbbi önlemler aldığını tarif eder; örneğin doğumun mikropsuz bir ortamda gerçekleşmesi için elinden geleni yaptığından, göbek bağının özenle kesilmesinden vs. Oysa doğumdan yarım saat sonra anneyi bebekle birlikte yakılmak üzere krematoryuma gönderecektir.

Aynı "işler her zamanki gibi" tarzı tutum, Dr. Nyiszli'nin kamp doktoru olarak görev yapmasını sağladı, SS'e yardım etmesi için ona şevk verdi ve Naziler için çalışmasalar da, gaz odalarına gönderilecek Yahudi dostlarının seçimine yardımcı olan milyonlarca Yahudi'nin gettolarında yaşamalarını mümkün kıldı. Ve yine aym atalet ile karışık "işler her zamanki gibi" tutumu Varşova gettosunun başkaldırısının gecikmesine neden oldu, ta ki artık kimsenin mücadele edecek gücü ya da binlerce hayat kurtarabilecek bir isyan hazırlayacak insan gücü kalmayana dek.

"İşler her zamanki gibi" inancı, unutmaya çalıştığımız iki gerçeğin gerisinde kalmasaydı eğer, tüm bunlar tarihe gömülecekti: yirminci yüzyıl insanının gaz odalarına milyonlarca insan gönderdiği ve bu milyonlarca insanın asla direnmeden ölüme kendi ayaklarıyla teslim olduğu. Buchenwald'da, 1938 yılının sonbaharında buraya gönderilmiş olan yüzlerce Yahudi mahkûmla konuşma fırsatım oldu. Onlara, sürekli kötüye giden şartlara rağmen neden Almanya'yı terk etmediklerini sordum. Yanıtları şuydu: "Nasıl gidebilirdik? Gitmek demek, evlerimizden, iş yerlerimizden vazgeçmek anlamına gelirdi." Dünyevi mallarına öylesine bağlanmışlardı ki, yerlerinden kıpırdayamıyorlardı;

onlardan yararlanacaklarına, onlar tarafından kullanılıyorlardı. İşin aslı Yahudilere karşı yürürlüğe konulan ayrımcı kanunlar, tüm malvarlıklarını geride bırakarak Almanya'yı terk etmeleri içindi. Uzun süre, Nazilerin amacı Yahudiler gibi azınlıkları göçe zorlamaktı. Ancak bu planları işe yaramadığında, ırkçı Nazi ideolojisine uygun olarak bir infaz politikasına başvurmaya başladılar. Ancak insan bunun nedeninin, milyonlarca Yahudi'nin (ve daha sonra farklı milletlerin de) yok edilmelerine boyun eğişlerini, mücadele etmeden kötü muameleye ne kadar dayanabileceklerini görmek isteyişlerinden kaynaklanıp kaynaklanmadığını merak ediyor. Yahudiler başkaldırmayınca, kendilerine uygulanan işkenceler ağır ağır, adım adım arttırıldı. Belki de SS'e gaz odaları fikrini veren, Yahudilerin her türlü ayrımcılık ve aşağılanma karşısındaki sessiz kabullenişleriydi. "İşler her zamanki gibi" düşüncesini kanıksamayan Polonyalı Yahudilerin büyük çoğunluğu II. Dünya Savaşından sağ çıkmayı başardı. Almanlar yaklaşıncı, Sovyet sistemine güvenmemelerine rağmen, eşyalarını toplayıp Rusya'ya kaçtılar. Ve her ne kadar orada ikinci sınıf vatandaş sayılsalar da, hiç olmazsa insanca muamele gördüler. "İşler her zamanki gibi" kavramını benimseyenler ise, kendi sonlarına neden oldular ve yok olup gittiler. Yani gaz odalarına giden yolun özünde, 'işler her zamanki gibi' kavramı yatıyordu. Aynı intiharyönteminin farklı bir yorumu da var. İnsanın sınırının bir yere kadar zorlanabileceğine ve daha ileriye gidemeyeceğini gösteriyor; bir noktadan sonra insanlık dışı şartlarda yaşamaktansa ölümü tercih ediyor. Yine de bu korkunç tercihe giden yolda atılan ilk adım ataletten kaynaklanıyor.

Belki de *Anne Frank'ın Hatıra Defterinin* dünya çapındaki başarısı, aslında hepimizin "işler her zamanki gibi" felsefesine uyum sağlamaya çalışan ve bu şekilde kendi yok oluşumuza neden olduğumuzun en güzel kanıtıdır. Zavallı Anne Frank'a büyük bir şefkat duymamızı sağlayan böylesine insancıl, böylesine duygu dolu bir öyküyü eleştirmek çok düzensiz ve etkisiz bir işti. Öteyandan, gaz odalarını unutmama arzumuzu ve Soykırım sırasında bile "işler her zamanki"

gibi felsefesini yücelten davranışlarımızı kabullenmeden, bu öykünün dünya çapındaki beğenisini anlayabilmemiz olanaksızdır. Frank Ailesi amaçsızca gizlenmeye çalışırken, Hollanda'da ya da Avrupa'nın farklı kentlerinde yaşayan binlerce Yahudi, infazcılarına karşı daha iyi mücadele edebilmek için özgür dünyaya kaçış yolları aradılar. Bunu yapamayanlarsa, tüm insanlık adına -yalnızca SS'ten gizlenip, yakalanacakları güne dek hiçbir şey yapmadan amaçsızca beklemek için değil - Almanlarla savaşmak için yeraltına sığındılar. Franklar'm tek istediği, gündelik ve sıradan yaşantılarını olabildiğince sürdürebilmektir. Küçük Anne da her zamanki yaşantısını sürdürmeyi arzuluyordu ve bu arzusundan ötürü onu hiç kimse suçlayamaz. Oysa Anne Frank'inki kesinlikle gerekli ya da kahramanca bir yazgı değildi; anlamsız bir yazgıydı. Frank ailesi gerçeklerle yüzleşebilir ve Hollanda'da yaşayan pek çok Yahudi gibi yaşamlarını sürdürebilirlerdi. Anne da, Hollanda'daki pek çok çocukla birlikte hayatta kalmayı başarabilirdi. Ama bunun için ailesinden ayrılması ve Hollandalı bir ailenin yanına verilerek, onların çocuklarıymış gibi yaşaması gerekiyordu. Başlarına gelecek olanlarla yüzleşmeyi başarabilen herkes, yeraltında tüm aile bireyleriyle birlikte yaşanamayacağını bilirdi; ailece gizlenmek SS'in dikkatini çekerti. Hollanda'da çok sayıda tanıdıkları olan Frank ailesi bölünebilir ve her biri farklı bir ailenin yanına rahatlıkla sığınabilirdi. Oysa böyle bir plan yapmak yerine, alışlageldik yaşantılarını gittiği yere kadar devam ettirmeyi tercih ettiler. Başka türlü bir yaşam tarzı, yalnızca sevdiklerinden ayrılmak değil, ayrıca insanın insana yaptığı vahşeti kabullenmek anlamına gelirdi. Her şeyden önemlisi, "işler her zamanki gibi" kavramının mutlak bir değer olmadığını, kimi zaman çok yıkıcı bir davranış tarzı olabileceğini kabullenmek zorunda kalırlardı. Bu kadar çok şey elde etmeyi başaran Franklar'ın bir iki silah temin edebilecekleri de gayet açıktı. En azından onları götürmeye gelen SS'lerden birkaçını vurabilirlerdi. Sayıları çok fazla değildi. Yakalanan her Yahudi içlerinden tek birini bile öldürseydi SS teşkilatı ağır kayıplar vermiş olurdu. Franklar'ın kaderi pek de farklı

olmazdı, çünkü sonuçta Anne'in babası dışında hepsi öldü. Oysa hayatta kalmasının bedelini, aile fertlerinin yaşamıyla ödemeyi aklından geçirmemişti. Hiç olmazsa ölüme kendi ayaklarıyla gitmek yerine, mücadele etmeyi deneyebilirlerdi.

Anne'in başarılı öyküsünün, tüm insanların iyi olduklarına dair inancıyla sona ermesinin bir nedeni var. İnkâr edilen ve böylelikle bir daha asla böyle bir şeyin olmayacağına inanılan şey ise, gaz odalarının varlığı. Eğer her insan özünde iyiye, eğer önemli olan tek şey ailelerimizle birlikte yaşamayı sürdürmekse, hepimiz hayatlarımıza kaldığımız yerden devam edip, Auschwitz! unutabiliriz. Ama Anne Frank, ailesi Auschwitz'e bir türlü inanmadığı için öldü. Ve öyküsü büyük beğeni topladı, çünkü bu hikâyeye bizler için de Auschwitz'in hiç varolmadığının kanıtıydı. Her insan özünde iyiye, Auschwitz olamazdı.

Pek çok Yahudi'nin yanı sıra, ü. Dünya Savaşı boyunca Almanya'da ve işgal altındaki diğer Avrupa ülkelerinde yaşamış Nazi-karşıtı insanlarla tanışma fırsatım oldu. Hepsi de, dünyanın çivisi çıktığında, zulüm iktidara geldiğinde, işlerin her zamanki gibi olmadığı gerçeğini kanıksamış insanlardı. Böylesi bir durumda insanın olup bitenleri, inandığı ve desteklediği her şeyi yeniden değerlendirmesi gerekmektedir. Kıscacı insan, kendi kabuğuna çekilip gerçekleri görmezden gelmek yerine, yeni bir gerçeği benimseyip sonuna dek savunmak zorundadır.

Toplama kamplarıyla ilgili yazılmış kitaplar arasında dikkatimi çeken şey, insanların asla SS'e gönüllü olarak hizmet vermedikleri oldu. Bildiğim kadarıyla Dr. Nyiszli, hayatta kalmak için SS'in masası olmayı kendi iradesiyle kabul etmiş olan tek mahkûm. Oysa bu kararından sonra Dr. Nyiszli, anıları ve deneyimleriyle barışık yaşayabilmek için sürekli olarak kendini kandırmak zorunda kaldı. Ve işte bu belgenin gerçek önemi de burada, kavrama gücünün insana sağladığı savunmada yatıyor. Çünkü Auschwitz'in yıkıcı ortamında bile, bazı savunmalar ölüm içgüdüsüne değil, yaşama hizmet ettiler. Hepsinden önemlisi ise, insanın kendi özünü ve nedenini kavrayıştıydı.

• Oysa insan yeterli bir kavrayışla, bedenini kurtarmanın, özünü kur-

tarmakla aynı anlama gelmediğini anlayıp, kendini kandırmaktan vaz-geçebilirdi. Dr. Nyiszli kendisini koruyan şeyin, aslında mahvınayol açtığını kavrayabilecek yeteneğe sahipti.

Daha da uç bir örnek, kendi hayatlarını kurtarabilecekleri ümi-diyle gaz odalarında çalışmaya gönüllü olan mahkûmlardı. Kısa süre sonra hepsi infaz edildi. İçlerinden bazıları daha da çabuk öldü; eğer gönüllü olmasalardı asla gerçekleşmeyecek olan birkaç haftalık bir ertelemenin ardından.

Dr. Nyiszli'nin kendini nasıl kandırdığı, eli kanlı bir caninin asis-tanlığını yaptığı halde, işinden sürekli olarak doktorluk diye söz et-mesinden kolayca anlaşılıyor. Yalanlarla uğraştığı kanıdan an ırkçı, Bi-yolojik ve Antropolojik Araştırmalar yapan Enstitüden, "Üçüncü Re-ich'in en vasıflı tıp merkezlerinden biri" diye bahsediyor. Yazarın bir doktor olması, sadık bir emir kulu gibi SSe hizmet verdiği ve kanlı ci-nayetlerinin bir parçası olduğu gerçeğini değiştirmez. Aksi halde mes-leğini icra edip nasıl hayatta kalabilirdi? Tıbbi yetenekleriyle gurur du-yarak ve onları hangi amaç uğruna kullandığım önemsemeyerek. Mes-leki başarısıyla duyduğu gurur, hem kendi, hem de mahkûm arka-daşlarının acılarla dolu öyküsüne tekrar tekrar nüfuz ediyor. Burada esas önemli olan, Dr. Nyiszli, Dr. Mengeleve Hitler iktidara gelmeden çok önce öğrenim görmüş yüzlerce çok önemli tıp adamının bu insan deneylerine ve sahte-bilim araştırmalarına katılmış olmalarıdır. Ve asıl tehlikeli olan, ahlaki değerlerini hiçe sayarak, mesleki yetenekleri ve bilgileriyle övünüyor olmalarıdır. Günümüzde toplama kampları, kre-matoryumlar ya da belli bir ırka ait milyonlarca insanın itlafı söz ko-nusu olmasa da, bu gurur, teknolojik rekabete yönelmiş modern top-lumların bir özelliği olarak var olmayı sürdürmekte. Auschwitz yok artık, ama bu davranış devam ettiği sürece suça yönelik kayıtsızlık konusunda güvende olmayacağımız da bir gerçek.

Göreve atanmadan hemen önce infaz edilmiş olan *komando* tu-ğaylarının cesetlerini yakan *Sonderkommando* ile ilgili betimlemeyi dikkatlice okumanızı öneririm. Aynı şekilde, on ikinci *Sonderkommando*

tugayının başkaldırısına karşılık, on üçüncü tugayın hiç karşı koymadan ölüme gidişine de dikkatinizi çekmek isterim.

Auschwitz tarihindeki bu tek başkaldırı sırasında üst düzey memurlar da dahil tam yetmiş SS öldürüldü; krematoryumlardan biri kullanılamaz duruma geldi ve bir diğeri büyük hasar gördü. Bu arada sekiz yüz elli üç *komandanın* öldüğü de bir gerçek. Ancak bu olay, her on *Sonderkommando*"nın bir SS'i haklayabileceğim kanıtladı. Bu oran toplama kamplarında genel olarak rastlanılanın çok üstündedir. Sonuçta başkaldıran *Sonderkommando*, diğerlerinden çok da farklı bir biçimde ölmedi. Peki öyleyse - ve bu soru imha kamplarıyla ilgili yapılmış olan tüm çalışmaların ilgi odağıdır-önlerinde kendi sayılarının %10'unu öldürmeyi başarmış bir *Sonderkommando* tugayının örneği varken, neden milyonlarcası çıtmı bile çıkarmadan, sessizce ölüme yürüdü? Neden bu kadar az sayıda mahkûm gerçek birer insan gibi öldü?

Belki de Auschwitz'ten sağ kurtulmayı başaran bu iki doktoru kıyaslamak konuya uygun bir yanıt getirebilir. Kamptaki mahkûmiyeti süresince, deneyiminin kişisel anlamını bulmaya çabalayan Dr. Frankl, sonuç olarak yaşantısının daha derin bir yönünü keşfetti. Dr. Nyiszli gibi mahkûmların tek arzuları ise hayatta kalabilmektir - bunun için, vahşi insan deneylerinde SS doktorlarına yardım etmeleri gerekse de - ve bu yüzden de bu dehşet dolu deneyimlerinden hiçbir derin anlam çıkaramadılar. Sonuçta bedenleri hayatta kalsa da, yaşamlarının geri kalanını korkunç bir vicdan azabı içinde geçirmek zorunda kaldılar.

Bu kitapta, insanoğlunun tarihi kadar eski ve uyarıcı nitelikte bir öykü anlatılıyor. Her ne pahasına olursa olsun bedenlerini korumaya çalışanlar, bir değil bin kez ölürlər. İnsanca yaşamak için bedenlerini tehlikeye atanların ise hayatta kalma şansları olur.

- BRUNO BETTELHEIM

Chicago Üniversitesi, Mayıs, 1960

" II. Dünya Savaşında katledilen Yahudileri, kendilerini öldürmelerine izin vermiş olmalarından dolayı azarlamak, anlamsız bir entelektüel moda oldu. Neden kuzu gibi ölüme gittiler? Neden karşı koymadılar? Neden isyan etmediler?

Sadece Bruno Bettelheim gibi psikologlar, ya da Hannah Arendt gibi sosyologlar değil bundan yakınanlar. (...) Bugün insanlar gerçekten cellâtların acımasızlığından çok, kurbanlarının karşı koymazlığını konuşuyorlar. (...)

Tüm bu post facto 'uzmanlar'a İngilizce'ye Meyer Barkai tarafından çevrilen (...) 'The Fighting Ghettos' ('Savaşan Gettolar') kitabını okumalarını tavsiye ediyorum. (...)

Soru neden tüm Yahudilerin bir karşı savaş yürütmedikleri değil, bu kadar çok sayıda Yahudinin nasıl karşı koyabildiği olmaydı. İşkence görmüş, dövülmüş, açlıktan yaşam ile ölüm arasındaki ince çizgiye itilmiş bu Yahudiler, karşı koymak için gereken ruhsal ve fiziksel gücü nerede buldular?"

- EUE WIESEL

Against Silence, The Voice and Vision of Elie Wiesel, Vol.II

"Yahudilerin toplama ve ölüm kamplarında neden isyan etmediği sorusunu Wiesel başka bir soruyla yanıtlıyor: 'Katiller neden isyan etmediler?'"

- HARRY JAMES CARGAS

Conversations with Elie Wiesel

GİRİŞ

Bu kitabın anlattığı akıl almaz olayların
üzerinden elli yılı aşkın bir süre geçti ve
Hitler'in on iki yıllık hâkimiyetinin asla

unutulmaması için harcanan tüm çabalara rağmen, Nazi toplama kamplarına gönderilen insanların bugün hâlâ aramızda oldukları yadsınamaz bir gerçek. Tarih, kaçınılmaz ve insafsız bir biçimde kişisel olayları kişilik dışı bir duruma dönüştürür, bireyseli ortaklığa çevirir, yakın olanı uzaklaştırır. Ne kadar etkili olurlarsa olsunlar, müzeler ve tarihi anıtlar bu deneyimi tüm çıplaklığı ve gerçekliğiyle yansıtmayı başaramazlar. Yazılmasının üzerinden elli yıl, Jean Paul Sartre'm *Les Temps Modernes** adlı aylık dergisinde yayımlanmasının üzerinden elli yıl geçmesine rağmen, Dr. Miklos Nyiszli'nin kitabının önemini yitirmemiş olması yalnızca bu yüzden. Bu konuda yayımlanan ilk kitaplardan biri olan - insanların ölüm kaplarında olup bitenleri öğrenmek istemedikleri bir dönemde - *Auschwitz*, yazarının çelişkili tutumuna karşın (Bruno Bettelheim'in etkileyici önsözünde de açıkça belirtildiği gibi), *New York Kitap Eleştirisi*nde de di-

le getirdiği gibi, konuyla ilgili yazılmış kitapların arasında, "Auschwitz deneyiminin bir okuyucuya sunulabilecek en iyi özeti". Kitabın buyeni baskısıyla ilgili birkaç tarihsel notu sizlere iletmek isterim.

1944 yılının Mart ayının ortalarında Almanlar Macaristan'ı ele geçirdiler. Hitler'in o dönemki yeni rejimine karşı bir tehdit unsuru oluşturabilecek herkesin gözünü korkutmayı ve denetlemeyi öngören ve 1933 yılında iktidara gelmesinin hemen ardından yasalastırdığı uzun süreli *Schutzhaft*'ma esasen burada yaşayan tüm Yahudiler yakalanıp tutuklandılar. Kısa süre sonra da bu kişiler toplama kamplarına gönderildiler. Nisan ayında Dr. Nyiszli ve ailesi Oradea-Nagyvarad şehrindeki tüm Yahudiler ile birlikte, Nazilerin Nihai Çözüm'ün ilk adımını gerçekleştirmek amacıyla kullandıkları o tanıdık sığır vagonlarına bindirilerek Auschwitz'e yollandılar. Kampa varır varmaz karısından ve kızından ayrı düşen Dr. Nyiszli, Dr. Josef Mengele tarafından, kamplardaki patolojik çalışmaların başına getirildi. Bu sayede Nyiszli, insanların yakıldıkları fırınlarda çalışan ve özel olarak yetiştirilmiş, ayrıcalıklı mahkûmlardan oluşan Sonderkommando tugayının bir üyesi oldu. "Yaşayan ölülerin komando tugayı" olarak da bilinen Sonderkommando gerek fiziksel güçleri, gerekse sağlam yapıları ve profesyonel yetenekleri sayesinde bu işe uygun görülen 860 erkek mahkûmdan meydana geliyordu. Diğerlerine oranla, kampta daha rahat bir yaşam sürüyorlardı, ama krematoryumlarda* işe başladıkları günden itibaren en fazla dört ay hayatta kalabiliyorlardı. Bu kısa dönemin sonunda alenacele öldürülüyorlardı ve yerlerine yeni mahkûmlar getiriliyordu. Nazi yetkilileri bu şekilde "ölüm fabrikalarının" olup bitenleri dünyadan gizlemiş oluyorlardı.

Sonderkommando çok yakından takip edilirdi. Kampta görev alan tüm SS üyeleri - ve 1940 yılının Nisan'ından, kampların

Ölülerin (ya da canlıların) yakıldıkları fırınlar

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

özgürlüklerine kavuştukları 1945 yılının Ocak'ına dek Auschwitz'te binlercesi çalışmıştı - güldüklerini asla hiç kimseye anlatmayacaklarına dair ant içerlerdi. 1944'te Alman yetkililer o güne dek Auschwitz'e gönderilen tüm Yahudilerin isim listelerini imha ettiler, sonraki aylarda ise suçlayıcı içerikli tüm belgelerin ortadan kaldırılmalarını emrettiler. 1945'in başlarında Rus Ordusu Auschwitz yakınlarına geldiğinde, geriye kalan tüm kanıtlar yakıldı, ya da Batı'daki kamplara transfer edildi. Ocak ayının ortalarında SS alelacele binlerce mahkûmu öldürdü; sonra da 18 Ocak'ın gece yarısında, kampı başıboş bırakarak firar ettiler. Nyiszli'nin anlattığına göre, Auschwitz'te kalan bazı mahkûmlar, gözetleme kulelerinin boşalmasından yararlanarak, Auschwitz'in kapılarını açıp kaçtılar. Orada kalırlarsa eğer, Rus hücumu karşısında gerilemeye başlayan Almanların Batı'ya yönelmeden önce dönüp kendilerini öldürebileceklerinden korkmuşlardı. 27 Ocak 1945 günü Ruslar Auschwitz'e vardığında, SS'lerin öldürdükleri son kurbanların cesetleriyle karşılaştılar. Ancak aynı zamanda kamptan kaçamayacak kadar hasta ya da zayıfyedi bin mahkûm buldular. Yani Naziler tüm çabalarına karşın, kamplardaki kanıtları ortadan kaldırmayı başaramadılar. Gerek suçun büyüklüğü, gerekse Almanların bürokratik çalışmalara karşı eğilimleri, gerçeğin kısa sürede ortaya çıkmasını sağladı.

Son otuz-kırkyıl içinde KZ projesine (Nazi toplama kampları) ait yüzlerce belge ve kitap yayımlanmış olsa da - Auschwitz'in komutanı Rudolph Hoess'un otobiyografisinden, hayatta kalanların kişisel anılarına ya da Danuta Czech'in muazzam eseri *Auschwitz Tarihi 1939-1945'te* - bildiğim kadarıyla hiçbir krematoryumlarda her gün olup bitenleri ayrıntılarıyla anlatmamıştır, ne de olsa krematoryumun kapısı ölüme açılırdı.

Bir mucize sonucu Dr. Nyiszli hayatta kalmayı başardı. Bu sayede, bu istisnai döneme onun gözlerinden, onun eşsiz bakış açısı

Sindan bakına ve bin yıl boyunca ayakta kalacağına inanılan çilgin ve görkemli bir imparatorluğun yavaşça çöküşüne sahil olma imkânımız var. Doktorun acemi kaleminden dökülen samlın, kam pa varır varmaz yapılan "eleme işlemlerinden" başlayarak, Nazilerin çöküşü olarak kabul edilen toplu göçle sonlanan 1944- 1945 yıllarındaki sistemli katliamlara kadar olup biten her şeyi içine alıyor. "Acemi kalemi" derken, Dr. Nyiszli'nin: "Akla hayale sığamayacak bu vahşeti yaşarken, bir yazar değil, doktordum. Bugün size bunları aktarırken, bir muhabir olarak değil, bir doktor olarak yazıyorum," diyen sözlerinden destek alıyorum. Ama burada biçimsel eksiklerin pek de bir önemi yok; bu kitapta önemli olan tek şey hammadde, yani içeriği.

Miklos Nyiszli'nin yaşadığı ve tanıklık ettiği olaylara pek çok insan inanmamayı yeğler, günümüzde bile insan zekâsı kendisine acı verecek, onu tiksindirecek şeylerden kaçır. İnsanlara bu şekilde davranıldığını, mahkûmların işkence gördüklerini, şerefleriyle oynandığını, aşağılandıklarını, insanoğlunun kendi türüne böylesine insanlık dışı bir muamelede bulunabileceğini reddedenler olacaktır. Hatta günümüzde, altı milyonu Yahudi olmak üzere toplam on iki milyon insanın katledildiği gerçeğini yadsımaya çalışanlar, bunların yalnızca bir uydurmadan ya da bir abartıdan ibaret olduğunu savunanlar bile çıkabilir. Bunlar azınlıkta olsalar da, olaylara kulaklarını tıkamayı tercih edenlerin sayısı oldukça fazladır. Ayrıca inananlar ve duymazdan gelmeyenler arasında, "Peki ama bu konuyu دشمنin anlamı ne? Eski defterleri dürmenin, eski düşmanlıkları uyandırmanın bize ne gibi bir yararı olacak? En iyisi affedip, unutmak. Geriye bakıp öfkemizi perçinlemek yerine yüzümüzü geleceğe dönmek daha doğru değil mi?" diye düşünenler olabilir. Aslında bunlar oldukça mantıklı sorular. Yanıtlarını ise kurbanların kendileri veriyor. Meyer Levin, "Bu Nazi canavarlıklarının kurbanları, yaşadıklarının bazı kesit-

İri ini herkesten gizlediler, sözcüklerini duvarlara kazıdılar, günün birinde dünyanın onları yalnızca istatistiksel bilgiler olarak değil, birer insan olarak göreceğini, umarak öldüler. Bizim görevimiz onları dinlemek," diye yazmıştı bir zamanlar.

Kamlara gönderilenler özgürlüklerine kavuşmalarının ardından birkaç yıl süreyle değil yazı yazmak, başlarına gelenler hakkında konuşmayı bile istemediler. Bu konu deşilemeyecek kadar çok acı veriyordu onlara; şimdi onlar için iyileşme ve hayatlarına devam etmeye çalışma zamanıydı. Zamanla içlerinden bazıları, "dünya unutmasın diye" öykülerini anlatmak zorunluluğunu hissedince, perde açılmaya, daha doğrusu aralanmaya başladı. Dönüp de geriye bakınca, en sık sorulan soruyla karşılaşırız: "Tüm bunlar nasıl olabildi? Dünya buna nasıl izin verebildi?" Bu soruya verilebilecek basit bir yanıt yok, özellikle de II. Dünya Savaşı'nın son evrelerinde, pekçok Batılı liderin, Hitler'in tel örgülerinin ardında olup biten korkunç olayların ayrıntılarını değil, kaba hatlarını bile bilmedikleri kesinlik kazandıktan sonra. Ama gerek 1960'larda Vietnam'da, gerekse 1990'larda eski Yugoslavya'da meydana gelen olaylar bize, dünyanın böylesi ayıpları engelleme yeteneğinin oldukça sınırlı olduğunu gösterdi.

Bu sorulara, Nyiszli'nin kitabının önsözünün yazarı Bruno Bettelheim'in dokunaklı ve ısrarcı sorusunu da ekleyebiliriz: "Neden Yahudiler kendilerini tutuklamalarına, kamlara göndermelerine ve öldürmelerine hiç karşı koymadan izin verdiler? Ve neden on dört Sonderkommando grubundan yalnızca biri öldürülecekleri sırada isyan çıkardı? Günlerinin sayılı olduğunu, önceki tugayın acımasızca ortadan kaldırıldığını ve kendilerinden sonra geleceklerin de aynı şekilde öldürüleceklerini bile bile, neden birer insan gibi değil de, yaşayan ölüler gibi öldüler?" Bence tüm bu soruların yanıtı, ayrıntılarıyla olmasa da, en iyi biçimde, Walter Laqueur'un Soykırım gerçeğiyle ilgili iki şeyi asla unutmamamız

gerektiğini hatırlatan, Danuta Czech'in değerli eserine yazdığı ön-sözünde yer alıyor. 1 lepsi değilse de çok sayıda Avrupalı Yahudi, yaşadıkları topluma tanı olarak uyum sağlamışlardı. Ne de olsa Almanlar, Bach'ın, Kant'in, Goethe'ninve Schiller'in atalarıydılar. Bu insanlar ne kadar "kötü" olabilirlerdi ki? Hitler sapkının tekiydi, kısa zamanda silinir giderdi. Laqueur ve diğerleri bize, bir dönem Auschwitz'te genç, güçlü ve hayatları pahasına savaşmak üzere yetiştirilmiş on üç bin Rus savaş esirinin de tutulduğunu anımsatır. Ve o on üç bin kişiden yalnızca doksan ikisi hayatta kalmayı başardığı halde Ruslar nedense ayaklanmamıştı. Ne yazık ki, o dönem sahnelenen bu adaletsiz savaş oyununda, tüm kamp kurbanları - ister Yahudi olsun, ister çingene, ister savaş esiri - efendilerinin emirlerine ve isteklerine boyun eğmek zorundaydılar.

Ortalama bir tahminle Nazi toplama kamplarında on iki milyon kadar insanın soyu tükendi. Çoğu acımasızca öldürüldü, ama bir o kadarı da açlıktan, hastalıktan ya da intihar sonucu öldü. Sayıları insanı hayrete düşürecek kadar fazla. Dr. Nyiszli'nin kitabının değeri, kavrayışında yatmıyor. Kitabın asıl önemi, cehennem bize ilk elden gösterebilmesinde. Bruno Bettelheim'in deyiimiyle, "ne kadar dehşet verici olsalar da, nesiller boyu anlatılması ve bizim için ifade ettikleri kabul edilene dek tekrarlanması gereken olayları," anlatıyor.

- RICHARD SEAYER

BİLDİRİ

Ben, aşağıda imzası bulunan, doktor ve Alman toplama kamplarının eski mahkûmu Dr. Miklos Nyiszli, insanlık tarihinin

sırlarla dolu günlerini anlatan bu belgenin, kendi iradem dışında çalışmaya zorlandığım ve milyonlarca insanın annelerinin, babalarının ve çocuklarının yakılarak yok edildikleri Auschwitz krematoryumlarındaki görevim esnasında, gerçeklerden asla sapmadan, hiçbir abartıya kaçmadan tarafımdan yazıldığını ve yalnızca tanıklık ettiğim olayları içerdiğini bildiririm.

Auschwitz krematoryumlarında başhekim olarak görev aldığım süre içerisinde, otopsi ve adli tıp konularında sayısız yeminli ifade yazdım ve hepsini, kolumdaki dövme numaramla imzaladım. Şefim Dr. Mengele'nin de onaylayıp imzaladığı bu belgeleri posta yoluyla, Üçüncü Reich*'ın en nitelikli tıp merkezlerinden biri olan "Institut für Rassenbiologische und Anthropologische Forshungen"ın Berlin-Dahlem'deki adresine

* Hitler'in hükmettiği Nazi diktatörlüğü

gönderdim. Onları bugün hâlâ Araştırma Merkezinin arşivinde bulmak mümkün olabilir.

Bu kitabı yazmaktaki amacım herhangi bir edebi başarı Ölde etmek değil. Akla hayale sığmayacak bu vahşeti yaşay ken, bir yazar değil, doktordum. Bugün, size bunları aktarırken, bir muhabir olarak değil, yine bir doktor olarak yazıyorum.

Mart 1946'da, Oradea-Nagyvarad'da yazıldı.

***Ölüm Kampı 'ndan geri dönen
karım ve kızım için...***

1944, Mayıs. Sürgülü yük vagonlarının her birine doksanar kişi tıkıştırılmıştı. Dolup dolup taşan idrar kovalarından

yükselen pis kokudan nefes alınmıyordu.

Sınır dışı edilenlerin treni. Dört gün boyunca, birbirinin tıpatıp aynı tam kırk vagon hiç durmadan yol almış ve önce Slovakya'dan, sonra da Merkezi Hükümet bölgesinden geçerek, bizi bir bilinmeze doğru götürmüştü. Bizler, ölüme mahkûm edilen bir milyondan fazla Macar'ın ilk grubunu oluşturunuyorduk.

Tetra'yı geride bırakarak, Lübliyana ve Krakova istasyonlarından geçtik. Savaş boyunca bu iki kent toplama kampı - daha doğrusu imha kampları - olarak kullanılmış ve Avrupa'nın tüm Nazi karşıtları sürü halinde buraya getirilip, öldürülmek üzere sınıflandırılmıştı.

Tren, Krakova'dan bir saat uzaklıkta, oldukça büyük bir istasyonda acı bir frenle durdu. Gotik harflerle boyanmış tabelada "Auschwitz" yazıyordu, bu isim bize hiçbir şey ifade etmiyordu, adını hiç duymamıştık.

Vagonun kenarındaki çatlaklardan birinden bakınca, trenin et-

rafında alışılmadık bir telaş olduğunu fark edim. Bize buraya kadar eşlik eden SS askerlerinin yerlerini şimdi başkaları alıyordu. İrrevolüter trenden indi. Kazara duyabildiğim bölük pörçük konuşmalardan anlayabildiğim kadarıyla, yolculuğumuzun sonuna gelmiştik.

Katar yeniden hareket etmeye başladı ve yirmi dakika kadar sonra, uzun ve tiz bir düdüğünü öttürerek durdu.

Çatlaktan, çöle benzer bir yerde olduğumuzu gördüm: toprak, Doğu Silesia'yı andıran, ve yer yer sık, yeşil çalılıklarla kaplı sarımsı bir balçığı andırıyordu. Sonsuza dek uzayıp gidermiş gibi görünen beton direkler, boydan boya dikenli tellerle kaplıydı. Üzerlerindeki tabelalarda, tellerin yüksek akımlı cereyanla yüklü oldukları belirtilmişti. Direklerle çevrili dev avluların içinde, yeşil katranlı kâğıtla kaplanmış ve uzun bir dikdörtgen oluşturacak biçimde dizilmiş, göz alabildiğine yüzlerce kışla vardı.

Mahkûmlara özgü, çuval bezinden boyuna çizgili lime lime giysiler giymiş insanlar kampın içinde dolaşıyordu. Bazıları kereste taşıyordu, diğerleri kazma kürek sallıyordu, daha ilerdekilerse kamyonlara kaim kalaslar yüklüyordu.

Her otuz kırk metrede bir, dikenli tellerin arasından bir gözetleme kulesi yükseliyordu, ve her birinde üç ayaklı sehпасına yerleştirilmiş olan makineli tüfeğeyaslanmış bir SS muhafızı duruyordu. Demek Auschwitz toplama kampı ya da her şeyi kısaltmaktan hoşlanan Almanların tabiriyle KZ - telaffuzu "Katzet" - burasıydı. Pek iç açıcı bir manzara olmasa da, bir anda alevlenen korkumuzu bastırmış görünüyordu.

Vagonun içindeki arkadaşlarıma göz ucuyla baktım. Bizim vagonunda yirmi altı doktor, altı eczacı, altı kadın, çocuklarımız, birkaç yaşlı erkek ve kadın, anne babalarımız ve akrabalarımız vardı. Ya bavullarının üzerinde ya da yerde oturuyorlardı, yorgun ve kayıtsız görünüyorlardı, yüzlerinde varış heyecanının bile silmeyi başaramadığı, başlarına geleceklerin önsezisini andıran bir ifa-

de vardı. Çocukların çoğu uyuyakalmıştı. Uyanık olanlar, limonlu suyu içiyorlardı. Vagonlarda kalan son yiyecek kırıntılarını kemli kırıntıların altına saklıyorlardı. VI. Vagonun baş kısmında yiyecek bulamayanlar çatlamış dudaklarını kupkuru dil ile ıslatmaya çalışıyorlardı.

Toprağın üzerinde ağır ayak sesleri duyuldu. Bağır çağları yavaş yavaş azaldı. Vagonun baş kısmında bekleyişin monotonluğunu bir anda yok etti. Vagonların sürgüleri kırıldı. Kapı yavaşça açıldı ve bir anda emirle riini duymaya başladık.

"Herkes dışarı çıksın ve el çantasını yanına alsın. Tüm ağır yükleri vagonlarda bırakın."

Trenden atladık, sonra karılarımızı ve çocuklarımızı kucağımıza alıp aşağı indirmek için arkamızı döndük, çünkü vagonların yerden yüksekliği aşağı yukarı bir buçuk metre kadardı. Muhafızlar bizi vagonların önüne tek sıra halinde dizdiler. Hemen önümüzde, ayağından altın bir rozet sarkan, çizimleri güzelce boyanmış ve üniformasının içinde kusursuz görünen bir SS subayı durdu. SS'in farklı rütbeleri konusunda pek bilgim olmasa da, komandadaki kurdeleden doktor olduğunu anladım. Sonradan onun SS grubunun şefi olduğunu ve adının Dr. Mengele olduğunu ve Auschwitz toplama kampının başhekimini olduğunu öğrendim. Kampın "tıbbi seçicisi" vasfıyla, her trenin varışında, peronda hazır bulunuyordu.

İleriki günlerde, Auschwitz'te "eleme" diye adlandırılan çeşitli evreler olduğunu öğrendik. Sonraki dönemlerde herkes kaderinin çizdiği bu elemelere uygun biçimde yaşayacaktı.

SS öncelikle on dört yaşın altındaki çocukları anneleriyle bırakarak, bizi cinsiyetlerimize göre ayırdı. Böylece o ana dek kenetlenmiş olan grubumuz bir anda ikiye bölündü. İçimizi büyük bir korku kaplamıştı. Oysa muhafızlar heyecan dolu sorularımızı bakan, hatta sevecen denilebilecek bir şekilde yanıtladılar. Telaşlanacak bir şey yoktu. Mikroplarından arındırılmak üzere banyo-

lara götürülüyorlardı, tıpkı her yeni gelene yapıldığı gibi. Sonrasında herkes ailesiyle yeniden bir araya gelecekti.

Bizi ayırdıkları sırada etrafıma bakma fırsatı buldum. Batmakta olan güneşin loş ışığında izlediklerim, vagonun çatlağından gördüklerimden çok daha farklı, çok daha tüyler ürpertici ve ürkütücüydü. Dikkatimi çeken bir şey oldu: gökyüzüne doğru uzanan, kırmızı tuğladan, koskocaman kare bir baca. Yüksekliği iki katlı bir bina kadardı ve tuhaf bir fabrika bacasını andırıyordu. Asıl merakımı uyandıransa, bacanın tepesindeki köşelere yerleştirilmiş yıldırımsavarların arasından yükselen dev alevlerdi. Hangi yemeğin böylesine harlı bir ateşi gerektirebileceğini tahmin etmeye çalıştım. Birdenbire Alman topraklarında olduğumuzu hatırladım, yani krematoryumların ülkesinde. Bu ülkede tam on yıl boyunca, önce öğrenci, sonra da doktor olarak yaşamıştım ve en küçük şehirde bile krematoryumları olduğunu biliyordum.

Demek ki, "fabrika" aslında bir krematoryumdu. Biraz ileride bacası tüten bir bina daha gördüm; sonra çalılıkların arasında gizlenmiş gibi duran ve bacasından aynı büyüklükte alevler fışkıran bir bina daha. Hafif bir rüzgâr dumanı üzerime savurdu. Bir anda, insanın aklına çok farklı düşünceler getirecek cinsten iğrenç bir et ve yanık saç kokusu burnuma ve genzime dolmuştu. Bu arada elemanın ikinci aşaması başlamıştı. Erkek, kadın, çoluk, çocuk, yaşlı, başlı herkes seçici kurulun önünden tek sıra halinde geçmeliydi.

"Tıbbi seçici" Dr. Mengele bir el işareti yaptı. Yine iki gruba ayrıldık. Sol taraftaki sırada yaşlılar, sakatlar, güçsüzler ve on dört yaşından küçük çocukları olan kadınlar vardı. Sağ taraftaki sıraya güçlü ve sağlıklı kadınlarla erkeklerden yani çalışabilecek durumda olanlardan oluşuyordu. Karım ile on dört yaşındaki kızımın ikinci gruba dahil edildiklerini gördüm. Artık bir birimizle konuşma fırsatımız kalmamıştı; tek yapabildiğimiz işaretleşmekti.

Yürüyemeyecek kadar hasta olanlar, yaşlılar ve deliler Kızıl Haç minibüslerine yerleştirilmişlerdi. Benim grubumdaki birkaç yaşlıca doktor da minibüse binmek istediklerini söylemişlerdi. En başta araçlar, arkasından önce sol taraftaki grup, sonra da SS muhafızlarının korumasındaki beş sıra insan art arda yola koyuldular. Birkaç dakika içinde gözden kayboldular, sık çalılıkların arkasında yok olup gittiler.

Sağ taraftaki sıra yerinden kıpırdamamıştı. Dr. Mengele tüm doktorlara birer adım öne çıkmalarını emretti; sonra yaklaşık elili kadar doktordan oluşan bu yeni grubun yanına geldi ve üniversiteyi Almanya'da okuyanların, patoloji konusunda geniş bilgi sahibi olanların ve adli tıp eğitimi görmüş olanların birer adım daha atmalarını istedi.

"Çok dikkatli olun," diye ekledi. "Bu göreve uygun olmanız gerekir; eğer değilseniz..." tehditkâr hareketi her şeyi anlatıyordu zaten. Arkadaşlarıma, baktım. Gözleri korkmuştu herhalde. Ama ne fark ederdi! Ben kararımı vermiştim bile!

Sıradan çıkıp kendimi tanıttım. Dr. Mengele beni uzun uza diye sorguladı; nerede okuduğumu, patoloji profesörlerimin adlarını, adli tıp hakkında nasıl bilgi sahibi olduğumu, ne kadar süredir görev yaptığımı falan sordu. Anlaşılan yanıtlarımdan tatmin olmuştu, çünkü hiç vakit kaybetmeden beni diğerlerinden ayırıp, meslektaşlarıma yerlerine dönmelerini emretti. Şimdilik canlan bağışlanmıştı. Biliyorum, çünkü o zamanlar farkında olmadığım bir gerçek vardı: sol taraftakiler ve araçlara bindirilenler, birkaç dakika sonra krematoryumun kapılarından içeri gireceklerdi. Hiçbiri geri dönmek üzere.

II

Öbürlerinden azıcık uzakta, tek başıma durup, kaderin insana ne kadar garip ve sinsi oyunlar oynadığını, daha doğrusu Almanya'yı ve orada geçirdiğim mutlu yılları düşünmeye başladım.

Gökyüzü yıldızlarla doluydu ve hafifçe esen akşam rüzgârı etrafı serinletiyordu, ama keşke arada sırada da olsa, Üçüncü Reich'in krematoryumlarında yanan bedenlerin kokusunu burnuma getirmeseydi.

Beton direklerin tepelerine yerleştirilmiş olan yüzlerce projektör etrafı göz kamaştırıcı bir ışıkla aydınlatıyordu. Ancak tüm bu parlak ışıklara rağmen, hava sürekli kararıyor, kalın bir tül perde gibi kampın çevresini kaplıyordu; perdenin arasından tek görünen, kışlaların belli belirsiz gölgeleriydi.

Artık tüm vagonlar boşalmıştı. Hapishane giysileri giymiş birkaç adam, gelip trende bıraktığımız ağır valizleri aldılar ve hepsini kamyonlara yüklediler. Kırk yük vagonu, giderek bastıran akşam karanlığında yavaş yavaş gözden kaybolmaya başladı, ta ki hepsi kırık arazinin içinde tamamen silininceye dek.

SS birliklerine son talimatları veren Dr. Mengele arabasına doğru gitti, direksiyonun başına geçti ve eliyle işaret edip beni yanı-

na çağıldı. Arka koltuğa, genç bir SS subayının yanına oturdum ve yola koyulduk. Araba, kampın ilkbahar yağmurlarının delik deşik ettiği balçıklı yollarında bata çıka ilerledi. Parlak projektörlerin yanından hızla geçtik ve kısa süre sonra zırhlı bir kapının önünde durduk. Bir SS nöbetçisi koşarak yanımıza gelip bize kapıyı açtı. Her iki yanı da kışlalarla dolu kampın ana caddesinde birkaç yüz metre daha yol alıp, diğerlerinden daha iyi durumda olan bir binanın önünde durduk. Dışarıdaki levhadan, burasının "Kamp Ofisi" olduğunu anladım.

İçeride, hapishane üniforması giymiş, kaygılı ama zeki bakışlı, zarifyüzlü insanlar masa başında oturmuş çalışıyorlardı. Hemen ayağa kalkıp, hazırola geçtiler. Dr. Mengele içlerinden birine doğru yöneldi; elli yaşlarında kafası kazıtılmış bir adamdı. Obersturmführer'in birkaç adım gerisinde durduğumdan, ne konuştuklarını duymama olanak yoktu. Bir mahkûm ve sonradan öğrendiğim kadarıyla F Kampının doktoru olan Dr. Sentkeller, dediklerini onaylarmışçasına başını salladı. Emri doğrultusunda bir diğer mahkûmun masasına yanaştım. Memur birkaç dosyayı karıştırıp, bana kişisel sorular sormaya başladı, yanıtlarımı hem dosyadaki kartlara, hem de arşive kaydetti ve kartları bir SS muhafızına uzattı. Sonra odadan çıktık. Dr. Mengele'nin önünden geçerken hafifçe eğildim. Bu hareketimi fark eden Dr. Sentkeller dayanmadı ve kötü niyetle değil de daha çok alaycı bir tavırla, burada bu tür davranışlara yer verilmediğini, görmüş geçirmiş biri olduğumu göstermenin KZ'te hiç bir işime yaramayacağını yüksek sesle dile getirdi.

Bir muhafız gelip beni, kapısında "Banyolar ve Arınma Odası" yazan bir kışlanın önüne götürdü; burada kartım ve ben bir başka muhafıza devredildik. Bir mahkûm yanıma gelip, ilaç çantamı

elimden altlı ve üzerimi arayıp soyunmamı söyledi. Sonra bir berber geldi ve önce başımı, sonra da tüm vücudumu tıraş edip, beni duşlara gönderdi. Başımı kalsiyum klorit ile ovaladılar, kullandıkları solüsyon gözlerimi o kadar çok yaktı ki, birkaç dakika boyunca gözlerimi açamadım.

Bir başka odada giysilerim, yeni sayılabilecek kalın bir ceket ve çizgili bir pantolonla takas edildi. Ayakkabılarımı, kalsiyum kloridle dolu bir havuza batırıp bana geri verdiler. Yeni giysilerimi denedim ve üstüme tıpatıp uyduklarını fark ettim. (Benden önce hangi zavallının bunları giymiş olabileceğini merak ettim.) Daha fazla düşünmeme zaman kalmadan, bir diğer mahkûm, sol kolumu sıyırıp kartımın üzerindeki numarayı kontrol ettikten sonra, mavi mürekkeple dolu bir aletle ve gayet ustaca, koluma dövme yapmaya başladı. Bir anda kolumda bir dizi mavi renkli rakam belirdi.

"Kolun hafifçe şişecek," diye rahatlatmaya çalıştı beni mahkûm, "ama bir haftaya kalmaz geçer ve rakamlar rahatça okunabilir hale gelir."

Böylece benim, yani Dr. Miklos Nyiszli'nin yaşamı sonlanmış oldu; bundan böyle ben, A 8450 numaralı KZ mahkûmuydum.

Birdenbire aklıma başka bir sahne geldi; bundan tam on beş yıl önce Breslau'daki Frederick Wilhelm Üniversitesi, Tıp Fakültesi'nin Rektörü elimi sıkarak bana diplomamı vermiş ve "seçiciler kurulunun tebrikleriyle," diyerek bana parlak bir gelecek dilemişti.

III

Şimdilik durumum tahammül edilebilirdi. Dr. Mengele, doktor olarak çalışmamı istemişti. Büyük olasılıkla, askere

gitmiş ve görevleri arasında patoloji ve adli tıp olan bir Alman doktorun yerini doldurmak üzere', Almanya'nın herhangi bir şehrine gönderilecektim. Üstelik, Dr. Mengele'nin emirleri doğrultusunda, bana bir mahkûm üniforması değil, gayet düzgün sivil giysiler verilmiş olduğu için henüz ümidim kırılmamıştı.

Saatler gece yarısını geçiyordu, ama merakım yorgunluğumu bastırmıştı. Kışla amirinin her dediğini can kulağıyla dinledim. KZ'in tüm organizasyon şemasını, her kamptaki SS komutanlarının ve önemli görevlere getirilmiş tüm mahkûmların adlarını biliyordu. Auschwitz KZ'in bir çalışma kampı değil, Üçüncü Reich'in en büyük imha kampı olduğunu öğrendim. Kışla amiri ayrıca, gerek hastanelerde, gerekse kışlalarda her gün yapılan "elemelerden" söz etti. Her gün yüzlerce mahkûm kamyonlara yüklenerek, buradan yalnızca birkaç yüz metre ilerideki krematoryumlara yakılmaya götürülüyordu.

Anlattıklarından, kışladaki hayatı öğrendim. Her kışlaya, ranza usulü, sekiz yüz ile bin kişi tıkıştırılıyordu. Bir türlü sığışamadıkları

için, yan yana ya da birinin ayakları diğerinin başına, boynuna, ||ö|| süne gelecek biçimde, çaprazlama yatıyorlardı. Her unlu insanı saygınlıktan yoksun, kendilerine birazcık daha yer açabilmek, azıcık daha rahat uyuyabilmek için birbirlerini iliyor, ısıtıyor, tekmeliyorlardı. Ne de olsa uyuyacak fazla zamanları yoktu: kalk bozusu sabahın üçünde çalışıyordu. Coplu muhafızlar, mahkûmları "yataklarından" kaldiriyorlardı. Henüz uyanmamış halde, itişip kakışarak kışlalardan dışarı fırlıyor ve tek sıra halinde diziliyorlardı. Ardından KZ'in en insanlık dışı programı olan yoklama başlıyordu. Mahkûmlar beşerli sıralar halinde diziliyorlardı. Görevliler onları uygun biçimde yerleştiriyordu. Kışla memurları onları boy sırasına sokuyordu: uzun boylular öne, kısalar arkaya gelecek şekilde. Sonra o gün o bölümden sorumlu olan bir başka muhafız geliyordu, ve yumruğunu sertçe savurarak sıranın başındaki en uzun boyluyu itip en kısa boyluyu sıranın başına getiriyordu. Nihayet, iyi giyimli ve iyi besili kışla amiri geliyordu. Onun üzerinde de mahkûmlara özgü çizgili çuval vardı, ama üniforması temiz ve güzelce ütülüydü. Orada öylece dikilip, kibirli bir edayla sıraların düzgün olup olmadığına bakıyordu. Tabii ki değillerdi, o da bunun üzerine yumruklarını sıranın en önündeki gözükükülere doğru savurup, onları sıranın en arkasına gönderiyordu. Neden mi? Nedenini hiç kimse bilmiyordu. Aslında bunun nedenini düşünmezsiniz bile, çünkü burası KZ'ti ve burada hiç kimse böylesi davranışlara mantıklı bir açıklama getirmeye çalışmazdı.

Bu spor saatlerce sürerdi. Her sırayı on beş defadan fazla sayarlardı, önden arkaya, arkadan öne, akla gelebilecek her yönden her yöne. Sıralardan biri düzgün değilse, ceza olarak tüm kışla, elleri başlarının üzerinde, bacakları soğuktan ve yorgunluktan titreyerek bir saat boyunca çömelip kalkardı. Zira Auschwitz'te seher vakitleri yazları bile soğuktu ve mahkûmların incecik üniformaları onları yağmurdan ya da soğuktan korumaya yetmezdi. Yoklama yaz kış saat tam üçte başlar ve ye-

diye dek sürerdi, ta ki SS subayları gelinceye kadar.

SS'in itaatkâr emir erlerinden kışla amiri, kanun kaçakları arasından seçilir ve kendisini diğer mahkûmlardan ayırt eden yeşil rütbe nişanları takardı. Kışla amiri hazırola geçip raporunu verir ve emrindekilerin içtmasını yapardı. Sırada SS'in safı vardı: her sırayı teker teker sayıp, sayıları defterlerine not ederlerdi. Kışlada ölen varsa - ve genelde günde ortalama beş ya da altı tane, bazen on tane olurdu - onlar da teftişte hazır bulunmalıydılar. Ve yalnızca isim olarak değil, fiziksel olarak orada olmalıydılar, anadan doğma halde, iki mahkûm tarafından desteklenerek içtima bitinceye dek ayakta tutulurlardı. Ölü ya da diri tüm mahkûmların sicil numaraları yoklamada yer almalı ve sayılmalıydı. Bazen, ölüleri el arabalarına koyup taşımakla görevli komandoların işleri başlarından aşkın olurdu ve birkaç gün boyunca kışlaya uğramazlardı. Bu durumda ölüler her teftişte hazır bulunmak zorundaydılar, ta ki ulaştırma komandoları gelip de onları götürünceye dek. Ancak o zaman isimleri içtima listesinden silinirdi.

Bunları duyunca, cesurca davranıp kaderimi değiştirmeye çalıştığım için memnun olmuştum. Bu sayede ilk günden itibaren bir doktor olarak görev yapmak üzere seçilmiş ve o insan selinde kaybolmaktan ya da karantina kampının* pisliği içinde boğulmaktan kurtulmuştum.

Sivil giysilerim sayesinde, insanlık dışı bir görünüm kazanmamıştım ve o gece on ikinci "hastane" kışlasının doktor odasında uyuyacaktım.

Sabah saat yedide: kalk borusu. Bölümümdeki doktorlar ve

Karantina kampı, sağ taraftaki gruba dahil edilen mahkûmların gönderildikleri yerd. Banyo yaptırılıp, mikroplarından arındırılana ve tıraş edilip, sivil giysileri mahkûm üniformalarıyla takas edilene dek burada tutulurlardı. Daha sonra buradan, kampın içindeki çeşitli bölümlere dağıtılırlardı.

hastane görevlileri yoklama için kışlanın önünde dizildiler. Yoklama iki ya da üç dakika sürdü. Ayrıca yatalakları ve bir önceki gece ölenleri de saydılar. Burada da ölümler, yaşayanların yanında durmak zorundaydılar.

Odalarımızda elliğimi/, kahvaltıda meslektaşlarımla tanıştım. 12 Numaralı kışla-hasianenin başhekimi, Strasbourg Üniversitesi profesörlerinden Dr. Levy idi; yardımcısı ise Zagreb Üniversitesi profesörlerinden Dr. Gras idi; her ikisi de yetenekleri sayesinde Avrupa'da tanınmış, başarılı pratisyenlerdi.

Hemen hiç ilaçsız, en temel aseptik ve antiseptiklerinden bile yoksun ortamlarda, bozuk araç gereçlerle, başlarına gelen bu felaketi düşünmemeye çalışarak, yorgunluğu ve tehlikeleri göz ardı ederek, hastaları tedavi etmek ve dert ortaklarının acılarını hafifletmek için ellerinden geleni yapıyorlardı.

Auschwitz KZ'te en sağlıklı insan bile üç dört hafta içinde açlıktan, pislikten, dayaktan ya da yapmaya zorlandığı insanlık dışı işler yüzünden çökerdi. Kampa vardıklarında zaten hasta olanların durumunu tarif etmeye gerek var mıydı? Öncelikle insan, ardında da doktor olduklarını unutmaya çalışarak, mesleklerini büyük sadakatle sürdürüyorlardı. Altı teğmen doktordan oluşan kolordu da onları örnek alıyordu. Bu grup, Fransız ve Yunanlı doktorlardan oluşuyordu. Tanı üç yıldır KZ'in at kestaneli ve testere talaşlı ekmeğini yiyorlardı. Karıları, çocukları, akrabaları ve arkadaşları daha kampanya gelir gelmez öldürülmüşlerdi. Daha doğrusu yakılmışlardı. Şansa, sağ taraftaki sıraya gönderilmişlerse eğer, bu zor şartlara en fazla iki ya da üç ay dayanabilmişler ve tıpkı "elenenler" gibi alevlerin arasında kaybolup gitmişlerdi.

Ancak her şeye rağmen, umutsuzluklarını, boyun eğişlerini, kayıtsızlıklarını yenip, içten bir bağlılıkla, kaderleri ellerinde olan bu yaşayan ölümlere yardım etmeye çalışmışlardı.

İşin aslı, *gerçek* yaşayan ölüler bu hastanedeki mahkûmlardı. Bir mahkûmun KZ hastanesine yatırılması için çok ağır hasta olması gerekiyordu. Çoğunlukla iskeletten farksızdılar; susuz kalmış, bir deri bir kemiğe dönmüşlerdi, dudakları çatlamış, yüzleri şişmişti ve pençesine düştükleri dizanterinin tedavisi imkânsızdı. Vücutlarının her yanı kocaman, tiksiniç, kanayan ve irinli yaralarla doluydu. KZ hastaları böyleydi işte. Tedavi edip rahatlatmaları gerekenler bunlardı.

IV

Hâlâ belirgin bir görevim yoktu. Fransız doktorlardan biriyle yaptığım kamp gezisi sırasında, KZ kışlalarından birinin cephesinde, çıkıntı yapan bir tür ek bina dikkatimi çekti. Dışarıdan bakıldığında, malzemelerin depolandığı bir kulübeyi andırıyordu. Oysa içeride, rendelenmemiş, kalınca tahtalardan yapılmış, bir adam boyu yüksekliğinde bir masa; bir sandalye; bir kutu donatılı ameliyat malzemesi; ve köşede, bir kova olduğunu gördüm. Meslektaşına bunların ne amaçla kullanıldıklarını sordum.

"Burası KZ'in otopsi odası," dedi. "Bir süredir kullanılmıyor. İşin aslı, kampta otopsi yapacak nitelikte bir doktor olduğunu da sanmıyorum ve korkarım ki sen, Dr. Mengele'nin bu işi yeniden canlandırma projesinin bir parçası olacaksın."

Düşüncesi bile beni kasvete boğmaya yetmişti; kendimi modern bir otopsi odasında çalışırken hayal etmiştim, kampın ambarlarından birinde değil. Tıp kariyerim boyunca hiç bunlar kadar kötü malzemelerle ya da böylesine ilkelce donatılmış bir odada çalışmamıştım. Bir cinayet ya da intihar vakası için köylere çağırıldığımda ve acil otopsi gerektiren durumlarda bile, daha iyi malzemelere ve donanımına sahiptim.

I [er Şeye rağmen şaresizlikten boyun eğdim ve bu olasılığı ka bullendim, ne de olsa bu, KZ'te tercih edilen bir işti. Ama pis bir kulübede şalışmam istenmesine rağmen, bana neden sivil kıya-fetler verildiğini bir türlü anlayamamıştım. Anlamsız geliyordu. Sonra, böylesi bariz tutarsızlıklara kafa yormamaya karar verdim.

Fransız meslektaşımla birlikte, dikenli tellerin arkasından et-rafa göz attım. Koyu tenli, çıplak çocuklar ortalıkta koşuşturup, oynuyorlardı. Parlak renkli giysiler giymiş, meleze benzer kadın-lar ve yarı çıplak erkekler, gruplar halinde yerde oturmuş, bir yan-dan sohbet ederken, bir yandan da çocukların oyunlarını izliyor-lardı. Burası ünlü "Çingene Kampı" idi. Üçüncü Reich'in etnolojik uzmanları çingeneleri "bayağı ırk" olarak sınıflandırmışlardı. Bu yüzden de, yalnızca Almanya'dan değil, işgal edilmiş tüm ülke-lerden toplanıp, sürüler halinde buraya getirilmişlerdi.

Sayıları yaklaşık 4.500 kadardı. İş yapmıyorlardı, onlara Ya-hudi kamplarının ve kışlaşların güvenliğini sağlama görevi ver-rilmişti ve onlar da yetkilerini mümkün olduğuunca acımasızca kullanıyorlardı.

Çingene Kampında ilginç bir Şey vardı: deney kışlası. Araştır-ma Laboratuvarının müdürü Prag Üniversitesi profesörlerin-den, dünyaca ünlü çocuk doktoru Dr. Epstein, 1940'tan beri bir KZ mahkûmuydu. Asistanı Dr. Bendel ise Paris Üniversi-tesi Tıp Fakültesindendi.

Burada üç tür deney yapılıyordu: ilki, ikiz doğumların kayna-đını ve nedenlerini araştıran bir şalışmaydı: bundan on yıl önce Dionne beşizlerinin doğumuyla yeniden ilgi odağı haline gelen konuydu bu. İkincisi devlerin ve cücelerin dünyaya gelmelerine neden olan biyolojik ve patolojik nedenlerin keşfine dayalı bir araştırmaydı. Üçüncüsüyse "yüzdeki kuru kangren" olarak bili-nen bir hastalığın nedenleri ve tedavisiyle ilgili bir şalışmaydı.

Bu korkunç hastalığa çok ender rastlanırdı; pek çok doktorun

hiç karşılaşmadığı bir durumdu. Ama burada, Çingene Kampında gerek çocuklar, gerekse erişkinle arasında oklukça yaygındı. Yaygınlığı, konuyla ilgili araştırmaları oldukça kolaylaştırıyor ve tedavisi için etkili bir yöntem geliştirmek konusunda yol kat edilmesini sağlıyordu.

İspatlanmış tıbbi kavramlara göre "yüzdeki kuru kangren" genellikle kızamık, kızıl humma ve tifo ile birlikte baş gösterirdi. Bu hastalıklar, artı kamptaki içler acısı sağlık önlemleri, hastalığın artarak gelişmesine katkıda bulunmuş ve hastalık son dönemlerde Çek, Polonya ve Yahudi kamplarında da baş göstermişti. Ama en çok çingene çocukları arasında yaygındı ve Çingene Kamplarındaki yüksek frengi oranından dolayı, bu hastalığın irsi frengiyle doğrudan ilgisi olduğuna karar verilmişti.

Bu gözlemlerden yola çıkarak, sıtma iğnesi ile "Novarsenobenzol" adlı bir ilacın karışımından elde edilen yeni bir tedavi yöntemi geliştirilmiş ve başarılı sonuçlar elde edilmişti.

Dr. Mengele deney kışlasına her gün uğruyor ve araştırmanın her aşamasına faal olarak katılıyordu. Bu projede iki mahkûm doktor ve sanatsal becerilerinden yararlandığı Dina adında bir ressamla birlikte çalışıyordu. Dina Prag doğumluydu ve üç yıldır KZ mahkûmuydu. Dr. Mengele'nin asistanı olarak, sıradan mahkûmların asla yararlanamadıkları bazı ayrıcalıklara sahipti.

V

Dr. Mengele yorulmak nedir bilmiyordu. Uzun saatler boyunca laboratuvarından çıkmıyor, sonra alelacele boşaltma rampasına gidip, gününün geri kalanını, yeni gelen dört ya da beş tren dolusu Macar mahkûmla ilgilenerek geçiriyordu.

Gelen konvoylar, SS muhafızlarının korumasında beşli sıralar halinde yürüyorlardı. Yeni gelenlerin dizilişlerini izledim. Gözetleme noktam kamyonların epeyce uzağında olsa da, manzaram dikenli teller yüzünden kısıtlansa da, bu konvoyun büyük bir şehirden geldiğini anladım: mahkûmların giysileri özenle dikilmişti, içlerinden pek çoğu poplin yağmurluklar giyiyordu ve valizleri pahalı deridendi. Bu şehir her neredeyse, nüfusunun hoş ve kültürlü bir yaşam sürdüğü belliydi. Ve şu an, bu büyük günahlarının bedelini ödüyorlardı.

Dr. Mengele yoğun temposunun arasında bana bile zaman ayırabilirdi. Mahkûmların çektiği bir araba, beni otopsi odasına götürdü. Ulaştırma ekibi iki cesedi araçtan indirdi. Göğüslerine özel bir tebeşirle yazılmış Z ve S harfleri (*ZurSektion*) cesetlerin parçalara ayrılacağını işaretliydi. 12 Numaralı kışlanın amiri, zeki bir mahkûmu bana yardımcı olarak atadı, ikimiz birlikte, cesetlerden

birini masaya yatırdık. Cesedin boynunda kalın siyah bir çizgi olduğunu fark ettim. Ya kendini asmıştı ya da asılmıştı, ikinci ce sedeye göz atar atmaz, elektrikle öldürülmüş olduğunu anladım. İlk bakışta, vücudundaki küçük yüzeysel yanıklardan ve çevrelerindeki sâırımsı-kırmızımtırak izlerden anlaşılan buydu. Kendini yüksek gerilimli dikenli tellere atmış olabileceğini düşündüm, belki de itilmişti. KZ'te her ikisine sıkça rastlandırı.

İntiharda ya da cinayette formaliteler hep aynıydı. Akşam, yoklama sırasında, ölülerin adları içtima listesinden silinir ve cesetler "cenaze arabalarına" yüklenip kampın morguna taşınırdı. Oradan, bir başka araç onları alır ve günde kırk-elli kadar ceset krematoryuma götürülürdü.

Dr. Mengele'nin incelemek üzere bana göndermiş olduğu iki ceset, benim ilk isimdi. Bir gün öncesinde, onları dikkatlice incelemem ve iyi bir iş çıkartmam konusunda beni uyarmıştı. Yeteneklerim elverdikçe emirlerini yerine getirmeye kararlıyım.

Bir araba durdu. Kışlanın içinde "Dikkat" emri yankılandı. Dr. Mengele ile iki kıdemli SS subayı gelmişlerdi. Kışla amiri ile doktorun verdiği raporları dinledikten sonra, F Kampının mahkûm-doktorlarıyla birlikte otopsi odasına yöneldiler. Bir tıp merkezindeki patoloji dersini dinlermişçesine ve sanki çok ilginç bir konu işleniyormuşçasına, odanın etrafında bir çember oluşturdular. Birdenbire bunun benim için bir sınav niteliğinde olduğunu ve karşımdakilerin bir jüri heyeti oluşturduklarını fark ettim, hem de çok önemli ve tehlikeli bir jüri. Dostum olan mahkûm-doktorların benim için dua ettiklerini biliyordum.

Oradakilerin hiçbirisi, her türlü intihar vakasını inceleme fırsatı bulduğum Boroslo Enstitüsünün Adli Tıp Bölümünde, Profesör Strasseman'ın gözetiminde üç yıl eğitim almış olduğumu bilmiyordu. Mahkûm-doktor A 8450'nin, Dr. Miklos Nyiszli'nin önceden bildiklerini hatırlamasının iyi olacağını düşündüm.

Otopsiye başladım. İşe kafatasını açmakla başladım, ardından göğüs kafesini, son olarak da karnı. Tüm organları çıkarttım, anormallik gösteren her ayrıntıyı not ettim ve bana yağdırdıkları sorulara tereddütsüz yanıt verdim. Yüzlerindeki ifadeden, tatmin olduklarını görebiliyordum, başlarını olumlu biçimde sallamalarından ve bakışlarından ise sınavı başarıyla geçtiğimi anlamıştım. İkinci otopside sonra Dr. Mengele bulgularımla ilgili bir beyanat yazmamı emretti. Ertesi gün, biri beyanatı almaya gelecekti. SS doktorları gittikten sonra bir süre mahkûm arkadaşlarımla sohbet etme fırsatı buldum.

Sonraki gün otopsi için üç yeni ceset getirildi. Aynı insanlar geldi, ama bu kez ortam o kadar gergin değildi, ne de olsa işimi nasılyaptığımı görmüşlerdi. Odadakiler çok ilgili görünüyorlardı, bir sürü kurnazca ve kışkırtıcı yorumda bulundular ve an geldi tartışma oldukça alevlendi.

SS doktorları gidince, çok sayıda Fransız ve Yunanlı doktor yanıma gelip, bel omurunu açma tekniği konusunda kendilerini eğitip eğitemeyeceğimi sordular. Ayrıca bana verilen cesetlerden bazılarını ameliyat etmek için benden onay istediler, tekliflerini düşünmeden kabul ettim. Dikenli tellerin arkasında olsalar da mesleklerine olan ilgilerini yitirmediklerini görmek beni çok duygulandırmıştı. Altı yedi denemeden sonra, bel omurunu açmayı öğrendiler ve yaptıkları işten tatmin olmuş halde, çalışmaya ara verdiler.

VI

Sonraki üç gün boyunca yapacak hiçbir işim yoktu. Doktorlara verilen ek vesikaları hazırlamakla meşguldüm, ama zamanımın çoğunu yatakta uzanarak ya da F Kampının yakınındaki stadyumun açık tribünlerinde oturarak geçiriyordum. Evet, Auschwitz'in bile bir stadyumu vardı. Ama ondan yalnızca, kampın çeşitli bölümlerinde memur olarak çalışan Üçüncü Reich'in Alman mahkûmları yararlanabiliyordu. Pazar günleri stadyum, heyecan verici spor faaliyetlerinin merkezi haline geliyordu, ama hafta arası o kocaman sahası sessiz ve bomboştu. Stadyumu krematoryumdan ayıran dikenli telden bir tahta perdeydi yalnızca. Sürekli alev püskürten o kocaman bacanın gölgesinde neler olup bittiğini öğrenmek istiyordum. Oturduğum yerden pek bir şey görmem mümkün değildi. Dikenli tellere yaklaşmaksa pek akıllıca bir hareket sayılmazdı, çünkü güzellikle kulesindeki makineli tüfekler, Tarafsız Bölge'ye girmeye kalkışanları hiçbir uyarıya gerek duymadan tarıyordu.

Yine de, krematoryum avlusunun önünde sıraya dizilmiş sivil giysili insanlar olduğunu görebildim, kırmızı tuğla binanın hemen önündeydiler: yaklaşık 200 kişi kadardılar, başlarında da bir

SS muhafızı duruyordu. Önce yoklama yapıldığını sandım ve gece nöbetçisinin görevini sabah nöbetçisine devrettiğini zannettim. Mahkûm arkadaşlarımdan birinden, krematoryumların yirmi dört saat boyunca hiç durmadan çalıştıklarını duymuştum, burada çalışanlara özel görev komando tugayı anlamına gelen Sonderkommando denildiğini de yine ondan öğrenmiştim. Bunları iyi besleyip, sivil giysiler giydirirlerdi. Krematoryumlardan ayrılmalarına asla izin verilmezdi ve dört ayda bir, yani burası hakkında çok fazla şey öğrendiklerinde, kendi iyilikleri için öldürülürlerdi. KZ'in kuruluşundan bu yana Sonderkommando'ların kaderi hep böyle olmuştu; içlerinden tek bir tanesinin bile kaçıp, son birkaç yıldır bu korkunç duvarların ardında neler olup bittiğini dünyaya haykıramamasının nedeni de buydu.

12 Numaralı kışlaya varır varmaz, Dr. Mengele içeri girdi. Arabasıyla gelmişti ve kışla muhafızı onu karşıladıktan sonra haber gönderip beni arabasına çağırttı. Bu kez yanımda koruma yoktu. Meslektaşlarımla vedalaşmama fırsat kalmadan, yola çıkmıştık bile. Kamp Ofisinin önünde 'durup, Dr. Sentkeller'a kartımı getirmesini söyledi, sonra tümsekli yoldan ilerledi.

Yaklaşık on iki dakika boyunca dikenli tel labirentlerinin arasında yol aldık ve sıkı koruma altındaki kapılardan, bir bölümden öbürüne geçtik. Ancak o zaman KZ'in ne kadar büyük olduğunu fark ettim. Bu gerçeği algılayabilecek az sayıda insan vardı, çünkü buraya gelenlerin büyük çoğunluğu ilk gönderildikleri yerde ölüyorlardı. Sonradan, bazı dönemlerde Auschwitz KZ'in, elektrikli dikenli tellerle çevrili topraklarında 100.000'den fazla insan barındırdığını öğrendim.

Kamp kumandanı Hoess. Nuremberg'de verdiği ifadede kampın tamamı dolu olduğunda, nüfusun 140.000 mahkûma ulaştığını itiraf etmişti.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

Dr. Mengele beni düşüncelerimden uzaklaştırdı. Yüzünü bana dönmeden: "Seni götürdüğüm yer bir sanatoryum sayılma/., ama şartların çok da kötü olmadığını göreceksin," dedi.

Kamptan ayrılıp, Yahudilerin boşaltma rampasından yaklaşık 300 metre kadar uzaklaştık. Muhafızın arkasındaki dikenli tellerle çevrili büyük zırhlı kapı açıldı. İçeri girdik: karşımızda, yemyeşil çimenlerle kaplı kocaman bir avlu vardı. Avlunun dibinde kırmızı tuğladan koskocaman bina ile gökyüzüne alevler püskürten bacası olmasa, burası çam ağaçlarının gölgesindeki çakıl taşlı yolları ile oldukça hoş bir yer sayılabilirdi. Krematoryumlardan birindeydik. Arabada oturduk. Bir SS koşarak gelip, Dr. Mengele'yi selamladı. Sonra dışarı çıktık ve avluyu aşip geniş bir kapıdan geçerek krematoryuma girdik.

"Oda hazır mı?" diye sordu Dr. Mengele muhafıza.

"Evet, efendim," diye yanıt verdi adam.

Dr. Mengele'nin peşinden odaya doğru yöneldik.

Sözü geçen odanın duvarları kireç badanalıydı, parmaklıklarla örtülü geniş penceresinden giren ışık içerisini pırıl pırıl aydınlatıyordu. Kışladakileri gördükten sonra, buradaki eşyalar beni hayrete düşürmüştü: beyaz bir yatak; beyaz bir dolap; büyük bir masa ve sandalyeler. Masanın üzerinde kırmızı kadife den bir örtü seriliydi. Beton zemin, güzel bir halıyla kaplıydı. Buraya geleceğimi biliyormuş gibiydiler. Sonderkommando'lar duvarları boyamış ve önceki konvoyun bıraktığı eşyalarla odayı donatmışlardı. Sonra karanlık bir koridordan geçip başka bir odaya geldik; burası çok aydınlık, iki pencereli, modern bir otopsi odasıydı. Yerler kırmızı betondandı; odanın orta yerinde, beton bir yükseltinin üzerinde, akıtma kanallarıyla çevrili, cilalı mermerden bir otopsi masası duruyordu. Masanın kenarına, nikelajlı muslukları olan bir evye yerleştirilmişti; duvara da üç porcelen lavabo. Duvarlar açık yeşile boyalıydı ve demir parmak-

lıklı büyük pencereler, sivrisineklerin içeri girmesini engelleyen ince kal esli yeşil tellerle kaplanmıştı.

Otopsi odasından çıkıp yan odaya geçtik: çalışma odasına, i'ı rası şlk sandalyeler ve tablolarla döşeliydi. Odanın ortasıula ye şil bir örtüyle kaplı büyük bir masa vardı; çevresinde de ralıai kol tuklar. Masanın üzerinde üç mikroskop diziliydi. Odanın bil ko şeşinde, en son çıkan kitaplarla dolu, zengin bir kitaplık dikkati mi çekti. Öbür köşede yse, beyaz önlüklerin, iş kıyafetlerinin, hav luların ve lastik eldivenlerin olduğu bir dolap vardı. Kısacası, bün yük kentlerdeki patoloji enstitülerinin birebir kopyasrydı.

Korkudan dilim tutulmuş halde, gördüklerimi birer birer zih nime kaydettim. Ana kapısından içeri girer girmez burasının ölüm yolu olduğunu anlamıştım. Ağır bir ölümün çıldırtıcı derinlikleri kollarını açmış beni bekliyordu. Kaybolduğumu hissettim.

Şimdi neden bana sivil giysiler verildiğini anlıyordum. Bun lar Sonderkommando'nun üniformalarıydı - yaşayan ölülerin komando tugayının. *

Şefim çıkmaya hazırlanıyordu; SS muhafızına "hizmet" konusunda doğrudan kendisine bağlı olduğumu söyledi. Krematoryumun SS personelinin üzerimde hiçbir hak iddia etmeye hakkı yoktu. SS mutfağı bana yemek vermekle yükümlüydü; iç çamaşırlarımı ve yedek giysilerimi SS depolarından temin edebilecektim. Tıraş olmak ve saçlarımı kestirmek için, bina daki SS berberine gidebilecektim. Sabah ve akşam yoklamalarına katılmak zorunda değildim.

Laboratuar ve anatomik çalışmalarım dışında, krematoryum daki SS personelinin - 120 kişi kadardılar - ve Sonderkommando'nun - yaklaşık 860 mahkûm - bakım ve tedavisinden sorumlu ydum. İstediğim kadar ilaç, tıbbi malzeme ve pansuman emri me amadeydi, bakımları iyi yapılabilsin diye. Günde bir kez, krematoryumdaki hastaları ziyaret etmek zorundaydım, bazen de iki.

Sabahın yedisinden akşamın yedisine dek, dön krematoryum arasında izin kanma gerek duymadan gidip gelebiliyordum. Her gün hastaların, yatalakların ve ölüm döşeğindekiilerin sayılarını rapor halinde hazırlayıp SS konunun ile Soiulei'Kommando Oberscharführer Mussfeld'e sunmam gerekiyordu.

Haklarım ve görevlerimin bir bir sıralanışını şaşkınlık içinde dinledim. Sonderkommando'da olmasam ve tüm bunlar "Bir Numaralı Krema"da meydana gelmiş olmasa, bu şartlar altında KZ'in en ileri gelenlerinden biri sayılabilirdim.

Dr. Mengele tek kelime etmeden çıkıp gitti. En alt rütbeden de olsa hiçbir SS, bir KZ mahkûmunu selamlamazdı. Otopsi odasının kapısını kilitledim; bundan böyle burası benim sorumluluğumdaydı.

Odama dönüp oturdum, kafamı toparlamam gerekiyordu. Kötü değildi. En başa döndüm. Terk ettiğimiz evimizin hayali gözümde canlandı. Küçük, pırıl pırıl evimizin güneş alan balkonları ile güzel odaları geldi aklıma, hastalarımın birlikte geçirdiğim uzun ve yorucu saatlerin sonunda onları rahatlatmış ve güçlendirmiş olmanın mutluluğunu tattığım odaları. O evde ailemle birlikte, neşe dolu günlerimiz olmuştu.

Bir haftadır ayrıydık. Nerede olabilirlerdi, yoksa diğerleri gibi bu dev hapishane tarafından yutulup, uçsuz bucaksız insan selinin içinde kaybolmuşlar mıydı? Kızım annesiyle birlikte kalabilmiş miydi, yoksa onları da ayırmışlar mıydı? Son yıllarını iyi geçirmeleri için onca çaba harcadığım yaşlı anne babama ne olmuştu? Babam hastalandıktan sonra, kendi kızımın gibi baktığım sevgili kız kardeşim neredeydi? Onlara sevgimi verip yardım edebilmek öylesine büyük bir zevkti ki. Başlarına gelecekler konusunda hiç kuşku yoktu. Onları Auschwitz imha kampının personeline getirip bırakacak kırk vagonluk trenlerden biriyle yola çıkmış olduklarından emindim. Dr. Mengele, elinin bir hareketiyle

anne babamı sol taraftaki sıraya gönderecekti. Kız kardeşim de o sıraya dahil edilecekti, çünkü sağ tarafa alınsa da, dizlerinin üzerine çöküp anne babamla birlikte olmak için onlara yalvarıp yalvaracaktı. Onlar da ona izin vereceklerdi ve kız kardeşim gözlerinde mutluluk gözyaşlarıyla onlara teşekkür edecekti.

Buraya gelişim, bir anda krematoryumdaki herkesin kulağına gitmişti. Gerek burada görevli SS personeli, gerekse Sonderkommando beni ziyarete gelmişti. Kapımda önce bir SS astsubayı belirdi. Militan görünümlü iki uzun boylu Schaarführer içeri girdi. O an takınacağım tavrın, bundan sonraki davranışlarını etkileyeceğinin farkındaydım. Dr. Mengele'nin emrini anımsadım: yalnızca kendisine karşı sorumluydum. Dolayısıyla bu ziyaretin yalnızca bir nezaket gösterisi olduğunu düşündüm ve ayağa kalkıp hazırola geçmek yerine, sandalyemden kalkmamayı tercih ettim. Onları selamladım ve oturmalarını rica ettim.

Odanın ortasında durup beni dikkatle incelediler. O anın anlamı içime işledi: önemli olan ilk izlenimdi. Takındığımın tavrın en doğrusu olduğuna karar verdim, çünkü az sonra kaskatı kesilmiş yüz hatları yavaşça gevşedi ve kayıtsız bir ifadeyle karşıma geçip oturdular.

Konuşacak konumuz kısıtlıydı. Yolculuğum nasıl geçmişti? KZ'te neler olup bitiyordu? Bunlar sorabilecekleri türden sorular değildi, ne de olsa duyacakları yanıtlar onları utandırabilirdi. Bu yüzden politika, savaşlar ve KZ'teki koşullar açabileceğim konular arasında değildi. Durumdan hiç rahatsız olmamıştım, savaş öncesinde, Almanya'da yaşadığım yıllar boyunca topladığım bir sürü malzemem vardı, onlar hakkında konuşabilirdim. Kendi dillerini onlardan daha iyi ya da daha kültürlü bir biçimde konuştuğumu görmek onları hayrete düşürdü. Bir süre sonra, her ne kadar bana belli etmemeye çalışsalar da, kullandığım bazı tabirleri anlamadıklarını fark ettim. Ülkelerini yakından tanıyordum, ev

ve şehir hayatları, dini ve ahlaki inançları hakkında geniş bilgi sahibiydim. Bu yüzden onlarla sohbet etmek bana zor gelmiyordu. Bu sınavı da başarıyla geçtiğimi fark etmiştim, odamdan gülümseyerek çıkmışlardı.

Başka ziyaretçilerim de oldu, sivil kıyafetli, sinekkaydı tıraşlı ve güzel giyimli adamlar. Kapo şefi* ile iki adamı odama girdiler. Bu da bir nezaket ziyaretiydi. Odamı hazırlayanların onlar olduğunu öğrendim. Geldiğimi duymuşlardı ve akşam yemeğinde onlara katılıp, diğer mahkûmlarla tanışmamı istiyorlardı.

İşin aslı, akşam yemeği saatiydi. Peşlerinden, krematoryumun ikinci katma çıktım, burası mahkûmların kaldığı yerdi: her iki duvarına rahat ranzaların sıralanmış olduğu kocaman bir oda. Ranzalar boyanmamış tahtadandı, oysa her birinin üzerinde ipek yataklık örtüleri ile işli yastıklar vardı. Bu renkli ve pahalı yatakların kırımları oıtama hiç mi hiç uymuyordu. Burada yapılmadıkları belliydi, önceki konvoylarla gelenler örtüleri yanlarında getirmiş olmalıydılar. Sonderkommando'ların, bunları depolardan alıp kul lanmaya hakları vardı.

Oda pırıl pırıl bir ışıkla aydınlatılmıştı, ne de olsa burada kışlalardaki gibi elektrik tasarrufu yapılmıyordu. Uzun ranza sıralarının arasından ilerledik. Komando tugayının yalnızca yarısı buradaydı, diğer yarısı yani yaklaşık yüz kadarı, gece nöbetindeydiler. Burada olanların bazıları uyuyordu, bazılarıysa yataklarında kitap okuyordu. Okunacak bir sürü kitap vardı, Yahudiler okumayı seven insanlardı. Gelen her mahkûm yanında, zekâ ve eğitim düzeyine uygun birkaç kitap getirmişti. Kitap okumak da Sonderkommando'lara özgü bir ayrıcalıktı. KZ'te kitap okurken

* Kapo, *Kamaradschaft* Polizei'm kısaltmasıdır. Kapo şefleri genellikle politik olmayan bir suçtan hapis yatan Alman mahkûmları arasından seçilirdi. İçlerinden birkaçı işkence gören dostlarının acılarını dindirmeye çalışmışlarsa da, çoğu SS'in sadık hizmetkârlarıydı,

yakalanırlar, tam yirmi gün boyunca, tek bir insanın ancak ayakta durabileceği genişlikte bir hücreye atılırlardı. Tabii üzerine yağdırılan kurşun yağmurundan ölmediği takdirde.

Yemek yiyeceğimiz masanın üzerine kalın ipek brokardan bir masa örtüsü seriliydi; ince porselenden isme özel tabak; gümüş çatal bıçak takımları ve toplama kampında ölenlere ait bir sürü çanak çömlek vardı. Masamız, sonu belirsiz bir geleceğe doğru yola çıkmış insanların yanlarında taşıyabildikleri zevkli ve değişik yiyeceklerle donatılmıştı; bir sürü reçel, jambon, jöle, çeşit çeşit salam, pastalar ve çikolata. Etiketlerinden okuduğum kadarıyla, yiyeceklerden bazıları Macar mahkûmlara aitti. Tüm dayanıksız yiyecekler doğrudan yasal mirasçılarına kalıyordu, yani hâlâ hayatta olanlara, yani Sonderkommando'ya.

Kapo şefi, mühendis, baş şoför, komando tugayının lideri, "diş çekiciler" ve altın eriticilerin şefiyle birlikte masaya oturduk. Beni içtenlikle karşıladılar. Her şeylerini benimle paylaştılar, her şey boldu zaten, çünkü Macar konvoyları sürekli artarak gelmeye devam ediyordu ve gelenler yanlarında bir sürü yiyecek getiriyorlardı.

Yediklerimi yutmakta güçlük çektim. Göçlerine başlamadan, bavullarına yiyeceklerini dolduran acılı dostlarımı düşünmeden edemedim. Hiç kuşkusuz yolculuk boyunca acıkmışlardı, ama yanlarında getirdikleri yiyecekleri hemen oracıkta yemek yerine, anneler babaları, çocukları için ya da daha kötü zamanlar için saklamayı tercih etmişlerdi. Daha kötü zamanlar hiç gelmemişti: tüm yiyecekler krematoryumun yemek salonunda duruyordu.

Biraz romlu çay içtim. Birkaç fincandan sonra, az da olsa rahatladım. Zihnimi kemiren o kötü düşünceler dağılmaya başladı. İçimi hoş bir sıcaklık kapladı-, alkolün keyifveren etkisiydi bu, bir annenin yumuşacık okşayışı gibi rahatlatırdı insanı.

İçtiğimiz sigaralar da "Macaristan'dan İthal" idi. Kamp alanı içinde tek bir sigaranın karşılığı bir ekmek vesikasıydı: bu masanın

üzerinde ise yüzlerce paket duruyordu.

Sohbetimiz canlanıyordu. Masada Polonya, Fransa, Yunanistan, Almanya ve İtalya'yı temsil ediyorduk, çoğumuz Almanca konuştuğu için, ortak dilimiz oydu. Sohbetimiz sırasında krematoryumların tarihçesi hakkında bilgi edindim- On binlerce mahkûm taştan ve çimentodan inşa ellikleri binaların yapımını çok şiddetli bir kışın ortasında tamamlamıştı. Her taşta kanlarının izine rastlamak mümkündü. Gece gündüz çalışmışlardı, aç susuz halde, üzerlerinde yırtık pırtık giysileriyle, zamanla kurbanları olacakları bu iğrenç ölüm-fabrikaları zamanında bitebilsin diye.

O zamandan bu yana dört yıl geçmişti. Sayısız insan yük vagonlarından inip, krematoryumların eşiğinden içeri adım atmışlardı. Şu anki Sonderkommando bu adı taşıyan on ikinci tugaydı. Bundan önceki Sonderkommando'lar hakkında bilgi edindim, hangi dönemde "saltanat sürdüklerini", kahramanlarının kimler olduğunu öğrendim ve önceden bildiğim bir gerçeği hatırladım: Sonderkommando'ların ömürleri en fazla birkaç aydı.

İçlerinde Yahudiliğin örfve adetlerini yerine getiren vardıysa eğer, buraya adım attıkları gün ölüme hazırlık için arınma törenine başlayabilirlerdi. Çünkü ölüm kendilerinden önceki tüm Sonderkommando'lar gibi, onların da başlarına gelecekti, bu kaçınılmazdı.

Saat gece yarısına geliyordu. Masanın çevresindekiler günün yorgunluğundan ve tükettikleri alkolden yorgun düşmüşlerdi. Sohbetimiz giderek dallanıp budaklanmıştı. Ortalığı kolaçan eden SS subayı, yanımıza gelip uzun süre önce yataklarımızda olmamız gerektiğini hatırlattı. Masadakilerden izin isteyip odama çekildim. İçtiğim rom ve gevşemiş sinirlerim sayesinde, ilk kez deliksiz sayılabilecek bir uyku çektim.

VII

Boşaltma rampasından yükselen trenin tiz düdüğü duyuldu. Henüz çok erkendi. Doğrudan raylara bakan penceremeye yaklaştım ve çok uzun bir tren gördüm. Birkaç saniye sonra trenin kapıları açıldı ve binlerce saygın ve önde gelen insan vagonlardan aşağı dökülmeye başladı. Hepsini sıralayıp, elemeleri aşağı yukarı yarım saatlerini aldı. Sol taraftaki sıra yavaşça uzaklaştı.

Emirler yağmaya başladı ve hızlı ayak sesleri odama kadar geldi. Sesler krematoryumların kalorifer ocaklarından geliyordu: yeni konvoyu karşılamaya hazırlanıyorlardı. Motorlar hafif bir hırıltıyla işlemeye başladı. Fırınlara gerekli ısıya ulaşmaları için, alevleri körükleyecek dev vantilatörleri çalıştırmışlardı. On beş vantilatör bir anda hava üflüyordu, her fırın için bir tane. Kazan dairesi yaklaşık yüz elli metre uzunluğundaydı: beyaz kireç bantlı, pencereleri parmaklıklı, beton zeminli, aydınlık bir odaydı. On beş fırının her biri kırmızı tuğla yapıların içine gömülüydü. Güzelce cilalanmış, pırıl pırıl ve koskocaman demir kapılar duvarda uğursuzca sıralanmıştı. Konvoy yaklaşık beş altı dakika sonra giriş kapısının önüne vardı, çarpma kapılar içeri doğru açıldı. Yan yana beşli sıralar halinde avludan içeri girdiler; dış

dünyanın her şeyden habersiz olduğu andı bu, çünkü bununla ilgili bir şey öğrenenlerden hiçbiri, kader yolculuklarına çıktıkları - burayı rampadan ayıran 300 inelielik yolu kat etlikten - sonra bildiklerini başkalarına anlatmak üzere geri dönmeyi başaramamıştı. Sol tarafa geçmeleri söylenenleri bekleyen şey, krematoryumlardan biriydi. Hayır, onlar hasta ve çocukların bulunduğu ve yaşlıların küçüklere baktıkları bir kampa gitmiyorlardı, bu yalnızca Almanların sağ taraftakilerin kuşklarını hafifletmek için söyledikleri bir yalandı.

Ağır ve yorgun adımlarla ilerlediler. Çocukların gözleri uykudan kapanıyordu ve annelerine sıkıca sarılmışlardı. Bebekler babalarının kucaklarında ya da pusetlerindeydiler. SS muhafızları krematoryumun kapısının önünde duruyorlardı, kapının üzerindeki yazıda şöyle yazıyordu: "İşi Olmayan Kesinlikle İçeri Giremez, SS Dahil."

İçeri girenler, çimenleri sulamak üzere avlunun çevresine döşenmiş su kanallarını fark etmekte güçlük çekmediler. Bavullarının içinden tencerelerini tavaalarını çıkartıp, itişip kakışarak sırayı bozdular ve kanalların yanına gidip kaplarını doldurmaya çalıştılar. Böylesine sabırsız davranmaları şaşırtıcı değildi, son beş gündür tek yudum bir şey içmemişlerdi. Buldukları birkaç damla su leş gibiydi ve susuzluklarını geçirmemişti. Konvoyları karşılayan SS muhafızları bu tür sahnelere alışkındı. Her biri susuzluklarını giderip, kaplarını dolduruncaya dek sabırla beklemişlerdi. Nasılsa su içmeden onları tekrar sıraya sokmanın imkânsız olduğunu biliyorlardı. Yavaş yavaş sıralarına dönmeye başladılar. Çimenlerle çevrili ve küllerle kaplı yolda yüz metre kadar ilerledikten sonra, bodrum katındaki kocaman bir odaya açılan demir tırabzanh on, on iki beton basamaklı merdivenden aşağı indiler. Duvarlarda asılı duran büyük tabelada Almanca, Fransızca, Rumca ve Macarca: "Banyolar ve Arınma Odası" diye yazıyordu. İçlerindeki en şüphecileri bile yatıştıracak türde, güven verici, korkuları ve

kuşkululan giderici bir yazıydı. Basamaklardan neşe içimle indiler.

Konvoyun girdiği oda yaklaşık 200 mene uzunluğundaydı: duvarları beyaz kireç badanalıydı ve oldukça aydınlıktı. Odanın ortasında sütunlar diziliydi. Sütunların çevresine ve duvara bankalar sıralanmıştı. Bankaların üzerinde, numaralı askılıklar vardı. Farklı dillerde yazılmış, giysilerle ayakkabıların bir araya toplanması gerektiğini bildiren tabelalar herkesin dikkatini çekti. Özellikle de askı numaralarını hatırlamaları gerektiği, aksi halde banyo dönüşünde karışıklığa neden olabilecekleriyle ilgili olanlar.

"İşte gerçek Alman düzeni," diye yorumda bulundu, Almanlara hayranlık duyanlardan bazıları.

Haklıydılar. İşin aslı bu önlemler gerçekten de düzeni korumak için alınıyordu, böylece Üçüncü Reich'in acilen ihtiyaç duyduğu binlerce çift ayakkabı, gönderim sırasında birbirlerine karışmamış oluyordu. Giysiler için de aynı durum söz konusuydu, bombalanan şehirlerdeki nüfus onları rahatça giyebiliyorlardı.

Odada 3.000 kişi vardı: kadın, erkek ve çocuk. Birkaç asker geldi ve herkesin on dakika içinde çırılçıplak soyunması gerektiğini söyledi. Yaşlılar, büyükanneler ve büyükbabalar; çocuklar; kadınlar ve kocaları; hepsi şaşkınlık içinde kalmışlardı. Utangaç kadınlar ve genç kızlar birbirlerine bakakaldılar. Belki de Almanca söylenenleri tanı olarak anlamamışlardı. Fazla düşünecek zamanları olmadı, çünkü aynı emir tekrar edildi, bu kez biraz daha yüksek ve daha tehditkâr bir sesle. İnsanlar rahatsız olmuştu; itibarları sarsılmıştı; ama ırklarına özgü bir boyun eğişle, her şeyin oluruna vardığını öğrenmiş olarak, yavaşça soyunmaya başladılar. Yaşlılara, felçlilere ve delilere, özellikle bu iş için gönderilmiş bir Sonderkommando tugayı yardım etti. On dakika içinde herkes çırılçıplak kalmıştı, giysileri askılara asılmış, ayakkabılarının bağcıkları birbirilerine sıkıca bağlanmıştı. Askılıkların numaralarıysa iyice ezberlenmişti.

SS'lerden biri kalabalığı yararak, odanın en dibindeki meşeden yapılmış çarpma kapısını ardına dek açtı. İnsanlar bu kapılardan geçerek, ilki kadar aydınlık bir başka odaya doluştular. Bu ikinci oda da birincisi kadar büyüktü, ama ne bankları ne de asırlıklıları vardı. Odaların orta yerinde, birbirlerinden otuz metre aralıklarla, beton zeminden tavana kadar uzanan sütunlar vardı. Bunlar destek sütunları değildi, kenarları pencere kafesi gibi sayısız delikle kaplı sacdan yapılmış kare bacalardı.

Herkes içerideydi. Boğuk bir komut yankılandı: "SS ve Sonderkommando odadan çıksın." Emre uydular ve odayı terk ettiler. Kapılar kapandı ve ışıklar dışarıdan söndürüldü.

Tam o anda bir araba sesi duyuldu: lüks model, Uluslararası Kızılhaç amblemlili bir araçtı. Bir SS subayı ile bir SDG (*Sanitätsdienstgefreiter*. Sağlık Hizmetleri Sorumlu Vekili) arabadan indi. Sağlık Hizmetleri Sorumlu Vekilinin elinde dört teneke kutu vardı. Çimenlere basarak, otuz metre aralıklarla dizili yerden bitme beton bacalara doğru ilerledi. Gaz maskesini taktıktan sonra, bacanın beton kapağını kaldırdı. Tenekelerden birini açıp içindekini - mor renkli, granüllü bir madde - deliğe boşalttı. Granüllü madde küt diye aşağı düştü. İçinden çıkan gaz, sac bacaların deliklerinden dışarı püskürdü ve birkaç saniye içinde insanların içinde bulunduğu odayı kapladı. Beş dakika içinde hepsi ölmüştü.

Her konvoyda aynı hikâyeye yaşıyorlardı. Kızıl Haç araçları gazı dışarıdan getiriyorlardı. Teneke kutular asla krematoryumda saklanmıyordu. Alınan önlemler tam bir kepezelikti, ama gazın Uluslararası Kızıl Haç amblemini taşıyan bir araçla getirilmesi daha da betardı.

Yaptıkları işi yarım bırakmamak için, iki gaz-katliamcısı beş dakika daha beklediler. Sonra birer sigara yakıp arabayla uzaklaştılar. 3.000 masumu öldürmüşlerdi.

Yirmi dakika sonra, içerideki gazı dışarı atmak için elektrikli

havalandırma aygıtları çalıştırıldı. Kapılar açıldı, kamyonlar geldi ve Sonderkommando tugayı kıyafetlerle ayakkabıları ayrı ayrı kamyonlara yüklediler. Onları mikroplarından arındıracaklardı. Bu kez gerçek bir arındırma işlemi söz konusuydu. Daha sonra onları trenle ülkenin değişik yerlerine göndereceklerdi.

Patentli "Exhator" sistemli havalandırmalar, gazı hızla dışarı püskürtür, ama ölümler ile kapı çatlakları arasındaki yarıklarda birazı hep kalırdı. Bu kadarı bile, iki saat sonra insanı boğacak kadar öksürtmeye yeterdi. Bu yüzden odaya ilk giren Sonderkommando tugayı gaz maskeleri takardı. Bir kez daha odanın tüm ışıkları açılır ve bir vahşet tablosu gözler önüne serilirdi.

Cesetler odanın dört bir yanına saçılmazdı, yerde üst üste sıralanmış gibi dururlardı. Bunun nedeni gazın ilk başta, odanın altını sarması, sonradan yavaşça tavana doğru yayılmasıydı. Bu durum, gazdan kaçmaya çabalarken çılgına dönen kurbanların birbirlerini ayaklar altına alıp çiğnemelerine yol açardı. Oysa birkaç santim yukarıda da gaz onları bulacaktı nasılsa. Yaşamak için nasıl da mücadele ediyor olmalıydılar! Yazgılarını en fazla iki-üç dakika erteleyebiliyorlardı. Ne'yaptıklarını düşünebilselerdi eğer, kendi çocuklarını, kendi karılarını, kendi akrabalarını ezdiklerini fark ederlerdi. Ama düşünemiyorlardı. Yaptıkları hareketler, kendilerini koruma içgüdülerinin neden olduğu reflekslerdi yalnızca. Kadınların, çocukların ve yaşlıların cesetlerinin, kümenin en altında olduklarını fark ettim; en tepede en güçlü olanlar yatıyordu. Birbirleriyle ettikleri mücadele sonucunda yara bere içinde kalmış bedenleri birbirlerine dolanmıştı. Ağızları, burunları kanıyordu; şişmiş ve morarmış yüzleri o kadar şekilsizdi ki, tanınmayacak haldeydiler. Buna karşın bazı Sonderkommando'lar içlerinden akrabalarını çıkartabiliyorlardı. Kolay bir karşılaşma değildi, ve başıma gelmesinden çok korkuyordum. Orada olmam için hiçbir neden yoktu, oysa ölümlerin arasındaydım işte. Olur da günün

birinde bir mucize eseri buradan kaçmayı başarabilirsem eğer, gördüklerimi bir bir anlatmanın, ulusuma ve dünyaya karşı görevim olduğunu düşünüyordum.

Sonderkommando'lar ayaklarına kocaman lastik çizmeleri geçirip, ceset tepelerinin çevresine dizildiler ve onları tazyikli suyla yıkadılar. Bu zorunluydu çünkü suda boğularak ya da gaz zehirlenmesi sonucunda ölenler istençdışı, dışkılardı. Her ceset kirlenirdi ve yıkanması gerekirdi. Ölülerin "banyosu" tamamlandığında - Sonderkommando'ların büyük bir acı içinde, kendi iradelerine karşı yerine getirdikleri bir görevdi - cesetleri birbirlerinden ayırma işlemi başladı. Cesetlerin bileklerine kayışlar bağladılar ve avuçlarını bir mengene gibi sıkarak, kaygan bedenleri yan odadaki asansörlere doğru sürüklediler. Dört büyük asansör çalışıyordu. Her bir asansöre yaklaşık yirmi, yirmi beş ceset yüklediler. Zil sesi, asansörlerin yukarı çıkmaya hazır olduklarının işaretiydi. Asansör krematoryumun kazan dairesinde durdu ve kocaman kapıları otomatik olarak açıldı. Römorku çalıştıracak olan komando hazır bekliyordu. Bir kez daha kayışlar ölülerin bileklerine bağlandı ve cesetler özel olarak inşa edilmiş ve onları fırınların önüne boşaltacak kanallara doğru sürüklendi.

Cesetler dip dibe duruyorlardı; gençler, yaşlılar, çocuklar. Ağızlarından ve burunlarından kan boşalıyordu, bedenlerinden - sürtünmeden dolayı - süzülen kan, beton zeminin içine kazılmış akıtma kanallarındaki suya karışıyordu.

Ardından, Yahudi bedenlerinden farklı biçimde yararlanma ve onları sömürme aşamasına geçildi. Üçüncü Reich ayakkabılarıyla giysilerini almıştı. Havadaki nem oranı her ne olursa olsun, eşit miktarda kısalan ya da uzayan saç da değerli bir malzemeydi. İnsan saçları çoğunlukla zaman ayarlı bomba yapımında kullanılıyordu, yapısal özellikleri patlamada çok işe yarıyordu. Bu yüzden cesetlerin başları kazılıyordu.

Ama hepsi bu değildi. Almanların gerek evlerinde, gerekse dışarıda dillerinden düşürmedikleri sloganları, Üçüncü Reich'in "altın standartlara" değil, "çalışma standartlarına" dayalı olduğuydu. Belki de söylemek istedikleri altını elde etmek için diğer ülkelerden daha fazla çalışmak zorunda olduklarıydı. Kısacası bu işlemden sonra ölümler, fırınların önünde bekleyen "diş çelici" komandalara teslim ediliyordu. Sekiz adamdan oluşan bu komandalara iki araç, daha doğrusu iki alet veriyordu. Bir ellerinde levye, diğerindeyse dişleri sökmek için kullandıkları kerpeten vardı. Ölümler sırt üstü yatırılıyorlardı; komando elindeki levye ile cesedin kenetli çenesini açıyordu; sonra kerpeteni alıyor ve ağzındaki her türlü altın dişi, kaplamayı ya da dolguyu çekiyor, daha doğrusu söküyordu. Bu komandoların hepsi başarılı birer diş ve çene cerrahıydılar, kamp içinde mesleklerini sürdürebileceklerine inanarak, tüm iyi niyetleriyle bu işe gönüllü olmuşlardı. Tıpkı benim yaptığım gibi.

Altın dişler, içi kemik ve et kalıntılarını eritebilen bir asitle dolu bir kovada biriktirilirdi. Ölümlerin üzerindeki diğer değerli takılar, örneğin kolyeler, inciler, alyanslar ve yüzükler toplanıp, bir kapağın altındaki ufak bir çelik kasaya atılırdı. Altın ağır bir metaldir, krematoryumlarda günde 9 ile 10 kilo arasında altın toplandığını rahatlıkla söyleyebilirim. Elbette ki bu miktar bir konvoydan öbürüne farklılıklar gösterirdi; bazı konvoylar oldukça varlıklıydı, kırsal alanlardan gelen diğerleriye doğal olarak daha yoksuldu.

Macar konvoyları beş parasız gelirdi. Oysa Hollandalılar, Çekler ve Polonyalılar, yıllarca gettoda yaşamalarına rağmen, mücevherlerini, altınlarını ve dolarlarını yanlarında getirmeyi başarlardı. Bu şekilde Almanlar büyük servetlere kavuştular.

Son kalan altın diş de söküldükten sonra, sıra yakma komandolarına gelmişti. Cesetler üçerli gruplar halinde, incecik

metalden el arabalarına yüklendi. İmmi,ım ağır kapıları otomatik olarak açıldı; d arabası, akkorluk derecesinde ısıtılmış fırına doğru ilerledi.

Cesetler yirmi dakika içinde küle dönmüştü. Her krematoryumda on beş fırın ve toplamda dört krematoryum vardı. Bu da gününde binlerce kişinin yakılabileceği anlamına geliyordu. Bu şekilde, haftalar ve aylar boyunca - hatta yıllar - yüz binlerce insan her gün önce gaz odalarında zehirlendi, sonra da fırınlarda yakıldı. Kamyonlara yüklenen külleri bir kaç kilometre ötedeki Vistula'ya götürölüp, nehrin azgın sularına atıldı.

Bunca ıstırap ve vahşetten sonra, hâlâ huzur yoktu, ölümler için bile.

VIII

Patoloji laboratuvarı, tıbbi araştırına konusun-
daki hırsını tatmin etmek amacıyla amirim
Dr. Mengele'nin teşvikiyle kurulmuştu.

Yapımı birkaç gün önce tamamlanmıştı. Çalışmaya başlaması için
tek gereken, burayı çekip çevirebilecek yetenekte bir doktordu.

KZ'in sınırları araştırma için geniş fırsatlar sunuyordu, önce-
likle intihar oranı çok yüksek olduğundan, adli tıp alanında,
cücüler, devler ve bunun gibi çok sayıda anormal yapıda insanın
varlığı sayesinde ise, patoloji dalında. Ceset bolluğu - dünyanın
hiçbir yerinde olmadığı kadar - ve bu cesetlerden araştırma
amaçlı yararlanabilme özgürlüğü, insanların önünde daha da
geniş ufuklar açıyordu.

Edinmiş olduğum deneyimler sayesinde, dünyanın önde gelen
kliniklerinin, araştırma amaçlı olarak adli tıp fakültelerine 100 ile
150 ceset temin edebildiklerini biliyordum; oysa Auschwitz KZ
kelimenin tam anlamıyla milyonlarca ceset bulabiliyordu. KZ'in
kapısından içeri giren her insan, ölü olmaya adaydı. Kaderleri sol
tarafındaki sıraya geçmek olan kişi, kampa varışından birkaç saat
sonra, gaz odasında bir cesede dönüşürdü. Alın yazısı sağ tarafa-
ki sırayı gösterense, diğerine oranla daha şanslıydı. O da bir ölü

adayıydı, ama tek bir farkla, üç ya da dört ay boyuma ya da dayanabildiği kadar süreyle, KZ'in vahşetlerine katlanmak /orundaydı, ta ki yorgunluktan yığılıncaya dek. Bu insanın binlerce kanayan yarası vardı. Açlıktan midesi içeri göçerdi, gözleri cansızlaşırdı ve çılgınlar gibi inlerdi. Karların içinde sürünerek ilcilerdi, adım atamayacak duruma gelinceye dek. Eğitimli köpekler, perişan halde ki, etsiz bedenini ısırma çalışırlardı ve bitler, kurumuş bedenini terk ettiğinde, işte o zaman kurtuluş anı, ölümün o tatlı saati yaklaşmış demektir. Peki öyleyse, anne babalarımız, kardeşlerimiz, çocuklarımız arasında hangimiz daha şanslıydık, sağ tarafa gönderilenler mi, yoksa sol tarafa seçilenler mi?

Konvoylar geldiğinde, askerler vagonların önündeki sıraların arasında keşfe çıkıp, ikiz ve cüce arayışına geçerlerdi. Anneler, ikiz çocuklarına özel ilgi gösterileceğini zannedip, onları seve seve askerlere teslim ederlerdi. Bilim adına hizmet vereceklerini ve daha iyi muamele göreceklarını sanan erişkin ikizler, gönüllü olarak öne çıkarlardı. Cüceler için de aynı durum söz konusuydu.

Bunlar diğerlerinden ayrı tutulur ve sağa doğru güdülrlerdi. Sivil giysiler giymeye hakları vardı; muhafızlar onları özel olarak tasarlanmış kışlaya götürürlerdi ve burada onlara oldukça iyi bakılırdı. Yemekleri lezzetliydi, ranzaları rahattı ve temizlik fena değildi.

F Kampındaki 14 numaralı kışlaya yerleştirilirlerdi. Sonra muhafızları tarafından alınıp Çingene Kampındaki deney kışlasına götürülür ve bir insanın tabi tutulabileceği her türlü tıbbi muayeneden geçirilirlerdi: kan, omur sıvısı tahlilleri, ikiz kardeşler arasında kan nakli ve bunun gibi bir sürü yorucu ve sinir bozucu test. Praglı ressam Dina ikizlerin kafatasları, kulakları, burunları, ağızları, elleri ve ayaklarıyla ilgili karşılaştırmalı çalışmalar yapardı. Resimler ve kişiye özel niteliklerin tamamı, bu özel amaç için bir dosyada toplanırdı; bu dosyaya ayrıca araştırmanın sonuçları da

eklenirdi. Aynı işlem cücelere de uygulanırdı.

Tıp dilinde *in vivo*, yani insanlar üzerinde yapılan deneyler olarak adlandırılan bu çalışmaların, ikizler konusundaki araştırmalara pek önemli bir katkı sağlamadığı apaçık ortadaydı. Eksiklerle dolu bu deneylerden, ancak kısmi sonuçlar elde edinilebilirdi. *In vivo* deneylerin hemen ardından, ikizler konusundaki çalışmaların en önemli evresi başlardı: anatomik ve patolojik karşılaştırmalı muayeneler. Burada yapılan işlem, ikizlerin sağlıklı organlarını, sağlıklı olanlarla ya da hastalıklarını birbirleriyle kıyaslamaktı. Bu çalışma için, tıpkı her patolojik çalışmada olduğu gibi, cesetlere ihtiyaç vardı. Anomalilerin eşzamanlı gelişimini incelemek için otopsi yapılması gerektiğinden, ikizlerin aynı anda ölmeleri gerekiyordu. İşte bu şekilde, Auschwitz KZ kışlasında, Dr. Mengele'nin ellerinde ölümle tanışmış oluyorlardı.

Bu olayın dünya tıp tarihinde eşi benzeri yoktu. İkiz kardeşler aynı anda ölüyorlardı ve ikisine birden otopsi yapılıyordu. Normal şartlarda insan başka nerede, aynı yerde ve aynı anda ölen ikiz kardeşler bulabilirdi? Ne de olsa ikizler de, tıpkı diğer insanlar gibi farklı şartlar gereği birbirlerinden ayrılırlardı. Ayrı yerlerde yaşarlar ve neredeyse asla aynı anda ölmezlerdi. Biri on yaşında, diğeriye elli yaşında ölebilirdi. Bu şartlar altında karşılaştırmalı otopsi imkânsızdır. Oysa Auschwitz kampında yüzlerce ikiz ve tabii buna bağlı olarak bir o kadar da otopsi olanağı vardı. İşte bu yüzden, Dr. Mengele tren varır varmaz, ikizleri ve cüceleri bir kenara ayırırdı. İşte bu yüzden, bu özel gruplar önce sağdaki sıraya, ardından da özel kışlalarına gönderilirlerdi. İşte bu yüzden iyi beslenirler ve temiz ortamlarda yaşatılırlardı, ölmeden önce birbirlerine hastalık bulaştırmalarını ve biri diğerinden önce ölmesin diye. Birlikte ve sağlıklı bir biçimde ölmeleri gerekiyordu.

Sonderkommando'nun şefi yanıma gelip, bir SS askerinin, bir ceset-taşıyıcı komando ile birlikte beni krematoryumun kapısında

beklediğini söyledi. Onları bulmayı gittim, çünkü avluya girmeleri yasaktı. Cesetlerle ilgili belgeleci SS'ini elinden aldım. Küçük ikiz kardeşlerin dosyasıydı. Kadın komandolai kapalı duran tabutu önüme doğru itti. Kapağını kaldırdım, İçinde iki yaşlarında iki erkek çocuk yatıyordu. Adamlarımdan ikisine, cesetleri alıp otopsi masasına yatırmalarını emrettim.

Dosyayı açıp hızlıca göz attım. Ayrıntılı klinik araştırmaları, röntgenler, açıklamalar ve sanatçının resimleri bu iki küçücük varlığın "ikizliklerinin" farklı yönlerini bilimsel bir bakış açısıyla ele alıyordu. Tek eksik patolojik rapordu. Onu hazırlamak da benim görevimdi. İkizler aynı anda ölmüşlerdi ve şu anda kocaman otopsi masasının üzerinde yan yana yatıyorlardı. Soyalarının, üreme sırrını çözümleyecek olan onlardı - ya da minicik bedenleri. Araştırmada bir adım bile ilerlemek, hükmetmek için dünyaya gelmiş, üstün bir ırkın nüfusunu katlayabilmenin sırrını çözmek "asil bir gayeydi". Mümkünse eğer, ilerde her Alman kadının ikiz doğurmasını sağlamak! Üçüncü Reich'in çılgın kuramcıları tarafından ortaya atılan bu proje, tam bir delilikti. Ve bu deneyler, Auschwitz KZ'in başhekimisi, kötülüğüyle ün salmış "cani doktor" Dr. Mengele'ye emanetti.

Suçlular ve caniler arasında en tehlikeli tür, "cani doktorlardır, özellikle de Dr. Mengele gibi güçlü silahlara sahip olanlar. Dr. Mengele, sırf ırksal kurama göre değersiz yaratıklar oldukları ve bu yüzden de insanoğluna zarar verdikleri için, milyonlarca insanı ölüme götürdü. Aynı cani doktor benimle birlikte saatlerce çalıştı, gerek mikroskoplarının, mikrop arındırma fırınlarının ve test tüplerinin başında durarak, gerekse aynı sabırla otopsi masalarının yanında, kanlı önlüğü ve kan revan içindeki elleriyle cesetleri inceleyip, deneyler yaparak, tıpkı ruhuna şeytan girmiş biri gibi. İlk hedef, Alman ırkının üremesini hızlandırmaktı. Kesin hedefse; ortadan kaldırılmaya mahkûm, ama şimdilik Üçüncü Reich için

hayati önem taşıyan topraklarda yaşayan Çeklerin, Macarların ve Polonyalıların yerine geçecek kadar geniş bir nüfusa sahip, Ari bir Alman ırkı yaratmaktı.

Küçük ikizlerin otopsisini tamamladım ve yaptıklarımla ilgili raporu hazırladım. İşimi iyi yapmıştım ve şefim benimle gururlanmış görünüyordu. Öte yandan el yazımı okumakta zorlanıyordu, çünkü Amerika'da edindiğim alışkanlıkla, büyük harflerle yazıyordum. Ben de ona, temiz ve güzel yazılmış bir rapor istiyorsa eğer, bana bir daktilo temin etmesi gerektiğini söyledim, çünkü kendi işimde daktilo kullanmaya alışkındım.

"Ne tür daktilo kullanmaya alışkınsın?" diye sordu.

"Olympia Elite," dedim.

"Pekala, sana bir tane göndereceğim. Yarın elinde olur. Temiz bir yazı istiyorum, çünkü bu raporlar Berlin-Dahlem'deki Biyoloji, Irksal ve Gelişimsel Araştırma Enstitüsüne gönderilecek."

Böylelikle, burada yapılan deneylerin, dünyanın en ünlü bilim enstitülerinin birinin en üst düzey tıp yetkilileri tarafından denetlendiklerini öğrenmiş oldum.

Ertesi gün bir SS subayı bana bir "Olympia" daktilo getirdi. Yeni ikiz cesetler gelmeye devam ediyordu. Çingene kampından dört çift gönderildi; hepsi de on yaşın altındaydı.

Bir çift ikizin otopsisine başladım ve işimin her aşamasını kaydettim. Beyni kafatasından çıkarttım. Beyinle birlikte beyinciği de çıkartıp, ikisini birlikte inceledim. Sırada göğüs kafesinin açılması ile göğüs kemiğinin çıkarılması vardı. Ardından çenenin arka tarafına bir yarık açarak dili yerinden çıkardım. Dil ile birlikte

"Dr. Nyiszli, 1939 yılının yazında, Romanya üelegasyonu'nu temsilen, Dünya Fuarı için Amerika'ya gitmişti ve 1940 yılının Şubat'ına kadar orada kalmıştı, Ailesini de yanına alarak Amerika'ya yerleşmeyi düşünmüştü. Ama orada olduğu süre içinde savaş başlamış, o da ailesinin yanına dönmüştü. Ülkesine geri döndükten sonra tekrar yurt dışına çıkmaları imkânsızdı. Ve sonuç: Auschwitz.

yemek borusu; nefes borusuyla birlikte de akciğerin geldi. Organları daha yakından inceleyebilmek için, hepsini yıkadım. En ufak bir nokta ya da en basit bir renk farkı, bize çok değerli bilgiler kazandırabilirdi. Perikardı çaprazlamasına yararlanarak içindeki sıvıyı boşalttım. Sonra kalbi çıkartıp, iyice yıkadım. Yakından inceleyebilmek için, onu elimde evirip çevirdim.

Sol karıncığın dış çeperinde, deri altından zerk edilen bir şırınganın neden olduğu küçücük ve çevresindeki dokuyla hemen hemen aynı renkte, kırmızımsı bir benek vardı. Bir yanlışlık olamazdı. Çok ince bir iğne batırılmıştı. Acaba iğne hangi amaçla yapılmıştı? Ancak çok ciddi vakalarda, kalp durmak üzere olduğunda kalbe ilaç zerk edilirdi. Yakında öğrenecektim. Kalbi açıp, işe karıncıktan başladım. Genellikle sol karıncıktaki kan dışarı akıtılıp tartılır. Bu yöntem, bu durum için geçerli değildi çünkü karıncığın içindeki kan, küçük bir kitle oluşturacak biçimde pıhtılaşmıştı. Pıhtıyı forsepsle söküp kokladım. Eterin kendine özgü kokusu bir anda burnuma doldu. Kurbanın kalbine eter iğnesi yapılmıştı, karıncığın içindeki kan pıhtılaşarak kapakçıkları tıkasın ve ölüme sebebiyet veren ani bir kalp krizine yol açsın diye.

Üçüncü Reich'in, tıp bilimindeki en ürkünç sırrını çözmüş olmak dizlerimi titretti. İnsanları yalnızca gazla zehirleyerek kalmıyorlardı, ayrıca kalplerine eter de zerk ediyorlardı. Alnımda soğuk ter damları birikti. Neyse ki tek başımaydım. Eğer odada başkaları olsaydı, heyecanımı gizlemekte güçlük çekebilirdim. Otopsiyi tamamladım, bulduğum farklılıkları not edip, hepsini bir yere kaydettim. Ama eter, sol kapakçıktaki pıhtılaşmış kan, kalbin dış çeperindeki fark edilebilir minik delik bulgularım arasında yer almadı. Tarafımdan alınmış gerekli bir önlemdi. Dr. Mengele'nin ikizlerle ilgili kayıtları elimdeydi. Tüm kapsamlı muayeneleri, röntgenleri, sanatçının taslaklarını içeriyorlardı, ama ölüm şartları ya da nedeniyle ilgili bir bilgi yoktu. Ben de otopsi raporumda bu

sütunu boş bıraktım. Yetki sınırlarının dışına çıkmak ya da tanık olunan her şeyi nakletmek akıllıca bir hareket değildi. Özellikle de burada. Ürkek biri sayılmazdım ve sinirlerim sağlamdı. Tıp kariyerim boyunca, çoğunlukla ölüm nedenlerini gün ışığına çıkartmayı başarmıştım. Kıskançlıktan, öç almak için ya da maddi çıkarlar uğruna öldürülen, intihar eden ya da doğal yollardan hayata gözlerini kapayan insanların cesetlerini görmüştüm. Gizlenmeye çalışılan ölüm nedenlerine alışkındım. Pek çok otopside ortaya çıkarttığım nedenler beni oldukça sarsmıştı, oysa şu an içimi kaplayan his, korkuydu. Dr. Mengele, iğnelerinin sırrını anladığımı fark edecek olursa, SS politikasına uygun olarak on doktor gönderip beni tutuklatırdı.

Almış olduğum emirler doğrultusunda, cesetleri yakmakla yükümlü mahkûmlara teslim ettim. Görevlerini hiç aksatmadan yerine getirdiler. Bilimsel açıdan ilginç sayılabilecek organları, Dr. Mengele'nin de inceleyebilmesi için saklamak zorundaydım. Berlin-Dahlem'deki Antropoloji Enstitüsünü ilgilendirecek olanlar saf alkolün içinde korunurlardı. Bu parçalar postayla gönderilmek üzere özel olarak paketlenirlerdi. Üzerlerine basılan "Savaş Malzemesi - Acil" damgası sayesinde taşıma sırasında önceliğe sahiptiler. Krematoryumda çalıştığım süre içinde bu paketlerden yüzlerce gönderdim. Karşılığında da, cevap olarak, titizlikle yapılmış bilimsel incelemeler ya da talimatlar aldım. Mektupları sınıflandırmak için özel dosyalar açmam gerekiyordu. Berlin-Dahlem Enstitüsü, bu ender bulunan, değerli malzemeler için Dr. Mengele'ye her zaman içtenlikle teşekkür ederdi.

Diğer üç çift ikizin otopsilerini de tamamlayıp, bulduğum anomalileri gerektiği gibi kaydettim. Her üç vakada da ölüm nedeni aynıydı: kalbe zerk edilen eter iğnesi.

Dört çift ikizden üçünün göz yuvarları farklı renkteydi. Gözlerden biri mavi, diğeri kahverengiydi. Bu, ikiz olmayanlarda

sıkça rastlanılan bit dunundu. Oysa ŞU an, sekiz cesetten altısında aynı durumun söz konusu olduğunu fark etmiştim. Çok ilginç bir anomaliydi. Tıp dilinde buna, farklı-renkli anlamına gelen heterokrom adı verilir. Gözleri yuvalarından çıkarıp formaldehitli bir çözeltiye batırdım, birbirlerine karıştırmamak için özelliklerini iyice kaydettim. Dört çift ikizi incelediğim sırada, bir başka ilginç olay daha dikkatimi çekti: boyunlarındaki deriyi yüzerken, göğüs kemiğinin üst köşesinde, küçük bir ceviz büyüklüğünde bir tümör vardı. Forsepsimle tümöre bastırınca, içinin koyu bir cerahatle dolu olduğunu fark ettim. Tıp biliminde çok az rastlanılan bu belirtiyeye DuBois tümörü adı verilir ve irsi frenginin işaretidir. Biraz daha derine inince, sekizinde de bu tümörün olduğunu gördüm. Tümörü kesip, etrafındaki sağlıklı dokuyla birlikte formaldehitle dolu bir kavanoza koydum. Ayrıca iki çift ikizde etken ve ilerlemiş verem olduğunu da gözlemledim. Bulgularımı otopsi raporuna ekledim, ama "Ölüm Nedeni" başlığının altına hiçbir şey yazmadım.

Öğleden sonra, Dr. Mengele ziyaretime geldi. Ona sabahki çalışmalarım ile ilgili ayrıntılı bir özet geçip, hazırladığım raporu uzattım. Oturup her vakayı dikkatle incelemeye koyuldu. Gözlerin heterokromatik durumu çok ilgisini çekmişti, ama DuBois tümörleri onu daha da fazla ilgilendiriyordu. Organları postalamam konusunda bana gerekli talimatları verdi ve pakete raporumu da eklememi söyledi. Ayrıca boş bıraktığım "Ölüm Nedeni" sütununu da doldurmamı söyledi. Sebep olarak yazacaklarım tamamen benim seçimime ve sağduyuma kalmıştı; tek şart, her ölüm nedeninin diğerinden farklı olmasıydı. Neredeyse özür dileyerek, benim de fark ettiğim üzere, çocukların frengili ve veremli olduklarına ve nasılsa fazla uzun yaşamayacaklarına dikkat çekti... Bu konuda tek kelime daha

etmedi. Söyleyeceğini söylemişti zaten. Çocukların ölüm nedenlerini anlattı. Herhangi bir yorum yapmaktan kaçındım. Öte yandan verem ile frenginin ilaçlar ve aşılarla değil, eter iğneleriyle iyileştirildiğini öğrenmiş oldum.

Burada geçirdiğim kısa süre içinde öğrendiklerimi ve kendi ölüm saatim gelinceye dek karşı çıkmadan tanıklık etmek zorunda kalacağım olayları düşünüp ürperdim. Buraya girdiğim andan itibaren kendimi yaşayan bir ölü gibi hissetmiştim. Ama şu an, bildiğim tüm bu sırlarla, buradan asla sağ çıkamayacağımdan emindim. Dr. Mengele ya da Berlin-Dahlem Enstitüsü buradan canlı ayrılmama izin verir miydi hiç?

IX

Geç olmuştu ve hava giderek kararıyordu. Dr. Mengele gitmişti ve ben düşüncelerimle baş başa kalmıştım. Alışkanlık gereği, otopsi için kullandığını aletleri topladım ve ellerimi yıkadıktan sonra çalışma odasına gidip, birkaç huzurlu dakika geçirebilmek için bir sigara yaktım. Birdenbire tüylerimi ürperten bir çığlık duydum. Hemen arkasından da birinin yere çakıldığını. Sinirlerim iyice gerilmiş halde, kulak kesilip olabilecekleri beklemeye koyuldum. Aradan bir dakika bile geçmeden bir çığlık daha duydum, sonra bir tıkırtı ve yere çakılan bir beden daha. Tam yetmiş çığlık, bir o kadar tıkırtı ve yere çakılan insan saydım. Sonra sert adımlar geri çekildi ve etrafsessizliğe büründü.

Kanlı trajedinin gerçekleştiği oda, otopsi odasının yanı başındakiydi. Oda koridorun sonundaydı. Beton zemini ve arka avluya bakan parmaklıklı pencereleri olan loş bir yerdi. Odayı, cesetler için depo olarak kullanırdım, otopsi sıraları gelinceye dek onları orada saklardım, otopsi sonrası da yakılmaya gönderilene dek onları tekrar buraya alırdım. Kullanılmış, kirli kadın giysileri; parçalanmış ayakkabılar; gözlükler; bayat ekmek parçaları - KZ kadınlarının gündelik eşyaları - odanın girişinde

yığılmış duruyordu. Duyduklarımdan sonra sıra dışı bir şeylere hazırlıklıydım. Odaya girip hızlıca etrafıma baktım. Dehşet verici manzara adım adım ortaya çıktı: karşımda çırılçıplak halde lanı yel iniş kadın cesedi vardı; kıvrılmış, kendi kanlarında ya da yan larındakinin kanında boğulmuş, odanın ortasında karışık düzende yatıyorlardı.

Gözlerim odanın loş ışığına alıştıkça, hepsinin ölmemiş olduğunu dehşetle fark ettim. Bazıları hâlâ soluk alıp veriyor, kol larını ya da bacaklarını yavaşça kımıldatıyorlardı; donuk bakışlarla, kan revan içindeki başlarını yerden kaldırmaya çalışıyorlardı. Henüz ölmemiş olan iki üç tanesinin başlarını yerden kaldırır kaldırmaz, gaz zehirlemeleri ile eter iğneleri dışında bir ölüm şekli daha olduğunu fark ettim: enseye sıkılan tek kurşun. Yaradan anlaşıldığı kadarıyla altı milimetrelik bir mermi kullanılmıştı: çıkış deliği yoktu. Üstünkörü incelemelerimden, yumuşak kurşundan yapılmış mermilerle vuruldukları sonucuna vardım, çünkü yalnızca bu tip kurşunlar kafatasına yuvalanırdı. Ne yazık ki böyle şeyler hakkında bilgi sahibiydim .ve olayın dehşetini tüm çıplaklığıyla kavrayabiliyordum. Küçük kalibreli kurşunların her atışta ani ölüme sebebiyet vermemesi gayet doğaldı, her ne kadar silah çok yakın mesafeden ateşlenmiş - derideki barut izleri bunu doğruluy ordu - ve doğrudan omurilik soğanını hedef almış olsa da. Bazı durumlarda mermi hedefini hafifçe şaşırmış görünüyordu; bu yüz den kurban hemen ölmemişti.

Gördüklerimi dikkate aldım, ama bu konu hakkında düşünmemeye çalıştım; delirmekten korkuyordum. Avluya çıkınca, bir Sonderkommando'ya kadınların nereden geldiklerini sordum.

"C Bölümünden alındılar," dedi. "Her akşam bir kamyon, buraya yetmiş kadın getirir. Her biri ensesine bir kurşun yer."

Gördüklerimin ve duyduklarımın şokuyla, başım dönerek, krematoryumun avlusunu ikiye bölen düzgün biçilmiş çimlerin

arasındaki çakıl döşeli palıka yoldan yürüdüm. Gözlerim Sonderkommando'nun akşam içtimasını aradı. Bu akşam nöbet değişimi yoktu. Bir numaralı krematoryum çalışmıyordu. İki, üç ve dört numaralı krematoryumlara doğru baktım: bacalarından alevler ve dumanlar püskürüyordu. İş işti ne de olsa.

Akşam yemeği için henüz erkendi. Sonderkommando yanında bir futbol topu getirmişti. Takım sahaya dizilmişti. "SS'e karşı SK." Sahanın bir yanında krematoryumun SS muhafızları; diğerinde Sonderkommando'lar. Oyun başladı. Gürültülü kahkahalar yükseldi. Seyirciler heyecana kapılıp, oyuncularını yüreklendirmeye başladılar, sanki huzur dolu bir şehrin stadyumlarından birindeymişler gibi. Şaşkınlık içinde, bu gördüklerimi de beynime kazıdım. Maçın sonunu beklemeden odama döndüm. Akşam yemeğinden sonra, her biri onar santigramlık iki uyku hapi yutup uykuya daldım. Bu uykuya çok ihtiyacım vardı, sinirlerim keman teli gibi gerilmişti. Böylesi durumlarda uyku ilacı en iyi çareydi.

X

Sabah korkunç baş ağrısıyla uyandım.
Kendimi yan odadaki duşa zor atıp, Vis-
tula nehrinin buz gibi sularını yarım saat

boyunca üzerime akıttım. Su, yorgun sinirlerimi tazeledi ve uyku haplarının ağırlığından kurtulmamı sağladı.

Almanlar üzerimize nasıl da titiyorlardı! Sırf Sonderkommando üyelerinin kullanımı için, pırıl pırıl fayanslardan on kişilik duşlar inşa etmişlerdi. Cesetlerle çalışanlar sık sık yıkanmalıydılar, günde iki kez duş almak zorunluydu, hepimizin zevkle kabul ettiği bir uygulamaydı bu.

İlaç çantamın içindekilere baktım. Sonder'çilerden biri tarafından, benim için depodan getirilmişti ve hiç kuşkusuz, gaz odasına girmeden önce, onu giysileriyle birlikte vestiyerde bırakan meslektaşlarımdan birine aitti. İçinde bir stetoskop, bir tansiyon aleti, birkaç şırınga, tıbbi araç gereçler, ilaçlar ve acil durumlarda zerk edilecek ampuller vardı. Bu çantaya sahip olmaktan mutluydum, çünkü "vizitelerim" sırasında ona ihtiyaç duyacağımı biliyordum. Burada, yani Sonderkommando tugayında "vizite", dört krematoryumu ziyaret etmek anlamına gelirdi.

İşe kendi binamdan başladım. İlk durağım SS'in yaşam alanıydı,

yanıma gelen herkesi muayene etmeyi düşünüyordum, her zaman birkaç kişi olurdu. Krematoryumlarda çalışan herkes arada sırada da olsa bu yorucu ve sinir bozucu işten kaylarabilmek için hasta numarasına yatardı. Bazen daha ciddi vakalar da olurdu, ama onları tedavi etmekte güçlük çekmezdik: ilaç stokumuz konusunda Berlin'in en kapsamlı eczaneleriyle boy ölçüşebilecek durumdaydık.

Giysiler ve ayakkabılar başka şehirlere gönderilmeden önce, özel bir tugay, gaz odalarının lobisinde bırakılan çantaları kontrol etmekle ve içlerindeki ilaçları bir kenara ayırmakla görevliydi. Daha sonra bu ilaçlar, türlerine ve amaçlarına göre düzenlenip sınıflandırılmak üzere bana getirilirdi. Kolay iş değildi, çünkü Auschwitz'e gelen insanlar Avrupa'nın çeşitli ülkelerinden buraya sürülüyorlardı ve doğal olarak yanlarında getirmiş oldukları ilaçlar o ülke dilinde yazılmış etiketler taşıyorlardı. Bu yüzden Yunanca, Lehçe, Çekçe ve Flamanca yazılmış etiketlerle karşılaştım ve hepsini çözmek zorunda kaldım. Bu arada KZ'e getirilen ilaçların büyük bir çoğunluğunun sakinleştirici haplar olduğunu söylemeden geçemeyeceğim. Avrupa'da zulüm gören Yahudilerin sinirlerini yatıştıracak sakinleştiriciler.

SS'leri ziyaretimi tamamladıktan sonra, bu kez Sonderkommando'ların yaşam alanlarına geçtim. Orada olduğum süre içinde birkaç kesik ve çürüğü tedavi ettim. Şoförler arasında bu tür yaralanmalara sık rastlanırdı. Sonderkommando'nun adamlarında organik rahatsızlıklar görülmezdi; ne de olsa giysileri temizdi, yataklarından temiz çarşaf eksik olmazdı, ve yemekleri iyiydi, hatta bazen mükemmel. Bunun dışında, hepsi de fiziksel görünimleri ve güçleri sayesinde özel olarak bu işe seçilmiş gencecik adamlardı. Öte yandan sinir hastalıklarına genel bir eğilimleri vardı, çünkü kardeşlerinin, eşlerinin, anne babalarının - tüm ırklarının - soylarının burada tükendiğini bilmek sinirlerini harap ediyordu.

Her Allah'ın günü binlerce cesedi gaz odalarından alıp formlara atıyorlar, buradan topladıkları külleri deyine kendi ellei lyle çöplere dolduruyorlardı. Sonuç akut depresyon ve çoğu zaman da nevrasteniydi. Buradaki herkesin, üzüntüyle yad ettiği bir geçmişi ve umut bağlayamadığı bir geleceği vardı. Sonderkommando'dakilerin geleceği kısacık bir zamanla kısıtlıydı. Dört yıllık acı bir deneyim, ömürlerinin dört ayla sınırlı olduğunu kanıtlamıştı. Bu sürenin sonunda bir SS bölüğü karşılarında beliriverirdi. Tüm komando tugayı, sürü halinde krematoryumun arkasındaki avluda toplanırdı. Hepsi makineli tüfeklerle taranırdı. Yarım saat sonra yeni bir Sonderkommando tugayı gelirdi. Yeni gelenler ölen arkadaşlarını soyarlardı. Bir saatin sonunda geriye yalnızca külleri kalırdı. Her Sonderkommando tugayının ilk görevi, kendinden öncekileri yakmaktı. Ziyaretlerim sırasında muhakkak içlerinden birileri beni kenara çekip, kendisine etkili ve güçlü bir zehir vermem için yalvarırdı. Her defasında reddederdim. Bugün bunu yaptığıma pişmanım. Hepsi öldüler. Ölümleri ani ve kuşkusuz etkiliydi - ama tercih ettikleri şekilde kendi iradeleriyle değil, Nazi kasaplarının elleri arasında can vermişlerdi.

XI

Sonraki ziyaretim, bir numaralı krematoryumdan, tarlaların arasındaki bir patikayla ve Yahudilerin indirildikleri

boşaltma rampasıyla ayrılan iki numaralı krematoryumaydı. Burası da tıpkı bir numaralı krematoryum gibi inşa edilmişti. Aralarındaki tek fark, bir numaralı krematoryumdaki otopsi odasının, burada altın eritme dökümhanesi olarak kullanılıyor olmasıydı. Aksi halde, soyunma odalarının yerleşim planı, gaz odası, yakılma odası ve SS ile Sonderkommando'nun yaşam alanları birbirlerinin tıpatıp aynıydı.

Dört krematoryumda toplanan altın dişler ve kaplamalar, tüm mücevherat ve altın liralara, değerli taşlar ve platin cisimler, saatler, altından yapılmış sigara kutuları ve vagonlarda, bavullarda, giysilerin içinde ya da ölümlerin bedenlerinde bulunan diğer değerli eşyalar bu odada biriktiriliyordu. Burada üç kuyumcu görevliydi. Öncelikle mücevherleri mikroplarından arındırıyorlar, ardından da onları tek tek ayırıp sınıflandırıyorlardı. Değerli taşları bir kenara ayırıyorlar ve madenleri eritilmek üzere dökümhaneye gönderiyorlardı. Her gün, dört krematoryumda toplanan altın dişler ve takılar eritildiğinde, yaklaşık olarak otuz ile otuz beş kilo saf altın elde ediliyordu.

Bu işlem yaklaşık beş santim çapında, grafitten yapılmış bir maden eritme kabının içinde gerçekleştiriliyordu. Bu yolla elde edilen altın külçenin ağırlığı 140 gramdı. Otopsi odasındaki hassas tartıda birden fazla külçe tarttığım için, bundan emindim.

Yakılmadan önce cesetlerin dişlerini söken doktorlar, değerli metallerin tamamını asitle dolu kovalara atmazlardı, çünkü toplanan bu iğrenç hazinenin bir bölümü - bazen oldukça önemli bir bölümü, bazen birazı - SS muhafızlarının cebine girerdi. Giysilerin astarlarına dikilmiş olan mücevherler ile değerli taşlar ve soyunma odasında bırakılan altın liralara için de aynı durum söz konusuydu. Ama altın liralardan, bavullardan sorumlu Sonderkommando üyeleri daha çok yararlanırdı. Aslında bu çok tehlikeli bir oyundu, çünkü SS muhafızları her an her yerdeydiler ve ele geçirdikleri ve bundan böyle Üçüncü Reich'a ait olan bu yeni hazineleri gözlerinin önünden ayırmazlardı. Tabii altınlara ve mücevherlere özel ilgi gösterdiklerini söylemeye gerek yoktu.

İlk başta Sonderkommando'nun gerek adli, gerekse ahlaki yönünden, altınları ceplerine nasıl indirebildiklerini anlayamamıştım. Ama aradan birkaç gün geçtikten ve olayı daha iyi kavradıktan sonra, önlerine çıkan bu hazinenin tek varislerinin ve hukuki sahiplerinin -birilerine miras kalması gerekiyorsa şayet - onlar olduğu düşüncesi aklıma yatmaya başladı.

Sonderkommando üyeleri de altınlarını eritmek için dökümhaneye getiriyorlardı. Çok sıkı bir gözetim olmasına karşın, onu kuyumcuların eline ulaştırmanın ve daha sonra 140 gramlık "paralar" halinde geri almanın bir yolunu buluyorlardı. Ama bu altının işe yaramasını sağlamak, yani onu yararlı şeylerle takas edebilmek çok daha güçtü. Nasıl olsa dört ayın sonunda öleceklerini bildiklerinden, hiç kimse altınlarını biriktirmeyi aklından bile geçilmiyordu. Oysa dört ay uzun bir süreydi. Bir yandan ölüme mahkûm edilmiş olmak, bir yandan da insanı beden ve ruhen

harap eden işler yapmaya mecbur etmek, aramızdaki en güçlüle; bile (inuelin eşiğine doğru hızla sürüklüyordu. Öteyandan insanı yaşantısını kolaylaştırması, daha katlanılır kılması gerekiyordu birkaç haftalığına dahi olsa. Altınla bunu başarabilirdiniz, krematoryumlarda bile.

Böylelikle, ilk Sonderkommando ile birlikte bir takas birin doğmuş oldu: 140 gramlık külçe altını. Aynı birim, on ikini Sonderkommando tugayı tarafından da kullanılıyordu. Kuyumcuların ellerinde daha küçük dökme kapları olmadığında altın "paralan" ufaltma şansları yoktu.

Krematoryumlarda hiçbir nesnenin "değeri" alışılmış şekliyle kullanılmazdı. Herhangi bir şeyin bedelini altınla ödeyen bir buraya girdiği gün bunu hayatıyla ödemişti zaten. Oysa altın karşılık takas yapan birinin hayatı daha da büyük tehlikedeydi; özellikle de buraya girmesi ya da dışarıdan sokulması zor ol; şeyleri SS barikatlarından ve kontrol noktalarından geçiri iken; da geri dönüş yolunda ödeme olarak aldığı altını yanını götürürken. Çünkü buraya giren çıkan herkesin üstü aranırdı.

Altın dışarı çıkartılırken, krematoryumun kapısına kadın Sonderkommando'lardan birinin cebinde tutulurdu. Orada değiştirirdi. Altını taşıyan kişi, nöbetçi SS muhafızına yaklaşır ona bir iki şey söylerdi. Muhafız arkasını döner ve ağır adımı; la kapıdan uzaklaşırdı. "Krema"nın önünden geçen demiryolu raylarında yaklaşık 20-25 kişiden oluşan bir Polonyalı grup çalışır. Sonderkommando'nun işaretiyle, vardiya şefi gelir ve kolun altında gizlediği torbayı uzatır, karşılığında da kâğıda sanlı alı alırdı. Böylelikle siparişlerle dolu torba, güvenli bir biçimde krematoryuma girmiş olurdu.

Sonderkommando'nun adamı girişin yanındaki asker karakoldan içeri girdi. Çantanın içinden yaklaşık yüz kadar sigarayı bir şişe brendi çıkardı. SS polisi sigaralarla içkiyi hemence

cebine indirdi. Tabii ki çok sevinmişti, ne de olsa SS muhafızlarına günde yalnızca iki sigara verilirdi ve sıfır alkol. Oysa binada, lıci ikisi de vazgeçilmezdi. SS muhafızları aşırı sigara ve içki tüketirlerdi; Sonderkommando da öyle.

Tereyağı, yumurta, jambon ve soğan gibi diğer gerekli şeyler de yine aynı yöntemle içeri sokulurdu. Bu tür şeylerin hiçbirisi mahkûmlar tarafından getirilmezdi. Altın ortaklaşa bir çalışmanın ürünü olduğu için, gelen malların dağıtımı da yine imece usulü yapılırdı. Böylelikle gerek krematoryum personeli, gerekse SS astsubayları kendilerine yetecek kadar erzak, içki ve sigara alırlardı. Herkes bu ticarete göz yumardı, çünkü sürmesi herkesin işine gelirdi. Kişisel olarak, her SS muhafızı satın alınabilirdi. Sonderkommando'nun hiç kimseyi gammadımadığını ve asla gammadılamayacağını bildikleri için yalnızca birbirlerine güvenmezlerdi. İşte bu yüzden yiyecekler, içki ve sigaralar komando tugayının "üçkâğıtçılarından" biri tarafından SS muhafızına teslim edilirdi.

Aynı gizli rota kullanılmak suretiyle, Üçüncü Reich'in resmi yayın organı olan *Völkischer Beobachter* de her gün farklı bir demiryolu işçisi tarafından krematoryuma bırakılırdı. Bir aylık üyeliğin bedeli 140 gramlık bir altın külçeydi. Bir ay boyunca tam otuz kez hayatını tehlikeye atarak, bir KZ mahkûmuna gazetesini getirmeyi kabul eden biri, karşılığında bu bedeli hak ederdi.

Krematoryuma adım attığımdan bu yana, bu kaçak gazeteyi ilk alan bendim. Güvenli ve korunaklı bir yere geçip gazetemi okudum, sonra günlük haberleri mahkûm-memurlardan birine aktardım, o da arkadaşlarına. Birkaç dakika içinde herkes en son haberleri duymuştu.

Sonderkommando çok elit bir gruptu; avantajlarından ve ayrıcalıklarından daha önce söz etmiştim. Bitli sandıklarda kıvranan, açlıktan çılgına dönen, bir parça ekmek ya da bir patates

için kanının son damlasına kadar mücadele eden kamp alanındaki diğer mahkûmlarla kıyaslandıklarında, oldukça iyi şartlara sahiptiler. Bu dengesiz durumun gayet iyi farkında olan Sonderkommando üyeleri, fırsat buldukça kendilerinden daha şanssız arkadaşlarına yiyecek ve giyecek dağıtırlardı.

Son birkaç gündür yaklaşık 500 kadar kadın işçiden oluşan bir komando tugayı krematoryumun girişinin yakınlarında çalışmaya başlamıştı. İki SS muhafızı ve dört polis köpeği tarafından korunuyorlardı. Yol yapımında kullanılacak taşları taşımakla görevlendirilmişlerdi. Sonderkommando'dan birkaç kişi, öncelikle kendi muhafızlarından izin alarak, kadınları koruyan SS nöbetçilerine yaklaşıp, her birinin cebine birer paket sigara sıkıştırdılar. Antlaşma imzalanmıştı. Ardından taş taşıyan üç dört kadın, görev icabıymış gibi, bizim kapıya doğru ilerlediler ve alenacele kendileri için hazırlanmış giysileri aldılar. Biraz ekmek, tütülenmiş domuz pastırması ve birkaç sigara aldılar. Sırayla diğerleri de geldi,, ta ki her biri kendine düşen hakkı alıncaya dek. Sonderkommando insanlar arasında hiç ayırım yapmazdı, hiçbirimiz bu kadınları tanı mıyorduk bile. "Armağanlarının" sevinciyle, işlerinin başlarına döndüler. Ertesi gün yerlerine farklı bir grup geldi ve aynı sahne yeniden oynandı.

Krematoryumlardaki dev depolarda, nakledilmeyi bekleyen çok sayıda giysi ve ayakkabı bulunurdu ve sanırım Sonderkommando birkaç bin kadar kadın mahkûma bu şekilde yardım etti. Ben de üzerime düşeni yapmaya çalışıyordum: ceplerimi vitamin haplarıyla, antibakteriyel ilaçlarla, iyot şişeleriyle, sargı bezleri ve yararı olabileceğini düşündüğüm tıbbi malzemelerle doldurup, gelen kadınlara veriyordum. Stokum tükendiğinde, odama dönüp ceplerimi yeniden dolduruyordum; çoğu zaman bu ilaçlar ölümle yaşam arasındaki ince çizgi anlamına geliyordu. En azından bazıları için.

İki numaralı krematoryumu da ziyaret ettikten sonra, üç ve dört numaralı krematoryumlara uğradım. Üç numarada, komando tugayının büyük çoğunluğunu oluşturan Yunanlılar ile Polonyalıların dışında, yaklaşık yüz kadar Macar mahkûm olduğunu gördüm. Dört numaralı krematoryumdaki komandolar Polonyalılar ile Fransızlardan oluşuyordu.

Tüm bu ölüm fabrikalarında işler çok hareketliydi. Kurbanlar, sel gibi çağlayan bir nehrin deltasını andıran, parmak şeklindeki dört geniş izdüşümle ayrılmış boşaltma rampasından, çılgınlar gibi ölüme yetiştiriliyorlardı. Cinayetlerin titiz sıralamasını ve robotlara özgü hassasiyetini dehşetle izliyordum, sanki bu fabrikalar sonsuza dek hiç kapanmayacakmış gibiydiler.

Olur da günün birinde buradan sağ salım kurtulmayı başarırısam, diye düşündüm, ve tüm bu gördüklerimi ve yaşadıklarımı başkalarına anlatma fırsatını bulursam, bana inanırlar mıydı? Sözler, tanımlamalar burada olup bitenleri anlatmaya kesinlikle yetmezdi. Öyleyse neticede, beynime kazımaya uğraştığım tüm bu manzaralar, işe yaramayacaktı.

13ü düş kırıklığı içinde, ilk günkü krematoryum ziyaretlerimi tamamladım.

XII

Ne yapıp etmiş, bir Fransızca sözlük edinmeyi başardım: *Petit Larousse*. İçindeki haritaların yardımıyla gazete haberlerinde sözü geçen yerlerin nereleri olduğunu anlamaya çalıştım. Odamda tek başıma oturmuş güney ve doğu cephelerindeki askeri durumu inceliyordum. Koridordan sert ayak sesleri yükseldi. Hemencecik sözlüğümü kapatıp sabırsızca kapıya yöneldim. Krematoryumun komutanı bana, saat ikide önemli bir komisyonun geleceğini haber verdi, onları karşılamak üzere otops odasında hazır bulunmam gerekiyordu.

Komisyonun varışından önce, tamamen kapalı ve siyah kumaşla örtülü bir cenaze arabası geldi. İçinde bir SS yüzbaşısına cesedi vardı. Cesedi otopsi masasına yatırmalarını söyledim. Giyini haldeydi, bana getirildiği şekilde.

Çok güzel giyimli, yüksek rütbeli subaylardan oluşan komisyon tam zamanında vardı: bir SS Tıbbi Kolordu Komutanı, bir askeri mahkeme savcısı, iki Gestapo memuru ve bir de askeri mahkeme yazıcısından oluşuyordu. Birkaç dakika sonra Dr. Mengele odaya girdi. Oturmalarını rica ettim. Gestapo subayları, mesai arkadaşlarının ölüm nedenini ayrıntılarıyla anlata

kısa bir nutuk çekmeye başladılar.

Bedenindeki ateşli silah yaraları bir cinayete ya da Sulkastc kurban gittiğini gösteriyordu. İntihar olması mümkün değildi: cesedi bulunduğu, yüzbaşının tabancası kdfındaydı. Cınayel varsayımı durumunda, bir başka subaydan ya da ona garezi olan bir emir erinden kuşkulanılıyordu. Ama suikast olasılığı daha ağır basıyordu: partizan grupların örgütlenmiş olduğu Polonya'nın Gleiwitz kenti ile çevresinde, bu gibi olaylara sıkça rastlanırdı.

Otopsinin amacı önden mi, yoksa arkadan mı ateş edildiğini ortaya çıkartmak, suç aletinin kalibresiyle özelliklerini bulmak ve cinayetin işlendiği mesafeyi yaklaşık olarak tespit edebilmektir. O dönem, Gleiwitz'te şüpheli ölüm olaylarını araştıran bir görevli yoktu; bu yüzden subayın cesedi otopsi için Auschwitz'e getirilmişti, ne de olsa Gleiwitz buradan 40 kilometre uzaklıktaydı ve bu şartlarda Auschwitz başarılı bir otopsinin yapılabileceği en yakın noktaydı.

Gözlemci rolümün gereği, aralarında tartışırken grubun uzağında durmaya özen gösterdim ve tüm KZ mahkûmlarından beklenen sessiz bir sabırla Dr. Mengele'nin talimatlarını bekledim.

Bir Yahudi KZ mahkûmunun, yani benim, bir SS subayının cesedini kirletmesine - ona dokunarak - izin vereceklerini kesinlikle düşünemezdim. Ona otopsi yapmayı ise dünyada hayal edemezdim, özellikle de ırkçı kanunlar bir "özgür vatandaş" olarak benim Hristiyanları, daha doğrusu Ari ırkı tedavi etmemi kesin olarak engellediğinden bu yana. Bu yüzden Dr. Mengele dönüp, otopsiyi benim yapmamı istediğinde oldukça şaşırmıştım.

İlk olarak cesedi soymalıydım, kolay bir iş değildi. Sırfçizmelerini çıkartmak için bile iki adama ihtiyaç vardı. Bu yüzden birkaç asistan çağırmak için izin istedim. Cesedin üzerindeki giysiler çıkartılırken, komisyondakiler koyu bir sohbete daldılar ve yardımcılarımın bana pek dikkat etmediler.

İlk kesiği allığım anda, bir yandan korku, bir yandan da t çeşit aşağılık duygusuyla mücadele etmeye çalıştığımı fark ettir Kafatasının derisini yüzdüm ve hızlı ve emin bir hareketle, t yarısını yüzüne, diğer yarısını da ensesine doğru sıyırdım. Sonra adım biraz daha güçtü: kafatasını testereyle açıp, içinden bey çıkartmalıydım. Emirlerle uygun olarak, alışlageldik hareketler] gerekli talimatları yerine getirdim.

Sıra, kurşunun açtığı iki yarayı incelemeye gelmişti. Kurşu bedenini boydan boya kat etmişse eğer, iki delik açmış, birindi girip diğerinden de çıkmış olmalıydı. Genellikle hekim, içlerini hangisinin giriş, hangisinin çıkış deliği olduğu söylemekte güçlü çekmez: kurşunun vücuda girdiği delik her zaman için diğerini daha küçüktür. Oysa bu olayda iki delik aynı boydaydı, biri sol göğ ucunun altında, diğeri de kürek kemiğinin hemen üzerindeydi.

Kesinlikle sıradan bir vaka değildi, bu yüzden de ilginçti. İ yaranın, birbirlerinin tıpatıp aynı olmalarına neden olan neye Dr. Mengele kurşun atılmış olabileceğini öne sürüyordu, b önden, diğeri arkadan. Bu durum, subayın ilk kurşundan son yere düşüp, yüzüstü yerde yatarken bir kez daha kurşunlanın* durumunda geçerli olabilirdi. Kurşunlardan hiçbirini vücuttan dış; çıkmamıştı, bu da ikiz yaralan açıklıyor olabilirdi. Aslında bu tek oldukça akla yatkındı ama teyit edilmesi gerekiyordu. Bunun iç de kurşunların izledikleri yolu incelemem gerekiyordu. Bu işle sırasında, göğsün altından giren kurşunun önce kalbi deldiği sonra omurgasının sol yanını sıyrarak 35 derecelik bir açn yukarı doğru yol alarak kürek kemiğine saplandığını ve kemit küçük bir parçasını koparttıktan sonra vücuttan çıktığını fs ettim. Bu konuda hiç kuşku yoktu; tek bir kurşun atılmıştı, k bana önden ateş edilmişti, çünkü kurşun yukarı çıkmış ve önd arkaya doğru bir güzergâh çizerek, sözünü ettiğim o 35 deree lik açıyı oluşturmuştu. İki deliğin eşit boyda olmalarının ncd<

kurşunun omurgayı sıyrıp, kürek kemiğinin bir parçasını budamış olmasıydı; tüm bu engeller yüzünden hız kaybeden kurşun hemen tüm erkesini tükettikten sonra vücuttan dışarı çıkmıştı. Ayrıca bir insanın ateş ederken, 35 derecelik bir açıyla aşağı doğru hedef alması garipti. Katilin böyle bir şeyi yapması için kollarını başının epeyce üzerinde tutmuş olması gerekirdi. Bu yüzden önden ateş edilmiş olduğundan, ateşlendiği sırada silahın yatay olarak yukarı doğrultulduğundan, kurbanın yakın mesafeden vurulduğundan ve katilin belli bir engele takılıp silahını daha yukarı kaldıramadığından emindim. Ama yine de karar adli soruşturma sonrasında verilecekti.

Yorumlarımın, komisyondakileri tatmin ettiğini anladım, çünkü i)undan sonraki otopsileri de buraya göndereceklerini söylediler. Bunun çok memnuniyet verici bir anlaşma olduğunu belirttiler. Ben de bu sayede, KZ'in Gleiwitz bölgesinden sorumlu, şüpheli ölüm olaylarını araştıran adli tıp görevlisi oldum.

XIII

Bir sabah erken saatte, hiç zaman kaybetmeden "ölülerin yakıldıkları odun yığınınına" gidip, toplamış oldukları ilaçları ve gözlükleri bir numaralı krematoryuma götürmemi emreden bir telefon geldi. Tasnifedilip, sınıflandırıldıktan sonra Almanya'nın çeşitli bölgelerine gönderileceklerdi.

Odun yığını, dört numaralı krematoryumun beş-altı yüz metre uzağında, Birkenau'nun küçük huş ormanının hemen arkasındaki, çam ağaçlarıyla çevrili açıklık alandaydı. KZ'in yüksek voltajlı dikenli tellerinin dışında kalıyordu, birinci muhafız sırası ile ikincisinin arasında. Kampın sınırları dışına çıkmaya iznim olmadığı için, yazıhaneden bir izin kâğıdı istedim. Malzemeleri krematoryuma taşımak için yanımda iki kişi daha götürmeyi düşündüğümünden, bana üç kişilik bir geçiş tezkeresi verdiler.

Hızla yükselen yoğun dumana doğru yola koyulduk. Buraya getirilen her talihsiz, henüz vagonlardan indirilip de, elenmek üzere sıraya geçer geçmez, KZ'in herhangi bir noktasından rahatlıkla izlenebilen bu dumanı görürdü. Günün ve gecenin her saatinde görülebilirdi. Gündüzleri Birkenau'nun tepesindeki gökyüzünü kalın bir bulut gibi sarardı; geceleriye etrafı ürkütücü bir parıltıyla aydınlatırdı.

Krematoryumların önünden geçip ilerledik. SS muhafızları ina ge
çiş tezkeremizi gösterdikten sonra, dikenli tellerin arasındaki açık
lıktan geçip, geniş bir yola çıktık. Çevredeki kırlık arazi - yeşilli l hei
tonu, çimenlikler - oldukça huzurlu bir manzara oluşluruyord 11 Ama
kısa süre soma meraklı bakışlarıma, yüz metre kadar ilerideki ça
yırlara yayılmış oturan ya da makineli tüfeklerin yanında nöbet tu
tan ikinci sıra muhafızları ile polis köpekleri takıldı.

Açık araziden geçip, küçük çam ormanına vardık. Bir kez daha
yolumuza bir barikat ve dikenli tellerle çevrili bir kapı çıktı. Bura
da, krematoryumlardakilere benzer büyük bir tabela asılıydı:

BURADA İŞİ OLMAYANIN İÇERİ GİRMESİ
KESİNLİKLE YASAKTIR, BU İŞLE
GÖREVLENDİRİLMEMİŞ SS PERSONELİ
DE DAHİL.

Tabelaya rağmen, muhafızlara giriş tezkeremizi bile gösterme
den içeri girdik. Nedeni açıktı: görev başındaki SS muhafızları kre
matoryumda da görevliydi ler ve odun yığının dan sorumlu 60 Son
derkommando, aynı zamanda iki numaralı krematoryumda çalış
mıyordu. Şu an gündüz vardiyası nöbetteydi. Sabah saat yediden
akşam on bire kadar çalışıyorlardı, o saatte de 60 kişiden oluş an
ve dört numaradan gelen geceler görev e başlıyordu.

Kapıdan geçip avlu ya benzer bir açıklığa vardık, alanın tam or
tasında sıvaları dökülmüş, çatısı sazdan yapılmış bir ev vardı. Al
man ya'ya özgü sayfiye evi tarzında inşa edilmiş bir yapıydı ve
pencereleri tahtalarla kaplıydı. İşin aslı, sazlardan yapılmış ve
uzun zamandan beri kararmış çatısına ve sürekli sıvalanmış ha
rap cephesine bakarak, bunun en azından 150 yıllık bir sayfiye
evi olduğunu söylemek mümkündü.

Almanlar, Auschwitz'in yakınındaki Birkenau köyünün tama-

mina el koymuşlar ve böylece KZ'i buraya yerleştirmişlerdi. Bu evin dışındaki tüm binalar yıkılmış ve oturanlar tahliye edilmişti.

Bu ev ne amaçla kullanılmıştı acaba? İçinde yaşanmak için mi? Eğer öyleyse, içerisi odalara bölünmüş olmalıydı. Yoksa eskiden hangar ya da depo amaçlı kullanılan, ayrımsız tek bir büyük odadan mı ibaretti? Kendi kendime bu sorulan sordum, ama yanıtlarını veremedim. Şu an, odun yığınının yakılmaya gidenlerin soyunma odası olarak kullanılıyordu zaten. Yırtık pırtık giysilerini burada bırakıyorlardı, gözlüklerini ve ayakkabılarını da.

'Yahudi rampasının fazlalıkları" buraya gönderiliyordu, yani kendilerine dört krematoryumda yer bulunamayanlar. Burada onları ölümün en kötü biçimi bekliyordu. Birkaç günlük yolculuğun susuzluğunu giderecek sulama kanalları, kuşkularını yatıştıracak tabelalar, arınma banyoları olduklarını zannettikleri gaz odaları yoktu burada. Bir zamanlar sarıya boyanmış, pencerelerinin yerine tahtalar takılmış bir köy evi vardı yalnızca.

Evin arkasından yükselen dev dumanlar gökyüzüne kızarmış et ve yanık saç kokulan yayıyordu. Avluda dehşet içinde bekleyen 5.000 kişilik bir grup vardı; dört bir yanlarındaysa polis köpeklerini tasmalarından tutan SS kordonları. Mahkûmlar üçer, dörder yüzlük gruplar halinde soyunma odasına götürülüyorlardı. Burada, apar topar haykırılan emirler eşliğinde giysilerini etrafa saçıyorlar ve evin arka kapısından dışarı çıkıp, sıralarını kendilerinden sonra gelenlere devrediyorlardı. Kapıdan dışarı çıktıklarında, çevrelerine bakacak ya da olayın dehşetini algılayabilecek zamanları bile olmuyordu. Bir Sonderkommando tarafından kollarından yakalanıp, dolambaçlı patika boyunca çift sıra halinde sıralanmış SS'lerin arasına sürükleniyorlardı; buradan iki yanı ormanlık yolda 50 metre kadar koşup, şimdiye dek ağaçların arkasında gizli kalmış odun yığınının ulaşıyorlardı.

Odun yığını elli metre eninde, altı metre boyunda ve üç metre

derinliğineleydi, yanan bir beden kümesi. Hendeğin kenarındaki yol boyunca beş metre aralıklarla dizilmiş duran SS askerleri kurbanlarını bekliyorlardı. Ellerinde, KZ içinde enseden tek vuruşlar için kullanılan küçük kalibreli silahlar - altı milimetre - vardı. Yolun sonundaki iki Sonderkommando, kurbanları kollarından kavrayıp, SS'in önüne gelecek biçimde on beş, yirmi metre sürüklüyorlardı. Dehşet dolu çığlıkları, silah seslerini bastırıyordu. Kurbanına önce ateş ediliyor, hemen sonrasında ise, henüz sağken, alevlerin arasına atılıyordu. Buradan elli metre ilerde, aynı sahne farklı oyuncularla oynanıyordu. Oberschaarf hrer Molle bu katliamlardan sorumluydu. Bir doktor ve bir görgü tanığı olarak onun,        Reich'in en berbat, en şeytani ve en katıy rekli katili olduğunu rahatlıkla söyleyebilirim. Dr. Mengele bile arada sırada insancıl yanını gösterirdi. Örneğin boşaltma rampasındaki seçimler sırasında, sol taraftaki annesiyle bir arada olmak için can atan sağlıklı bir genç kadın gördüğünde, onu kabaca azarlar ve sa  taraftaki sıraya dönmesini emrederdi. Bir numaralı krematoryumun bir numaralı adamı Oberschaarf hrer Mussfeld bile, birinci kurşunla  lmeyenlere bir kez daha ateş ederdi. Oberschaarf hrer Molle böyle önemsiz şeylerle zaman harcamazdı. Burada, insanların büyük bir çoğunluğu canlı canlı alevlere atılırdı. Vestiyerden odun yığınınına uzanan canlı zinciri aksatan ve yeni kurbanı karşısına geçinceye dek idam mangasını birkaç saniyeli ine bekleten Sonderkommando'nun vay haline.

Molle her an her yerdeydi. Durup dinlenmeden, bir odun yığınınından öbürüne, oradan vestiyere sonra tekrar odun yığınının başına gidip gelirdi. Çoğu zaman mahkûmlar hiç direnç göstermeden g d lmeyi kabul ederlerdi.  ylesine büyük bir korku ve dehşet içindeydiler ki, az sonra başlarına gelecekleri kavrayamazlardı bile. Yaşlıların ve çocukların büyük çoğunluğu bu şekilde davranırdı. Öte yandan, buraya getirilmiş olanlar arasında,

ümitsizlikten doğan bir güçle direnmeye çalışan çok sayıda yetişkin de vardı. Molle böylesi bir sahneyle karşılaştığında, silahını kılıfından çıkartırdı. Yaklaşık kırk, elli metre mesafeden tek bir el ateş eder ve odun yığınınına doğru sürüklenen kişi Sonderkommando'nun kolları arasında can verirdi. Molle usta bir alıcıydı. Sonderkommando'ların yaptıkları işlen memnun kalmazsa eğer, onları kollarından vururdu, kurşun önden girer, arkadan çıkardı. Böylesi durumlarda memnuniyetsizliğini belli edecek hiçbir şey yapmadan kollarına hedef alır, üstelik onları önceden uyarmazdı.

İki odun yığını birlikte yakıldığında, buralarda günde yaklaşık beş ile altı bin kişi öldürülebiliyordu. Bu sonuç krematoryumlardan biraz daha yüksekti, ama buradaki ölüm biçimi binlerce kez daha vahşiydi, burada insan iki kez öldürdü, önce ensesinden kurşunlanarak, arkasından alevlerde yanarak

Gaz odalarından, eter iğnesinden ve enseye atılan kurşundan sonra, dördüncü "karma" ölüm yöntemiyle tanışmıştım.

Kurbanların bıraktıkları ilaçlarla gözlükleri topladım. Sersemlemiş halde, bacaklarım gördüklerimin etkisiyle titreyerek, eve yani bir numaralı krematoryuma doğru doğru yürümeye koyuldum. Dr. Mengele'nin tabiriyle "sanatoryum sayılmayan, ama insanın oldukça rahat bir yaşam sürebileceği" yere doğru. Odun yığınlarını gördükten sonra, onunla aynı fikirde olmamak imkânsızdı.

Eve varır varmaz, odama girdim, ama ilaçlarla gözlükleri sınıflandırmaya başlamak yerine bir sakinleştirici alıp yatağa uzandım. Bugünkü doz 30 santigramdı, bunun ölümcül odun yığını sendromunu geçirmeye yetecek bir doz olmasını umuyordum.

XIV

Ertesi sabah, bu yeni günün ne gibi sürprizlere gebe olduğunu düşünerek uyan-
dım. Her gün yeni olaylara, her biri
diğerinden daha dehşet verici, normal bir insanın hayal bile edemeyeceği türden şeylere tanık oluyordum.

Her zaman en taze haberleri duymayı başaran Sonder'den öğrendiğim kadarıyla, KZ sıkı bir karantinadaydı. Bu da, hiç kimsenin kışlalardan çıkamayacağı anlamına geliyordu. SS askerleri ile polis köpekleri tam gaz çalışıyordu. Bugün Çek kam-
pını "temizleyeceklerdi".

Çek Kampı, Theresienstadt gettosundan getirilen 15.000 kadar mahkûmdan oluşuyordu. Tıpkı Çingene Kampı gibi, burada da bir aile havası vardı. Mahkûmlar buraya varır varmaz, bir "ön elemenden" geçirilmemişler, doğrudan kışlalarına gönderilmişlerdi. Yaşları ya da fiziksel özellikleri arasında hiçbir fark gözetilmeden, kendi temiz giysilerini giymelerine ve bir arada yaşamalarına izin verilmişti. Zor ama dayanılabilir şartlarda yaşıyorlardı. Diğerlerinden farklı olarak, çalıştırılmıyorlardı.

Bu şekilde tam iki yıl boyunca yaşadılar, ta ki imha edilmiş sanatleri gelinceye dek, tıpkı er ya da geç KZ'teki herkesin başına

geldiği gibi. Auschwitz'te ölmek ya da sağ kalmak arasında bir seçim söz konusu değildi, daha çok bir zaman meselesiydi, *ne zaman* öleceğinle ilgili. Kurtulan olmamıştı. Sürekli olarak Macar mahkûmlarla yüklü trenler ya da KZ'in tabirini kullanmak gerekirse "marşandizler" geliyordu, bazen günde iki tren birden ve içlerindeki insan selini kusuyorlardı. Onlara göre, her an her yerde hazır bulunan Dr. Mengele, alışılmış eleme formalitesinden sorumluydu yalnızca. Orada öylece bir heykel gibi dikilirdi, kolları hep aynı yönü işaret ederdi: solu. Böylelikle vagonlar dolusu insan gaz odalarına ve odun yığınlarına gönderilirdi.

Daha uzaktaki kamplara yapılan gönderilerle doldurulan kotalara rağmen, Karantina Kampı, C Kampı, D Kampı ve F Bölümü son derecede kalabalıktı. Çek Kampındaki çocuklar ve yaşlılar, iki yıllık eziyetleri süresince çok zayıflamışlardı: çocuklar bir deri bir kemik kalmışlardı ve yaşlılar o kadar halsizdiler ki güçlüğüle yürüyebiliyorlardı. Artık yerlerini çalışabilecek olan güçlülere devretme zamanı gelmişti.

Son birkaç haftadır durumları giderek kötüleşmeye başlamıştı. İlk Macar konvoyları gelmeye başladığından bu yana, günlük yiyecekleri iyice kısılmıştı. Birkaç hafta içinde, yeni mahkûmların kampı akın akın doldurmasıyla birlikte, kamp yetkilileri korkunç bir gıda sıkıntısıyla karşı karşıya kaldılar. Çözümleri her zamanki gibi korkunç ve etkiliydi: Çek Kampının vesikalarını tamamen kesmişlerdi.

Tutuklular açlığın etkisiyle çılgınca bağırıp çağıran, inleyen manyaklara dönmüşlerdi. Birkaç gün içinde, zaten zayıflamış olan bünyeleri mahvolmuştu. İshal, dizanteri ve tifüs vakaları can almaya başlamıştı. Günde elli ile altmış arası ölüm vakası olağan sayılıyordu. Son günleri, tanımlanamaz bir ıstırap içinde geçiyordu, ta ki en sonunda ölüm gelip de ıstıraplarını hafifletinceye dek.

Tüm kışlaların kapatılma emri sabahtan verilmişti. Birkaç yüz

kadar SS askeri Çek bölgesini kuşatıp, herkesin bir araya toplanmasını emrettiler. Kendilerini bekleyen kamyonlara yüklendikleri sırada yükselen dehşet dolu çığlıklarını duymak insanın yüreğini parçalıyordu, ne de olsa iki sene KZ'te yaşadıktan sonrakendilerini neyin beklediğini gayet iyi kavrayabilecek durumdaydılar. "Tasfiye Günü" Çek Kampında yaklaşık 12.000 kişi vardı. İçlerinden 1.500 kadar sağlıklı kadın ve erkek ile sekiz hekim bir kenara ayrıldı. Geriye kalanlar iki ve üç numaralı krematoryumlara gönderildi. Ertesi gün Çek Kampı sessiz ve bomboştı. Küllerle dolu bir kamyonun krematoryumdan ayrılıp, Vistula'ta doğru yol aldığını gördüm.

Böylece Auschwitz'in içtima listelerinden 12.000 "birim" eksilmiş ve Auschwitz arşivlerine bir kanlı sayfa daha eklenmiş oldu. Bu sayfada kısaca şunlar yazılıydı: *"Auschwitz toplama kampının Çek bölümü, mahkûmlar arasında hızla yayılan tifüs salgını nedeniyle şu tarihte kapattılmıştır. İmza: Dr. Mengele, Hauptsturmführer I Lagerarzt."*

Dr. Epstein'in araya girmesiyle Çek Kampından kurtulmayı başaranlar, F Kampındaki hastane kışlasına gönderildiler; arkadaşlarına yardım etmek için gösterdikleri insanüstü çabalar ya da kendilerine de bulaşan tifüs mikrobi yüzünden gerek fiziksel, gerekse ruhsal açıdan perişan haldeydiler.

Çek Kampının boşatılmasının ertesinde F Kampına resmi bir ziyarette bulundum. Burada, ölümden kaçan sekiz doktorla tanıştım ve hepsiyle teker teker konuşma fırsatım oldu, özellikle de tıp camiasında ismini sıkça duyduğum Dr. Heller ile. Çekoslovakya'dan seçkin Yahudi toplumunun ıstırap ve ölüm hikâyelerini onun ağzından dinledim. O zamandan beri, sekizinin de nesli tükendi. Onlar gerçek doktorlardı, onlar gibisi bir daha gelmedi. Anılarını yüreğime gömdüm.

XV

Çek Kampının yanındaki kampta, Macar Yahudi kadınları kalırdı ve zaman zaman, uzaktaki kamplara gönderilen onca insana rağmen, burada 60.000 civarında kadın birikirdi. İşte bu aşırı yoğun kampta, günün birinde doktorlar, kışlalardan birindeki bazı mahkûmlarda kızıl humma belirtilerine rastladılar. Dr. Mengele'nin emriyle o kışla ve tabii her iki yanındaki kışlalar karantinaya alındı. Karantina kısa sürdü: sabahtan akşama, yani toplamda on iki saat kadar. Akşam karanlığında, bu üç kışlada kalan mahkûmlar toplanıp krematoryumlara götürüldü. Dr. Mengele'nin bulaşıcı salgınların önüne geçmek için kullandığı yöntemler bu kadar etkiliydi işte.

Çek Kampı ile C Kampı, Dr. Mengele'nin salgın hastalıklarla mücadelesinden nasiplerini almışlardı bile. Neyse ki bu kışlalarda görevli doktorlar, Dr. Mengele'nin yayılmayı önleyici yönteminden paçayı sıyrabilmişlerdi. Ve bu onlara ders olmuştu, o günden sonra bulaşıcı hastalık belirtilerini SS tıp yetkilileriyle paylaşmamayı öğrendiler. Kimi zaman hastaları kışlanın bir köşesine gizleyebilecek kadar ileri gittiler ve ellerindeki yetersiz ilaçlarla onları tedavi etmek için ellerinden geleni yapmaya çalıştılar.

Hastalan hastaneye göndermekten kesinlikle kaçındılar, çünkü SS doktorları buradaki tüm hastaları muayene ederlerdi ve salgın bir hastalık belirtisine rastlamaları demek, gerek hastalığın baş gösterdiği kışlanın, gerekse çevresindeki kışlaların imha edilmesi anlamına gelirdi. SS tıp dilinde bu yönteme "salgın hastalıkların yayılmasını önlemede etkin mücadele" adı veriliyordu. Bu mücadelenin sonunda bir ya da iki kamyon dolusu kül elde ediliyordu...

Bu tür örnekler sonrasında, B Kampı hastanesinden iki kadın cesedi getirildi. Dr. Mengele onları bana otopsi yapmam için göndermişti. Her zaman olduğu gibi, ayrıntılı tıbbi bilgilerini içeren dosyaları da cesetlere iliştiirmişti. "Teşhis" başlıklı sütunda sırasıyla "karahumma" ve "kalp yetmezliği" diye yazıyordu. Her iki teşhisin yanlarında da birer soru işareti vardı.

Genellikle bir adım atmadan önce, olayın artılarını ve eksilerini tartanlardan değilimdir. Çabuk karar verir, çabuk hareket ederim, özellikle de önemli bir karar söz konusu olduğunda. Sonuçlar her zaman dört dörtlük olmaz. Krematoryumlarda çalışmaya başlamam da böyle ani bir kararın sonucunda olmuştu.

Bir kez daha, hızla kafamı toparladım. Dr. Mengele'ye, karahumma teşhisinin yer aldığı bir otopsi raporu gönderemezdim. Kurbanın hastalığının tanımı eksiklerle doluydu. Teşhisin yanına bir soru işareti eklenmişti. Doktorun kendinden tam anlamıyla emin olmadığı anlaşılıyordu. Otopsinin sonucunda, tanısının doğru olup olmadığı anlaşılacaktı. Bu iki cesedin bana gönderilme nedeni buydu.

Otopsileri tamamladım. Her iki cesette de, en az üç haftalık bir tifonun belirtisi olan ince bağırsak ülserleri dikkatimi çekti. Dalakları da şişmişti. Her ikisinin de karahummadan ölmüş oldukları gün kadar açıktı.

Dr. Mengele her zamanki gibi saat beşe doğru geldi. Morali yerindeydi. Merak içinde yanıma gelip, otopsi sonuçları hakkında

sorular sormaya başladı, iki ceset, açılmış halde masanın üzerinde duruyordu, iler ikisinin de kalın ve ince barut saklarıyla dalakları yıkanıp, muayeneye hazır şekilde kaplara konulmuştu.

Ona teşhisimi söyledim: geniş kapsamlı ülserlere yol açan incecik bağırsak iltihabı. Dr. Menrele'ye yardımcı olabilmek açısından, tifonun üçüncü haftasında ince bağırsakta görünen ülserlerle, aynı organın iltihaplanması durumunda görünen yaraları karşılaştırıp ayrıntılı bir açıklama yaptım. Dalağın şişmesinin bağırsak iltihabı durumunda sıkça görüldüğünü, karahumma ile bir ilgisi olmadığını, bunun büyük olasılıkla et zehirlenmesinden kaynaklanan ağır bir iltihaplanma vakası olabileceğini belirttim.

Dr. Mengele bir ırk biyologuydu, bir patolog değil. Bu yüzden tanımın doğru olduğu konusunda onu ikna etmem güç olmadı. Öte yandan yanlış bir karar vermiş olmak onu rahatsız etmişti. Bana dönüp şöyle dedi: "Bana kalırsa, böylesi can alıcı teşhis hatalarına düşen hekimler, KZ'te doktorluk yerine amelelik yapmalılar. Bunun gibi yanlış tanımlar, gereksiz ölümlere neden olabilir."

Yeminli ifadeler ile dosyaları aldı ve onları çantasına yerleştirmeden önce dosyaya bir not ekledi. Omzunun üzerinden göz ucuyla bakarken "Kadın doktorları sorumlu tut," diye yazdığını gördüm. Masum meslektaşlarıma böyle bir kötülük yapmış olmaktan büyük pişmanlık duydum, teşhisleri kesinlikle doğrudu. Belki de sırf bu yüzden işlerinden olup, ağır işçilik yapmaya zorlanacaklardı; Dr. Mengele tehdidini yerine getirecekse eğer, bu işin tek sorumlusu olacaktım.

Dikenli tellerin dışında edinmiş olduğum tıbbi deneyimlerime göre, kesinlikle ahlak dışı bir şey yapmıştım ve suçumun bilincindeydim. İki ya da üç masum insana yanlış yapmıştım. Ama başka türlü hareket etmiş olsaydım, Dr. Mengele'nin salgın hastalıklara karşı alacağı önlemler kim bilir ne kadar ileri giderdi ve kim bilir bu işten kaç kişi zarar görürdü?

Ertesi gün, meslektaşlarıyla ilgili iyi haberler kulağıma geldi. Dr. Mengele onları iyice azarladıktan sonra affetmişti. Kadın doktorları görevlerinden almamıştı. Bu olaydan sonra bana bir sürü ceset gönderilmeye başlandı, ama artık hiçbir dosyada teşhis sütunu doldurulmuyordu. Böylesini tercih ediyordum. Dr. Mengele'nin yanlış tanıya öfkelenişi birkaç gün boyunca zihnimden silinmedi. Bir doktorun böylesine şeytani bir sinizme sahip olması beni şaşırtıyordu, KZ'te bile. Sıradan bir doktor değildi o, bir caniydi, daha doğrusu bir "cani doktor."

XVI

Bir sabah Dr. Mengele, F Kampı komutanına acilen rapor vermem için haber yolladı. F Kampına gideceğim için mutluydum,

hiç olmazsa birkaç saat krematoryumların kasvetli ortamından uzaklaşabilecektim. Yürüyüşün de iyi geleceğini biliyordum, çünkü burada hiç hareket etme imkânım olmuyordu. Ve otopsi odaları ile krematoryumların kokusundan bunalmıştım, biraz temiz hava veya ihtiyacım vardı. Ayrıca bu sayede, KZ'e ilk geldiğim günlerde bana kucak açan F Kampındaki meslektaşlarımla da biraz sohbet etme fırsatım olacaktı. Ceplerimi değerli ilaçlar ve paket paket sigarayla doldurup, gezim için hazırlandım. Önceki "yuvama" yani 12 Numaralı kışla-hastaneye elim boş gitmek istemiyordum.

Krematoryumun demir kapısından dışarı çıkıp - çıkarken muhafızlar dövme numaramı not etmişlerdi - F Kampına doğru ilerledim, acele etmeden, bu kısa yürüyüşün tadını çıkartmaya çalışarak. Kışla adı verilen derme çatma kulübelerinde binlerce, on binlerce kadın mahkûmun yaşadığı "FKL*" kampını çevreleyen dikenli tellerin önünden geçtim. Bütün kadınlar birbirlerine

benziyor gibiydiler, kazıtılmış başları ve yırtık pırtık giysileriyle itici bir görünümüleri vardı. Aklıma karımla kızım geldi, o upuzun ve dalgalı saçları, modern ve zevkli giysileri, oturup bütün gün yalnızca kadınları ilgilendiren sorunlardan konuşmaları. Boşaltma rampasındaki ayrılışımızın üzerinden tam üç ay geçmişti. Başlarına neler gelmişti? Hâlâ hayatta mıydılar acaba? Birlikte liriydiler? Auschwitz KZ'in kadınlara ayrılmış bölümünde iniydiler, yoksa Üçüncü Reich'in uzak kamplarından birine mi gönderilmişlerdi? Üç ay uzun bir süreydi. KZ'te geçen üç ay daha da uzundu. Yine de içimde, burada olduklarına dair bir his vardı. Peki ama nerede? Dikenli tellerden yapılmış bu karmaşık labirentin hangi parmaklığı onlarınkiydi? Baktığım her yerde, tek görebildiğim, her yeri bir ağ gibi saran dikenli teller, beton sütunlar ve giriş-çıkışı engelleyen tabelalardı. KZ bir dikenli tel yığınıydı adeta; Almanya'nın tamamı dikenli tellerle çevrilmişti sanki, kocaman bir KZ oluşturmak istermişçesine.

F Kampının kapısına vardım. Giriş, *Blockführerstube* tarafından korunuyordu. Bir asker ile vahşi bir hayvanı andıran bir SS astsubayı nöbetçiydi. Askeri karakolun penceresine doğru yöneldim ve bize emredilen şekilde ceketimin kolunu sıyırıp numaramı söyledim: A 8450. Ceketimin kolunu indirdiğim sırada, Dr. Mengele'nin isim gereği takmama izin verdiği saatim göründü. Böyle bir eşyaya sahip olmak, KZ içinde işlenebilecek en büyük suçlardan biriydi. SS astsubayı, aç bir kaplanın hızı ve öfkesiyle ayağa fırladı ve koşarak yanıma geldi.

"Sen kim olduğunu zannediyorsun, bir de utanmadan kol saati takmışsın!" diye böğürdü bet sesiyle. "Üstelik F Kampında ne işin var senin?"

Krematoryumlarda üç ay yaşamak bana çok şey öğretmişti. Hiç öfkelenmeden, gözlerimi bile kırıştırmadan, ona sakin bir sesle yanıt verdim.

"Dr. Mengele beni çağırıttığı için buradayım," dedim. "Ama eğer F Kampına girmem kesinlikle imkansızsa, krematoryuma dönüp, Dr. Mengele'yi telefonla da arayabilirim."

,"Dr. Mengele" ismi sihirli bir değnek gibi etkisini göstermişti. Bu ismi ağzına alan insan, herkesi korkudan titretebilirdi. Ben daha konuşmamı bile bitirmeden astsubay evcilleşivermişti. Adeta yaltaklanırmışçasına, kampta ne kadar kalmayı düşündüğümü sordu.

"Bu bilgiyi kayıtlara geçmem gerekiyor da," diye ekledi özür dileyerek. Saatime baktım. Ona geliyordu. "Saat 14:00'e kadar kalabilirim," dedim. "O zamana kadar Dr. Mengele ile işimi bitirmiş olurum." Cümlemleri tamamlamak için cebimden bir paket sigara çıkartıp içinden bir kaç tanesini ona uzattım. Armağanıma sevindiği belliydi, benimle dostça konuşmaya başladı, hatta bir dahaki ziyaretimde beni yeniden görmekten memnun olacağını söyleyecek kadar ileri gitti.

"Dr. Mengele" adını ağzıma alışım, krematoryumlardan söz edişim ve sigaralarla caka atışım SS kölesini çok etkilemiş görünüyordu. Artık eski dostlarımla en az bir iki saat sohbet etmeyi garantilemiştim. Ama önce Dr. Mengele'nin beni neden çağırıttığını öğrenmeliydim.

Kamp komutanının kışlasına girip, görevli memur ne istediğini sorana dek bekleme odasında dikildim. Ona cevap verdim. Odanın karşısındaki kapıyı işaret etti. İçeri doğru yöneldim ve iyi döşenmiş bir çalışma odasına gidim. Duvarlarda, kampın kuruluşundan bu yana değişik dönemlerdeki doluluk oranını ve nüfus dağılımını gösteren tablolar ve grafikler asılıydı. Süslü bir çerçevenin içine yerleştirilmiş, Himmler'in kocaman bir fotoğraf-portresi dikkatimi çekti, burnuna sıkıştırılmış küçük sapsız gözlükleriyle görüntülenmişti.

Odada üç kişi oturuyordu: Dr. Mengele; KZ'in beyin cerrahı

Hauptsturmführer Dr. Thilo; ve Tıbbi Departmanın başhekimisi Obersturmführer Dr. Wolff. Dr. Mengele, daha önce tanışmamış olduğum Dr. Wolffe, benim krematoryumlardaki otopsilerden sorumlu kişi olduğumu söyledi.

"Çok ilginç," dedi Dr. Wolff çenesini ovuşturarak. "Dr. Mengele bana yaptığınız işten söz etti. Ben özellikle patoloji konusıyla ilgileniyorum ve vakitsizlik sorunum olmasaydı eğer, hassas çalışmalarınıza daha yakından göz atabilmek isterdim."

Arkasından neyin geleceğini merak ettim.

"Şu sıralar," diye sürdürdü Dr. Wolff, "oldukça önemli bir bilimsel çalışma içerisindeyim. Ama onu toparlayabilmek için yardıma ihtiyacım olacak. İşte bu yüzden Dr. Mengele'den, sizi bugün buraya çağırmasını rica ettim." Bir an durup kaldığı yerden devam etti: "Bildiğiniz gibi kampta çok sayıda ishal vakasına rastlanıyor ve vakaların %90'ı ölümle sonuçlanıyor. Hastalığın tahmini ve gelişimiyle ilgili hemen her şeyi biliyorum, çünkü bu konuda binlerce insanı muayene edip eksiksiz notlar aldım. Ama yine de çalışmam kusursuz değil, çünkü dizanteri konusunda bilimsel bir araştırmada kesin bir sonuca ulaşabilmek için, klinik gözlemlerin yanı sıra yeterli sayıda patolojik raporlara da ihtiyaç vardır."

Tünelin ucundaki ışığı görmeye başlamıştım. Dr. Wolffda araştırma işleriyle ilgileniyordu. Krematoryumların pis kokuları ile duvarları arasında, çoğu dizanteriyüzünden otuz, otuz beş kiloya kadar düşmüş binlerce insan-kobaydan o da yararlanmak istiyordu. Bir sürü otopsi sonucuna bakarak, dizanterinin tıp bilimi tarafından henüz tanımlanmamış dahili belirtilerini keşfetmeyi umuyordu.

Dr. Mengele insan malzemesini - daha doğrusu, ikiz malzemeleri - özgürce, canının istediği şekilde inceleyerek ırkların hızlı üreme sorununa çözüm arıyordu. Dr. Wolff dizanterinin tedavisini bulmaya çalışıyordu. Aslında dizanterinin nedenlerini ortaya

çıkartmak pek de zor değildir; mesleğin yabancısı olanları bile bunlan bilebilir. Dizanteriye şu formülü uygulayarak yakalanılır: istediğiniz bir insanı alın - erkek, kadın, ya da masum bir çocuk - onu evinden yaka paça çıkartın, yüzlerce insanla birlikte kapalı bir yük vagonuna tıkın, vagona su dolu bir kova koymayı unutmayın, sonra kapıyı üzerlerine kilitleyin, altı hafta gettoda yaşattıktan sonra, Aushwitz'e yolların. Burada onları biner kişilik gruplar halinde, ahırdan bozma kışlalara sokun. Yiyecek olarak, günde bir kez toplamı ancak 700 kalori eden, temel maddesi at kestanesiyle linyit olan bir çeşit margarinden yapılmış küflü ekmekle, uyuz atların derisinden imal edilmiş otuz gram sucuk verin. Vesikaya bağlı bu yiyeceklerin yanında içecek olarak, ısırganotu ve yabani otlarla pişirilmiş, yağsız, unsuz, tuzsuz yarım litre çorba içirin. Dört hafta içinde dizanteri kendi kendine ortaya çıkacaktır. Üç ya da dört hafta sonra, kamp doktoru tarafından uygulanan geç kalınmış tedavi sonucunda nasılsa öleceği için, hastalığına otomatik olarak "çare bulunmuş" olacaktır.

Dr. Wolffa göre, sorunun patolojik yönüne adanmış araştırmanın bu bölümü için en azından 150 cesede ihtiyaç vardı. Dr. Mengele sohbeti böldü.

"Günde yedi otopside hesap edersek, üç hafta içinde bu sayıya ulaşabilmen gerekir," dedi.

Kabul etmedim. "Üzgünüm, beyler," dedim, "ama işin doğru dürüst yapılmasını istiyorsanız - ki bundan hiç kuşku yok - günde üç otopside fazlasını yapamam." Biraz tartıştıktan sonra hemfikir olduk, hafifçe başlarını sallayıp gitmeme izin verdiler.

12 Numaralı kışla-hastanede görevli arkadaşlarımla yanına uğradım. Yanımda getirdiğim ilaçlara çok sevindiler ve elden ele dağıttığım sigaraları keyifle içtiler. Yüzlerinden ve sözcüklerinden, yorgunluk ve düş kırıklığı akıyordu. Çek Kampının ani ve trajik sonu onları derinden etkilemişti. Durumlarının ne kadar

ümitsiz olduğunu yavaş yavaş kavramaya başlamışlardı, tıpkı benim kavradığım gibi, ama aramızdaki fark şuydu: ben yavaş yavaş değil, bir anda anlamıştım - krematoryumun eşiğinden içeri adımı atar atmaz.

Onları yüreklendirmek, dayanmaları gerektiğine inandırmak için elimden geleni yaptım. Onlara askeri durumla ilgili ayrıntılardan söz ettim ve her geçen gün zamanın lehimize işlediğini anlattım. Her gün gazete okuduğum için anlattıklarımı gerçekçi yorumlarla destekleyebiliyordum. İçtenlikle el sıkışıp birbirimizden ayrıldık. "Arkadaşımdan ayrılmak, biraz da ölmek demektir," özdeyişi KZ'te daha da fazla anlam kazanıyordu.

En azından, yanlarından ayrılırken - ve bu konuda tevazu göstermeyeceğim - çok sağlam bir karakterim olduğunu bir kez daha kanıtladım, çünkü kendi durumumu göz ardı ederek onları direnmeleri gerektiğine azimle inandırabilmişim...

Obersturmführer VVolff'un, hepsi de dizanteriden ölmüş hastaları teker teker neşterimden geçti. İlk otuz otopsiyi bitirmiş ve gözlemlerimi raporlamıştım bile. Her cesedin mide iç zarları iltihaplıydı, bu da mideye klorik asit salgılayan bezlerin yanmasına ya da işlevlerini yerine getirememesine neden oluyordu. Gastrik sıvıların eksikliği sindirimi olanaksız kılıyor, buna karşılık ekşimeyi arttırıyordu.

İkinci gözlemim, bağırsağın iç zarının iyice incelmesine yol açan ince bağırsak iltihabı hakkındaydı. Üçüncü gözlemim ince bağırsağın en önemli sindirim salgısıyla, yani yağların sindirilmesi için ihtiyaç duyulan safrayla ilgiliydi. Karaciğeri incelediğimde, sarımsı-yeşilimsi salgının yerine, sindirim işlevini yerine getirebilmekten zaten aciz bağırsağın içindeki maddelere hiçbir yararı dokunmayacak renksiz bir sıvıyla karşılaştım.

Dördüncü gözlemimse, bağırsak zarının incelmesine, çürümeye ve aşırı derecede hassaslaşmasına, adeta bir sigara kağıdına

dönüşmesine neden olan kalın bağırsaktaki iltihaplanmayla ilgiliydi. İşin aslı, bağırsaklar sindirim organı olmaktan çıkmış, yutulan her şeyin birkaç dakika içinde bil uçtan öbürüne engelsizce aktığı bir kanalizasyon borusu haline gelmişti.

Meslekten olmayan bilinin rahatlıkla anlayabileceği bir dilde kaleme aldığım otopsi raporlarımın temel sonuçları bunlardı işte. Bana verilen görev oldukça tekdüze idi, hiçbir ilginç yanı yoktu. Kuşkusuz bakteriyoloji tahlilleri, krematoryumların üç kilometre uzağındaki Risgau köyünde yer alan "SS Ordusu Hijyen ve Bakteriyoloji Enstitüsünde" yapılıyordu. Pecs Tıp Fakültesinin yönetimi kurulu üyesi olan ünlü Profesör Mansfeld, bu işten sorumluydu.

XVII

O öğleden sonra, Obershaarführer Mussfeld ile kollarından çekiştirdiği    mahkûm odama girdiklerinde, biraz kestiriyordum.

Dr. Mengele'nin bana    asistan tayin ettiğini söyledi, bir yandan da mahkûmlara sert bir bakış fırlattı, yüzünde alayla karışık bir acıma ifadesi vardı. *

İşin aslı acınacak haldeydiler, üzerlerinde leş gibi  apullarla, kötü muameleden sersemlemiş, dehşet içinde ve ortam değiştirmiş olmaktan hem şaşkın, hem de mahcup halde, orada öylece dikiliyorlardı. Onlar da tıpkı benim gibi, krematoryumun kapısından içeri adımlarını atar atmaz, tüm umutlarını arkalarında bırakmışlardı.

Onları şefkatli ve sevecen bir şekilde karşıladım. Herkes kendini tanıttı. Benimle ilk tokalaşan, Szombathhely Devlet Hastanesinde hekim ve patolog olarak görev yapmış olan Dr. Deniz Gorog oldu. Ufak tefek, zayıfve kalın camlı gözlükler takan, 45 yaşlarında biriydi. Bende çok iyi bir izlenim bıraktı, onunla sıkı dost olacağımızdan emindim. İkinci adam 50 yaşlarındaydı; kısa boylu ve omuzları kambur denilebilecek kadar   k kt . G bekliydi ve çok sevimsiz bir yüzü vardı. İsmi Adolf Fischer idi. Yirmi yıl süreyle Prag Patoloji Enstitüsünün laboratuar asistanlığını

yapmıştı, Çekoslovakyalı bir Yahudi'ydi ve beş yıldır KZ mahkûmuydu. Üçüncü aday, Dr. [oseph Kolner idi, Fransa'nın Nice kentinden buraya gelmişti ve üç yıldır KZ'leydi. 32 yaşında gencecik bir adamdı, çok içine kapanık ama bir o kadar da yetenekliydi.

Dr. Mengele onları D Kampındaki kışlada bulmuş ve sayıları giderek artan otopsilerin sıkışıklık yaşanmadan yapılması için yardımına göndermişti. Süregelen araştırmadan, dosyaların hazırlanmasından ve yapılan otopsilerin sonucunda yazılan raporlardan hâlâ ben sorumluydum. İki doktor bana otopsilerde yardımcı olacaklardı, görevine sadık laboratuvar asistanı ise cesetleri hazırlayacaktı. Kafataslarını açacak ve bazı organları dışarı çıkarıp tıp incelenmek üzere hazırlayacaktı. Otopsi tamamlandıktan sonra cesetleri masadan kaldıracak ve otopsi odası ile çalışma odasını temizleyip toparlayacaktı.

İşte böylece, iş yükümü paylaşabileceğim yetenekli, işlerinin ehli yardımcılarım olmuştu. Bu benim için tarifiedilmez bir rahatlıktı.

XVIII

Sonderkommando'ların doktoru olarak, sabah ziyaretlerimi yapıyordum. Dört krematoryum da tam kapasiteyle çalışıyordu.

Önceki gece, Avrupa'nın en eski Yahudi-cemaatini oluşturan, Akdeniz'in Korfu Adasındaki Yahudilerini yakmışlardı. Kurbanlar tam yirmi yedi gün boyunca aç ve susuz kalmışlardı, önce gemilerde, ardından da kapalı yük vagonlarında. Auschwitz'in boşaltma rampasına vardıklarında vagonun kapıları açıldı, ama içlerinden hiçbirisi trenden inip sıraya geçemedi. Trendekilerin yarısı ölmüştü, diğer yarısıysa komadaydı. İstisnasız, bütün konvoy iki numaralı krematoryuma gönderildi.

Gece boyunca çalışmalar hızlandırılmıştı, ertesi sabah konvoydan tek geriye kalan, krematoryumun avlusuna yığılmış bir sürü kirli giysiydi. İnce ince yağan sonbahar yağmurunun altında ıslanmaya başlayan giysi öbeklerine hüzünle baktım. Başımı yukarı doğru kaldırdığımda, krematoryumun bacalarının kenarlarındaki dört yıldırımsavarın, önceki gecenin yüksek hararetiyle yamulup bükülmüş olduklarını fark ettim.

Bugün dört numarada, gündelik ziyaretlerim sırasında, beni ciddi bir görev bekliyordu. Sonderkommando'nun şoförlerinden

biri, çok sayıda uyku hapi yutarak intihara kalkışmıştı. Bu yöntem, Auschwitz'te en sık ıslanılan İntihar çeşidiydi. Sonderkommando'nun adanılan uyku hapi bulmakta güçlük çekmezlerdi, ne de olsa her gün ölülerin eşyalarını kontrol ederlerken, ellerinin altından bol miktarda ilaç geçerdi.

Yatağının yanına yaklaştığımda, hastanın "Kaptan" olduğunu fark edip büyük üzüntü duydum. Hiç kimse gerçek adını bilmediğinden, buradaki herkes onu bu şekilde çağırırdı. Kaptan Atina doğumluydu, hem orduda kaptanlık, hem de Yunanistan'daki kraliyet ailesinin çocuklarına öğretmenlik yapmıştı. Karısı ile çocukları kampa adım atar atmaz gaz odasına gönderilmişlerdi. Şu an bilincini yitirmiş halde, huzur içinde uyuyordu. Uyku haplarını birkaç saat önce almış olmalıydı ve en azından şimdilik hayati tehlike içinde değildi. Sonderkommando'nun adamları yatağının çevresinde toplanıp, benden kibarca "Kaptan'ın gitmesine izin vermemi" rica ettiler.

"Onu kurtarmayın," dedi içlerinden biri. "İstirabını uzatmış olursunuz. Görmüyor musunuz, adamcağız birkaç hafta sonra idam mangasının önünde can vermektense, bu şekilde kurtulmak istemiş."

Diğerleri de aşağı yukarı aynı şeyleri söylediler, ama ben sessizce malzemelerimi hazırlamaya koyuldum. Sözlerinden kesinlikle etkilenmediğimi, Kaptan'ın midesini yıkamaya hazırlandığımı görenlerden bazıları bana öfkelenerek, ağızlarına geleni söylemeye başladılar. Her şeye rağmen iğnesini yapıp odadan çıktım. Önümüzdeki beş altı gün içinde zatürree olmazsa eğer, Kaptan'ın yaşama şansı yüksekti. Sonraki haftalar boyunca, işkence görmüş ve gazlanmış binlerce, on binlerce arkadaşını cesetlerin yakıldığı fırınlara tıktırabilecekti. Ta ki Sonderkommando'nun ölüm çanları çalıp, arkadaşlarıyla birlikte krematoryumun önüne dizilinceye dek. İdam mangası makineli tüfekleri ateşleyecek ve her şey bitecekti. Gözlerinde dehşet ve şaşkınlık dolu bakışlarla hepsi yere serileceklerdi.

Kaptanın başucundan ayrılıp da, artık içimdeki doktora ihtiyacı kalmadığını anladığımda, insancıl yanım ağır basmaya başladı ve Kaptan'ın arkadaşlarının aslında haklı olduklarını düşünmeden edemedim. "Gitmesine izin vermeliydim," bir makineli tüfeğin çelik namlusunun önündeyken değil, bedenini sarmış ve onu her türlü fiziksel ve ruhsal ıstıraptan sıyırmış o huzurlu uyuşukluğun kollarındayken.

Ziyaretlerimi tamamlayıp bir numaraya geri döndüm. Otopsi odasına göz attım ve yeni mesai arkadaşlarımın, Dr. V.VolfPun getirmiş olduğu ve dizanterinin mahvettiği cesetlerin üzerinde, acemilere özgü bir şevkle çalıştıklarını gördüm. Tıraş olmuşlar ve beyaz önlükler, yeni giysiler ve temiz ayakkabılar giymişlerdi. İnsana benzemişlerdi. Burada ne tür işlerin dönüğünü bilmeyen biri, beyaz önlükleri ve lastik eldivenleriyle, onları otopsi masasının önünde çalışırken görse, burasının ciddi bir bilimsel kuruluşun laboratuvarı ile otopsi odası olduğunu sanırdı. Ama üç aydır burada çalışan ben, buranın bir bilim enstitüsü değil, bir sahte-bilim enstitüsü olduğunu biliyordum. Tıpkı etnolojik çalışmalar ya da Seçilmiş Irk inançları gibi, ikiz doğumların kaynağını araştıran Dr. Mengele'nin çalışmaları da bir sahte-bilimden ibaretti. Ve tıpkı Yahudi soyunun yozlaşmış olduğunu kanıtlamak amacıyla canilerin ellerine teslim edilen cüceler ile sakatlar hakkındaki kuramlar gibi. Emin oluncaya dek bu bilgiler yayılmıyordu, çünkü bunlar Alman halkı için kolay yutulacak lokmalar değildi. Ama Süperadamların ırkı zafere ulaştığında, savaşı kazanıp hayati önem taşıyan topraklara sahip olduklarında, burada öldürülen tüm bu sakatlarla cücelelerin iskeletleri büyük müzelerin geniş salonlarında sergilenecekti, her birinin altında da adlarını, yaşlarını, uyruklarını, mesleklerini belirten bir metal plaka yer alacaktı. Sonra, Zafer Günü'nün yıldönümünde, bin yıl ayakta kalmak üzere kurulan Üçüncü Reich'in binlerce öğrencisi, öğretmenleri tarafından

bu müzelerle getirilerek, şanlı şerefli atalarına saygı ziyaretinde bulunacaklardı. Bu zaferin sahibi olan, tarihin Seçilmiş lık'a emanet ettiği o kutsal görevi yerine getiren ve çevrelerindeki - Fransızları, Belçikalıları, Rusları, Polonyalıları - soysuzluklarına uygun yerlere gönderen atalarına. Daha da önemlisi, 6.000 yıllık bir geçmişe sahip olan, ama birkaç asır daha yaşamaya hakları olmayan Avrupalı bir nüfusu, yani Yahudileri de tamamen yok etmişlerdi. Neden, peki? Çünkü uzun tarihleri boyunca Yahudi ırkı yozlaşarak bir cüce ve sakat toplumuna dönüşmüştü de ondan. Başka ırklarla kaynaşarak, dünyadaki tek safırk olan Ari Irk'ı lekeleme ve soysuzluklarını onlara da bulaştırma tehlikesi yaratmışlardı.

Yahudiler, soyları yüzünden bu ulu ırka zarar veriyorlardı. Üstelik içlerinde o kadar güç sahibi öğretmen, sanatçı, tüccar ve yatırımcı vardı ki, tüm Avrupa'yı ele geçirmelerinden korkuluyordu. Üçüncü Reich'in ilk Führer'i bu ırkı yok ederek, adını ölüm-süzleştirecek ve dünyanın tüm medeni uluslarının saygı ve itibarını kazanacaktı.

İşte Naziler bu ipe sapa gelmez teorilere dayanarak, dünyanın geri kalanına savaş açtılar ve yediden yetmiş tüm Avrupa Yahudilerini, önce sınır dışı edip, ardından da imha ettiler.

Almanya'da her şey sahteydi. Bu savaşın haçlı seferi olduğunu iddia ediyorlardı. Onların gözünde Rusya'nın topraklarının tamamı yabani bozkırlardan, nüfusu ise Mongol barbarlardan oluşuyordu ve medeniyet adına bir tehdit unsuru oluşturuyorlardı. Fransa, frengili ve ahlaksızlığın kol gezdiği bir millettir. Başbakanları da dahil olmak üzere tüm İngilizler, titreme nöbetleri geçiren iflah olmaz birer alkolikti. Öte yandan, çoğu insanın Mongol olarak nitelendirdiği Japonlar, sırf zaman bunu gerektirdiği için Ari Irkın saygıdeğer bireyleri arasında sayılıyorlardı.

Hayata bakış açıları bir yalandan ibaretti. Kızları ve savaşta

dul kalmış eşleri, istedikleri kişiden hamile kalabilirler ve bu davranışlarından ötürü hükümetin takdirini kazanırlardı. Bu yolla doğan çocuklara, annelerinin, birlikte olduğu sayısız erkek arasından seçtikleri isimler verilirdi. Irkın hızla üremesi bunu gerektiriyordu. Ahlakı sürekli olarak hor görmeleri dayanılmazdı: krematoryumlara inen odalarda asılı duran ve gaz odaları oldukları halde, tam yedi farklı dilde "BANYO" olduklarını işaret eden tabelalar; üzerlerindeki etikette "ZEHİR: ASALAKLARIN ÖLDÜRÜLMESİNDE KULLANILIR," yazan ve parazitler derken, birkaç dakika içinde katledilen binlerce masum Yahudi'yi kasteden, siklon gazı kutuları bunlardan yalnızca bazılarıydı. Bu yalanların ne kadar ileri gitmiş olabileceğini kim bilebilir? Belki de KZ'teki dikenli tellerin içinden elektrik geçtiğini belirten tabelalar da yalandı; belki de içlerinde 6.000 voltluk elektrik akımı yoktu. Ama yok, bu yalan değildi, çünkü hatırlıyorum da bir gün Obershaarführer Mussfeld'in kocaman kurt köpeği elektrik tellerine doğru koşmuş ve bir saniye içinde çarpılarak ölmüştü.

Konu tabelalardan açılmışken, istisnasız tüm mahkûmlar tarafından okunmuş olan kampın girişindeki işareten söz etmeden olmaz: "ÖZGÜRLÜK ÇALIŞILARAK KAZANILIR." Bu tabela, sözcüklerin gerçekte ne anlama geldiklerinin somut bir örneğiydi.

Bir gün, bir yük vagonu katarı, Auschwitz'in boşaltma ram-

Dr. Nyiszli, kendisine siklon gazının kaynağı ve bileşimi konusunda sorulan bir soruya yanıt olarak, bunun savaş sırasında I. G. Farben Co. Şirketi tarafından imâl edilmiş olduğunu ve her ne kadar *Gehcimmitel*, yani gizli tutulsa da, "siklon" isminin, içindeki maddelerin - svanit, /elarin ve nitrojen - kısaltmalarından elde edildiğini yazmıştı. Nürnberg Davaları sırasında Farben Co. bunu yalnızca bir dezenfektan olarak ürettiğini açıklamıştı. Oysa Dr. Nyiszli'nin ifadesinde, A ve B türü olmak üzere iki tür siklon olduğundan söz edilmektedir. Benzer ambalajlarda gelirlerdi: tek ayırt edici özellikleri üzerlerindeki A ve B harfleriydi. A bir dezenfektandı; B ise milyonları imha etmekte kullanılırdı.

pasına vardı. Tim in kapıları açıldı ve 300 kadar mahkûm dışarı çıktı, ciltleri limon sarıydı ve tarifiedilemeyecek kadar zayıftılar. Krematoryumun avlusundan içeri girdiklerinde içlerinden bazılarıyla sohbet etme olanağı buldum. İşte anlattıklarının özü:

"Bundan üç ay önce, sülfürik asit ünen bir fabrikada çalışmak üzere Auschwitz'ten yola çıktık. Yola çıktığımızda 3.000 kişiydik, ama pek çoğumuz çeşitli hastalıklara yakalanarak öldü. Şimdi yalnızca 300 kişi kaldık ve hepimiz sülfür zehirlenmesi yaşıyoruz."

Buraya geri gönderilmeden önce, onlara bir dinlenme kampında tedavi edilecekleri söylenmişti. Aradan yarım saat bile geçmeden, kanlı cesetlerini krematoryum fırınlarının önünde gördüm. "Özgürlük çalışılarak kazanılır!" "Dinlenme kampı!" İnsan daha ne kadar kötü olabilirdi ki? Ve bu sayısız örnekten yalnızca biriydi. Bir başkasından söz etmek gerekirse: Haziran ve Temmuz aylarında, aşırı kalabalık kışlalardaki mahkûmlara, arkadaşlarına ya da tanıdıklarına göndermeleri için binlerce kartpostal dağıtılırdı. Kartların üzerine, gönderenin adresi olarak kesinlikle "Auschwitz" ya da "Birkenau" değil, İsviçre sınırındaki bir sayfiye yeri olan "Am Waldsee" yazılması gerektiği söylenirdi. Kartlar talimatlara uygun şekilde yazılıp, postalanır ve çok sayıda yanıt gelirdi. Gelen yanıtların, yaklaşık 50.000 kadarının, krematoryumun avlusunun ortasında yakılan ateşe atıldıklarına şahit oldum. Onları alıcılarına teslim etmek mümkün değildi, çünkü alıcılar kendilerine gelen mektuplardan önce yakılmışlardı. Olay bu şekilde ayarlanmıştı. Bu küçük entrikanın amacı, halkın korkularını büyük ölçüde yatıştırmak ve Auschwitz gibi kamplar hakkında çıkan söylentilere son vermektir.

XIX

Bir numaralı krematoryumun gaz odasında 3.000 ölü yatıyordu. Sonderkommando'lar iç içe geçmiş cesetleri ayırmaya başlamışlardı. Asansörlerin gürültüsüyle, açılıp kapanan kapıların gıcırtısı odamdan bile rahatlıkla duyuluyordu. İşlerin hızlandırılması gerekiyordu. Gaz odaları boşaltılmalıydı, çünkü yeni bir konvoyun varmak üzere olduğu haberi gelmişti.

Gaz odası komandolarının şefi, gözlerinde korkuyla karışık bir şaşkınlık ifadesiyle, nefes nefese odama daldığında az kalsın karpımın menteşelerini yerinden sökecekti.

"Doktor," dedi, "çabuk gelin. Ceset yığınının altında, canlı bir kız bulduk."

Her an hazır tuttuğum çantamı kapıp, koşarak gaz odasına gittim. Devasa odanın girişinde, duvarın dibinde, diğer cesetler tarafından yarı örtülü halde, can çekişen küçük bir kız gördüm, durduğu yerde çırpınıyordu. Çevremi saran gaz komandoları panik içindeydiler. Bu korkunç görevleri süresince, hiç buna benzer bir olayla karşılaşmamışlardı.

Hâlâ canlı olan kızcağızı, diğer cesetlerin altından çıkarttık. Genç kızın ufacık bedenini kucağıma alıp, gaz odasının hemen

yanındaki odaya taşıdım, burası gaz komandolarının işe başla-
madan önce kıyafetlerini değiştirdikleri yeriydi. Onu tahta bir ban-
kaya yatırdım. İnce ve narin bir genç kızdı, çocuk denilebilecek yaş-
taydı daha, en fazla on beş yaşında olmalıydı, (..anlamdan bir şır-
rına çıkarttım ve kolunu kaldırıp - bilinci henüz yerine gelme-
mişti ve güçlkle soluk alıyordu - damardan üç iğne yaptım. Ar-
kadaşlarım, buz gibi bedenini kalın bir paltoyla örttüler. İçlerin-
den bir tanesi mutfağa gidip biraz çay ile et suyu getirdi. Herkes
ona yardım etmek istiyordu, sanki kendi çocuklarıymış gibi.

Kız hemen tepki verdi. Önce kısa bir öksürük nöbetine tutul-
du, ardından da akciğerlerinden koca bir balgam çıkarttı. Gözle-
rini açıp, bakışlarını tavana kenetledi. Her türlü yaşam belirtisini
yakından izledim. Nefesi giderek derinleşti ve düzene girdi. Gaz-
dan işkence gören akciğerleri temiz havayı iyice içine çekti. İğne-
lerin etkisiyle, nabızı hissedilmeye başlandı. Sabırsızca bekleme-
ye koyuldum. Zerk ettiğim ilaç vücuduna tam olarak yayılmamış
olsa da, birkaç dakika içinde bilincinin yerine gelmeye başladığını
gözlemledim: kan dolaşımının hızlanması ile yanakları pembe-
leşmeye, ince hatlı yüzü yeniden insana benzemeye başladı.

Şaşkınlık içinde önce çevresine, sonra göz ucuyla bize baktı.
Başına gelenlerin ve durumunun henüz farkında değildi ve bu
gördüklerinin hayal mi yoksa gerçek mi olduğunu tam olarak al-
gılayamıyordu. Bir sis perdesi bilincini gölgeliyordu. Belki de ha-
yal meyal treni hatırlıyordu, onu buraya getiren uzun yük vagon-
nu katarını. Sonra elenmek üzere sıraya dizilmişti ve daha ne olup
bittiğini bile kavrayamadan, sel gibi akan kalabalığın arasında,
kocaman, parlak ışıklı bir yeraltı odasında bulmuştu kendini. Her
şey göz açıp kapayana kadar oluvermişti. Belki de herkesin çırlı-
çıplak soyunduğunu anımsıyordu. Çok rahatsızlık verici bir his-
ti, ama emirlere boyun eğmeliydi. Ve böylece anadan doğma, di-
ğer odaya sürüklenmişlerdi. Sessiz bir ıstırap sarmıştı her yanı.

İkinci oda da parlak ışıklarla aydınlatılmıştı. Tam anlamıyla sersemlemiş halde, çevresini saran insan selinin arasına göz gezdirmiş, ama ailesinden hiç kimseye rastlamamıştı. Duvarın dibine yaslanıp, başına gelecekleri beklemeye koyulmuştu, kalbi buz keserek. Birden bire ışıklar söndürülmüş ve etrafzifiri karanlık olmuştu. Sonra garip bir şey gözlerini yakmaya, boğazını düğümlemeye, nefesini kesmeye başlamıştı. Kendinden geçip bayılmıştı. Gerisini anımsayamıyor olmalıydı.

Hareketleri giderek canlanmaya başlıyordu; elleriyle ayaklarını kıpırdatmaya, başını sağa sola çevirmeye çalıştı. Yüzünde hafif seğirmeler vardı. Birdenbire beni yakamdan sıkıca kavradı ve tüm gücüyle doğrulmaya çalıştı. Onu birkaç kez bankın üzerine doğru itip yatırmaya çalıştım, ama aynı hareketi tekrarlamaya devam etti. Yavaş yavaş sakinleşti ve tüm gücünü tüketmiş halde uzandı. İri iri gözyaşları yanaklarından aşağı süzülüyordu. Ağlamıyordu. İlk sorumun yanıtını almıştım. Onu daha fazla yormak istemediğimden, yalnızca birkaç soru sormakla yetindim. On altı yaşında olduğunu ve buraya, ailesiyle birlikte Transilvanya'dan geldiğini öğrendim.

Komandonun uzattığı bir kâse ılık et suyunu iştahla içti. Ona ne bulurlarsa getiriyorlardı, ancak durumu gereği hiçbir şey yemesine izin veremezdim. Üzerini iyice örtüp, biraz uyumaya çalışmasını söyledim.

Düşüncelerim, başımı döndürecek kadar hızlı akıyordu. Çare bulma konusunda bana yardımcı olacaklarını umarak arkadaşlarıma danıştım. Kafamızı toparlamaya çalıştık, şimdiye dek başımıza gelen en büyük sorunla karşı karşıyaydık: onu yeniden hayata döndürmeyi başarmıştık, peki ama şimdi bu kızı ne yapacaktık? Burada uzun süre kalamayacağının farkındaydık.

Böyle bir genç kızın krematoryumun Sonderkommando'ları arasında ne işi olabilirdi? Buranın geçmişini iyi biliyordum: hiç

kimse buradan canlı çıkmamıştı, ne j'elcn konvoylar, ne de Sonderkommando.

Düşünecek çok fazla zamanımız kalmamıştı, obershaarführer Mussfeld, her zamanki gibi yapılan işi denetlemek üzere geldi. Açık kapıdan girer girmez, gruplaşmış olduğumuzu gördü. Yanımıza gelip, neler olup bittiğini sordu. Henüz ona açıklamamıza bile fırsat kalmadan, bankın üzerinde yatan kızı fark etti.

Arkadaşlarıma uzaklaşmalarını işaret ettim. Hiçbir işe yaraymayacağını bile bile, bir şey denemeye kararlıyım. Kampta ve aynı ortamında, üç ayımızı birlikte geçirmiş olmak, aramızda belli bir samimiyetin doğmasına neden olmuştu. Ayrıca Almanlar, ihtiyaçları olduğu müddetçe yetenekli insanları takdir ederler ve belli bir yere kadar saygı duyarlardı, KZ'te bile. Ayakkabı tamircileri, terziler, marangozlar ya da çilingirler için aynı durum söz konusuydu. Sayısız karşılaşmamız sırasında, Mussfeld'in tıp uzmanlarının profesyonel üstünlüklerine çok değer verdiğini saptamıştım. Tüm KZ'in en korkulan insanı olan ve soyuna özgü gereksiz gururu yüzünden, kendini Alman tıp biliminin en önemli temsilcilerinden biri sanan Dr. Mengele'ye doğrudan bağlı çalıştığımı biliyordu. Yüz binlerce Yahudi'yi gaz odalarına göndermenin bir vatanseverlik görevi olduğunu addediyordu. Otopsi odalarında yapılan işler, Alman tıp biliminin ilerlemesini sağlamak içindi. Dr. Mengele'nin patoloji uzmanı olarak benim de bu ilerlemede bir payım vardı ve Mussfeld'in bana duyduğu saygı, bundan kaynaklanıyor olmalıydı. Çoğu zaman otopsi odasında ziyaretime gelirdi ve politikadan, askeri durumdan ve bu gibi konulardan konuşurduk. Cesetlere uygulanan otopsi ile işlediği kanlı cinayetleri, birbirlerini tamamlayan işler olarak görüyor olması, bana duyduğu saygının bir başka nedeniydi. Bir numaralı krematoryumun komutanı ve bilirkişisiydi. Emrinde çalışan üç SS yüzbaşı vardı. Birlikte, enseye tek kurşunla "tasfiye" işlemini

gerçekleştiriyorlardı. Bu tür bir ölüm şekli, yalnızca kamp içindeki seçilmişlere ya da kendi deyimleriyle "dinlenme kampına" gönderilenlere uygulanıyordu. Öldürülecek 500 ya da daha az sayıda insan olduğunda, enseye tek kurşunla vurulmaları daha uygundu, çünkü gaz odaları kitlesel imhalar içindi. Nasılsa 500 kişiyi de 3.000 kişiyi de öldürmek için eşit miktarda gaza ihtiyaç vardı. Ayrıca bu kadar önemsiz bir rakam için, teneke kutuları getirmek üzere Kızıl Haç'ın aracını ya da gaz-katliamcılarını çağırmaya da gerek yoktu. Her biri birer paçavraya dönüşmüş giysileri toplamaya gelen kamyonu getirtmeye de değmezdi. Bir grubun gazla mı, yoksa enseden tek kurşunla mı öldürüleceğini tayin eden etkenler bunlardı işte.

Ve hesap vermem, tek bir insanın yaşamının bağışlanması için pazarlık etmem gereken adam da buydu. Karşı karşıya olduğumuz bu korkunç olayı ona sakince anlatmaya başladım. Sırf kendiyararı için, çocuğun önce soyunma odasında, ardından da gaz odasında ne büyük acılar çekmiş olabileceğinden söz ettim. Oda karanlığa gömüldüğünde, siklon gazını birkaç kez ciğerlerine çekmiş olmalıydı. Yalnızca birkaç kez, sonrasındaysa minicik bedeni ölümden kurtulmak için birbirlerini itip kakan insan selinin altında kalmıştı. Şansa, ıslak beton zemine yüzükoyun düşmüştü. Bu kadarcık nem bile gazdan boğulmasını engellemeye yetmişti, çünkü siklon gazı ıslak ortamlarda tepki vermezdi.

Bunlar benim iddialarımdı, sonra Mussfeld'den bu çocuk için bir şeyler yapmasını rica ettim. Beni dikkatle dinledikten sonra, ona sunabilecek bir önerim olup olmadığını sordu. Yüz ifadesinden anlayabildiğim kadarıyla, onu çözümü imkânsız bir sorunla karşı karşıya bırakmıştım. Çocuğun krematoryumda kalamayacağı açıktı. Onu krematoryumun kapısının önüne bırakmak bir çözüm yolu olabilirdi. Burada sürekli olarak, kadınlardan oluşan bir komando tugayı çalışırdı. Çaktırmadan aralarına karışabilir ve

işleri bittiğinde, onlarla birlikte kışlaların! gidebilirdi. Başına gelen
İcrden asla kimseye söz etmezdi. Binlereesitini arasında, yeni bir
yüzün varlığı hiç kimsenin dikkatini çekmezdi, nasılsa hiçbir
kampta mahkûmlar birbirini tanımazdı.

Üç ya da dörtyaş büyük olsaydı, hiçbir sorun olmayacaktı. Yir-
mi yaşında bir genç kız hayatta kalmasını sağlayan bu mucizevi
olayı rahatlıkla kavrayabilir ve yaşadıklarını hiç kimseye anlat-
mamayı akıl edebilirdi. Anlatmak için daha uygun bir zamanın
gelmesini beklerdi, tıpkı buradaki binlerce insanın yaşadıklarını
başkalarına anlatmak için bekledikleri gibi. Oysa Mussfeld, on al-
tı yaşındaki bir genç kızın, gayet masumca ilk karşılaştığı kişiye
başından geçenleri anlatabileceğini düşünüyordu. Haberler ağız-
dan ağza yayılacak ve bizler bunun bedelini hayatlarımızla öde-
mek zorunda kalacaktık.

"Bu işi başka şekilde halletmenin yolu yok," dedi, "çocuk öl-
mek zorunda."

Yarım saat sonra, genç kız fırınların önündeki koridora doğru
götürülüyordu, daha doğrusu taşınıyordu, Mussfeld işi halletmesi
için adamlarından birini göndermişti. Enseye tek kurşunla.

XX

İki numaralı krematoryumun ikinci katındaki SS yaşam alanının hemen yanındaydı, üç marangozun, kendilerine verilen her türlü siparişi yetiştirmek için geceli gündüzlü çalıştıkları bir marangoz atölyesi vardı. Şu sıralar "özel bir siparişi" tamamlamak için harıl harıl çalışıyorlardı. Fırsatlardan yararlanmayı seven Obershaarführer Mussfeld, kendi için bir "recamier", yani kanepeler olarak da kullanılabilen, çift kişilik geniş bir yatak siparişi vermişti. İşi ellerinden geldiğince çabuk bitirmeleri gerekiyordu.

Kolay bir iş değildi, ama krematoryumlarda verilen bir emre karşılık "imkânsız" sözcüğüne yer yoktu. Marangozlar, kanepeleri yapmak için gereken tahtaları, krematoryumların önündeki araziye fırlatılan inşaat malzemelerinin arasından bulup buluşturmışlardı. Yaylar, mahkûmların hasta anne babalarını yol boyunca rahat ettirmek için yanlarında getirdikleri koltuklardan çıkartılmıştı. Krematoryumun avlusunda bu koltuklardan yüzlercesi vardı, akşamları mesai bitiminde biraz dinlenip temiz hava almak için bunlara otururduk.

Yani recamier talimatlara uygun olarak yapılıyordu. Merakımı oldukça cezbeden bir şeydi. Yapımının her aşamasını ve tamamlanışını yakından izledim. İçine yayların yerleştirilişini ve şık

döşemelik kumaşlarla kaplanışını seyrettim, iki Fransız elektrikçi içine bir gece lambası yerleştirmişler ve bir radyonun gireceği büyüklükte bir oyuk açmışlardı, Cilas da tamamlandıktan sonra, oldukça hoş olmuştu. Mannlicim'daki küçük burjuva evinde, krematoryumun kasvetli ortamından çok daha iyi duracağı kesindi. Ne de olsa recaimer, hafta sonunda Mussfeld'in Mannheim'daki evine gönderilecekti. Ve orada, yıpratıcı bir savaştan dönen utkululu *Ober*'m yorgun kemiklerini dinlendirebileceği anı bekleyecekti.

Siparişin gönderileceği günden bir hafta kadar önce, odamda otururken, koliye eklenmek üzere hazır bekleyen bir düzine kadar ipek pijama - recaimer'a uygun bir aksesuar - dikkatimi çekti. İthal ipekten yapılmışlardı ve en temel ihtiyaçların bile vesikayla dağıtıldığı kamp dışından temin edilmiş olmaları olanaksızdı. KZ'in de kendine özgü bir karne sistemi vardı, hem de Almanya'dakinden çok daha iyi bir sistem, ne de olsa her isteyene diletiği ürün kolayca temin edilebiliyordu. Soyunma odalarında her türlü eşya, yeni sahiplerini bekliyordu. Eşya başına bir vuruş ödemek gerekiyordu, *Ober*'m silahından çıkan ve eşyanın ilk sahibinin ensesini delen bir vuruş.

Bu "vuruşların karşılığında SS subayları mücevherler, deri eşyalar, kürk mantolar, ipekliler ve gıcır gıcır ayakkabılar kazanıyorlardı. Her hafta düzenli olarak, evlerine koli koli eşyalar gönderiyorlardı.

Gönderilen paketlerin içine, az önce sözünü ettiğim lüks eşyaların yanı sıra çay, kahve, çikolata ve yüzlerce konserve konuluyordu, hepsi de soyunma odalarından rahatlıkla temin edilebiliyordu. Ve böylece *Ober* bir recaimer yaptırıp evine gönderdirtirmeye karar vermişti.

Yapımının son aşamalarını adım adım izlerken, kafamda bir düşünce şekillenmeye başladı. Yavaş yavaş bu düşüncem bir projeye dönüşüverdi. Birkaç hafta içinde Sonderkommando tugayı tarih

olacaktı. Hepimiz burada yok olup gidecektik, bunun kesinlikle farkındaydık. Hatta buradan çıkış yolu olmadığı fikrini de iyice benimsemiştik. Ama beni üzen tek bir şey vardı. Şimdiye dek tam on bir Sonderkommando tugayı yok olmuş ve ne yazık ki krematoryumlar ve katliamcılarıyla ilgili korkunç sırlarını yanlarında götürmüşlerdi. Bizler hayatta kalmayı başaramasak da, diğerlerine üstünlük taslayan bu insanların akıl almaz vahşetini ve iğrençliğini tüm dünyaya duyurmak zorundaydık. Dünyaya ilan edilecek mesajın buradan çıkması şarttı. İster kısa zaman içinde, ister yıllar sonra ortaya çıksın, bunun korkunç bir suç bildirisi olacağı su götürmez bir gerçektir. Bu bildirge, yakında öleceklerinin farkında olan tüm krematoryum Sonderkommando'ları tarafından imzalanacaktı. KZ'in dikenli tellerinin arasından recaimer'in içinde çıkacak olan bu mesaj, bir süre için Obershaarruhrer Mussfeld'in Mannheim'daki evinde duracaktı.

Mesaj tam zamanında tamamlandı. Kuruluşundan bu yana, Auschwitz'te meydana gelen korkunç olayları ayrıntılı bir biçimde anlatıyordu. Kamptaki işkencecilerin isimleri ile, öldürülen ortalama insan sayısı yazıya eklenmişti, tabii farklı öldürülme yöntemlerinin ve cinayet aletlerinin açıklamalarıyla birlikte.

Bildirge üç büyük parşömen kâğıdına yazılmıştı. Sonderkommando'nun editörü olan Fransız ressam, mesajı eski yazıtları andıracak biçimde kaleme almış ve harflerin zamanla silinmemesi için Hint mürekkebi kullanmıştı. Dördüncü sayfada, Sonderkommando'nun 200 üyesinin imzaları vardı. Kâğıtlar birbirlerine ipek sicimlerle bağlanıp yuvarlandı ve tenekecekilerimizden biri tarafından özel olarak hazırlanan silindir şeklinde çinko bir kabın içine yerleştirildi, son olarak da havadan ve nemden etkilenmemesi için mühürlenip lehimlendi. Marangoz arkadaşlarımız, silindir kutuyu sünger döşemenin içine, recaimer'in yalları arasına yerleştirdiler.

Bu mesajın birebir bir kopyası, iki numaralı krematoryumun avlusuna gömüldü.

XXI

Her akşam saat yediye doğru, öldürülmek üzere buraya getirilen 70-80 kadın ile erkeği taşıyan bir kamyonun, krematoryumun

kapısından içeri girdiğini görmeye alışmıştım. Kışla-hastanesinden getirilen bu insanlar KZ'in günlük seçmece listesini oluştururdu. Mahkûmlar yıllarca ya da en azından aylarca, kendilerini bekleyen yazgının farkında olarak yaşıyorlardı. Kamyon, krematoryumun avlusundan içeri girdiğinde, talihsizlerin çığlıkları ve haykırıışları duvarları çınlatıyordu. Krematoryumun fırınlarına giden bu yolda, tüm kaçış umutlarının tükendiğini biliyorlardı.

Her gün aynı sahneye şahit olmamak için, genellikle krematoryumun avlusunun en ücra köşesine çekilir ve çam ağaçlarının altında otururdum. Silahlar ile çığlıkların sesleri, bana ulaşınca ya kadar hafifliyordu.

Ama bir akşam, şansım yaver gitmedi. Saat beşten beri otopsi odasında çalışıyordum. İntihar eden bir SS Obershaarführer'in, Gleivvitz'ten gönderilen cesedini incelemem gerekiyordu. Bir SS yüzbaşı - askeri mahkeme yargıçlarından biri - ile bir sekreter otopsiyi gözlemliyorlardı.

Saat yediye doğru, SS sekreterine yeminli ifademi yazdırdım. Benim sırada, mahkûmlarla dolu kamyon avludan içeri girdi. Parmaklıklı ve ince kafesli metal sinekliklerle kaplı iki pencere, krematoryumun arka avlusuna bakıyordu. Kamyondakiler fazlasıyla sakindi. Bu yüzden kışladan değil, hastaneden toplanmış oldukları sonucuna vardım. Ağır hastaydılar, ne çığlık atabilecek, ne de kamyonun yükseltilmiş platformundan aşağı zıplayabilecek takatleri vardı.

SS muhafızları öfkelenip onlara bağırmaya başladılar ve derhal kamyonun inmelerini emrettiler. Hiç kimse kıpırdamadı. Şoför de sabırsızlanıyordu. Direksiyona geçip aracı çalıştırdı. Yavaş yavaş kamyonun dev damperi yükselmeye başladı, ta ki içindakileri - sancı içinde kıvranan, yerlerde yuvarlanan, çılgınca bir yerlere tutunmaya çalışan insan selini - yere dökünceye kadar. Yere düşer düşmez önce birbirlerine tosladılar, ardından başlarını, yüzlerini, dizlerini beton zemine çarptılar. Ve nihayet, hep bir ağızdan attıkları korkunç çığlıklar avlunun içinde yankılandı.

İnlemeleri ve çığlıkları duyan SS askeri mahkeme yargıcı, incelemesine ara verip bana döndü: "Avluda neler oluyor?" diye sordu. Pencerenin önüne geldi ve ona neler olup bittiğini anlattım. Böyle sahnelere alışkın olmadığı her halinden belli oluyordu, başını çevirip kınarcasına: "Her şeye rağmen, bunu yapmamalılar!" dedi.

Sonderkommando üyeleri, insanları soyup, paçavraya dönmüş giysilerini avluya dizdiler. Kurbanlar kazan dairelerine götürülüp, Obershaarführer'in tabancasının namlusunun karşısına yerleştirildiler. O gün, görev başındaki cani Mussfeld idi. Fırınların yanında durmuş, elinde lastik eldivenleriyle, silahını doğrultmuştu. Her biri sırasını kendisinden sonra gelene bırakarak, teker teker yere düştü. Birkaç dakika içinde Mussfeld hepsini "haklamıştı" - genelde kullanılan terim buydu - seksenini birden.

Daha sonra Mussfeld **yanımagelip** onu muayene etmemi istedi. Çarpıntı ve şiddetli baş ağrılarından şikâyetçiydi. Tansiyonunu ölçtüm, nabzına baktım ve stetoskopla kalbini dinledim. Biraz çarpıntısı vardı. Ona düşüncemi söyledim: kuşkusuz şikâyetleri az önce kazan dairesinde uğraştığı küçük meseleden kaynaklanıyordu. Amacım onu yatıştırmaktı, oysa sözlerim ters tepmişti. Bir anda öfkelendi ve ayağa kalkıp şöyle dedi:

"Teşhisin yanlış. Artık benim için 100 adam öldürmekle, 5 adam öldürmek arasında hiç fark yok. Şikâyetlerimin esas nedeni çok fazla içki içiyor olmam."

Ve bu sözlerinin üzerine arkasını dönüp, memnuniyetsizce odadan çıktı.

XXII

Geceleri uykuya dalmadan önce kitap okuma alışkanlığım vardı. Bir gece tam kitabımı okumaya başladığım sırada, ışıklar söndü ve KZ'in kasvetli sireni ötmeye başladı. Ne zaman bir uyarı olsa, SS muhafızları tarafından sıkıca korunarak, Sonderkommando sığınağına götürülürdük, yani gaz odasına.

İçimizde bir sıkıntıyla, gaz odasının eşiğinden içeri girdik. Tüm komando tugayı oradaydı, 200'ü birden. Yüz binlerce insanın burada vahşice öldürüldüklerini bile bile bu odada durmak korkunç bir histi. Üstüne üstlük görev başındaki Sonderkommando tugayının sonunun yaklaşmakta olduğunun da farkındaydık. Bu durumda SS, gaz odasının kapılarını kapatabilir ve bacalardan aşağı dört kutu siklon gazı boşaltarak hepimizi kolayca yok edebilirdi.

İşin aslı, böyle bir olaya daha önce de rastlanmıştı. On birinci Sonderkommando'nun bir kısmı D bölümünden, yasak bir bölge olan 13 numaralı kışlaya transfer edilmiş ve üst yönetimin aldığı bir kararla artık krematoryumlar yerine bu kışlada kalacakları söylenmişti. Fırınlarda çalışmaya devam edeceklerdi, ama bundan böyle kışlalardan krematoryumlara giden iki farklı grup olacaktı. Aynı akşam, banyo yapmak ve kıyafet değiştirmek üzere D bölümünden alındılar. Banyodan sonra başka bir odaya

sokuldular ve onlara temiz giysiler verildi, **Burası gerçek bir** arındırma odasıydı, bu yüzden de kapılan **hava** geçirmeyecek şekilde sımsıkı kapatılabiliyordu. Normal şartlarda binası, kampa toplanan bitli giysilerin dezenfekte edildikleri yerdi. Tanı dört yüz Sonderkommando bu şekilde öldürülmüştü. Daha sonra bir kamyon gelip cesetleri odun yığınınına götürmüştü.

Bu yüzden orada öylece oturmuş beklerken içimizi saran endişe, boşuna değildi. Bekleyişimiz üç saat sürdü. Odadan çıktığımızda, zifiri karanlığın arasından, dikenli tellerin projektörlerle aydınlatılmış olduğunu gördük, sonra da yataklarımıza döndük. Uyumaya çalıştım, ama bir türlü uyku tutmadı.

Ertesi gün, iki numaralı krematoryumu ziyaret ettiğim sırada, Sonderkommando tugayının şefi bana gizli bir bilgi verdi: önceki gece, alarm durumu sırasında bir grup partizan gizlice kampa sızmayı başarmıştı. Göz açıp kapayınca dek, avlunun etrafındaki dikenli telleri kesmişler ve delikten içeri üç makineli tüfek ile yirmi el bombası sokmuşlardı. Sonderkommando'nun adamları sabahın erken saatlerinde fark edip, onları emin bir yere saklamışlardı.

Bu haber bize gelecekle ilgili bir umut ışığı yaktı. Bize bu kaçak silahları getiren ellerin, fazla uzağımızda olmadıklarını biliyorduk. Çeşitli gözlemlere dayanarak, yeraltı sığmağının, kampın en fazla yirmi beş, otuz kilometre uzağında olabileceğini düşünüyordum. Bundan sonraki alarm sırasında, bize biraz daha silah getirmelerini umuyorduk. Son zamanlarda hemen her gün alarm durumuna geçiyorduk. Ama bizim için asıl önemli olanlar, gece yapılanlar ve uzun sürenlerdi, çünkü sadık ve isimsiz dostlarımız ancak bu şekilde kamp alanına yaklaşabiliyorlardı. Bunun gibi üç, dört alarmdan sonra, muhafızları ortadan kaldırıp buradan kurtulmayı deneyebilecek kadar silahımız birikecekti.

Operasyon, üç numaralı krematoryumdakiler tarafından organize ediliyordu ve diğerlerinin de bundan haberi vardı. Her şey

inanılmaz bir dikkat ve özenle tasarlanıyordu. Ölüm her an peşimizde, etrafımızdaki muhafızların elindeki makineli tüfeklerin uçundaydı. Yaşamak istiyorduk. Buradan kurtulmak istiyorduk. Birçoğumuz bunu başaramasa da, yalnızca bir ya da iki kişi kaçabilecek olsa da, yine de bu işten kazançlı çıkacaktık, çünkü hiç olmazsa bu şekilde, bu ölüm fabrikalarının karanlık gizemini dünyaya haykırarak birileri olacaktı.

Bunun bedelini hayatlarıyla ödeyecek olanlarsa, en azından katillerinin kirli elleri arasında ezilen solucanlar gibi ölmemiş olacaktı. Aksine, gerek sayısal açıdan gerekse malzeme açısından tüm yetersizliklerine rağmen, KZ'e maddi, manevi zarar verdikten sonra, erkek gibi, gurur içinde ölen ilk mahkûmlar olarak tarihe geçeceklerdi.

XXIII

Çingene Kampında yaşayan 4.500 mahkûmun yok edilme zamanı gelmişti. Çek Kampının imhasındaki yöntemlerin aynısı uygulanacaktı. Tüm kışlalar karantina altına alındı. SS Muhafızları, ellerinde polis köpekleriyle Çingenelerin yaşadıkları bölgeye girip, herkesi dışarı çıkarttılar ve mahkûmları tek sıra halinde dizdiler. Herkese, günlük ekmek ve salamları dağıtıldı. Onları başka bir kampa gönderildikleri fikrine inandırdılar, Çingeneler de bu hikâyeye kanmış gölündüler. Korkularını bastırmanın kolay ve etkili bir yoluydu bu. Krematoryum fikrini akıllarının ucundan birle geçirmemişlerdi, yoksa neden yiyecek dağıtılsındı ki?

SS'in bu stratejiyi uygulama nedeni, ölüme mahkûm edilen insanlara acımalarından ileri gelmiyordu, tek istedikleri sınırlı sayıda asker tarafından korunan büyük grupları gaz odalarına gönderirken, hiçbir gereksiz olay ya da gecikme yaşanılmamasıydı. Kuşursuz bir stratejiydi. Her şey planlandığı gibi gitti. Gece boyunca bir ve iki numaralı krematoryumların bacalarından gökyüzüne doğru yükselen alevler, bütün kampı uğursuz bir ışık seline boğdu.

Ertesi gün, genellikle gürültüsünden geçilmeyen Çingene Kampında sessizlik ve ıssızlık hâkimdi. Tek duyulan, birbirlerine sür-

ten dikenli tellerin monoton ııağmcsıyla, Volhyn bozkırlarından esen sert rüzgârda çarpıp duran, açık kapı ve pencerelerin gıcirtısıydı.

Avrupa'nın piromanları* bir kez daha kocaman bir kamp ateşi hazırlamışlardı. Ve bir kez daha mekân Auschwitz ölüm kam-pıydı. Oysa bu kez alevlere atılan kurbanlar Yahudi değil, Hiris-tiyan'dı: Almanya'dan ve Avusturya'dan gelen Çingenelerdi. Sa-bahına, bedenleri krematoryum avlusunda uçuşan gümüşü bir to-pza dönüşmüştü. Yalnızca on iki çift ikizin cesetleri yakılmamıştı. Dr. Mengele, onları gaz odasına sokmadan göğüslerine özel bir tebeşirle ZS. harflerini yazmıştı.

Bu ceset koleksiyonunun içinde, yeni doğandan on altı yaşına kadar, her yaştan ikiz vardı. Şu an, on iki çift ceset, "morğ'un be-ton zeminine serilmişti. Kara saçlı, esmer tenli çocukların bedenle-ri. Onları çiftlerine göre sınıflandırmak yorucu bir işti. Birbirlerine karıştırmamaya özen gösteriyordum, aksi halde bu ender ve değe-rli numunelerin araştırmada kullanılamaz hale geleceklerinin tar-tandaydım. Dr. Mengele bunun bedelini hayatımla ödetirdi.

Daha birkaç gün önce, onunla çalışma odasındaki masanın yan-ında oturmuş, ikizlerle ilgili belgeleri karıştırırken, dosyalardan birinin parlak mavi kapağının üzerinde gözle görülmeyecek ka-dar hafif bir yağ lekesi olduğunu fark etmiştim. Bu dosyaları çoğunlukla otopsi sırasında kullanıyordum ve bir tanesinin üzer-ine vücut yağı bulaştırmış olmalıydım. Dr. Mengele bana sert bir bakış fırlatmış ve çok ciddi bir sesle şöyle demişti:

"Nasıl olur da, böylesine büyük bir aşkla düzenlediğim dos-yaları bu denli dikkatsizce kullanabiliyorsun?"

"Aşk" sözcüğü Dr. Mengele'nin ağzından kaçmış olmalıydı. Öy-le bir şaşkınlık içindeydim ki, verecek doğru dürüst bir yanıt bile bulamadan orada öylece oturmuştum.

*Yangın çıkartma saplantısı otan insanlar

XXIV

On iki çift ikizin patolojik incelemelerini elimden geldiğince, kusursuz bir biçimde tamamladım. Herkesin bildiği gibi, iki

tür ikiz vardır, tekyumurta ve çiftyumurta. Aynı yumurtadan doğan ikizler, gerek fiziksel gerekse ruhsal açıdan birbirlerine çok benzerler ve aynı cinsiyete sahiptirler. Tek hücre, tek yumurta ya da monozigotik ikizler olarak bilinirler. İki farklı yumurtadan doğan ikizler de birbirleriyle fiziksel ve ruhsal benzerlikler gösterirler, ama bunlar daha çok, iki kardeşin gösterdiği türden benzerliklerdir. Birbirlerinin tıpatıp aynı değillerdir ve yüzde elliye yakını farklı cinsiyetlere sahiptir. Bunlar da, çift hücre, çift yumurta ya da dizigotik ikizler olarak bilinirler.

Sözünü ettiğim şeyler, ikizlerin kalıtım kanunuyla ilgili temel bilgilerdir. Bu kanun, eğitim, beslenme ya da çeşitli hastalıklar gibi çevresel etmenlerin, ikizlerin fiziksel ve ruhsal durumlarını etkilemediğini, esas rolün kalıtsal faktörler tarafından oynandığını savunan kişiler tarafından sıkça kullanılmıştır. Bir insana atalarından geçen ve nesilden nesle aktarılan özellikler, dominant (başat) kalıtsal özellikler olarak bilinirler.

Kaliluns.il özellikler insana yarar sağlayabildiği gibi, zarar da

verebilir. Örneğin sağlıklı dişler, yıllara meydan okuyan ve yaşlandıkça dökülmeyen gür saçlar, hipertansiyon ya da bazı ailelerde görülen şeker hastalığı gibi. Kimi zaman da ruhsal hastalıklar ve depresyon gibi.

İster yarar sağlasın, isterse zarar versin, bu kalıtımsal olgular genellikle doğumda ortaya çıkar: elinde ya da ayağında beşten fazla parmakla dünyaya gelen bebekler buna örnektir. Diğer olgular zaman içinde gelişim gösterir ve kronik rahatsızlıklar haline gelir, sara hastalığı, astım, gut, hipertansiyonun bazı çeşitleri, bazı kanser türleri ve altmış yaş ve üzerindeki insanlarda görülen katarakt bunlardan bazılarıdır.

Bu kalıtımsal olguların bazılarında, bir cinsiyette daha fazla rastlanır. Daltonizm ya da irsi renk körlüğü ile kansızlık hastalığı, cinsiyete bağlı kalıtımsal olgulara örnek teşkil eder. Bu rahatsızlıkların her ikisi de yalnızca erkeklerde görülür. Kansızlık bunun en açık örneğidir: kansızlığın en sık rastlanılan kalıtımsal türü, anemik bir büyükbabanın, sağlıklı kızının aracılığıyla erkek torununa geçirdiği türdür. Erkek çocuklar bu hastalığı asla anemik babalarından almazlar. Erkek çocuklarda ve onların kız ya da erkek çocuklarında bu hastalığa rastlanmaz. Ama anemik bir babanın kız çocukları, sağlıklı olmalarına rağmen, hastalığı doğuracakları erkek çocuklara aktaracaklardır.

Otopsi masasının üzerinde on beş yaşındaki ikizlerin cesetleri vardı. İki cesedin paralel karşılaştırmalı otopsilerine başladım. Kafataslarında kayda değer bir şey yoktu. Sırada göğüs kemiğinin çıkartılması vardı. Bu sırada çok ilginç bir olayla karşılaştım: inatçı bir timüs*, yani canlılığını yitirmemiş bir timüs salgı beziydi. Normalde timüs yalnızca çocuklarda bulunur. Göğüs kemiğinin kenarından kalbe doğru uzanır ve oldukça geniş bir alanı

kaplar. Ergenlikle birlikte IIIZla küçülmeye başla) ve kısa süre sonra da tamamen yok olur, cinsel olgunluğa eriştikten sonra, bu bezden geriye kalan, küçük bil yağ kitlesi ile lifli bir doku artığıdır.

Tünüsün gelişime etkisi büyüktür, Çok çabuk küçüldüğü takdirde/insan kısa boylu, hatta cüce olabilir, üstelik bacak kemikleri de kırılabilir. Bezin aşırı gelişimine ya da fazla hormon salgılamasına, çocuğun herhangi bir hastalığa yakalanmadan, aniden öldüğü durumlarda rastlanır. Aşırı salgılama ayrıca, bulaşıcı hastalıklara karşı savunmasız ve bağışıklık sistemi zayıf olan gençlerde de görülür.

Bu yüzden ikizlerin göğüs boşluklarında timüs beziyle karşılaşmış olmam oldukça ilginçti, çünkü on beş yaşındaydılar ve genellikle on iki yaşında yok olan salgı bezleri aşırı derecede gelişmişti. Ardından on beş yaşında iki çift ve on altı yaşlarında bir çift ikizin otopsilerini tamamladım ve altısının da timüs bezlerinin küçülüp yok olduğunu fark ettim.

Toplam sekiz tekyumurta ikizinin omurilik soğanlarını çıkarttım. Dördüncü ve beşinci omurlarda bir anomali vardı: bu omurlar on iki ya da on üç yaşında kapanmamışlardı. On beş ve on altı yaşlarındaki ikizlerin tamamında açıldılar. "Spina bifide" adı verilen bu anomali, ileride çok önemli sonuçlar doğurabilecek bir patolojik durumdur.

İnsanların omurgaları her iki yönde de gelişir, yani yukarı, kafatasına doğru ve aşağı, leğen kemiğine, daha doğrusu kuyruk sokumuna doğru. Ağır bastığı yöne uygun olarak bu gelişime kafatassal ya da kuyruksal gelişim adı verilir. Gerek "spina bifide", gerekse açık duran çapraz kemik dejenerasyonu yüzünden, örneklerin tamamında kafatassal gelişim söz konusuydu.

Beş çift ikizde bulduğum bir başka anomali de, onuncu kaburga kemiğinin bağlı olmamasıydı. Normalde bu kemik göğüs kemiğine bağlıdır. Oysa bu durumda kemiğin "havada" durmasının

nedeni, omurganın leğen kemiği yönünde sağlıklı bir gelişim gösterememesinden ileri geliyordu.

Bu ilginç gözlemlerimi, burada anlattığımdan çok daha kesin ve bilimsel bir biçimde otopsi raporuma aktardım. Öğleden sonramın geri kalanını Dr. Mengele ile tartışarak ve bazı kuşkulu konuları aydınlatmaya çalışarak geçirdim. Otopsi odasında ve laboratuvardayken, sıradan bir KZ mahkûmu değildim, sanki önemli bir tıp konferansının değerli bir üyesiymişim gibi bakış açımı belirtir, düşüncelerimi savunurdum. Pek çok konuda Dr. Mengele'nin fikirlerine karşı çıkmış ve varsayımlarından birini kesinlikle reddetmiştim.

İnsanları tanıyordum ve sanıyorum ki sağlam karakterim, ölçülü konuşmalarım ve hatta sessizliğim sayesinde, tüm SS'in önünde titrediği Dr. Mengele'nin saygısını kazanabilmişim; hatta bir keresinde derin tartışmalarımızdan biri sırasında, karşımdakinin kim olduğunu unutmuş ve bana bir sigara ikram edecek kadar ileri gitmişti.

XXV

Bir defasında yaşlı bir adamın otopsisini yaparken, mesanesinde çok ilginç safra taşları olduğunu fark ettim. Dr. Mengele'nin

bu tip şeyleri toplamaktan hoşlandığını bildiğimden, taşları yıkdım, kuruttum, sonra onları geniş ağızlı bir cam şişenin içine doldurup, üzerini de camdan bir tıpayla kapadım. Şişenin üzerine yaşlı adamın adının, taşların cinslerinin ve patolojik özelliklerinin yazılı olduğu bir etiket yapıştırdım. Ertesi günkü ziyareti sırasında şişeyi Dr. Mengele'ye verdim. Billur taşları hayranlıkla inceledi. Şişeyi evirip çevirerek, taşlara baktı sonra yüzünü birdenbire bana dönüp asker Wallenstein'in savaş türküsünü bilip bilmediğimi sordu. Sorusu konuyla kesinlikle ilgisizdi, ama onuyanıtsız bırakmadım: "Asker Wallenstein'in savaş öyküsünü biliyorum, türküsünü değil." Bunun üzerine Dr. Mengele gülümseyerek ezberden okumaya başladı:

*"Im Besitze der Familie Wäüenstein
Ist mehr Gallenstein, wie Edelstein."*

Tercümesi yaklaşık olarak şöyle bir şey olurdu:

*"Wallenstein Ailesinin, değerli taşlardan
Daha da değerli safra taşları vardır."*

Amirim, bu komik türkünün bir kaç kıtasını daha okudu. O kadar keyifli görünüyordu ki, ondan büyük bir ricada bulunmaya karar verdim: karımı ve çocuğumu görmeme izin vermesini isteyecektim. Sözcükler dudaklarımın arasında dökülür dökülmez, bunun ne denli cüretkâr bir davranış olduğunu fark ettim, ama artık çok geçti. Dr. Mengele bana şaşkınlıkla baktı.

"Demek evlisin, bir de çocuğun mu var?"

"Evet, Komutanım, evliyim ve on beş yaşında bir kızım var," dedim sesim heyecandan titreyerek.

"Sence hâlâ buradalar mı?" diye sordu.

"Evet, Komutanım, çünkü üç ay önce buraya vardığımızda, onları seçmiş ve sağ taraftaki sıraya göndermiştiniz."

"Ama başka bir kampa da gönderilmiş olabilirler," dedi. Birdenbire aklıma krematoryumların dumanları geldi: belki de o dumanla birlikte gökyüzündeki kamplardan birine gönderilmişlerdi. Başı öne doğru eğilmiş oturan Dr. Mengele derin düşüncelere dalmış görünüyordu. Hiç kıpırdamadan arkasında durdum.

"Gidip onları araman için sana bir geçiş kartı vereceğim, ama..." ve işaret parmağını dudaklarına götürerek bana tehditkâr bir bakış fırlattı.

"Anlıyorum, Komutanım, çok teşekkürler."

Dr. Mengele dışarı çıktı. Odama döndüm, izin belgem elimdeydi ve mutluluktan uçuyordum. Üstünde yazanları okumaya koyuldum. "A 8450 numara Auschwitz KZ'in sınırları içinde özgürce dolaşabilir. İmza: Dr. Mengele, SS Hauptsturmführer." Bildiğim kadarıyla kamp tarihinde benzer bir olay yaşanmamıştı. Nereden

başlayacağımı bilmiyordum, Kadınlar C, B3 ve FK4 kamplarında kalıyorlardı. Bildiğim kadarıyla Macar kadınları C kampındaydılar. Oradan başlamaya karar verdim.

Ertesi sabah güne yorgun uyandım, gece boyunca gözümü hiç kırpmamıştım. Korkunç endişeler içimi kemiriyordu. Burada üç ay bir ömür demekti, bu süre içinde o kadar çok şey olmuş olabilirdi ki. Buradaki konumum sayesinde KZ'in kör olası duvarları arasında olup biten her şeyin farkındaydım.

Gidişimi bildirmek üzere SS ofisine gittim ve arkadaşlarımla vedalaştım. Bana şans dilediler. Henüz sabahın erken saatleri olmasına karşın, üç kilometrelik yürüyüşüme başladığım sırada harlı Ağustos güneşi kızgın ışınlarını yaymaya başlamıştı bile. Doğru gidilecek olursa, C Kampı fazla uzak değildi, ama dikenli tellerin arasında yürümek gerektiğinden, varyantlardan gitmek zorundaydım. Korku ile karışık bir merak içinde, elektrikli tellerle çevrili tarafsız bölgeden geçtim. Labirenti andıran bu dikenli tellerden geçtiğinizde, uyarı yapılmadan asla üzerinize ateş açılmazdı. Motosikletli polisler boyunlarına astıkları levhalarla devriye gezerlerdi: "Lagerpolizei": "Kamp Polisi." Yol boyunca onlara sıkça rastladım, ama hiçbirini bana ilışmedi.

C Kampına vardığımda, önüme her iki kanadında sayısız porselen izolatörün yer aldığı, dikenli tellerle sağlamlaştırılmış koskoca bir demir kapı çıktı. Kapının önünde, alışılmış bekçi kulübesi vardı. Birkaç SS askeri güneşlenmekle meşguldü. Beni tepeden tırnağa süzdüler, ne de olsa sıra dışı bir konuktum, ama hiçbir şey söylemediler. Kendi üstlerine vazife olmayan, bekçi kulübesindeki arkadaşlarını ilgilendiren bir görevi üstlenmek niyetinde değillerdi.

Kulübeye yaklaşıp görevli memura dövmemdeki numarayı söyledim. Bana meraklı gözlerle baktı. Dr. Mengele'nin düzenlemiş olduğu izin kâğıdını cebimden çıkartıp, ona uzattım. Belgeyi dikkatlice okuduktan sonra, arkadaşlarına kapıyı açmalarını söyledi,

sonra içeride ne kadar kalmak istediğimi sordu, her zamanki gibi bu bilgiyi kayıtlara geçmek zorundaydı.

"Öğleye kadar," dedim kısaca. İki saat çok uzun bir süreydi, ama rüşvet olarak uzattığım sigara paketi onayını almama yetmişti. Sigarasını cebine koyup, giriş kapısını açtı.

Her iki yanı da yıkık dökük, boyaları dökülmüş yeşil kışlalarla çevrili C Kampının ana caddesi oldukça hareketliydi. Bir kadın müfrezesi, sıcak çorbayla dolu, kocaman bir varil taşıyordu, çünkü burada öğle yemeği sabahın onunda dağıtılıyordu. Bir başka grup - anayol komandoları - kampın yollarını tamir etmek için taş taşımakla meşguldü. Çok sayıda kadın, yolun iki tarafında, güneşin altında kıpırdamadan uzanmışlardı. Yırtık pırtık çapullar giymişlerdi ve başları tıraşlıydı; çok acıklı bir manzaraydı. İçlerinden bazıları garip kıyafetlere bürünmüşlerdi - bir tanesi kolsuz bir gece elbisesi giyyordu - ve yerde oturmuş kendilerinin ya da kader arkadaşlarının bitlerini, ayıklıyorlardı. Vücutlarının açıkta kalan yerleri pislik içindeydi ve kanayan yaralarla kaplıydı. Uzaktaki kamplara gönderilecek konvoylar bu insanların arasından seçiliyordu. Gördüğüm kadarıyla seçimler çok dikkatlice yapılıyordu, çünkü geriye kalanlar içlerinde en güçsüzleriydi. Uzaktaki kamplara gönderilenler şanslı sayılırlardı, ne de olsa hayatta kalma şansları vardı, oysa burada kalanların kaderleri belliydi, Çingene Kampının kaderini paylaşacaklardı.

İlk kışlaya doğru yöneldim. Etrafımda çığlıklar ve iniltiler yükseldi. Birer çaputuyğunu gibi yerde yatanlar, bir anda dirilmişçesine, dört ayak üzerinde emekleyerek, yanıma gelmeye çabaladılar. İçlerinden yaklaşık otuz kadarı beni tanıdı, etrafımı sarıp merakla kocalarını, çocuklarını sordular.

Beni tanımalarının tek nedeni, insanca sayılabilecek şartlarda yaşamımı sürdürebilmemdi. Oysa o kadar değişmişlerdi ki, benim onları tanımama olanak yoktu. Bu gürültülü kalabalığın içindeki

durumum, beni giderek huzursuz etmeyi başlamıştı. Etrafımı saran kadınların sayısı sürekli artıyordu. Herkes ailesi hakkında bir şeyler öğrenmek istiyordu. Üç aydır dayanılmaz bir yönelim altında ve sürekli korku içinde yaşıyorlardı. Burada, hallaçla bir eleme yapılıyordu. Yitip giden geçmişlerine üzülmeyi öğrenmek ve gelecekte endişe etmek için üç ay yeterince uzun bir süreydi.

Kadınlar bana, krematoryumlarla ilgili duyduklarının doğru olup olmadıklarını sordular. Gün boyunca bacalardan tüten o duman neydi, peki ya geceleri püsküren o alevler? Her şeyi yalanlayarak, içlerini rahatlatmaya çalıştım.

"Bunlar doğru değil," diye tekrarlardım sordukları her sorudan ve dile getirdikleri her tahminden sonra. "Savaş da bitmek üzere zaten, yakında hepimiz evlerimize döneceğiz." Ağzımdan çıkanlara kulaklarım inanmıyordu.

Karım ve kızım hakkında hiçbir şey öğrenemedim yanlarından ayrıldım. İlk kışlaya girip, genç bir Slovakyalı olan yöneticiden, kızımın karımın isimlerini anons etmesini rica ettim. Her kışlada, duvar diplerine sıralanmış ranzalarda 800 ile 1.000 kadın üst üste, alta alta kalıyordu. İsimlerini çığırmak kolay iş değildi. Yaklaşık bin kadının sesi, yöneticinin sesini bastırıyordu. Birkaç dakika sonra yönetici yanıma gelip, araştırmalarının sonuçsuz kaldığını haber verdi. Ona yardımlarından dolayı teşekkür edip ikinci kışlaya girdim.

Burada da durum pek farklı sayılmazdı; aynı sahnenin ardından aynı sonuca ulaşıldı. Üçüncü kışlada, odanın ortasında duruyordum. Bir kez daha yöneticiyi çağırmış ve karımla kızımı anons etmesini istemiştim. Yönetici iki küçük kızı kışlanın her iki tarafına gönderdi; kızlar ranzaların önünde durup isimleri söylediler. Birkaç dakika içinde, yanlarında karım ve kızımın birlikte geri döndüler!

Burada özel olarak çağırılmanın ne anlama geldiğini bildiklerinden, gözlerinde korku dolu bir ifadeyle, el ele ilerliyorlardı. Ama beni tanımışlardı; şaşkınlık içindeydiler, oldukları yerde çakılıp

kaldılar. Yanlarına gidip, her ikisini de kollarımın arasına alıp sırtıma kucakladım. Konuşamıyorlardı, tek yapabildikleri sessizce ağlamakti. Onları avutmaya, rahatlatmaya çalıştım, bu arada etrafımızı bir güruh sarmıştı bile. Bu şartlar altında konuşmanın imkânı yoktu. Yöneticiye dönüp, bizi birkaç dakikalığına özel bir odaya almasını rica ettim. Ve nihayet, biz bize idik.

Üç ay boyunca yaşadıkları tüm felaketleri bir bir anlattılar: krematoryum bacalarının gölgesinde yaşadıklarını ve şimdiye dek kaçmayı başarabildikleri, o dehşet dolu elemeleri; sırf düşüncesi bile onları korkudan tir tir titretmeye yetiyordu. Üzerlerindeki çaputlar onları soğuktan koruyamıyordu, sürekli üşüyorlardı ve açtılar. Her yağmurda kışlalarının tavanı akıyordu ve giysileri asla tam olarak kurumuyordu. Yemek yenecek gibi değildi ve daha da kötüsü, hiç uyuyamıyorlardı. Onlara ayrılan yedi kişilik yerde, on iki kişi yatıyorlardı. Oldukça iyi sosyal çevrelerden gelen bu kadınlar, azıcık uyuyabilmek için, birkaç santim yer uğruna birbirlerini itiştirip duruyorlardı, arkadaşlarını rahatsız etmek pahasına dahi olsa. Buradaki herkes, eski kişiliklerini kaybetmişti. İster dost olsun, ister yabancı, insan hiçbir fedakârlıkta bulunmak istemiyor, her şeyden önce kendi refahını düşünüyordu. Kızım bana beton zeminde uyuduğunu söyledi, çünkü annesinin yattığı ranzada hiç kimse ona yer açmak istememişti. Karım bana ne iş yaptığımı sordu. Ona Dr. Mengele'nin asistanı ve bir Sonderkommando üyesi olduğumu söyledim. KZ'te üç ay yaşadktan sonra, onlar da Sonder'in yaşayan ölümlerin komandoları olduklarını öğrenmişlerdi. İkisi de dehşet içinde bana baktılar. Onları elimden geldiğince sakinleştirmeye çalışıp, ertesi gün döneceğime söz verdim.

Karımla kızımı bulmuş olduğum haberi, krematoryumda ağızdan ağza dolaşmaya başladı. Kıyafet bölümünden kalın giysiler, iç çamaşırları ve çorap; tuvalet malzemeleri bölümünden ise diş fırçaları, tırnak makası, çakılar ve taraklar aldım. Eczaneden bir

sürü vitamin hâpı, yara merhemleri w yaran olabileceğini düşün-
düğüm her türlü ilacı toparladım. Kanın ile kızımın ihtiyaç duya-
caklarından çok daha fazlasını almıştım. Çuvalımı, diğer mah-
kûmlara da dağıtabilecek kadar kesme şekerle, yağ, reçel ve ek-
mekle doldurdum. Böylece, bel vermiş çuvalımla C Kampına doğ-
ru yola çıktım. Ama her güzel şeyin bir sonu vardı.

Üç hafta boyunca her gün C Kampına gidip geldim. Günün bi-
rinde korktuğumun başıma gelmesinden endişeleniyordum. Çek
kampı ile Çingene Kamplarının yok edilmelerinin ardından, bu
kampın imhasının da an meselesi olduğu sonucunu çıkarmıştım.
Günlerini Auschwitz'in dikenli telleri arasında geçirenlerin acı do-
lu günleri er ya da geç son buluyordu.

Bir öğleden sonra laboratuardaki çalışma masamda oturuyor-
dum. Dr. Mengele ile Dr. Thilo da yanımdaydılar ve KZ yöneti-
miyle ilgili bazı sorular hakkında tartışıyorlardı. Dr. Mengele, bir
sonuca varmışçasına sandalyesinden kalktı ve Dr. Thilo'ya şöyle
dedi: "Artık C Kampındaki güçsüz mahkûmları besleyemiyorum.
Önümüzdeki iki hafta içinde onları itlaf etmem gerekecek."

Böyle sahneler genellikle benim önümde gerçekleşirdi. En giz-
li konular, sanki orada değilmişim gibi, yanımda konuşulurdu.
Ne de olsa ben, varlığıyla yokluğu bir sayılan yaşayan ölülerin
adamı değil miydim?

Dr. Mengele'nin, C Kampını boşaltılmasıyla ilgili karan beni
derinden etkilemişti, çünkü bu yalnızca ailemin değil binlerce va-
tandaşımızın da öldürülmesi anlamına geliyordu. Hemen bir şey-
ler yapmalıydım. Dr. Mengele ile Dr. Thilo krematoryumdan çıkar
çıkamaz, ben de peşlerinden çıktım ve yabancı mahkûmları, zorla
çalıştırılan işçi gruplarıyla temasa geçiren SS grubunun üssü olan
D Kampına gittim. Bu zahmetli esaret programına katılacak olan
mahkûmlar, Almanya'nın çeşitli bölgelerine gönderilmek üzere bu
kampta bölüştürülüyorlardı. Kampın başında bir Oberschaarfürher

vardı. Onu odasında yalnız basınyken yakaladım. Kendimi tanıttım, Dr. Mengele'nin izin belgesini gösterdim.

Karımla kızımın C Kampında kaldıklarını anlattım. Dr. Mengele sayesinde aileme kavuşmamın ardından, onlar için elimden gelen her şeyi yapmaya başlamıştım. Yine de C Kampında kalırlarsa başlarına gelecekleri biliyordum, bu yüzden ailemi buradan uzaklaştırmak zorundaydım. Beni dinledi ve yardım edeceğine söz verdi.

O hafta 3.000 mahkûmdan oluşan iki konvoy, C Kampından Almanya'nın batısındaki savaş fabrikalarına gönderilecekti. "Bu fabrikalar en iyi şekilde işler," dedi Oberschaarf hrer, "insanların yaşadıkları konutlar ve dağıtılan yiyecekler işçileri öldürmeye değil, onları verimli çalıştırmaya yöneliktir, üretimi arttırmak için onları iyi şartlarda barındırırlar."

Masasına bir karton sigara bıraktım. Hediyyemi kabul etti ve seçim sırasında gönüllü olurlarsa eğer, karım ile kızımı konvoylardan biriyle g nderece ine dair söz verdi. İstediyimi elde etmiştim. Hemen C Kampına gittim, ama buradaki işim daha da zordu. Aileme buradan bir an önce gitmeleri gerektiğini anlatmam gerekiyordu. Onlara gerçeği söyleyemezdim, çünkü bu yalnızca genel pani e yol açmaz, aynı zamanda hepimizin sonu demek olurdu. Yöneticinin küçük ofisine gidip, karımla kızımı  a ırttım ve her ne kadar bana çok acı verse de, şartlar gereği buradan ayrılmaları gerektiğini anlattım. Yardımlarımdan vazgeçmek zorundaydılar. Bana gelince, onları görme ve onlara yardım eli uzatma zevkinden mahrum kalacaktım. Bu hafta içinde, iki konvoyun kontenjanını doldurmak üzere bir seçim yapılacaktı. Bu kontenjana dahil olmak için gönüllü olmaları gerekiyordu, tercihen birinci konvoyla. Karıma bunun çok ciddi bir konu olduğunu izah ettim ve tüm tanıdıklarına gönüllü olmalarını    tlemesini, ama bunun dışında hiçbir şey anlatmamasını söyledim.

Bu arada SS komisyonunun öncelikle gönüllüleri konvoylara

aldığını ve şayet gönüllü sayısı kontenjanı doldurmazsa, keyfi bir seçim yaptıklarını da eklemem gerekir. Genellikle gönüllü sayısı oldukça düşüktü, çünkü hiç kimse şu anki durumunun avantajlarından -çalışmamak - vazgeçmek istemezdi. Yalnızca KZ'te dağıtılan vesikalı yiyeceklerin, insanın yaşamını sürdürmesine bile yeterli olmadığını düşünenler bu zorunlu çalışmaya gönüllü olurlardı. Keşke bu zavallı ve öngörüsüz kadınlar Üçüncü Reich KZ'in zihniyetini anlamış olabilselerdi, burada çalışmayanın yaşamaya da hakkı yoktu.

Karım ile kızım, böyle bir karar verdiğime göre çok mantıklı nedenlerim olması gerektiğine karar verdiler ve böylece ilk konvoyla gönüllü olacaklarına dair söz verdiler. Onlarla vedalaşıp, iki gün sonra yanlarına gelip onlara kalın giysiler ile yolculuk için yiyecek getireceğimi söyledim.

İkinci günün sonunda yanıma epeyce giyecek ve yiyecek alıp, onlarla son bir kez vedalaşmak üzere C Kampına gittim. Ama tek başıma değil. Yanımda bu kadar çok erzakla, C Kampının kapısından içeri girmeye korkmuştum. Oraya vardığımda, yüksek rütbeli bazı SS subayları etrafta olabilir ve kuşkulabilirlerdi. Bu yüzden, zatülcenp olduğunda tedavi ettiğim, bir krematoryum SS muhafızından benimle gelip, paketleri taşımama yardım etmesini istedim. Bu kez karımla kızımı kışlalarında ziyaret etmedim, onları kampın dikenli tellerle çevrili ücra bir köşesine çağırttım. Son konuşmamızı orada yaptık. Paketleri dikenli tellerin üzerinden fırlattık. O kadar gözden ırak bir noktaydı ki, hiç kimse bizi fark etmedi. Bizi ayıran dikenli teller yüzünden, birbirimize bir veda öpücüğü bile veremedik.

Birkaç dakikalık birlikteliğimiz sırasında, karım bana her şeyin yolunda gittiğini söyledi. Kızım da, o da, Oberschaarfürher'in yardımına gerek kalmadan konvoyla kabul edilmişlerdi. Kamptaki pek çok kişinin, karımın öğüdüne kulak verip konvoyla gönüllü olduklarını duymak beni mutlu etmişti.

XXVII

Sonderkommando son darbeyi bekliyordu. Günler, haftalar, aylardır korku içinde yaşıyorduk, sürekli ipten dönüyorduk.

Şimdiyse, bir-iki güne kadar kendimizi ani bir ölümün kucağında bulacak ve bizden geriye, gümüşü küllerden başka bir şey kalmayacaktı. Buna hazırdık. Artık her an için SS infazcılarının gelişini bekler olmuştuk.

6 Ekim 1944 günü, sabahın erken saatlerinde gözetim kulesinden bir silah sesi yankılandı: serbest bölgeden ayrılıp, kampı çevreleyen birinci muhafız alayıyla ikincisi arasındaki bölgeye girmeye çalışan bir KZ mahkûmu vurulmuştu. Eski bir Rus subayı olan mahkûm, savaş mahkûmlarının tıklandıkları bir kamptan kaçmaya çalışırken yakalanmış ve buraya gönderilmişti. Büyük olasılıkla buradan da kaçmayı denediği sırada muhafız onu vurmuştu.

Dr. Mengelc'nin yönettiği politik komisyon, hiç vakit kaybetmeden bir soruşturma başlatmıştı. Kurban Yahudi olsaydı, cesedi önce morga, ardından da krematoryuma gönderilirdi ve böylelikle konu kapanmış olurdu. Ama bu kez öldürülen kişi, ismi ve kişisel bilgileri kamp kayıtlarına işlenmiş bir Rus subayı olduğundan, aynı işlem yapılamazdı. Olay yerinde yapılan soruşturmanın

ardından, Dr. Meniyle cesedi kilitli odaya göndirmiş ve bir otopsi yapılmasını emretmişti. Rapor 14:30'da hazır olmalıydı. Dr. Mengelc gelip raporu alacak ve bulguları gözden geçirip, cesedi şahsen inceleyecekti.

Dr. Mengele otopsi odasından ayrıldığında, saat sabahın doku-zuydu. Cesedi otopsi masasına koydurttum, işimi yarım saatte bitirebilirdim, tabii bugün günlerden 6 Ekim olmasaydı eğer, yani Sonderkommando'nun ömrünün son günü. Hiçbir şeyden emin değildik, ama ölümün soğuk nefesini ensemizde hissediyorduk.

Bir türlü işime yoğunlaşamadığımdan, otopsi odasından çıkıp, bir uyku hapı almak üzere odama gittim. Sigara üstüne sigara içtim, sinirlerim keman teli gibi gergindi. Yerimde duramayıp, kazan dairesine gittim, burada birkaç Sonderkommando, fırınların önünde yığılmış duran birkaç yüz cesedi gönülsüzce fırınlara taşıyorlardı. Küçük gruplar oluşturmuşlardı ve herkes birbiriyle fısıldaşarak konuşuyordu. Yukarı, komandoların yaşadıkları yere çıktım ve hemencecik bir şeylerin yolunda gitmediğini anladım. Genellikle sabah içtimasından ve kahvaltıdan sonra, gece vardiyası yataklarına yatarı. Oysa bugün saatin 10:00'a gelmesine rağmen, herkes hâlâ ayaktaydı. Ayrıca, üzerlerinde spor giysiler olduğunu fark ettim; sıcak bir Ekim güneşi odayı aydınlatıp ısıttığı halde kazak ve botlarla oturuyorlardı. Burada da insanlar gruplaşmış, kendi aralarında fısıldaşıyorlardı, bazılarıysa heyecanla sağa sola koşuşturup, eşyalarını bavullara dolduruyorlardı. Ortada bir dolap döndüğü kesindi. Ama ne? Komando şefinin ufacık odasına girdim ve gece vardiyasından bazı üstlerin masanın çevresine dizilmiş olduklarını gördüm: mühendis, makine ustası, baş şoför ile gaz komandosunun şefi. Daha oturur oturmaz, komando şefi içinde çok az brendi kalmış şişeyi kapıp, önümde duran bardağa boşalttı. Polonya'dan ithal çok güçlü bir içkiydi, hani şu ünlü kimyonlu brendilerden. Bardağımı tek dikişte boşalttım. Bu

iksisir, Sonderkommando'nun dördüncü ayında, yaşantılarının son anlarında, ömürlerini uzatmasa da, en azından ölüm korkularını yenmek için birebirdi. Arkadaşlarım bana, ayrıntılı bir durum özeti geçtiler. Eldeki kanıtlar, Sonderkommando'nun yarından önce infaz edilmeyeceğini gösteriyordu, ya da ondan sonraki günden. Bu arada, tugayın 860 üyesini kamptan kaçırmak üzere özenli planlar yapılmıştı. Kaçış bu gece gerçekleşecekti.

Kamptan dışarı çıkar çıkmaz, iki kilometre ötedeki Vistula Nehrinin kıvrılarak aktığı noktaya yönelecektik. Yılın bu mevsiminde nehrin suları sığdı ve yürüyerek karşı tarafa geçilebilirdi. Vistula'nın sekiz kilometre ötesinde, Polonya sınırına dek uzanan geniş bir ormanlık arazi vardı ve gerekirse burada, oldukça güvenli bir şekilde haftalarca, hatta aylarca barınabilirdik. Ya da belki yol boyunca bazı partizanlara rastlayabilirdik. Elimizde yeterli miktarda silah vardı. Son birkaç gün içinde, Polonyalı Yahudilerin çalıştırıldığı, savaş gereçleri üretilen Auschwitz'teki Unio fabrikalarından yollanan yaklaşık yüz sandık tahrip gücü yüksek patlayıcı kampa sokulmuştu. Almanlar bu patlayıcıları demiryollarını havaya uçurmak için kullanıyorlardı. Patlayıcı stokunun yanı sıra, el bombalarımız ve yaklaşık yirmi kadar makineli tüfeğimiz vardı.

"Bu kadarı yeterli olmalı," dedi gruptan biri. "Muhafızları faka bastırabilirsek eğer, onları yalnızca silahlarımızla atlatabiliriz. Sonra SS'i yatakhanelerinde basar ve bizimle birlikte gelmeye mecbur ederiz, ta ki artık onlara ihtiyacımız kalmayıncaya dek."

Saldırıya geçiş işareti, bir numaralı krematoryumdan yakılacak el feneriyle verilecekti. İki numara, işareti hemen üç numaraya, o da sırasıyla dört numaraya aktaracaktı. Yapılan planların bana oldukça mantıklı gelmesinin tek nedeni, o gün yalnızca bir numaralı krematoryumun çalışacak olmasıydı. Üstelik akşam saat altıda paydos edecekti, yani bugünlük Sonderkommando'nun gece vardiyası yoktu. Bu gibi durumlarda SS muhafızları gece

nöbetleri boyunca hafifçe kestirirlerdi. İler krematoryumda ÜÇ SS muhafızı nöbet tutuyordu.

Toplantımıza akşama dek ara verdik ve işaret verilinceye kadar hiçbir şüphe uyandırmamak için, herkesin gündelik görevlerini yerine getirmesini kararlaştırdık.

Odama dönerken fırınların önünden geçtim. Sanki görevliler çalışmalarını daha da yavaşlatmış gibiydiler. İki meslektaşım plandan söz ettim, ama laboratuvar asistanına hiçbir şey anlatmamayı tercih ettim. Plana dahil edileceğinden kuşku yoktu, ama onu şimdiden bilgilendirmeme gerek yoktu.

Zaman su gibi akıp geçiyordu. Öğle yemeği vaktiydi. Yemeklerimizi yavaşça yiyip, biraz ısınmak için sonbahar güneşinin ışınlarını saçtığı krematoryum avlusuna çıktık. SS muhafızlarının görünürlerde olmadıklarını fark ettim. Ama bu sıra dışı bir durum değildi; daha önceleri de olmuştu. Kuşkusuz odalarındaydılar. Kapılar kapalıydı. Nöbetçi kamp SS'i, dışarıda görevinin başındaydı. Bu yüzden içerideki muhafızların yokluğunu önemsemedim. Huzur içinde sigaramı tüttürdüm. Birkaç saat sonra bu dikenli tellerin dışında ve yeniden özgür olacağımızı düşünmek, KZ'e girdiğim ilk günden beri zihnimi gölgeleyen kara bulutu silip süpürmüştü. Denememiz başarısızlıkla sonuçlansa da, kaybedecek hiçbir şeyim yoktu.

Saatime baktım. Bir buçuk olmuştu. Ayağa kalkıp, meslektaşlarıma benimle gelmelerini söyledim, otopsiyi bitirip, Dr. Mengele gelinceye kadar raporu hazırlamamız gerekiyordu. Beni sessizce izlediler ve hiç zaman kaybetmeden otopsiye başladık. Bugünkü otopsiyi asistanlarımdan biri yapacak, ben de gözlemlerini daktiloda yazacaktım.

Çalışmaya başlayalı henüz yirmi dakika olmuştu ki, korkunç bir patlama, duvarları titretti. Arkasından gelen sessizliğin içinde yankılanan makineli tüfek sesleri kulaklarımıza kadar geldi.

Ana pencereyi örtlen yeşil sinekliğin arasından göz ucuyla bakınca, (İç numaralı krematoryumun kırmızı tuğlalarla örtülü çatısının ve destek kirişlerinin havaya uçtuğunu gördüm, ardından da kocaman alevleri ve kapkara dumanı fark ettim. Aradan bir dakika bile geçmeden, makineli tüfek sesleri bu kez otopsi odasının kapısının önünden gelmeye başladı. Neler olup bittiğini anlamıyorduk. Planımız bu gece devreye girecekti. Aklıma iki seçenek geldi: ya biri bize ihanet etmiş ve bu sayede SS, planlı kaçışımızı engellemek için önlem almıştı ya da bir grup partizan kampanya saldırmıştı. Siren seslerinin kasvetli iniltileri Auschwitz I ve Auschwitz H'den aynı anda yükseldi. Patlamalar giderek şiddetlendi ve makineli tüfeklerin takırtıları hız kazandı. Ardından arazi toplarının haşın sesleri duyuldu. Ne yapacağıma karar vermiştim bile. İster bir ihanetten kaynaklanıyor olsun, ister bir gerilla saldırısından, şimdilik en iyisi otopsi odasında bekleyip, olayın nasıl bir boyut kazanacağına bakmaktı. Pencereden, 80 ile 100 kadar kamyonun geldiğini gördüm. En öndeki, bizim krematoryumun önünde durdu. Bölüğün yarısı yere atlayıp, dikenli tellerin önünde askeri düzene geçtiler.

Neler olup bittiğini anlamaya başlıyordum. Sonderkommando tugayı bir numaralı krematoryumun idaresini ele geçirmişti ve her pencereden ve kapıdan gerek ateş açarak, gerek el bombaları fırlatarak SS birliklerini tarıyorlardı. Ölen ve yaralanan askerlere bakılacak olursa, savunmaları oldukça etkiliydi. Bu durum karşısında SS daha şiddetli yöntemlere başvurmaya karar verdi. Elli kadar eğitilmiş polis köpeğini, bir numaralı krematoryumun duvarları arasına pusu kurmuş Sonderkommando'nun üstüne saldı. Ama ilginçtir ki, gencide çok vahşi ve itaatkâr olan bu köpekler, yerlerinden bile kıpırdamadılar: kulakları geriye düşmüş, kuyruklarını arka bacakları arasına kıstırmış halde, SS efendilerinin arkalarına gizlendiler. Belki de çizgili çuval bezi giyenlere saldırmak

üzere eğitilmiş oldukları içindi, oysa Sonderkommando üyeleri bu "üniformayı" giymiyorlardı, Ya da çok uzun zamandır zayıf ve silahsız mahkûmlarla uğraştıklarından, hamı, yanık et kokusu ve bu ani saldırının gürültüsü ve karmaşası onları korkutmuştu. Sonuç olarak, yaptığı hatanın farkına varan SS ateş etmeyi kesmeden, bir yandan havan toplarını hazırlamaya başladı.

Sonderkommando'nun kendilerinden sayıca ve malzemece bu kadar üstün bir orduyla başa çıkması imkânsızdı. Coşku dolu çığlıklarla, krematoryumun arka kapılarından dışarı fırladılar. Ateş etmeyi sürdürerek koştular ve önceden kesilmiş elektrikli dikenli tellerin arasından kaçıp Vistula Nehrine doğru yöneldiler.

On dakika boyunca her iki tarafda durmadan ateş etti. Gözetleme kulelerindeki ağır makineli tüfeklerin gürültüsü, daha hafif makineli silahların gürültüsüne karıştı ve arada sırada el bombalarıyla dinamitlerin patlama sesleri yankılandı. Sonra birdenbire, başladığı gibi bitti ve etraf sessizleşti.

Ardından krematoryumun önünde mevzi almış olan SS birlikleri, kullanmadıkları havan toplarını arkalarında bırakarak ilerlediler. Süngüleriyle, binayı dört koldan kuşattılar ve bordum katı ile giriş katındaki tüm odalara dağıldılar. Bir SS grubu otopsi odasına girdi. Silahlarını kaldırıp, çevremizi sardılar ve bir mermi yağmurunun altında bizi avluya çıkarttılar. Burada bizi beton zemine doğru itip, yüzükoyun yere yatırdılar. Sonra emirler yağdırmaya başladılar: "Kıpırdamaya ya da başlarınızı kaldırmaya kalkışanlar, enselerinden vurulacaktır!" Birkaç dakika sonra, ayak seslerinden bir başka SS mangasının geldiğini ve beraberlerinde çok sayıda Sonderkommando getirdiklerini anladım. Onları da yanıma yatırdılar. Kaç kişi olabilirdi? Başım yere gömülüyken bunu kesin olarak tahmin etmek güçtü. Üç ya da dört dakika sonra bir grup daha geldi ve arkamıza yatırıldı.

Hareketsizce yerde yatarken, muhafızların coplarını ve

tekmelerini gerek başımızda, gerekse omuzlarımızda ve sırtımızda bolca hissettik. Yüzümden aşağı sızan kanım, damla damla ağzıma doluyordu. Yalnızca ilk darbeler canımı acıtmıştı. Başım dönüyor, kulaklarım uğulduyordu, zihnim boşalmış gibiydi. Hiçbir şey hissedemiyordum artık. Ölümden önceki aldırmazlığa dalmış gibiydim.

Yaklaşık yirmi ya da otuz dakika kadar yerde öylece yatıp, arkamızda duran SS muhafızının kurşununun ensemizi delmesini bekledik. Duruşumuz itibarıyla bizi bu şekilde öldüreceklerini düşünüyorduk. Hiç olmazsa en hızlı ölüm şekliydi ve bu şartlar altında en az dehşet verici olanı. Doğrudan ensemi hedef alan sılahtan çıkan merminin, o hızla kafatasımı bin parçaya dağıtacağını geçirdim aklımdan.

Birdenbire bir araba sesi duydum. Dr. Mengele olmalı, diye düşündüm. Siyasi SS, onun varışını bekliyordu. Başımı kaldırıp bakmaya cesaret edemedim, ama sesini tanımıştım. SS'lerden biri: "Doktorlar, ayağa!" diye emretti. Dördümüz birden ayağa kalktık ve dikkat kesilip, bundan sonra olacakları beklemeye koyulduk. Dr. Mengele kendisine yaklaşmamızı işaret etti. Yüzüme ve gömleğime kan bulaşmış, ayakkabılarım çamurlanmış halde yanma gittim. Hemen yanında, yüksek rütbeli üç SS subayı duruyordu. Dr. Mengele bize bu olayda ne gibi bir rol oynadığımızı sordu.

"Hauptsturmführer'in emirlerini yerine getirmek dışında, bu işle hiçbir ilgimiz yoktu," diye yanıt verdim. "Olay meydana geldiğinde Rus subayının otopsisini yapıyorduk. Patlamayı duyunca işimize ara verdik. Henüz tamamlanmamış otopsi raporu daktiloda kaldı. Yerimizden bile ayrılmadık, bizi almaya geldiklerinde hâlâ otopsi odasındaydık."

SS komutanı sözlerimizi doğruladı. Dr. Mengele bana sert bir bakış attı ve: "Gityikan, ve işinin başına dön," dedi.

Soluma dönüp, üç arkadaşımı izledim. Henüz yirmi adım

ilerlemişti ki, arkamızda makineli tüfeklerin gürültüsü duyuldu. Sonderkommando tugayının sonu gel mi işli.

Arkama bakmadım; aksine adımlarımı daha da hızlandırıp odama döndüm. Bir sigara sarmayı denedim, ama ellerim o kadar titriyordu ki kâğıdı sürekli yırtıyordum. Nihayet bir tane sarmayı başardım, yaktım ve içime birkaç derin nefes çektim ve bacaklarım titreyerek yatağıma yöneldim ve uzandım. Ancak o anda tüm bedenimi saran ağrıyı ve SS'lerin tekmeleriyle yumruklarının nenden olduğu çürüklerin acısını hissettim.

Bugün ne kadar da çok şey olmuştu ve saat daha üçtü. Hayatımın kurtulmuş olması beni ne rahatlatmış, ne de mutlu etmişti. Bunun yalnızca geçici bir erteleme olduğunun farkındaydım. Dr. Mengele'yi tanıyordum ve SS'in zihniyetine aşinaydım. Bunun yanı sıra, işimin de ne denli önemli olduğunu biliyordum: şu an için yerim doldurulamazdı. KZ'te, Dr. Mengele'nin isteklerini yerine getirebilecek nitelikte başka doktor yoktu. Olsa bile, asla kendilerini ortaya atmazlar ve mesleki yeteneklerini açık etmezlerdi, çünkü böyle bir şeye cesaret etmek, Dr. Mengele'nin eline düşmek ve dolaylı olarak da kendilerini ölüme atmak demektir. Sonderkommando'nun tüm üyeleri gibi, hayatlarını dört aylık bir dönemle sınırlamış olurlardı.

Sinirlerim biraz yatışınca, ayağa kalkıp etrafıma baktım. O öğleden sonra tam olarak neler olduğunu öğrenmek istiyordum. Arkamızda bir hain mi vardı? Ve gerçekten de SS'in, Sonderkommando'yu ortadan kaldırma nedeni ayaklanmayı durdurmak mıydı? Komando tugayını ortadan kaldırmak için bundan iyi bir neden bulamazlardı. Büyük olasılıkla dört aylık süre bugün dolmuş ve SS bizi ortadan kaldırmak için emir almıştı. Bir ihtimalle, emirleri yerine getirmek için eyleme geçtikleri sırada, on ikinci Sonderkommando tugayının avluda dizilmeye niyeti olmadığını görüp şaşırmışlardı. Bu toplanmanın esas amacının sıradan bir bildiri

ya da içtima olduğunu da onlara yutturamamışlardı. Kısacası kommando birliğimiz, SS'in işlerini bitirmek üzere buraya geldiğini anlamış ve mücadele etmeyi seçmişti.

Şimdiyse arkadaşlarım yerde, çıtırçıtır halde, fırınların önünde uzun sıralar oluşturacak şekilde yatıyorlardı. Tanıdıklarımın bedenlerini teker teker teşhis edebildim; en azından yüreklerinin de özgürlüğü yakalama ümidiyle ölmüşlerdi. Öldürdükleri yerden, yani muhafızların dış hattından buraya el arabalarıyla taşınmışlardı. Direniş çökertilince, cesetler iki, üç ve dört numaralı krematoryumlardan çıkartılıp, alelacele göreve atanan otuz yeni Sonderkommando üyesinin çalıştığı bir numaralı krematoryuma getirilmişlerdi.

Bir anda kendimi, ölenlerin kollarındaki dövmeleeri kaydeden bir SS astsubayının yanında buluverdim. Ona hiçbir şey sormadığım halde, bana on iki Sonder'in kayıp olduğunu söyledi. Diğerlerinin tamamı ölmüştü, yedi tanesi dışında. Bu yedi kişinin arasında, ben ve iki yardımcım, laboratuvar asistanı, dinamolardan ve vantilatörlerden sorumlu mühendis", baş şoför ve "Pilpel" vardı, yani SS personelinin giysilerini ve çizmelerini temizlemekten, mutfağı toplamaktan ve telefonlara yanıt vermekten sorumlu olan, elinden her iş gelen biri. Günün olaylarıyla ilgili raporu bana veren de oydu. İhanet söz konusu değildi. İşte "Pilpel"in hikâyesi:

Öğleden sonra saat ikide siyasi SS üç numaralı krematoryuma geldi. Komutanları, Sonderkommando'ya toplanmalarını emretti, ama hiç kimse yerinden kıpırdamadı. Ortada bir dolap döndüğünü sezmiş olmalıydılar. Bu durumda SS, Sonderkommando'ya yalan söylediği taktirde daha iyi bir sonuç alacağına karar verdi, ve Tanrı bilir ki hiç kimse yalan konusunda SS'in eline su dökemez. Avrunun ortasında durup, SS'e yaraşır tarzda kısa bir nutuk çekti:

"Beyler," diye haykırdı, "Burada yeteri kadar çalıştınız. Üstlerimin emirleri doğrultusunda, konvoy halinde bir dinlenme kampına

gönderileceksiniz. Orada size gü; el giysilci ile bol miktarda yiyecek verilecek ve buradan çok daha iahi.it bir yaşantınız olacak. Şimdi dövme numaralarını okuduklarım bireı adım öne çıksınlar."

Sonra yoklamaya başladı, önce üç numarada çalışan Sonderkommando'nun Macar üyelerini çağırdı, 100'ünü birden. Bunlar KZ'in "en genç" mahkûmlarıydılar ve hiç karşı koymadan dizildiler. Yüzlerinde cesareten çok, korkunun izlerini taşıyorlardı. Bir SS müfrezesi derhal onları alıp avludan dışarı çıkarttı ve D Kampına götürüp hepsini 13 numaralı kışlaya tıktı.

Bu sırada üç numaralı krematoryumda yoklama devam ediyordu. Sıra Yunanlılarda idi ve her ne kadar Macarlar kadar uysal davranmasalar da, dizilmeye razı oldular. Sonra Polonyalılar'a geldi sıra. Homurdanmalar ve itirazlar giderek yükseliyordu. SS bir numara okudu. Sessizlik; kimse kıpırdamadı. Subay kaşlarını çatıp başını kaldırdığı sırada ayaklarının dibine atılan bir maden suyu şişesi patladı. Grup komutanı da, dahil olmak üzere yedi SS öldü ya da yaralandı. Şişeyi atan, Polonyalılardan biriydi. SS, geri çekilen ve krematoryuma sığınan isyancıların üzerine ateş açtı. Ateş hatından kurtulan komandolar avluya patlayıcı dolu şişeler atmaya devam ettiler. Makineli tüfekte açılan ateş, halen avluda dizili halde bulunan Yunanlılardan bazılarını yere serdi. Birkaçı kaçıp kurtulmaya çalıştı ama kampın girişine varamadan vuruldular.

Bir yandan ateş etmeyi sürdüren SS krematoryumun girişine yöneldi. Kolay iş değildi, çünkü Polonyalılar cesurca direniyorlardı. Art arda fırlattıkları şişeler, SS'in yaklaşmasını önlüyordu. Tam o sırada korkunç bir patlama binayı temellerinden sarstı ve binaya yaklaşmaya çalışan saldırganları yere serdi. Krematoryumun çatısı havaya uçtu, havadan kirişler ve kiremitler yağmaya, yıkıntıların arasından dumanlar ve alevler yükselmeye başladı. İçerideki dört varil benzin alev almış ve bir enkaz yığına dönüşen bina Sonderkommando'ya mezar olmuştu. İçlerinden kaçmayı başaran birkaç

tanesi, mücadelelerin] Sürdürmeye çalıştı, ama SS'in makineli tüfeklerine karşı daha fazla direnemedi. Ağır yaralı olmayanlar, ellerini havaya kaldırarak kapılara doğru yöneldiler, ama dışarıda yeni bir patlamayla karşılaştılar. Başlarına geleceklerden haberdardılar, ama alevler binayı sarınca kolay ölümü tercih etmişlerdi. Aynı anda D Kampına götürülen yüz Macar avluya geri getirildi ve hiç vakit kaybedilmeden hepsi birden öldürüldü.

Yani ayaklanma üç numarada başladı. Bir numaradaysa, gündelik işler devam ediyordu, ta ki üç numara havaya uçuncaya dek. Patlamanın sesi, zaten bekleyişin neden olduğu gergin ortamı iyice ayyuka çıkardı. İlk birkaç dakika boyunca, hiç kimse neler olup bittiğini tam olarak anlayamadı. Fırınlarda çalışanlar görevlerinin başından ayrılıp, odanın dibinde toplandılar ve neler olduğunu, ne yapmaları gerektiğini düşünmeye başladılar.

Çok fazla düşünecek zamanları olmadı, çünkü SS muhafızı gelip, işe ara vermek ve fırınların başından ayrılmak için kimden izin almış olduklarını sordu. Vardiya şefinin yanıtı SS'i tatmin etmemiş olacaktı ki, elindeki bastonun kıvrıntıyla kafasına sertçe vurdu - her SS muhafızı Sonder üyelerini iş yapmaya teşvik etmek için, buna benzer bir baston taşırdı. Söylentilere göre bir Sonder'in daha kafası bu şekilde yarılmıştı. Oysa bu şiddetli darbe komando tugayının en sağlam adamı olan vardiya şefine pek etki etmedi. Yüzü kan revan içinde kalmıştı ama hâlâ dimdik ayaktaydı. Çizmesinin içinden çektiği çakıyı muhafızın göğsüne sapladı. Muhafız daha yere düşer düşmez, tugayın iki uyanık üyesi onu kapıp en yakındaki fırının kapısından içeri ittiler.

Her şey birkaç saniye içinde olup bitmişti, ama kalabalığı görüp gelen bir başka SS muhafızı, fırının açık duran kapısından, bir çift çizmenin alevler arasında gözden kaybolduğunu fark etti. Bunun bir Sonder ya da bir SS muhafızından başkası olamayacağını

anlamıştı, ama hangisi olduğunu tahmin etmesine fırsat bırakmadan, Sonder'lerden biri onu da bir bıçak darbesiyle yere M I di. Ve bir arkadaşının yardımıyla, ikimi muhafızı da birincisinin yanına gönderdi.

Bundan sonra makineli tüfekleri, el bombalarının ve dinamit kutularını harekete geçirmek an meselesiydi. Ateşleme başladı, SS odanın bir ucuna mevzilendi, Sonderkommando ise diğer ucuna. SS'lerin arasına atılan bir el bombası yedi kişinin ölümüne, birkaçının da yaralanmasına neden oldu. Çok sayıda Sonderkommando öldü, pek çoğu da yaralandı, hayatta kalanların durumu ise giderek ümitsizleşmeye başladı. Ama birkaç SS daha ölünce, sağ kalan yaklaşık 20 tanesi, tabanları yağlayıp, krematoryumdan kaçtı. Burada takviye güçler tarafından karşılandılar. Sayıları, mücadelenin gidişatını kendi lehlerine çevirecek kadar fazlaydı.

Gerisi hikâyeydi. Yedimiz krematoryumda kaldık. On iki kaçak gece boyunca yakalandılar. Vistula'nın kıvrımına varmayı başarmışlardı, ama yorgunluktan perişan haldeydiler ve en azından bir süre gizlenebilecekleri bir sığınak aramaya başladılar. Ama buldukları evin sahibi onları, bölgeyi taramakta olan SS müfrezesine ihbar etti ve hepsi birden tuzağa düşürülüp ele geçirildi.

Bir kez daha makineli tüfek sesiyle uykumdan uyanıp, yatağımdan fırladım. Birkaç dakika sonra odamın yakınlarındaki koridorda sert ayak sesleri duyuldu. Kapım açıldı ve iki SS sendeleyerek içeri girdi, yüzleri kan içindeydi.

On iki kaçak mahkûm, kendilerini krematoryumun avlusuna geri getiren askerlere saldırmış ve ümitsizce silahlarını ellerinden almaya çalışmışlardı. Mücadele etmek için yalnızca yumrukları vardı; sonuç hızlı ve kesindi: on ikisi de hemencecik öldürüldü. Ama bu arada SS muhafızlarını iyice haklamışlardı ve onlar da yaralarını tedavi etmem için bana gelmişlerdi. Sessizce emirlerine itaat ettim.

Bu on iki arkadaşımızın ölümü bana büyük bir darbe vurdu. Bunca cabadan sonra ölmüşlerdi ve henüz kimse dış dünyaya bu cehennem hapishanesinde yaşananları duyurmayı başaramamıştı.

/

Sonradan öğrendiğime göre, isyan dış dünyada duyulmuştu. KZ mahkûmlarından bazıları, hikâyeyi birlikte çalıştıkları sivillere anlatmışlardı. Ayrıca bazı SS muhafızları da dillerine hâkim olamamışlardı.

Bu, KZ'in kuruluşundan bu yana ilk kez yaşanan tarihi bir olaydı. Sekiz yüz elli üç mahkûm ile yetmiş SS öldürülmüştü. Bunların içinde bir Oberstrumführer, on yedi Obershaarführer ile Schaarführer ve elli iki Strummänner vardı. Üç numaralı krematoryum yerle bir olmuştu. Dört numaralı krematoryum ise, meydana gelen hasardan dolayı kullanılamaz hale gelmişti.

XXVIII

Uykusuz geçen bir gecenin ardından, çok keyifsiz uyandım. Sinirlerim her zaman-
kinden daha gergindi: arkadaşlarımla
fısıldaşmaları, ayak sesleri bile beynimi tırmalar gibiydi.

Çalışma arkadaşlarımla birlikte otopsi odasına girdiğimde sinirlerim tepemdeydi. Yolda, kazan dairesinin önünden geçtik. Odanın soğuk beton zemini, fırınların kenarına kadar uzanıyordu. Ölen arkadaşlarımızın cesetlerinin yakılma işlemini, gece yarısından önce tamamlamışlardı. Soğumaya bırakılmış fırınlar ılık bir hava püskürtüyorlardı. Göreve getirildikleri gün, böylesine korkunç bir trajediye tanıklık etmek zorunda bırakılan otuz kişilik yeni Sonderkommando tugayı, öldürölenlerin yataklarında sessizce uzanmış yatıyorlardı.

Ama bu durum yalnızca birkaç gün sürecekti. Lezzetli yiyeceklerle beslenme ve bol bol sigara tütöürme, özellikle de Sonderkommando'nun kutsal tedavi kaynağı sayılan ve krematoryum hastalığına birebir gelen brendi içme arzuları ayyuka çıkınca, yaşantımız kısa süre içinde eski seyrine dönecekti. KZ kışlalarında aputlarla gezdikten sonra, burada kendilerine verilen düzgün kıyafetlerin tadını çıkartıyorlardı şimdilik. Yıkanmak bir kez daha

hayal olmaktan çıkmıştı: duşlara, istedikleri kadar suya, sabuna ve havluya sahiptiler. Onları, yaşlı bir çavuşun acemi erleri izlediği gibi izledim. Kısa süre içinde tüm bunlara alışacaklardı.

Otopsi odasında, yapacak daha iyi bir şey olmadığından - *ut aliquid videatur** - meslektaşlarımı meşgul edecek işler uydurmayı başladım. Ameliyat aletlerini, sanki sergilenecek ürünlermişçesine parlattırıyor, sonra toparlayıp dolaplara kaldırıyordum. Çünkü patlamanın ardından, sivrisinek ağının da tamir edilmesi gerekiyordu. Bana gelince, başım sargı bezleri ve yapışkan bantlarla sarılı halde, masamın başına oturmuş, Dr. Mengele ile ilk karşılaşmamızda kendisine sunacağım şikâyet ve talep listesini hazırlamakla meşguldüm.

Ona ilk söyleyeceğim şey, krematoryumun hiçbir odasının otopsi odası olarak kullanılmaya uygun olmadığıydı, çünkü her nerede olursanız olun, ölüme gönderilen mahkûmların yürek parçalayıcı çığlıklarını, iliklerinize kadar işleyen feryatlarını duyabiliyordunuz. İster gaz odası olsun, ister enseye kurşun, çığlıklar hep aynıydı. Bu şartlar altında işime yoğunlaşmam imkânsızdı. Buraya geldiğim günden, önceki on bir komando tugayının başlarına gelenleri öğrendiğimden bu yana, sürekli bir korku ve endişe içindeydim: dört aydır süregelen korkunç bir gerilim, bir bekleyiş, her an, her saniye bizim tugayın son saatinin ne zaman geleceği endişesi.

Ayrıca Dr. Mengele'den, gelecekteki hatalarım konusunda, bana karşı daha ılımlı davranmasını isteyecektim. Neden mi? Çünkü daha dün, yani 6 Ekim 1944 günü, bir SS subayının otopsisini yapıp, otopsi raporunu hazırlamam emredildiği sırada üç numaralı krematoryum gözlerimin önünde havaya uçmuş ve bizler SS kıtalarının saldırısına uğramıştık. Havan topları getirilmiş ve

Latince: "Dostlar alışverişte görsün diye."

polis köpekleri üzerimize salınmışü. Dörl bir yanıımızda el bon - baları patlamıştı. Süngülü SS askerleri, sözde bilimsel kurunu - muzu ateşe tutmuşlardı ve ekibimle ben tekme tokal avluya çıkartılmışıktık. Sonra yüzükoyun çamura yatırılmışıktık. Adli tıp doktorluğundan, incelenecek bir cesede dönüşmeme ramak kalmıştı. Dr. Mengele'nin kaderimi değıştirdiğı ve hayatımı kurtardığı bir gerçektir, ama sırfbu kasvetli kurumda bir dört aylık dönem daha geçirmem için. Dün akşamüstü yaşadıklarımızın ne denli akıl almaz bir olay olduğunu açıkça kabul etmesini isteyecektim ondan. Üstelik olayın en acı kısmı geride kaldıktan sonra, odama gelen SS astsubaylarının yaralarını sarmak zorunda kalmıştım. Birkaç saat öncesinde beni acımasızca tekmeleyip yumruklayan ve beynime doğrulttukları silahların tetiğini çekmek için emir bekleyen astsubayların.

Şefime iletmeyi düşündüğüm şikâyetler bunlardı işte. Ama öncelikle istediğim şey, otopsi odasıyla yetkili personelinin KZ'in içinde, araştırmaya daha uygun bir bölüme transfer edilmeleriydi.

Tam bunları düşündüğüm sırada, Dr. Mengele odanın kapısını açtı. Kurallara uygun olarak ayağı kalkıp hazırola geçtim ve odadaki en kıdemli kişi sıfatıyla, şöyle dedim: "Üç doktor ve bir laboratuar asistanı, emrinizdeyiz, Komutanım."

Basımdaki sargılara alaycı bir ifadeyle baktı.

"Sana neler oldu böyle?" diye sordu, yarı-şaka, yarı-ciddi bir gülümsemeyle. Soruyu soruş tarzından, dünkü olayları hiç yaşanmamış varsaydığını anladım. Bu yüzden sorusunu yanıtsız bıraktım. Şikâyet listemi yüreğıme gömdüm, kafama takılan tek bir talep dışında.

"Yüzbaşım," dedim pek de inandırıcı olmayan bir sesle, "bu ortam bilimsel araştırma yapmaya hiç elverişli değil. Otopsi odasını daha iyi bir yere transfer etmeniz mümkün olabilir mi?"

Bakışlarını üzerime dikti, ifadesi giderek sertleşiyordu. "Sorun nedir?" diye sordu duygusuzca. "Yoksa duygusallaşmaya mı başlıyorsun?"

Kendimi bu şekilde kapıp koyuverdiğime, her zamanki gibi ağzı sıkı davranmadığıma pişmandım. Sünger beyinli amirimin kendini huzur içinde hissettiği yegâne mekânı eleştirmeye cüret etmiştim: odun yığınlarının alevlerinin parıldadığı ve krematoryum bacalarından çıkan dumanların gökyüzüyle buluştuğu; duvarları kurbanların çığlıkları ve doğrudan hedefe yöneltilen makineli tüfeklerin mekanik takırtısıyla yankılanan bu odayı; burası, bu çılgın doktorun her eleme, her "havai fişek" gösterisi sonrasında dinlenmek ve huzur bulmaya geldiği yerdi. Burası onun tüm boş vaktini geçirdiği yerdi; burada, bu insan elinden çıkmış cehennemde, Auschwitz'in zebani doktoru bana, bedenleri elektrikli kuvvözde bakteri üretmek amacıyla kullanılan yüzlerce yeni öldürülmüş cesedi açtırmıştı. Dünyaya çoklu doğumların nedenini araştırmak üzere gönderildiğine öylesine inandırmıştı ki kendini, bu kan lekeli duvarlar arasında, mikroskoplarının başında saatlerce durup çalışabilirdi.

Oysa bugün, oldukça yorgun görünüyordu. Yahudi boşaltma platformundan geliyordu, bardaktan boşanırcasına yağın yağmurun altında saatlerce dikilip Riga gettosundan gelenleri elemişti. Aslında "eleme" sözcüğünü kullanmak pek de uygun sayılmazdı, çünkü herkes sol taraftaki sıraya gönderilmişti. Kullanımda olan iki krematoryum tam kapasiteyle çalışıyordu, devasa odun yığınının hendeği de öyle. Bu yeni akınla başa çıkabilmek için Sonderkommando üyeleri 460 kişiye çıkarılmıştı.

Dr. Mengele sıırıslıklam paltosuyla şapkasını üzerinden çıkartmaya bile yeltenmeden masaya yaklaştı. Farkında bile değildi sanki.

"Yüzbaşıım," dedim, "izin verin de paltonuzu ve şapkanızı kazan dairesine götürüyim. Orada beş dakikada kurular."

"Boş ver," diye yanıt verdi, "su tenimden öteye gidemez nasılsa."

Rus subayın otopsi raporunu görmek istedi. Ona raporu uzattım ve okumaya başladı. Üç dört satır okuduktan sonra raporu bana geri verdi.

"Çok yorgunum," dedi, "Sen oku." Ama ben de birkaç satır okuduktan sonra sözümü kesti. "Bırak," dedi, "önemi yok nasılsa." Ve boş bakışlarını pencereye doğru çevirip, dışarı baktı.

Ona ne olmuş olabilirdi? 13ü korkunç olaylardan bıkmış mıydı acaba? Yoksa, tüm bunların arlık gereksiz olduğuna dair kötü bir haber mi almıştı? Önceki aylarda meydana gelen olayların büyük kayıplara yol açmış olması da bir ihtimaldi.

Sayısız konuşmalarımız ve sohbetlerimiz sırasında, Dr. Mengele asla özel konulara değinmemişti. Oysa şu an ruhsal durumundan yararlanıp, cesaretimi toparlamaya kararlıyım: "Yüzbaşım," dedim, "bu yıkım ne zaman sona erecek?"

Bana bakıp yanıt verdi: *"Mein Freund! Esgeht immer weiter, immer weiter!"* Dostum, bu böyle sürüp gidecek, sürüp gidecek... Sözleri, sessiz boyun eğişine ihanet eder gibiydi.

Sandalyesinden kalkıp çantasını eline aldı ve laboratuardan çıktı. Ona arabasına kadar eşlik ettim.

"Önümüzdeki şu birkaç gün içinde çok ilginç vakalar üzerinde çalışacaksın," dedi ve bu sözleri söyledikten sonra arabasına binip yola koyuldu.

Düşüncesi bue içimi ürpertmeye yetti. Hiç kuşkusuz bu "ilginç vakalar" yeni ikizler demek oluyordu.

XXIX

föematoryumlar onarılmaya başlanmıştı. Sonderkommando'nun adamları fırınların girişlerindeki kırıkları tamir ediyorlar, ağır demir kapılarını boyuyorlar ve menteşeleri yağlıyorlardı. Dinamolar ile vantilatörler bütün gün durmadan çalışıyordu. Bir uzmana danışılmış ve herhangi bir sorun olmadığına karar verilmişti. Litzmannstadt gettosunun varışı bildirilmişti.

Bu gettonun 1939 yılında Almanlar tarafından kurulduğunu hatırlatmak gerekir. İlk başlarda burası, tamamı savaş malzemeleri üreten dev fabrikalarda çalışan 500.000 kişiyi barındırıyordu. Mesailerine karşılık "getto Markı" kazanıyorlar, öte yandan karın tokluğuna çalıştırılıyorlardı. Bu yoğun çalışma temposuna karşılık, tüketilen besinlerinin azlığı elbette ki büyük oranda ölümlere neden oluyordu. Salgın hastalıklar da buna tuz biber ekliyordu. Sonuç olarak, 1944 yılının sonbaharında, yarım milyon insandan geriye yalnızca 70.000 kişi kalmıştı.

Ve şimdi de bu geriye kalanlar için ölüm çanları çalmaya başlamıştı. 10.000'ar kişilik gruplar halinde Yahudi rampasına vardılar. Eleme sonucunda yüzde doksan beşi sol tarafa ve yalnızca yüzde beşi sağ tarafa seçildi.

Eziyet ve işkence görmüş ve beş yıl boyunca gettoda fiziksel ve ruhsal anlamda çöküntüye uğramış, soylarının trajik yazgısına boyun eğmek zorunda kalmış, zorlu çalışına şartları yüzünden genç yaşta ihtiyarlamış bu insanlar, vardıklarında tamamen tepkisizdiler. Krematoryumun eşiğinden içeri adımlarını atar atmaz, yaşantılarının son evresine geldiklerini bildikleri halde, tavırlarında inanılmaz bir kayıtsızlık seziliyordu.

Soyunma odasına indim. Kıyafetleri ve ayakkabıları yere saçılmıştı. Ama yapılacak bir şey yoktu, ayakkabı niyetine giydikleri bu yırtık pırtık deri ve tahta parçalarını askılara asmak mümkün görünmüyordu. Kendilerine verilmiş olan vestiyer numaraları da ilgilerini çekmiyordu. El çantalarını ilk buldukları yere bıraktılar. Çantalardaki eşyaları sınıflandırmakla görevli Sonderkommando'lar içlerinden birkaç tanesini açıp, bana içindekileri gösterdiler: mısır unundan yapılmış birkaç bisküvi, su ve azıcık ketentohumu yağı, bazı çantalarda bir iki kilo kadar yulaf ezmesi; varları yokları buydu işte.

Konvoylar geldiğinde, Dr. Mengele, elenmek üzere sıraya dizilmiş olanların arasından, elli yaşlarında kambur bir adamı gözüne kestirdi. Adam yalnız değildi; hemen yanmasında on beş-on altı yaşlarında uzun boylu, yakışıklı bir genç vardı. Delikanlının aksayan sağ ayağında, demir bir protez ile kalın tabanlı, ortopedik bir ayakkabı vardı. Baba, oğuldular. Dr. Mengele, kambur bir baba ile topal oğlunun şahsında, Yahudi ırkının yozlaşma teorisini kanıtlayabileceğini düşünmüş olmalıydı. Onları derhal sıradan çıkarttı. Defterini eline alıp, bir şeyler karaladı ve bu iki zavallıyı bir SS muhafızına emanet edip, onları krematoryuma gönderttirdi.

Öğle saatleriydi. O gün bir numaralı krematoryum çalışmıyordu. Yapacak hiçbir işim olmadığı için, odamda oturmuş vakit öldürüyordum. Nöbetçi SS askerleri odama gelip, krematoryumun

kapısına inmemi istediler. SS muhafızının eşlik ettiği baba ve Oğul gelmişti. Bana gönderilen mesajı okudum: "Otopsi odası, bir numaralı krematoryum: bu insanlar klinik açıdan muayene edilsin; her ikisinin de kesin ölçümleri yapılsın; tıbbi kayıtları çıkarılsın ve tüm ilginç ayrıntılar not edilsin, en önemlisi de bedensel özürlerine sebebiyet veren nedenler araştırılsın."

Bir not da Obershaarfürher Mussfeld'e yazılmıştı. Okumama bile gerek yoktu, içinde ne yazdığını biliyordum. Notu, Obershaarfürher'e iletilmek üzere, Sonder'lerden birine teslim ettim.

Litzmannstadt gettosunda geçirdikleri sefil yılların izlerini yüzlerinde taşıyan baba oğul, başlarına gelecek felaketi sezinlemiş görünüyorlardı. Sorgulayan gözlerle bana baktılar. Birlikte, günün bu saatlerinde bolca güneş alan avluda yürüdük. Otopsi odasına giderken, özenle seçtiğim birkaç sözcükle onları cesaretlendirmeye çalıştım. Neyse ki otopsi masasında ceset yoktu; girer girmez böyle bir manzarayla karşılaşmaları korkunç olurdu.

Onları rahatlatmak için, muayenelerini formaldehit kokulu otopsi odasında değil, iyi aydınlatılmış ve huzurlu bir havası olan çalışma odasında yapmaya karar verdim. Sohbetimiz sırasında, babanın Litzmannstadt'ın saygın vatandaşlarından biri olduğunu ve savaştan önce giysi toptancılığı yaptığını öğrendim. Barış yıllarında, iş için sıkça Viyana'ya gittiğinden ve bu iş seyahatlerine oğlunu da yanında götürüp, en ünlü uzmanlara muayene ettirdiğinden söz etti.

İlk önce babayı tepeden tırnağa muayene ettim, hiçbir şeyi gözden kaçırmamaya çalıştım. Omurgasındaki eğilme, raşitizmden kaynaklanıyordu. Tüm çabalarım rağmen, başka bir bulguya ya da rahatsızlığa rastlamadım.

Büyük olasılıkla bir çalışma kampına gönderileceğini söyleyerek, onu avutmaya çalıştım.

Oğlunun muayenesine başlamadan, onunla uzunca bir sohbet

ettim. Güzel bir yüzü, zeki bakışları vardı ama ruhsal yönden oldukça sarsılmıştı. Korkudan titreyerek, her türlü duygudan mahrum sesiyle, gettoda yaşadıkları korkunç ve acı dolu olaylardan söz etti. İnce ve kırılgan bir insan olan annesi, başlarına gelen bu sıkıntıya uzun süre dayanamamıştı. Çok geçmeden melankolik ve sinir hastası olmuştu. Oğlu ile kocası biraz daha fazla yiyebilirler diye haftalarca ağzına hiçbir şey sürmemişti. Ailesini dünyadaki her şeyden daha fazla seven bir eş ve gerçek bir Yahudi annesi olan bu kadın gettodaki birinci yılını doldurmadan şehit, olmuştu. Gettoda yaşadıkları hayat buydu işte, kansız bir baba, annesiz bir çocuk.

Şimdiyse bir numaralı krematoryumdaydılar. Bir kez daha, insana alaymış gibi gelen bu rastlantı karşısında şaşkınlığımı gizleyemiyordum. Bir Yahudi doktor olan ben, bu insanları ölmeden önce klinik yöntemlerle muayene etmek, arkasından da bedenleri henüz soğumadan otopsilerini yapmak zorundaydım. Hiçbir yaptırım gücüm olmayan bu olaylar beni akılalmaz derecede etkiliyordu, öyle ki, bazen çıldırmanın eşiğine geldiğimi hissediyordum. Biçare toplumumuz böylesine kötü olayları, böylesine dehşet dolu günleri hak edecek ne yapmış olabilirdi? İlahi takdir bu muydu? Yo; buna inanamıyordum.

Kendime hâkim olmak için olanca gücümü toplayıp, delikanlıyı muayene ettim. Sağ ayağında doğuştan bir çarpıklık olduğunu fark ettim: bazı kasları eksikti.

Bu aksaklığa tıp dilinde hipmielya adı verilir. Uzman ellerden çıkma pek çok ameliyat izine rastlasam da, sonuçta çocuğun bir bacağı diğerinden kısa kalmıştı. Sıkı bir sargı ve ortopedik tabanlı çoraplarla gayet güzel yürüyebiliyordu. Rapor edilecek başka bir aksaklığa rastlamadım.

Bir şeyler yemek isteyip istemediklerini sordum.

"Uzun zamandır bir şey yeme fırsatımız olmadı," dediler.

Sönderkommando üyelerinden birini çağırıp yiyecek bir şeyler getirmesini söyledim: etli güveç ve makarna, Sonderkommando'nun sınırları dışında bulunamayacak türden şeyler. Aç kurtlar gibi yemeye başladılar, bunun "Son Yemekleri" olduğunun farkında olmadan.

Aşağı yukarı yarım saat kadar sonra Obershaarführer Mussfeld yanında dört Sönderkommando ile karşımızda belirdi. İki mahkûmu kazan dairesine götürüp, giysilerini çıkarttırdılar. Ardından *Ober'm* silahı iki el ateş etti. Baba oğul, kanlar içinde beton zemine yığıldılar. Obershaarführer Mussfeld, Dr. Mengele'nin emirlerine vefakârca itaat etmişti.

Şimdi sıra tekrar bana gelmişti. İki ceset otopsi odasına geri getirildi. Tüm bu olup bitenler beni o kadar sarsmıştı ki, otopsiyi yardımcılarımın yapmasını istedim, bense verileri kaydettim. Otopside, *in vivo** muayenem sırasında gözlemlediklerimden fazlası çıkmadı. Çok sıradan vakalar olmalarına karşılık, Üçüncü Reich'in Yahudi ırkının yozlaşmışlığıyla ilgili teorisini desteklemek üzere propaganda amaçlı olarak kullanılabilirlerdi.

Akşam üstü, en az 10.000 kişiyi ölüme gönderdikten sonra, Dr. Mengele yanıma geldi. İki kurbanın *in vivo* ve *post mortem** gözlemleriyle ilgili yazdığım raporları dikkatle dinledi. "Bu ikisini yakmayalım," dedi. "İskeletlerini Berlin Antropoloji Müzesine göndermek üzere hazırlayalım. İskelet hazırlığı konusunda bildiğin bir yöntem var mı?"

"İki yöntem var," dedim. "Birincisi bedenlerini kalsiyum kloride batırmak, böylece yumuşak dokuları iki hafta içinde yok olur. Arkasından onları benzine daldırabiliriz, bunun sonucunda da yağlar erir, kemikler kurur, kokuları gider ve beyazlaşırlar. Bir de

* Canlı

** Ölüm sonrası

ikinci yöntem var: pişirme yöntemi. Bedenleri yüksek ısıda kaynatırsınız, ta ki etler kemiklerden kolayca ayrılana dek. Sonrasında yine benzin banyosu uygulanır."

Dr. Mengele en hızlı yöntemi uygulamamı istedi, yani onları kaynatmamı.

KZ içinde, emirler daima gelişigüzel verilirdi. Mahkûmların, emirleri yerine getirmek için gereken malzemelere nasıl ulaşabilecekleri asla belirtilmezdi. Emirleri yerine getirilmeliydi, hepsi bu kadar. Önemli bir sorunla karşı karşıya kalmıştım: bedenleri nerede kaynatacaktım? Soruyu Obershaarfürher Mussfeld'e yönelttim. Ona pişirilecek iki cesedim olduğunu söyledim, ama bunun için uygun bir...

Anlattıkların onu bile dehşete düşürmüştü. Birkaç saniye düşündükten sonra, aklına genellikle ardiyede kullanılan, avludaki iki demir kazan geldi. Kazanları bana ulaştırdı ve onları avlunun ortasına, tuğlalarla çevrili bir ateşin üzerine yerleştirmemi önerdi.

Gerekli hazırlıklar yapıldı ve cesetlerin kaynatılacağı kazanlar tuğlaların üzerine konuldu. Odun toplama ve ateşin başında durma işi iki Sonderkommando'ya verilmişti. Beş saatin sonunda cesetleri kontrol ettim ve yumuşak dokuların kemiklerden ayrılacak duruma geldiğini gördüm. Ateşin söndürülmesini emrettim, ama kazanlar soğuyuncaya dek oldukları yerde kalmalıydılar.

Yapacak başka işim olmadığından, kazanların yakınlarında ki küçük bir çardakta oturup beklemeye başladım. Etrafta derin bir sessizlik hâkimdi. Bazı mahkûm-duvarcılar, krematoryumların bacalarını onarıyorlardı. Akşam karanlığı bastırmak üzereydi. Kazanlar şimdiye dek soğumuş olmalıydı. Tam yerimden kalkıp onları boşalttırmaya gideceğim sırada adamlarımdan biri koşarak yanıma geldi ve: "Doktor, acele edin, Polonyalılar kazanlardaki etleri yiyorlar!" dedi.

Yorgun bacaklarımı koşmaya zoiyadım. Çizgili mahkûm imi formaları giymiş dört kişi, dehşet içinde kazanların başında duruyorlardı. Bunlar daha önce dikkatimi çeken Polonyalı duvarcı ustalarıydı. İşlerini bitirmişler ve muhafızların gelip, onları Auschwitz l'e geri götürmeleri için avluda bekleşiyorlardı. Açlıktan lmek üzere oldukları için, etrafta yiyecek bir şeyler aramaya başlamışlar ve tam o sırada birkaç dakikalığına başıboş bırakılan kazanları fark etmişlerdi. İçinde Sonderkommando'nun karavanasının pişirildiğini düşünmüş ve kazanları koklamaya başlamışlardı, ardından da derisi soyulmuş birkaç parça eti alelacele ağızlarına atıp yemişlerdi.

Fazla ileri gitmiş olamazlardı, çünkü kazanları gzetlemekle görevli iki Sonderkommando olanları fark etmiş ve hemencecik görevlerinin başına dönmüşlerdi.

Polonyalılar, yediklerinin ne eti olduğunu öğrendiklerinde, dehşete kapıldılar, mahvoldular, kasmaya başladılar...

Benzin banyosunun ardından, laboratuar asistanı iskeletlere ait tüm kemikleri topladı ve önceki akşam, baba oğlu henüz sağken muayene etmiş olduğum çalışma masasının üzerine yerleştirdi.

Dr. Mengele alışmalarımızdari çok memnun görünüyordu. Yarınyında çok sayıda subay getirmişti. Hepsi de böbürlenerek iskeletin çeşitli bölümleri hakkında yorumlarda bulundular ve sanki çok ender rastlanılan bir tıbbi vakaymışasma ağır bilimsel terimler kullanmaya zen gösterdiler. Bir anda kendilerini sahte-bilimlerine kaptırmışlardı.

Üstelik de bunlar, her ırktan ve ülkeden yüz binlerce insanda rastlanabilecek gayet sıradan vakalardı. Çok az sayıda hastası olan bir doktor bile bu tür aksaklıklarla karşılaşırdı. Oysa bu iki vaka, doğaları gereği propaganda amaçlı kullanılacaklardı. Nazi propagandası, bilimi korkunç yalanlarıyla sslemekten asla kaçınmazdı. Yalanların yöneltildiği kişilerin eleştirme yetileri

olmadığından ve rejimin onay mührünü taşıyan her şeye körü körüne inandıklarından, bu yöntem hemen her zaman işe yarardı.

İskeletler, üzerlerinde: "Acil: Milli Savunma" yazılı kalın kâğıttan büyük torbalara konulup, Berlin'e gönderildi. Nihayet gözümün önünden uzaklaştırıldıkları için rahatlamıştım, gerek yaşadıkları sürece, gerekse de öldürüldükten sonra beni çok fazla huzursuz etmişlerdi.

Bir haftadan kısa sürede Litzmannstadt gettosu itlaf edilmişti. Ekim ayının kasvetli günlerini aydınlatan güneşin yerini soğuk bir sonbahar yağmuru almıştı. KZ kışlarını bir sis ve pus kaplamıştı; geçmişim ile geleceğim de bir sis bulutunun içinde yok olup gidiyordu. Hiç durmadan günlerdir yağan soğuk yağmur iliklerime işliyor ve acımı daha da dayanılmaz kılıyordu. Gittiğim, hatlığım her yerde tek görebildiğim, ümit etmenin bana ne denli anlamsız olduğunu anımsatan elektrik yüklü dikenli tellerdi.

Litzmannstadt gettosunun itlafından üç gün sonra, Sonderkommando'nun şefi yağmurdan sırsıklam ve soğuktan donma üzere olan bir kadın ile iki çocuk getirdi. Son konvoy ölüme gönderilirken kaçmayı başarmışlardı. Kendilerini nasıl bir sonun beklediğini tahmin edip, ısıtma amaçlı kullanılan ve yer yokluğundan avluda depolanan odun yığınlarının arasına gizlenmişlerdi. Konvoylarında kim var kim yoksa, gözlerinin önünde yok olup gitmişti. Ve hiç geri dönen olmamıştı. Soğuktan ve korkudan donakalmış halde, onları oradan kurtaracak mucizevi bir olayı beklemeye koyulmuşlardı. Tam üç gün boyunca, açlıktan kıvrılarak, üzerlerindeki yırtık pırtık giysilerin içinde soğuktan donarak, sağanak halinde yağan yağmurdan korunmaya çalışmışlardı, ta ki Sonderkommando'nun şefi devriye gezdiği sırada, onları yarı baygın halde buluncaya dek. Onlara hiçbir şekilde yardım edemeyeceğini bildiğinden, Obershaarfürher'e götürmüştü.

Aşağı yukarı otuzlarında olan ama elli yaşında gösteren kadın,

kalan tüm gücünü toparlayıp Mussfeld'in ayaklarına kapandı ve kendisiyle birlikte on ile on iki yaşındaki çocuklarının hayatlarını bağışlaması için ona yalvarmaya başladı. Gettoda yaşarlarken, beş yıl boyunca bir tekstil fabrikasında çalışmış ve Alman ordusunun üniformalarını dikmişti. Hayatını bağışlarsa, çalışmaya, her şeyi yapmaya razıydı.

Hiçbir yararı yoktu. Buradan kurtulmak imkânsızdı. Ölmeleri gerekiyordu. Öte yandan KZ geçmişi *Ober'i* az da olsa etkilemiş olmalıydı; infazı kendi gerçekleştirmek yerine, adamlarından birini gönderdi.

XXX

İşte bu da unutmaya çalıştığımız bir başka olaydı, çıldırmamak için bu tür olayları kesinlikle unutmak zorundaydık.

Önümüz karanlık, arkamız karanlık, her yer karanlıktı...

Her zaman olduğu gibi acılarımızı içkiye gömerek geçici olarak ertelemeye çalışıyorduk. Geçmişe dönüp baktığımda, bu yaşadıklarım bana korkunç bir karabasanmış gibi gelir. Tek istediğim her şeyi unutmaktı, kafamdan söküp atmak.

1944 yılının Kasım ayıydı. Lapa lapa yağan kar, her yeri bembeyaz bir örtüyle kaplıyordu. Gözetleme kuleleri uzakta, gri birer gölge gibi yükseliyordu. Dikenli tellere çarpan rüzgâr giderek şiddetleniyor ve gökyüzündeki tek kuş cinsi olan kargalar tepemizden de uçuyordu.

Hava kararmadan küçük bir gezinti yapmaya çıktım. Dışarı sı buz gibiydi, ama soğuk sinirlerimi yatıştırıyordu. Avlunun çevresini birkaç kez dolaştım; ayaklarım beni gaz odalarına inen basamaklara doğru götürdü. Orada birkaç saniye durup, bugünün Bütün Azizler Günü olduğunu hatırladım. Auschwitz bir ölüm sessizliğine bürünmüştü. Sert beton basamaklar karanlığın içinde gözden kayboluyordu. Hiçbir suç işlememiş ve yıllarca işkence görmüş bedenlerinin ölümden sonra bile, mezarda huzur

bulamayacağını bilen tam dört milyon insanın, hayata veda ederek, ölüm yolculuklarına indikleri basamaklardı bunlar. Burada tek başıma, bu insanların son yolculuklarını aklımdan geçirirken, dünyanın bir başka köşesinde hâlâ hayatta olan ve mutlu bir yaşam süren akrabaları adına, onları bir an için de olsa anmam gerektiğini düşündüm.

Cinlerin cirit attığı bu yerden ayrılıp odama döndüm. Kapıyı açar açmaz, odanın her zamanki parlak ampulle değil, tek bir mum ışığıyla aydınlatılmış olduğunu fark ettim. İlk aklıma gelen elektriklerde bir sorun olduğuydu. Ama sonra, Szombathhely Tıp Fakültesinin eski profesörlerinden, meslektaşım Denis'in, dirseklerini masaya dayamış, başım ellerinin arasına almış, boş gözlerle yanan bir mumun alevine Çaktığını gördüm, düşünceleri buradan binlerce kilometre uzakta gibiydi. Geldiğimi fark etmemişti bile. Hafifçe omzuna dokundum:

"Denis," dedim yavaşça, "kimlerin anısına yaktın bu mumu?"

Yanıtı belirsizdi. İkisi *de bundan on beş sene önce ölmüş olan kayınpederi ve kayınvalidesi ile ilgili bir şeyler geveledi, ama Sbn-derkommando'nun görgü tanıklığına dayanarak burada öldüklerini bildiğimiz karşı ile oğlundan söz etmedi. Depresif melankoli ile bellek yitiminin tüm belirtilerini gösterdiği açıkça anlaşılıyordu.

Onu omuzlarından kavrayıp, yatağına yatırdım, sonra öylece durup ona baktım.

Zavallı dostum, bilgili doktor, duygusal ve nazik arkadaşım, hastalan tedavi edeceğin yerde, sen kendin ölümün pençesine düştün. Aylardır, insan zihninin kabullenemeyeceği, gözleriyle görüp inanamayacağı türden acılara, eziyetlere tanıklık ettin. Belki de sinirlerinin sana ihanet etmiş olması, bir unutkanlık perdesinin zihnini yardımsever bir perdeyle örtmesi en iyisi. Şimdi artık en azından, geleceğin konusunda endişelenmek ya da korkmak zorunda kalmayacaksın.

XXXI

Birkaç günlük sessizliğin ardından, krematoryumun alışlagelmiş gürültüleri yeniden başladı. Koca vantilatörlerin motorları

bir kez daha hırıldayarak, ocağın alevlerini körükledi. Theresienstadt gettosunun varışı ilan edilmişti.

Theresienstadt, Çekoslovakya Cumhuriyetinin kuruluşundan bu yana hep bir garnizon kasabası olmuştu. Oysa Almanlar kenttin görüntüsünü tamamen değiştirip, sivil halkı buradan uzaklaştırdılar ve burayı örnek bir getto haline getirdiler. Bu gettoda, Avusturya'dan, Hollanda'dan ve Çekoslovakya'dan sınır dışı edilen toplam 60.000 kişi yaşıyordu. Yaşayanların yaşam standartları fena sayılmazdı. Mesleklerini özgürce icra edebiliyorlar, posta alıp gönderebiliyorlar ve Kızıl Haç'tan yardım alıyorlardı. İşin aslı Kızıl Haç üyeleri bu küçük kasabayı düzenli olarak ziyaret ediyorlar ve her defasında hayat şartları ve mahkûmların genel durumu ile ilgili olumlu raporlar veriyorlardı.

Böylece Almanlar bu örnek gettoda istedikleri sonucu elde ettiler, Kızıl Haç'ın hazırlamış olduğu raporlar, KZ ve krematoryumlarla ilgili kulaktan kulağa yayılan dehşetverici öyküleri bastırıyor, bunların yalnızca art niyetli dedikodulardan ibaret olduğunu kanıtlıyordu.

Ama artık, Üçüncü Reich'in çöküşünün arifesinde, dünyanın ne düşündüğü umurlarında değildi ve sahte insancılık maskelerini bile takmak istemiyorlardı. Hiç zaman kaybetmeden, burada tutuklu bulunan Yahudilerin tasfiyesine başlandı.

Şimdi itlaf sırası, örnek getto Theresienstadt'taydı. Auschwitz'e vardıklarında, gettonun halen sağlıklı insanların ellerinde de şu mesaj vardı:

REICH'IN ESİR İŞÇİ TOPLANMASINDAN
VE İŞE ALIMINDAN SORUMLU
İDARİ SS KOMİTESİ

Uyati: Reich'in denetimi altındaki XY isimli Yahudi'nin, yukarıda adı geçen yetkili makamın emriyle Zorunlu Çalışma Hizmetine atandığının resmidir. Zorunlu işçi, yola çıkmadan, yetkililerin onayıyla, yanma mesleğini icra etmek için gerekli alet edevatları, kışlık giysilerini ve kendisine bir hafta yetecek kadar yiyecek almalıdır. Yola çıkış tarihi genel bir duyuruyla ilan edilecektir.

THERESIENSTADT, TARİH

İmza

Bu zorunlu çalışma hikâyesi elbette ki, tasfiyenin hiç zaman kaybedilmeden yapılması ve Alman nüfusunun ihtiyacını karşılayacak, az bulunur alet edevatlar ile kışlık giysilerin temini için uydurulmuş çirkin bir yalandan ibaretti. Daha uzun yıllar çalışabilecek kapasitedeki yirmi bin erkek, henüz hayatlarının baharındayken önce gaz odalarını boyladılar, ardından da fırınlara atılıp yakıldılar. Hepsini imha etmek 48 saat sürdü. Sonrasında krematoryum bir kez daha günlerce sessizliğe büründü.

İki hafta sonra, sınır dışı edilen insanlarla dolu, ardı arkası kesilmeyen trenler Yahudi rampasına gelmeye devam etti. Kadınlar ile çocuklar tıklım tıklı ş vagonlardan aşağı atladılar. Eleme yapılmadı. Herkes sol tarafa gönderildi.

Soyunma odasında, yerlerde sürünen yüzlerce el ilanında ş unlar yazıyordu:

REICH'IN ESİR İŞÇİ TOPLANMASINDAN
VE İŞE ALIMINDAN SORUMLU
İDARİ SS KOMİTESİ

Uyan: Reich'in denetimi altındaki ve yukarıda adı geçen yetkili makamın emriyle, Zorunlu Çalışma Hizmetine atanan X Y isimli Yahudi'nin çalışacağı süre boyunca karısı ile çocuklarının kendisine katılması mecburidir. Bu kişilere uygun konaklama yerleri sağlanacaktır. Yolcuların yanlarında kışlık giysiler, yatak takımları ve bir haftalık yiyecek getirmeleri gerekmektedir.

THERESIENSTADT, TARİH

İmza

Bu şeytanca uyarının sonucunda, kocalarının kederini paylaşmakya da babalarının yanında olmak isteyen tam yirmi bin eş ve çocuk, sevdikleri erkeklerin peşinden önce gaz odalarına, ardından da krematoryum fırınlarına gönderildiler.

V

XXXII

17 Kasım 1944 günü, sabahın erken saatlerinde, bir SS astsubayı odama gelip, üst mercilerin emirleri doğrultusunda, bundan böyle KZ içinde herhangi bir mahkûmun öldürülmesinin kesinlikle yasaklandığı haberini verdi. Duyduğum bunca yalandan sonra, sözlerine inanmakta güçlük çektim ve bu konudaki kuşku kularımı açık ettim. Ama astsubay, bu emri az önce telsizle, hem krematoryumlardan, hem de SS siyasi komandosundan aldığı konusunda beni teinin etti. Doğru olup olmadığı yakında ortaya çıkardı. Şahsen, bunun yeni bir dolap olmasından korkuyordum.

Oysa öğlene kadar, bu beyanatı doğrulama fırsatı bulmuştum. Bir dinlenme kampına transfer edildiklerini zanneden 500 hasta ve güçsüz mahkûmu taşıyan beş yük vagonu bir ile iki numaralı krematoryumların arasındaki raylarda durdu. Onları karşılayan SS siyasi komisyonu ile konvoyu eşlik eden SS muhafızlarının şefi uzun uza diye konuştular. En sonunda, ölüme açılan kapıların önünde, tren geriye döndü ve içindekiler F Kampındaki hastane-kışlaya gönderildi.

Krematoryumda geçirdiğim süre içinde ilk dein, **Auschwitz** "dinlenme kampına" gelen bir konvoy, varışının üzerinden he nüz bir saat bile geçmeden, gaz odasına gönderilmek ya ila *Ober'm* silahından çıkan kurşunlarla itlaf edilmek yerine teda vi edilmek ve yatak istirahatına alınmak üzere kampın hasta- ne-kışlasına yatırılıyordu.

Aradan bir saat bile geçmeden, Slovak Yahudilerini taşıyan bir tren daha geldi: içinde yaşlı erkekler, kadınlar ve çocuklar vardı. Vagonlardan dışarı çıktılar. Neler olup biteceğini görmek istediğimden, dikkatlice izledim. Sıralanma ve eleme, Yahudi rampasındaki iki standart işlemi. Oysa şu an izlediklerim alışagelmışin çok dışında şeylerdi. Bitkin yolcular, ağır valizleri- ni ellerine aldılar ve istisnasız sağ tarafa geçip, D kampına doğ- ru ilerlemeye başladılar. Anneler, bebek arabalarını ittiler ve gençler yaşlıların yürümelerine yardım ettiler. İlk tepkim heyecandı. Hiç kuşku yoktu: krematoryumun kapıları konvoylar ölü- me gönderilmeden kapatılmıştı.

KZ mahkûmlarına göre, bu iyiye işaretti, bir umut ışığıydı. Oy- sa Sonderkommando'ya göre, işaret kötü bir şeydi, savaşın sonu demekti. Bense itlafın hemen yapılacağından emindim, dört aylık dönemin sonunu beklemeyeceklerdi.

KZ'te yeni bir dönem başlamıştı. Artık canavarca ölümlere yer yoktu, buranın lanetli geçmişi gizlenmeliydi. Krematoryumların kılmalı, odun yığınlarının hendekleri doldurulmalı ve bu olaylara tanıklık eden ya da bu korkunç olaylara katılan herkes yok edil- meliydi. Sonumuzun giderek yaklaştığını hissettiğimizden, bu de-ğişimi sevinç ve kabullenmeyle karışımı bir duyguyla karşıladık.

Üçüncü Reich'in kundakçısı, kaçık Führer'in emriyle Avru- pa'nın dört bir yanından buraya getirilen ve ölümlerinden yalnız- ca bir saat önce Maydanek, Treblinka, Auschwitz ve Birkenau'nun canileri tarafından uğursuzca aydınlatılmış boşaltma rampalarında

toplanan milyonlarca insandan, yalnızca birkaç bini hayatta kalmayı başarabilecekti.

Kendimi huzursuz hissediyordum, bu yüzden sabah yanıma gelip bana bu iyi haberi veren SS telsizcisini ziyaret etmeye karar verdim. Sabah görüşmeleri sırasında alman kararları onun ağzından duymak istiyordum. Sonderkommando ile ilgili bir karar alınmış mıydı, eğer alınmışsa, neydi? Neyse ki onu odasında tek başına yakalamıştım, rahatça konuşabilecektik.

"Sonderkommando mu? Evet, tabii," dedi dostça. "Birkaç güne kadar hepiniz, Breslau yakınlarındaki bir yeraltı savaş fabrikasına gönderileceksiniz."

Dediklerinin tek kelimesine bile inanmadım. Ama bu defa, ağzından çıkan yalanların beni yatıştırmak ya da sahte bir güven vermek için söylenmediklerinin farkındaydım. Tek istediği kara haberi benden saklamaktı, çünkü bundan bir süre önce onu ciddi bir hastalıktan kurtarmıştım.

XXXIII

Saat ikiye geliyordu. Öğle yemeğimi yeni bitirmiştım. Odamdaki pencerenin yanında oturmuş, gökyüzüne ve karın habercisi bulutlara baktığım sırada kazan dairesinin önündeki gecten yükselen tiz bir bağırtı sessizliği bozdu:

"Aile antreten, aile antreten V*

Bu emri günde iki kez duymaya alışkındık: sabah ve akşam içtimasında. Oysa günün bu saatinde duymak, iyiye alamet değildi.

"Aile antreten, aile antreten!" diye çınladı bir kez daha ve bu kez öncekinden daha otoriter ve sabırsız bir sesle.

Kapımızın önünde hızlı ayak sesleri yankılandı. Bir SS kapıyı ardına dek açıp: *"Antreten, antreten!"* diye bağırdı. Yüreklerimizden taştan sıkıntıyla, silahlı bir SS grubunun bir komando tugayını çevrelemiş olduğu krematoryum avlusuna doğru ilerledik ve onlara katıldık. Hiç kimsede ne bir şaşkınlık belirtisi vardı, ne de bir karşı koyma. Makineli tüfeklerini havaya kaldırmış olan SS, tugayın son elemanlarının da gruba katılmasının sabırla bekliyordu. Son bir kez etrafıma baktım. Avlunun dibinde küçük bir tünel oluşturan hareketsiz çam ağaçları, karlarla kaplıydı. Her taraf sessiz ve huzur içindeydi.

* Herkes yaklaşsın!

Birkaç dakika sonra yeni bir emir yankılandı: "Sol tarafa, sol tarafa!" Avludan çıktık, ama yol boyunca ilerleyeceğimiz yerde, muhafızlar bizi aksi yöne, iki numaralı krematoryuma doğru götürdüler. Bunun son yürüyüşümüz olduğunun bilincinde, iki numaranın avlusundan geçtik. Bizi krematoryumun kazan dairesine tıktılar, ama SS muhafızlarının hiçbiri içeride, bizimle birlikte durmadı. Dışarı çıkıp binayı kuşattılar, kapıların ve pencerelerin önünde belirli aralıklarla durup bir çember oluşturdular, silahları her an ateş etmeye hazırды. Kapılar kapalı, pencerelerse kalın demir parmaklıklarla örölüydü, buradan kaçmanın imkânı yoktu. İki numaralı krematoryumda çalışan arkadaşlarımız da buradaydı, birkaç dakika sonra kapılar açıldı ve bu kez dört numaranın komandoları içeri girdi. Ölümü bekleyen tam dört yüz altmış kişiydik. Bilmediğimiz tek şey, bizi hangi yöntemle öldürecekleriydi. Şimdiye dek her türlü yöntemi görmüş olduğumuzdan, işin uzmanı sayılırdık. Gaz odasına mı gönderilecektik? Sanmıyordum, Sonderkommando için hiç uygun değildi. Makineli tüfekler? Böylesi bir odada pek mümkün olmazdı. Hiç kuşkusuz bir taşla iki kuş vurmaya düşünüyorlardı, yani bizler içindeyken krematoryumu havaya uçurmayı. Tam SS'e uygun bir plandı. Ya da belki camlardan birinden içeri bir fosfor bombası atarlardı. Bu da etkili bir yöntem olabilirdi, üstelik daha önce denenmiş bir yöntemdi: Milo gettosundan gelen mahkûmların üzerinde. Mahkûmları artık kullanılamayacak durumdaki yük vagonlarına doldurmuşlar, sonra da içine bir bomba fırlatmışlardı.

Sonderkommando üyeleri, kazan dairesinin beton zemininde yer bulabildikleri bir köşeye oturmuş, sessiz sedasız sıradaki hamleleri bekliyorlardı.

Birdenbire sessizlik bozuldu. Komando takımından, yaklaşık otuz yaşlarında, zayıf, solgun benizli, siyah saçlı, gözleri kalın camlı gözlüklerinin arkasından kocamanmış gibi görünen bir adam

ayağa fırlayıp herkesin duyabileceği bir sesle konuşmaya başladı. Bu "Dayen" idi, Polonya'daki küçük bir cemaatin hahamı. Kendi kendini eğitmiş ve gerek manevi, gerekse dünyevi konularda engin bilgi sahibi olan bu adam, Sonderkommando'nun münzevilerindendi. Dini kurallar gereği her şeyi yemez, yalnızca ekmek, margarin ve soğanla beslenirdi. Ölü yakma bölümüne atanmıştı, ama *Ober* ile görüşüp dini gerekçeleri bahane ederek, onu bu korkunç görevden almasını rica etmiştim. Sebep olarak da, beslenme tarzı nedeniyle zayıf olduğunu ve yakma işlemini aksatacağını öne sürmüştüm. "Üstelik, her cesedin önünde durup, bedeni kutsamak için uzun uza diye dua ediyor," diye karşı çıkmıştım. "Günde birkaç bin cesedin yakılması gerektiğini düşünecek olursak, bu iş kesinlikle ona uygun değil."

İddialarım bunlardı işte, ama yeterli olmuş görünüyorlardı, çünkü *Ober* onu bu işten alıp, iki numaralı krematoryumun avlusunda biriktirilen süprüntü öbeğini yakma görevine tayin etmişti. SS'in "Kanada" diye adlandırdığı bu süprüntüler, mahkûmlara ait maddi kıymeti olmayan ve kurtarılmaya değmeyecek eşyalardan oluşuyordu: çeşitli gıda maddeleri, belgeler, diplomatlar, askeri nişanlar, pasaportlar, evlilik cüzdanları, dua kitapları, kutsal eşyalar ve sınır dışı edilen mahkûmların beraberlerinde getirdikleri Tevrat'lar.

Kanada adı verilen bu tepeciğin içinde her gün yüz binlerce fotoğraf - genç evli çiftlerin, yaşlı insanların, sevimli çocukların ve güzel kızların resimleri - bazılarında özel tarihlerin özenle işaretletilmiş olduğu sayısız dua kitabı - doğum günleri, evlilik ya da ölüm yıldönümleri - yakılıyordu. Bazen, Avrupa'nın çeşitli kentlerindeki Yahudi mezarlıklarında yatan anne babalarının mezar taşlarının önünden kopartılmış ve kitap aralarında özenle kurutulmuş çiçeklere rastlardım. Alev alev yanan bu tepecikte her türlü kutsal incik boncuğuna rastlamak mümkündü.

İşte "DayerTin çalıştığı, daha doğrusu çalışmadığı yer burasıydı, çünkü tek yaptığı, tüten alevlere bakmaktı. Yine de memnuniyetsizdi, ne de olsa dini inançları ona dua kitaplarının ve kutusal eşyaların yakılmasına tanıklık edilememesi gerektiğini öğretmişti. Onun adına üzüliyordum, ama daha fazla yardım etmem olanaksızdı. Ona daha basit bir iş bulamazdım, ne de olsa burada hepimiz yaşayan ölülerin komandolarıydık.

Dayen söylevine başladı:

"Yahudi dostlarım... Esrarengiz bir yazgı, halkımızı ölüme gönderdi; kader bizi en zalim göreve atadı, kendi kendimizi mahvedişimizin bir parçası olmaya, yok olup küle dönüşmemize tanıklık etmeye zorladı. Cennet kapılarını açıp, insanlarımızı yakan alevlen söndürmek için üzerimize yağmur yağdırmadı.

"İsrail oğullan olarak, bu başımıza gelenler karşısında boyun eğip olayları kabullenmemiz gerekiyor. Tanrı'nın takdiri bu. Neden mi? Buna yanıt aramak, biz fanilerin görevi değil.

"Bu bizim kaderimiz. Ölümden korkmayın. Şimdiye dek garip mucizelerle sürdürmeyi başardığımız bir yaşamın ne anlamı olabilir ki zaten? Dönüp dolaşacağınız yer, talan edilmiş evleriniz, boşaltılmış köyleriniz ve kasabalarınız. Her odasında, her köşesinde, kaybettiklerinizin anıları canlanacak ve sizi gözyaşlarına boğacak. Ailelerimizden ve akrabalarımızdan uzakta amaçsızca, önceki benliğimizin, eksiksiz geçmişimizin birer gölgesi gibi yaşamaya çalışacağız, hiçbir yerde ne huzur, ne de mutluluk bulacağız."

Gözleri alev alev yanıyor gibiydi; incecik yüzüne bir nur inmişti. Belki de bizimle konuştuğu sırada öbür dünya ile iletişime geçmişti bile. Odada hâkim olan ölüm sessizliği, arada sırada bir sigara yakmak için çakılan bir kibrit sesiyle bölünüyordu. Zaman zaman duyulan derin iç geçirmeler, içimizden bazılarının gerek hayatta kalanlarla, gerekse yaşamını yitirenlerle vedalaştığını işaretliydi.

Odanın ağır kapısı açıldı. Obershaarfuhrei Steinberg, yanında makineli tüfekli iki muhafızla içeri girdi.

"*ÄrzCe heraus. Bütün doktörlai dışarı!*" diye bağırdı sabırsızca.

İki meslektaşını ile ben ve laboratuar asistanı odadan çıktık. Steinberg ile iki SS askeri krematoryumların arasında bir yerde durdular. *Ober* elinde tuttuğu kâğıt tomarını bana doğru uzatıp, kayıtlı numaralar içinden kendi numaramı bulup üzerini çizmemi söyledi. Kâğıtlarda tüm Sonderkommando üyelerinin dövme numaraları vardı. Kalemimi çıkarttım ve listeye kısa bir süre göz gezdirdikten sonra, numaramı bulup üzerine bir çizgi çektim. Ardından aynı işlemi yardımcılarım için de yapmamı istedi. İşimi bitirince, bize bir numaranın kapısına kadar eşlik etti ve odalarımıza dönüp oradan çıkmamamızı söyledi. Emirlerle itaat ettik.

Ertesi sabah beş kamyondan oluşan bir konvoy krematoryumun avlusuna gelip, içindeki cesetleri boşalttı, Sonderkommando'nun cesetlerini. Otuz kişiden oluşan yeni bir takım, onları kazan dairesine taşıyıp fırınların önüne dizdi. Cesetler korkunç yanıklarla kaplıydı. Yüzleri ile giysileri o kadar kötü yanmıştı ki, kimliklerini saptamak imkânsızdı, özellikle de kollarındaki dövmeler silinmiş olduğundan.

Gaz odalarından, odun yığınınından, eter iğnelerinden, enseye kurşundan ve fosfor bombasından sonra, daha önceden keşfetmemiş olduğum altıncı bir öldürme yöntemiyle karşı karşıyaydım.

Gece boyunca arkadaşlarımızı yakınlardaki ormanlık araziye götürülmüş ve alev makineleriyle öldürülmüşlerdi. Dördümüzün hayatta kalmış olması ayrıcalıklı olduğumuz anlamına gelmiyordu, bize ihtiyaçları vardı, hepsi o kadar. Dr. Mengele bizi öldürmeyerek, infazımızı bir kez daha ertelemiş oluyordu. Bu düşünce bizi ne rahatlatmış, ne de sevindirdi, tıpkı geçen seferki gibi.

XXXIV

Krematoryum tarihinin on üçüncü Sondcrkommando tugayı böylece itlaf edilmiş oldu. Artık günlerimiz sessizlik ve sıkıntı içinde geçiyordu. Boşta kaldığımızda, buz gibi havada, yarı saklı duvarların arasında aylak aylak dolanıyorduk. Sessizliğin içinde yankılanan ayak seslerim kulaklarımı tırmalıyordu. Artık bize hiçbir emir verilmiyordu,-yapacak işimiz yoktu. Geceleri yatağımıza yattığımızda gözümüze uyku girmiyordu. Koca binada yalnızca dördümüz kalıyorduk. Krematoryumda çalışan otuz kişi Sondcrkommando üyesi değildiler, KZ'te kalıyorlar ve her gün buraya, yalnızca hastanede ölenlerin cesetlerini yakmak için geliyorlardı.

Sessizce, içe dönük bir şekilde, mutsuzluktan perişan halde ölmü bekliyorduk. Obershaarführer Mussfeld'in bambaşka biri haline dönüşmüş olması ve sürekli olarak bizi görmezden gelmeye çalışması kötüye alametti. Bu oyundaki rolünü tamamladığını düşünüyordu belki de: lanet trajedi sona ermişti ve yüreklerinde en gizli sırları barındıranları yöneten kader, kısa zaman sonra ona da bir darbe vuracaktı. Günlerce odasından çıkmadığı oluyordu, sürekli içki içerek, dindirilemeyecek susuzluğunu gidermeye, hem geçmişini, hem de bir hayalden farksız geleceğini unutmaya çalışıyordu.

Bir gün, Dr. Mengelc habersizce odamıza girdi, yapacak işimiz olmadığından bizi otopsi odasında değil de burada bulacağını biliyordu. Yukarıdan emir geldiğini ve Auschwitz KZ'ını yerle bir edilmesi gerektiğini bildirdi. Yo, şimdilik içinde yaşayanlardan değil, binalardan söz ediliyordu yalnızca. Krematoryumlardan ikisi yıkılacaktı, üçüncüsü hastanedeki ölülerin yakılması için geçici olarak hizmet verecekti. Bizler ve otopsi odası çalışmaya devam edecek olan dört numaraya taşınacaktık. Bir ve iki numaralı krematoryumlar hiç vakit kaybetmeden yıkılacaklardı. Nasılsa üç numara, Ekim ayındaki ayaklanma sırasında yerle bir olmuştu zaten.

Ertesi sabah, mahkûmlardan oluşan bir komando tugayı avluya gelip de, iki grup halinde binaları yıkmaya başladığında, tarihi ve mutlu bir an yaşandı. Kırmızı renkli tuğla duvarların, dinamitin etkisiyle birbiri ardına çöküşlerini izlerken, Üçüncü Reich'in yıkılışına şahit olduğumu hissettim. Yahudiler inşa etmişti. Yine Yahudiler yıkıyordu. Şimdiye kadar hiçbir KZ mahkûmu böylesine bir şevkle çalışmamıştı, kendilerini daha iyi bir yaşamının beklediği inancı adeta yüzlerinden okunuyordu.

Otopsi odasındaki tüm eşyalar paketlenmişti. Otopsi masasının ise yalnızca mermer levhaları sökülmüş ve yerlerine beton destekler konulmuştu. Birkaç saat içinde taşınma işlemi tamamlandı ve geceyi dört numarada geçirdik. Malzemeleri yerleştirip, masayı kurduktan sonra - destek taban ve kaideleri taktıktan sonra - otopsi odası yeniden hizmet vermeye hazırды.

On gün boyunca hiçbir şey olmadı. Tembel yaşantımızı sürdürdük. SS muhafızları kendilerini giderek alkole vuruyorlardı. Onları ancak günde birkaç dakika ayık yakalamak mümkün oluyordu.

Bir akşam, yemek yediğimiz sırada, Obershaarführer Mussfeld yalpalayarak odadan içeri girip, ayakta durabilmek için masadan destek almaya çalıştı ve şöyle dedi: *"Guten Abendjungs... Ihr werdet bald alle krepieren, nachher aber kommen wir"* (İyi akşamlar

çocuklar, eninde sonunda öleceksiniz, ama sizin ardınızdan benim de sıram gelecek.) Sarhoş bir adamın dudaklarından dökülen bu sözcükler sayesinde, zaten tahmin ettiğim bir gerçeği öğrenme fırsatını bulmuş oldum. Muhafızlarımız da bizlerle birlikte öleceklerdi.

Obe/e, içinde bir fincan romlu çay ikram ettim. Doldurduğum fincanları birer dikişte, iştahla bitirdi. Masamıza oturdu ve konuşmaya başladı, sanki bunca zamandır sessiz kalmış olmasının acısını çıkarmak ister gibiydi. Karısının bir hava saldırısı sırasında öldüğünü ve oğlunun Rus cephesinde olduğunu anlattı.

"Her şey bitti," dedi. "Ruslar, Auschwitz'in kırk kilometre yakınına kadar ilerlediler. Almanya'nın tamamı boşaltılıyor. Herkes sınırdan kaçıp, Batı'ya sığınmaya çalışıyor."

Sözleri yüreğimize su serpmiştii. Ve *Ober'in* umutsuzluğunu görmek, içime bir umut ışığı doğurmuştu. Belki de neticede, buradan canlı ayrılmayı başarabilecektik.

XXXV

Bizler umut ile umutsuzluk arasında sıkışıp kalmış haldeyken, 1945 yılının Ocak ayı gelip çatmıştı. Kar, her yeri göz alabilmesine bembeyaz bir örtü ile kaplamıştı. Avluda kısa bir gezinti yapmak için krematoryumdan çıktım.

Birdenbire kulağıma güçlü bir motor sesi geldi ve hemen ardından da kocaman, kahverengi kamyonu gördüm. Kamptakiler renginden ötürü, mahkûmları bir yerden bir yere taşımak için kullanılan bu kamyonu "Kahve Toni" adını takmışlardı. İçinden uzun boylu bir subay indi. SS binbaşı Dr. Klein'ı tanımıştım, kendisi KZ subaylarının en gaddarlarından biriydi. Hazırola geçip, onu emirlere uygun bir biçimde selamladım. Kampın hapishanesi olan KZ'in 10 Numaralı kışlasından yaklaşık yüz kadar kurban getirmişti beraberinde.

"Yeni yıla girerken, size biraz iş getirdim," dedi onu karşılamak için yanına koşan Ober'e.

Ober öylesine sarhoştur ki, güçlkle ayakta durabiliyordu. Hiç kuşkusuz yeni yıl kutlamalarına katılmıştı. Kim bilir, belki de kendini alkole boğarak, yaklaşmakta olan sonunu unutmak istemişti. Her neyse, yeni yılın ilk gününde lanet bir işi yerine getirmek

zorunda olmak onu pek sevindirmiş gibi durmuyordu. Yüz kadar Hristiyan Polonyalı mahkûm, öldürölmek üzere buradaydılar. SS muhafızları, onları kazan dairesinin yanındaki boş odaya götü-rüp, hemen soyunmalarını emrettiler. Bu arada Dr. Klein ile Ober, avluda kısa bir yürüyüş yaptılar.

Alalecele mahkûmların soyundukları odaya girip, onlara han-gi nedenden ötürü tutuklanmış olduklarını sordum. Bir tanesi, ak-rabalarından birini Krakova'daki evinde gizlediğini söyledi. Ges-tapo onu, partizanlara yardım ettiği gerekçesiyle suçlamış ve as-keri mahkemeye sevk etmişti. Mahkûm edilmeyi beklerken, 10 numaralı kışlaya gönderilmişti. O henüz bilmiyor olsa da, mah-keme onu idama mahkûm etmişti bile. Şu an burada olma nede-ni buydu. Oysa kendisi, seçilmiş olduğu zorunlu çalışma taburu-na gitmeden düş alacağını düşünüyor, ama yanıliyordu.

Bir diğeri, enflasyona destek ve yardakçılıktan tutuklanmıştı. Ciddi bir suçlamaydı. Suçu neydi acaba? Kuşkusuz, yarım kilo ter-reyağını karaborsaya düşürmüştü. Bir üçüncüsü yasak bölgede dolaştığı için mahkûm edilmişti. Onu bir partizan ajanı olmakla suçlamışlardı. Her sorduğum kişiden, aşağı yukarı aynı yanıtı alı-yordum: birinci dereceden uydurma suçlara dönüştürölmüş, sıra-dan hatalar ya da ihlaller.

Artık hiç Sonderkommando kalmadığından, mahkûmları *Obefm* silahıyla buluşturma işi SS muhafızlarının göreviydi.

"Kahve Toni"nin motoru bir kez daha gürledi. Yeni kurbanlar gelmişti, hepsi de oldukça güzel giyinmiş kadınlardı. Birkaç da-kika önce erkek mahkûmların soyundukları odaya gönderildiler. Ardından kadınlar da birer birer *Obefm* silahından nasiplerini al-dılar. Onlar da Polonyalı Hristiyanlardı; onlar da yasaları hafifçe ihlâl etmenin cezasını canlarıyla ödüyorlardı.

Yakılma işlemi SS tarafından yapılacaktı, bu iş için benden lastik eldiven istediler.

Dr. Klein 200 kadar mahkûmun işlerinin bitirildiğinden emin olup, gönül rahatlığıyla krematoryumdan ayrıldı. 17 Kasım'da alınmış olan ve KZ dahilindeki mahkûmların canice öldürülmesini kesinlikle yasaklayan kanun ile bugün yapılanlar arasında herhangi bir çelişki yoktu. Aksine, SS üyeleri, askeri mahkemenin vermiş olduğu hükümleri eksiksiz yerine getirmişti.

XXXVI

Günlerim, sessiz sakin geçip gidiyordu.

Dr. Mengele'nin Auschwitz'ten kaçmış

olduğu konuşuluyordu. KZ'in yeni bir

doktoru vardı ve artık burasının adı KZ değil, "Arbeitslager" yani "Çalışma Kampı" idi. Her şey haraptı, her şey yıkılıp dökülüyordu.

Ocak ayının ilkgünü, rastlantı sonucu elime geçen bir gazete-
de, Rus saldırısının başladığını okumuştum. Ağır topların gürül-
tüsü camlarımızı titretiyordu; ateş hattı her geçen gün biraz daha
yaklaşıyordu. Ocak'ın 17'sinde, yorgun olmama rağmen erken-
den yattım. Düşüncelerimle baş başa kalmak istiyordum. Kömür
sobasının sıcaklığında çok geçmeden uykuya daldım.

Saat gece yarısı olmalıydı. Şiddetli patlamalarla, makineli tü-
fek sesleri ve göz kamaştırıcı ışıklarla uyandım. Hızla çarpan ka-
pıların gürültüsünü ve koşan insanların ayak seslerini duydum.
Yataktan fırlayıp, odamın kapısını açtım. Kazan dairesinin ışığı
yanıyordu ve SS'lerin kaldığı odaların kapıları artlarına dek açıktı,
kaçarcasına uzaklaşmış olduklarının kanıtıydı.

Krematoryumun ağır kapıları da açıktı. Görünürde tek bir mu-
hafız bile yoktu. Başımı gözetleme kulelerine çevirdim. Aylardır
ilk defa nöbetçi yoktu. Arkadaşlarımı uyandırmak için koşarak

geri döndüm. Alelacele giyinip, muhteşem yolculuğumuza hazırlandık. SS firar etmişti. Burada, tam sekiz aydır ölümün nefesini ensemizde hisseliğimiz bu yerde tek bir dakika bile kalmayacaktık. Rusların gelişini bekleyemezdik, aksi halde bizi öldürmek için bir an bile tereddüt etmeyecek SS artçı kuvvetlerinin eline düşebilirdik. Neyse ki bizi soğuktan koruyacak harika giysilerimiz - kazaklarımız, paltolarımız, ayakkabılarımız - vardı, ne de olsa hava eksi 10 derecenin altındaydı. Her birimiz yanımıza birer kilogram konserveler alıp, ceplerimizi ilaç ve sigarayla doldurduk.

Özgürlüğün sağladığı heyecan ve telaş içinde oradan ayrıldık. İstikamet: krematoryumların iki kilometre uzağındaki Birkenau KZ idi. Uzaktan, kocaman alevlerini görebiliyorduk. Büyük olasılıkla KZ yanıyordu.

Önce kazan dairesinin, ardından da altınların biriktirildiği odanın önünden geçtik. Sayısız ganimetleri barındıran kutular dizi dizi sıralanmıştı, ama onlara elimizi bile sürmek istemedik. İnsanın hayatı tehlikede olduğunda, paranın ne önemi vardı ki? Hiçbir şeyin kalıcı, hiçbir değerın mutlak olmadığını öğrenmiştik. Bu kurala tek istisna, özgürlüktü.

Ana kapıdan dışarı çıktık. Bizi durduran olmadı. Bu ani değişiklik inanılır gibi değildi. Yol bizi, Birkenau'daki koruluğa doğru götürdü; buradaki ağaçlar tepeden tırnağa karlarla kaplıydı. Aynı yoldan milyonlarca insan ölüme yürümüştü... Karların altına gömülmüş Yahudi rampasının önünden geçtik. Burada ise, ön elemeye tabi tutulmak üzere yük kamyonlarından aşağı atlamışlardı... Sonsuza dek birbirlerinden ayrılan sağdaki ve soldaki sıralar ile sol tarafa gidenlerin arkasından bakan gözü yaşlı insanlar geçti gözümün önünden. Ama sonuçta kronolojik bir sıra'yı takip etmişlerdi ve eninde sonunda hepsi ölmüştü.

Evet, Birkenau KZ cayır cayır yanıyordu. Kamp kayıtlarının saklandığı muhafız odalarından bazıları küle dönmüştü. Yakla-

şik 3.000 kişilik bir kalabalık, kampın kapısının önünde durmuş, çıkış emri bekliyordu. Bir an bile düşünmeden sıraya girdim. Burada beni tanıyan yoktu. Korkunç sırları kalbine gömmüş biri ya da bir Sonderkommando üyesi değildim artık ve bu yüzden de ölmemeye gerek yoktu. Burada yalnızca, kalabalığın arasında kaybolmuş, sıradan bir KZ mahkûmuydum. En iyi çözüm buymuş gibi geldi. Arkadaşlarım da benimle aynı fikirdeydi. Herkes Birkenau'dan kaçıyor, ama buradan çok fazla uzaklaşabileceğimizi düşünmüyordum. Bir iki güne kadar Ruslar bize yetiştirirdi nasılsa. O zamana dek, SS çoktan kayıplara karışırdı. Tek seçeneğimiz, diğerleriyle birlikte iki ateş hattı arasında ilerlemektir.

Saat sabahın biriydi. Geriye kalan en son SS de kamptan ayrılıyordu. Demir kapıları kapattı ve ışıkları girişin yakınlarında bulunan ana şalterden kesti. Avrupa Yahudilerinin dev Mezarlığı Birkenau karanlığa gömülmüştü. Bakışlarımı bir süre kampın çevresindeki dikenli tellere ve gece karanlığında göze çarpan kışlalara diktim. Elveda, milyonlarca insana mezar olan, tek bir mezar taşsız mezarlık!

Bir SS topluluğu eşliğinde yola koyulduk. Yeni bulduğumuz arkadaşlarımızla, şimdiye dek başımıza gelenleri ve bundan sonra neler olabileceğini, bizi ne gibi sürprizlerin beklediğini tartışmaya başladık. Acaba SS, yeni bir hapishaneye kadar bize refakat edecek miydi, yoksa herkesin umut ettiği gibi bizi yarı yolda bırakıp kaçacak mıydı?

Aşağı yukarı beş kilometre kadar yürüdükten sonra, sol taraftan ölümcül bir saldırıya uğradık. Rus öncü kuvvetleri bizi görmüş ve askeri kol sanıp ateş açmıştı. Hafif makineli tüfekler kullanıyorlardı ve tank destekleri vardı. SS onlara ateşle karşılık verdi ve bize dönüp, yere yatmamızı söyledi. Yerde sürünerek, yolun iki yanındaki hendeklere sığınmaya çalıştık. Her iki taraf da kesintisiz ateş ediyordu. Ama sonra, çok geçmeden, her yer ye-

niden sessizliğe büründü ve biz karlarla kaplı, verimsiz Şlesla topraklarındaki yolculuğumuza kaldığımız yerden devam ettik.

Yavaş yavaş gün ağarmaya başladı. Gece boyunca yaklaşık on beş kilometre yol almış olabileceğimizi hesapladım. Ama hâla karların içinde ilerlemeye devam ediyorduk. Yol boyunca, bizden önce yola çıkmış kadın konvoyundan geriye kalan çömlöklere, batı taniyelere ve tahta ayakkabılara rastladık.

Birkaç kilometre ileride çok daha hüzünlü bir manzarayla karşılaştık; her kırk ya da elli metrede bir, yolun kenarındaki hendeklerde kanlı bir cesede rastlamak mümkündü. Kilometreler boyunca hep aynı manzara: her yer ceset kaynıyordu. Herhalde yorgunluktan bitap düşüp yola devam edememişlerdi; sıradan çıkmaya kalkıştıklarında ise SS enselerine birer kurşun sıkılmıştı.

Demek ki, şiddeti ve katliamı arkamda bırakmamıştım. Açıkça anlaşılıyordu ki, SS arkasında hiçbir kurban bırakmama talimatı almıştı. İnsanın cesaretini kırmaya yetiyordu. Yol boyunca gördüğümüz cesetler bizi derinden etkilemişti, adımlarımızı hızlandırmıştı. Yürümek, hayatta kalmak demekti.

Artık bizim konvoyumuzda da silah sesleri duyulmaya başlanmıştı. İki yorgun arkadaşımızın cesedi hendeği boyladı. Bir adım bile atmaya takatleri kalmayınca yere oturmuşlar ve enselerine birer kurşun yemişlerdi. Aradan on dakika bile geçmeden, aynı olay tekrarlandı.

Öğlene doğru, ilk molamızı verdiğimiz Plesow'a vardık. İlçe stadyumunda bir saat kadar kaldık. Yanlarında yiyecek getirmiş olanlar bir şeyler atıştırdı. Birer sigara içip, tekrar karlı yollara koyulduk, kendimizi oldukça dinlenmiş hissediyorduk. Ama aradan bir hafta, sonra iki hafta geçti ve biz yürümeye devam ettik. Tam yirmi gün boyunca hiç durmadan yürüdük, ta ki en sonunda bir tren istasyonuna varıncaya dek. Toplamda 200 kilometre yol kat etmiş ve neredeyse üç hafta boyunca ağızımıza

tek bir lokma bile sürmemiştik. Geceleri, buz gibi soğuk bir havada, dışarıda yatıyorduk. Ratibor'a vardığımızda 2.000 kişi kalmıştık. Yaklaşık bin kişi, yol boyunca öldürülmüştü. Bizi bekleyen yük vagonlarını görmek yüreğimize biraz olsun su serpmiştii.

Vagonlara bindik ve bütün gece bekledikten sonra hareket ettik. Yolculuk tam beş gün sürdü. Aramızdan kaç kişinin soğuktan donarak öldüğünü saymadım, ama varış noktamız olan Mauthausen KZ'e yalnızca 1.500 kişi varabildi. Eksik 500 kişinin tamamı ölmemişti, içlerinden bazıları fırsattan istifade konvoydan firar etmiş ve kim bilir, belki de kurtulabilmişti.

XXXVII

Mauthausen KZ, aynı ismi taşıyan eski şehre bakan bir tepenin zirvesine inşa edilmişti. Surlarla çevrili bir kenti andıran

ölüm kampı, granit bloklardan yapılmıştı. Kale burçları, kuleleri ve mazgal delikleriyle Ortaçağ'dan kalma bir şatoyu andırıyordu.

Eğer taşlar asırlık yosunlarla kaplı ya da yıllar boyunca rüzgârın, yağmurun ve karın etkisiyle kararmış olsalardı, bu çok enterastanılan, harika bir manzara olabilirdi. Oysa renk olarak, karanlık ormanlarla çevrili bembeyaz kar manzarasıyla birebir uyum içindeydiler. Ne de olsa bu "şato" yeni inşa edilmişti ve surları tarihi binaların sade güzelliğinden henüz nasibini almamıştı. Üçüncü Reich burasının bir KZ olarak yaptırtmıştı. Fransa'nın işgalinden sonra, kırk bin kadar İspanyol Cumhuriyetçi ile yüz binlerce Alman Yahudi'si buraya sürülmüştü. Mauthausen taşocaklarında çalışıp, taşları kıranlar onlardı; işi biten taşları bir zamanlar yalnızca keçilerin otlatıldığı yedi kilometrelik dağ yolundan yukarı taşıyanlar da onlardı. Ve tahta kışlalardan oluşan ıstırap evlerinin çevresine sağlam duvarlar inşa edenler de yine onlardı. Akıl almaz acılar çekme pahasına, şatonun inşaatını tamamlamışlar, ama orada yaşayacak kadar uzun süre hayatta kalamamış-

lardı. Hepsi de bu dev taş yığınının arasında yok olup gitmişlerdi, tıpkı eski Mısır'daki köleler gibi.

Öte yandan kamp, çok uzun süre ıssız kalmamıştı. Yugoslavya'daki işgal kuvvetlerine karşı savaşımlar ile Avrupa'nın bazı kentlerindeki çeşitli direniş hareketlerinin üyeleri - ve tabii Avrupa'nın lanetli ırkı olan Yahudiler - on binlerce kişilik konvoylar halinde buraya getirilmiş ve birkaç gün içinde kale kışlalarının tamamını doldurmuşlardı. Ölmeden önce, kısa süre burada yaşamışlardı.

Şimdiyse bir başka konvoy, bitmek bilmeyen yolculuğumuz ve dayanılmaz soğuk yüzünden büyük kayıplar vermiş konvoyumuz, karla kaplı, zorlu patikadan yukarı doğru tırmanıyordu. Yorgunluktan bayılmak üzere KZ'in kapısından içeri girip de "Appelplatz"ta sıralandığımızda, gece karanlığı bastırmak üzereydi.

Etrafıma bakıp arkadaşlarımı aradım. Laboratuvar asistanı Fischer her görünürlerde yoktu. Onu Plesovv'dan beri görmemiştim. Oradayken, yorgunluktan bitap düşmüş halde karların üzerine uzanmıştı. Gergin yüz hatlarına bakıp, sonunun yaklaştığını hissetmiştim. Elli beş yaşındaydı ve KZ'te tam beş senesini geçirmişti. Zayıf düşmüş bünyesinin dondurucu soğukta bu kadar uzun süre yürümeye dayanamaması normaldi. Dr. Korner iyi görünüyordu, ama Dr. Grog'un durumu kritikti. Son dönemde, ruhsal sorunları gidererek artmıştı ve her ne kadar krematoryumdayken bu durumunu bir sır olarak saklayabilmiş olsam da, onun için çok kaygılanıyordum. Dr. Mengele'nin kulağına gitmemesi için elimden geleni yapmıştım. Mussfeld de bir tehlike unsuruydu. İkisinden biri, Dr. Grog'un durumunu fark edecek olsa, anında öldürülürdü.

Krematoryumdan ayrılmadan önce bana vasiyetini bildirmişti.

"Nicholas," demişti, "sen iradesi çok güçlü birisin ve gün gelecek buradan canlı olarak kurtulmayı başaracaksın. Bana gelince, artık tükendim." Karşı çıkmaya çalışmıştım, ama yüreklendirici

sözlerimi duymazdan gelmiş ve kaldığı yerden devam etmişti "Kam ile kızımın gaz odalarında öldüklerini biliyorum. Am.ı on iliyasındaki oğlumu Koszeg manastırındaki keşişlere emanei ettim. Eğer evine dönebilirsen, onu oradan alıp kendi oğlun gibi yetiştir. Bunu akli dengem tamamen yerinde olarak ve çok fazla ömrüm kalmadığını bilerek söylüyorum."

Buradan kurtulduğum - ve kendisinin kurtulamadığı - taktirde, isteklerini yerine getireceğim konusunda ona söz vermiştim.

Şu anda ise, mutlak ölümü arkamızda bırakmış olmaktan mutlu yduk. Yolun sonuna bu denli yaklaşmışken, özgürlük umudu yüreklerimizi doldurmuşken ölmek, gerçekten trajik olurdu.

Yoklamadan sonra, dolambaçlı bir yoldan banyolara gönderildik. Burada, değişik kamplardan yeni gelen insanlarla bir aradaydık: daracık bir alanda 10.000 kişi kadar. Şatonun surları arasından sert bir rüzgâr esiyordu. Kampın yer aldığı tepe, Alplerin başlangıcındaydı ve burada kışlar çok soğuk geçerdi. Kırklı gruplar halinde banyolara alınacağımızı söylediler. Bu hesaba göre hepimizin banyo yapması üç gün sürerdi.

Burada çalışan muhafızlar Alman mahkûmlar arasından seçilmişti: cinayetten, hırsızlıktan ve bunun gibi suçlardan ceza yemiş; insanlardı. Ve hepsi de SS'in sadık hizmetkârlarıydı. Bugünkü görevleri, bizi gruplar halinde banyolara götürmekti. İlk önce Ari mahkûmlar girdi. İşin aslı o kadar çok Ari vardı ki, Yahudilere ancak üçüncü gün sıra geleceğini fark ettim. İki gün boyunca burada beklemek bir ölüm kalım meselesiydi, çünkü banyo yapmadan hiçbir mahkûm kışlasına gidemez ya da yiyecek listesine adını yazdıramazdı. Zaten yorgunluktan bayılmak üzere olan bir insanın, iki gün daha aç kalması mutlak ölüm demekti, önce dizlerinin bağı çözülecek ya da göz kapakları ağırlaşacak, sonra karlara gömülecek ve bir daha asla uyanmayacağı bir uykuya dalacaktı. Çevremde yaklaşık yüz kadar mahkûm yere yığılmıştı bile. Hiç

kimse onlara dikkat bile etmiyordu, herkes kendi derdine düşmüştü. Yaşam çizgisine doğru yaptığımız son hamleydi bu.

Durumumu değerlendirip, bu geceyi dışarıda geçilemeyeceği-me karar verdim, aksi halde hayatta kalamazdım. Banyoya bugün girmem gerekiyordu. Zavallı Denis, amaçsızca ortalıkta dolaşıyordu, şapkasız, gözlüksüz, tıpkı bir uyurgezer gibi. Bakışları buğuluydu ve yürürken, bir yandan kendi kendine anlamsız sözcükler mırıldanıyordu. Onu kolundan yakalayıp, yanıma çektim ve bir yolunu bulup onunla birlikte banyoya girebilmeyi ümit ettim. Ama henüz birkaç adım atmıştı ki, yere yığıldı ve bir anda kendinden geçti. Ona seslendim, ciğerlerim patlayıncaya dek adını bağırdım, ama yararı yoktu. Rüzgâr o kadar kuvvetli esiyordu ki, kendi sesimi bile güçlkle duyabiliyordum.

Tehlikenin farkına varıp, kalabalığı yarararak banyolara doğru inen basamaklara yaklaştım. Nihayet sıranın başına geçmeyi başarmıştım. Çok sayıda coplu SS giriş kapısının önünde nöbet tutuyorlardı. Kırk kişilik bir grup içeri girmeye hazırlanıyordu. Hepsi Ari idi. •

Bir kez daha ani bir karar vermek zorundaydım: kalabalığın arasından sıyrılıp bir SS Obershaarführer'in yanına yaklaştım ve kendimden emin bir sesle ona şöyle dedim:

"Herr Obershaarführer, ben Auschwitz konvoyunun doktoruyum. İzin verin, banyoya gireyim."

Bana dikkatlice baktı. Düzgün giysilerim, kim bilir belki de kararlı tavrım ya da daha büyük olasılıkla kusursuz Almancam onu etkilemişti. Her ne sebepten olursa olsun, girişin yanındaki arka daşlarına dönüp: "Doktorun içeri alın," dedi.

Merdivenlerden tek başıma indim, basamakların kenarında bekleyen kırk kişilik grubun önünden. Güven içinde! Ne kadar da kolay olmuştu! Evet, kimi zaman anlık kararlar insanın hayatını kurtarabiliyordu.

Banyonun sıcak havası, neredeyse donmak üzere olan bacaklarıma yeniden güç kazandırdı. Günlerce soğukta kıvrandıktan sonra, nihayet sıcak bir odadaydım! Banyo yapmak da bana ayrıca iyi gelmişti. Giysilerimiz mikroplu sayıldığından onları görevlilere vermek zorundaydık. Paltomu, takım elbise mi ve yünlü kazağımı onlara vermek beni üzmüştü, ama en azından ayakkabılarımı almadıklarına sevinmiştim. Bir çift iyi ayakkabı, KZ'te hayat kurtarabilirdi.

Ayakkabılarımı tekrar ayağıma geçirip, banyodan çıkan gruba katıldım. Hemen hemen çırılçıplak halde geri dönüş yoluna geçtik ve burada yarım saat durup bekledik, ta ki bir kışlayı dolduracak kadar insan toplanıncaya dek. Sıcak bir banyonun ardından, yarım saat boyunca sıfırın altında bir soğukta, buz gibi rüzgârda beklemek ölüme davetiye çıkartmak demekti.

En sonunda kırk kişilik yeni bir grup bize katıldı ve yola koyulduk. SS muhafızı hızlı yürümemizi emretti, oysa gideceğimiz yer, yani karantina kampının 33 numaralı kışlası, yalnızca 50 metre uzağımızdaydı.

Suçlulara özgü o bilindik yeşil nişanı takmış bir mahkûm girişin hemen önünde nöbet tutmakla görevlendirilmişti: kendisi kışla amirimizdi. Her yeni gelene çeyrek somun uzattı; biraz ileride duran bir görevli, ekmeğimizin üzerine hayvani yağlardan yapılmış bir kaşık margarin sürdü. Ayrıca her birimize birer fincan sıcak kahve de verildi.

On günlük yoksunluğun ardından bu yiyecekler bize gerçek bir şölen gibi geldi. Yemeğimi yedikten sonra, kendime yatacak bir yer aramaya başladım ve en sonunda fazla rahatsız edilmeyeceğim kuytu bir köşe buldum. Karantina kampında yatak olmadığından, yere uzandım. Her şeye rağmen, kalk borusu çalınıncaya kadar deliksiz bir uyku çektim.

Uyanır uyanmaz, ilk düşündüğüm şey, bu buz gibi havada

yıkanmak için hâlâ ayakta dikilmiş - tabii ayakta duracak takatleri kalmışsa eğer - bekleyenler oldu.

Üç gün boyunca, hiçbir şey yapmadan 33 numaralı kışlada kaldık. Yemek çok fena değildi ve üç haftalık yürüyüşümüz sonrasında iyi kötü kendimizi toparlayabilmiştik.

Üçüncü gün, SS subayımız, yanında bir general ile birlikte kışlamızı ziyaret edip, daha önce Auschwitz KZ'te çalışmış olanların bir adım öne çıkmalarını emretti.

Kanım donmuştu. Sistemli çalışmalarıyla tanınan Almanlar, hiç kuşkusuz Auschwitz'te çalışanlara ait bir yoklama listesi tutmuşlardı. Bu gayet olasıydı. Öte yandan... biraz düşününce, bunun alçakça bir oyun, krematoryumlardaki iğrenç sırları ifşa edebilecek olanları ortaya çıkartmak amaçlı bir girişim olduğuna karar verdim. Ellerinde gerçekten de böyle bir liste vardıysa eğer, tek yapmaları gereken dövme numaralarımızı kontrol etmektir. Burada beni tanıyan yoktu. Şakaklarım zonklayarak bekledim; zaman yavaşça akıp giderken kışlada mutlak sessizlik hakimdi. Sonra çıkıp gittiler. Bir kez daha kazanmıştım. Bir kez daha ölüm çarkı bana değmeden, yanımdan yuvarlanıp gitmişti.

O gece hepimize mahkûmlara özgü çizgili yelekler dağıtıldı ve dağ yolundan Mauthausen tren istasyonuna götürüldük. Burada 7.000'imiz birden, alışlagelmiş yük vagonlarına tıkılıp, Melk ander Donau toplama kampına doğru yola çıktık. Kısa ve bir kez olsun, oldukça rahat bir yolculuktu, yani vagonlara sardalyeler gibi dizilmemiştik, oturacak yerimiz vardı. Vagonlara bindirildikten üç saat kadar sonra bu kez indirildik.

Melk KZ de, tıpkı Mauthausen gibi, kırılık bir alana bakan bir tepenin zirvesine inşa edilmişti. Bir zamanlar Freiherr Von Birabo adı verilen bir hapisane olan bu binanın her bir kışlası 15.000 mahkûmu barındıracak büyüklükteydi. Manzaranın güzelliği acımızı ve huzursuzluğumuzu hafifletiyordu: barok stilinde

yapılmış dev manastır kayalıklardan dışarı taşıyordu, aşağıımız da Tuna Nehri kıvrılarak akıyor ve akıllardan silinmeyecek güzel likte bir tablo oluşturunyordu. Tuna Nehri bize anavatanımızı, ev lcrimizi çağrıştırıyordu. Onu görmek, evlerimizden fazla uzakla olmadığımızı hissettirmişti bize.

XXXVIII

1945 yılının ilkbaharı erken geldi. Nisan ayının başıydı ve Melk'in dikenli tellerinin kenarındaki hendeklerde sıralanmış ağaçlar tomurcuklanmıştı bile. Tuna nehrinin kıyılarındaki karların yerini yemyeşil bir halı almıştı, çimenleri ara ara lekeleyen karlar ise ne kadar sert bir kış geçirdiğimizin kanıtıydı yalnızca.

Tam sekiz haftadır KZ'te yaşıyordum, iyi günlerim de oluyordu, kötü günlerim de, ama şimdiye dek yaşadıklarım beni yormuş ve güçsüz bırakmıştı. Mutlak bir uyuşukluğa ve kayıtsızlığa gömmülmemi engelleyen tek şey, erken salıverilme ümidiydi.

Burada her şey dökülüyordu. Üçüncü Reich'in son aşaması gözlerimizin önünde parçalara ayrılıyordu. Yenilmiş ordular, sonu gelmeyen kıtalar halinde, harabeye dönmüş bir ülkeye doğru akıyordu. Kar sularından kabaran Tuna Nehrinde gidip gelen yüzlerce tekne ve mavna, boşaltılan şehirlerin sakinlerini taşıyordu. Üçüncü Reich'in bin yıl ayakta kalma inancı yıkılmıştı. Yönetmek için doğmuş bir nüfusun, üstün bir ırk yaratmak arzusu acı bir hayal kırıklığına dönüşmüştü. Özgürlüğe hasret kalmış Avrupa halkı, yaşadıkları şehrin ya da kasabanın, keyfi bir kalem darbe-

siyle haritadan sillnebileceği korkusu irinde yaşamıyordu artık; bundan böyle evlerinin yağmalanma, malvarlıklarının ellerinden alınma, kollarında dövme iğnesinin acısını hissetme ya da polis köpekleri ile ölüm saçan SS kıtaları tarafından korunan çalışma kamplarına gönderilme tehlikesi yoktu.

Üçüncü Reich'in kundakçıları dünya sahnesinde sergiledikleri oyunun son sahnesini oynuyorlardı: ateşi körüklemiş olanlar, şu an kendi alevleri arasında yok olmak üzereydiler. Dünyanın dört bir köşesinde on yılı aşkın süredir yankılanan bet sesli onbaşının "Deutschland Über Alles*" sözleri, artık temelsiz zırvalara dönüşmüştü. Üçüncü Reich'in, ilkelerinden asla ödün vermeyen kibirliliği, zafere değil, özgürlüğe hevesli olan dünya insanların işbirliği sayesinde kırılmıştı.

7 Nisan 1945 günü, dikenli tellerin bağlı olduğu direklerin tepelerindeki kavisli ışıklar yakılmadı. Karanlık ve sessizlik, terk edilmiş alanın etrafını sardı. Kamp bomboştu, kapı ise kapalı. Kampdaki 7.000 mahkûm, önce gemilerle, ardından insanların sürü halinde ilerledikleri yollardan ülkenin iç kısımlarına götürülmüşlerdi. Yedi gün ve gece boyunca yolculuk ettikten sonra, varış noktamız olan Ebensee toplama kampına vardık. Burası eşiğinden geçtiğim dördüncü KZ idi.

Varır varmaz kaçınılmaz ve sonu gelmez yoklama. Ardından banyolar. Sonra bir kez daha, leş gibi kışlaları, coplu muhafızları ve sert zeminiyle karantina kampı. Bu üç geleneksel aşamaya körü körüne boyun eğdim. Yoklama sırasında esen buz gibi rüzgâr ve bardaktan boşanırcasına yağan yağmur iliklerime kadar işliyordu. Acıdan bıkip usanmıştım artık. Özgürlüğüme kavuşmamıza birkaç gün kaldığının farkındaydım, oy-

sa şimdilik bil şaşkınlık ve kararsızlık dünyasında yaşıyorduk. Ve sonumla kutsal anı, hepimiz için bir talihsizlik anına dönüşebilirdi. Tutsaklığımızın son evresinin kanlı bir trajediye dönme ihtimali vardı: yaklaşmakta olan özgürlük anı gelip çattığında da hepimizi acımasızca öldürebilirlerdi.

On iki aylık bir esaretin, hiçbir kanunun geçerli olmadığı bir dönemin ardından, böylesi bir son, Üçüncü Reich'in adetleriyle birebir bağdaşırdı.

Ama öyle olmadı. 5 Mayıs günü Ebensee'nin gözetim kulesinde beyaz bir bayrak dalgalandı. Bitmişti. Silahlarını bırakmışlardı. İçinde üç askerin bulunduğu bir Amerikan tankı, sabah saat dokuzda, pırıl pırıl parlayan bir güneşin altında, gelip kampa el koydular. Özgürdük.

SONSÖZ

Yüreğimde büyük bir acı ve hasta halde
uzun süren dönüş yolculuğuma başladım
Keyifli bir yolculuk olduğu söylenemezdi:

bir zamanlar hızla gelişen şehirlerin ve kasabaların yerlerinde
şimdi yıkıntılar ve bembeyaz mezarlar vardı.

Gerçeklerden kaçmak istiyordum, yağmalanmış ve içinde
beni şefkat ve sevgiyle karşılayacak annemin, babamın, karımın,
kızımın ya da kız kardeşimin yaşamadığı bomboş bir eve dönme
düşüncesi beni çok korkutuyordu. Zulüm ve keder, krematoryum-
ların ve odun yığınlarının iğrençliği, yaşayan ölülerin komando-
su olarak görev yaptığım sekiz ay, beni iyi ile kötüyü birbirinden
ayıramayacak duruma sokmuştu.

Dinlenmem ve gücümü yeniden toplamam gerektiğini düşün-
düm. Oysa kendi kendime, ne için? diye sormadan edemedim. Bir
yandan hastalığım bedenimi tüketiyor; diğer yandan lanetli geç-
mişim yüreğimi donduruyordu. Gözlerim sayısız masumun gaz
odalarına gönderildiğine, insanların odun yığınlarında canlı can-
lı yakıldıklarına şahit olmuştu. Kaçık bir doktorun emirlerine ita-
at etmek zorunda kalmış, yanlış kuramlara dayanan bir bilimin,
milyonlarca kurbanın ölümünden yararlanabilmesi için yüzlerce

cesedi parçalamıştım. Sağlıklı genç kızların etlerini kesmiş ve çılgın doktorun bakteriyolojik araştırmaları için malzeme hazırlamıştım. Sırf gelecek nesillere, bir ırkın tamamının itlaf nedenini açıklayabilecek nedenleri olsun diye, cücelerin ve sakatların cecetlerini kalsiyum kloride daldırmış, hatta kaynatmış ve iskeletlerini Üçüncü Reich'in müzesine göndermiştim. Ve tüm bunlar artık geride kalmış olsa da, daha uzun yıllar hepsiyle zihnimde ve rüyalarımda teker teker uğraşmak zorunda kalacaktım. Bu anıları silip atmama imkân yoktu.

En az iki kez ölümün soluğunu ensemden hissetmiştim: bir keresinde yüzükoyun yere kapanmış haldeyken infaz sanatında ustalaşmış bir SS silahını beynime doğrultmuştu, olaydan yara almadan kurtulmuştum. Oysa, krematoryumun korkunç sırlarını paylaşan üç bin arkadaşımın şansları benimki kadar yaver gitmemişti. Karların arasında yüzlerce kilometre yol almıştım, soğukla, açlıkla ve yorgunluğumla savaşmıştım, yalnızca yeni bir toplama kampına kapağı atabilmek için. Benimkisi gerçekten de çok uzun bir yolculuktu. '

Şimdi yeniden evdeydim, ama yararı yoktu. Bir sessiz odadan öbürüne amaçsızca dolaşıyordum. Özgürdüm, ama ne lanetli geçmişimden kurtulabilmişim, ne de zihnimi meşgul eden ve sağlığını kemiren derin kederimden. Ve gelecek çok karanlık görünüyordu. Bir zamanlar tanıdığım sokaklarda şimdi huzursuz bir ruh gibi geziyordum. Bunalımımın ve uyuşukluğumdan sıyrıldığım yegâne anlar, sokakta karşılaştığım birini yanlışlıkla ailemden biri zannettiğim anlardı.

Dönüşümün üzerinden birkaç hafta geçtikten sonra, bir akşam üstü üşümüş ve azıcık ısınmak için şöminenin karşısına oturmuştum. Hava kararmak üzereydi. Kapının zili beni hayallerimden uzaklaştırdı. Kapıyı açmaya fırsatım olmadan karım ile kızım bir anda salona daldılar.

Kötülüğüyle ün salmış Bergen Belsen ölüm kampından kurtulmuşlardı ve sağlıklıydılar. Gözyaşlarına boğulmadan önce bana tüm söyleyebildikleri bu olmuştu. Saatlerce durmadan ağladılar. Çektikleri acılar zihinlerinden ve yüreklerinden akarken, yanlarındaki olup onları kucaklayabildiğim için mutluydum. Benim de aşına olduğum bir dil olan hıçkırıkları yavaşça yatıştı.

Yapacak çok işimiz, birbirimize çok anlatacak şeyimiz, yeniden inşa edeceğimiz çok enkazımız vardı. Normal bir yaşantıya dönmemizin aşırı zaman ve sonsuz bir sabır gerektirdiğinin farkındaydım. Ama önemli olan tek şey hayatta olmamızdı... ve tekrar birlikte. Hayatı yeniden anlam kazanmıştı. Tekrar doktorluğa başlayacaktım, evet... Ama hayatta olduğum sürece bir daha asla elime bir neşter almayacağım konusunda yemin etmiştim...

